

CIOCOLLI VECHI SINOI

ROMAN ORIGINAL
DE

SCOLAR PHILIMON

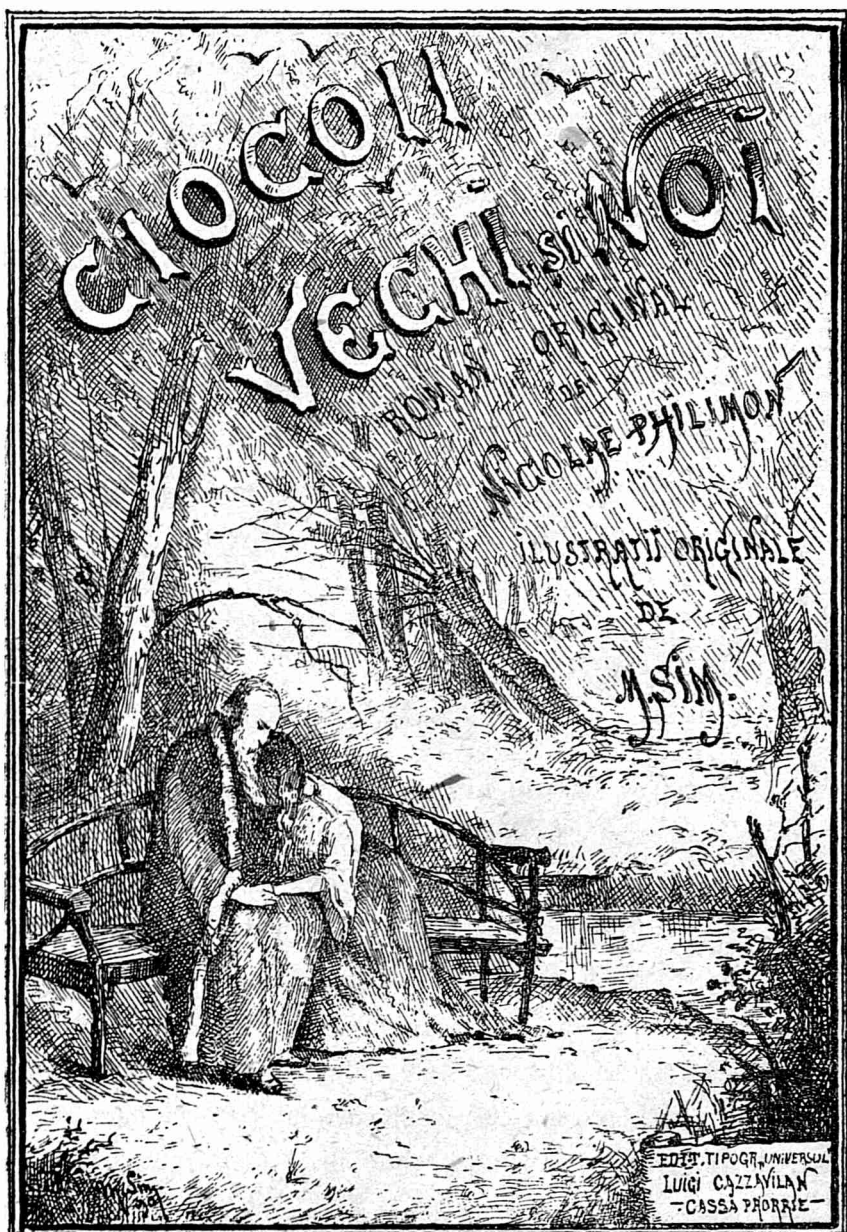
ILUSTRATII ORIGINALI

DE

M. SIM.

EDIT. TIPOGR. UNIVERSIT.
LUCI CAZZAVILAN
-CASSA PROPRIE-

VOLUMUL I

CIOCOII

V E C H I Ș I N U O I

saŭ

CE NASTE DIN PISICĂ SOARECI MĂNANCA

P R O L O G

Nimic nu este mai periculos pentru un stat ce voesce a se reorganisa, decât a da frânele guvernelui în mâinele parvenților, meniți din concepțiune a fi slugi și educați într'un mod cum să pôtă scôte lapte din pétră cu orî-ce preț!...

Platon a zis, cu două mii de ani înainte de a lua noi pana în mână ca să descriu pe ciocoi, că un om, ca să pôtă deveni cetățean onest, mai întâi de tôte cată ca să fie născut bine, crescut în frica lui Dumnezeu și, din copilărie până la majoritate, să trăiască încunjurat de ómeni virtuoși și drești.

Ciocoiul este tot-d'auna și în orî-ce țară, un om vena!, ipocrit, laș, orgolios, lacom, brutal până la barbariă și dotat d'o ambițiune nemărginită, care eclată ca o bombă îndată ce 'și-a ajuns ținta aspirațiilor sale.

Pepiniera în care cresc acești inamici ai omenirei și ai tu-

turor virtuților cetățenesci, este mai tot-d'auna casa bogatului și mai cu seamă a bogatului parvenit. Aci vine ciocoiul umilit și cere a servi pe boiărul pentru o bucată de pâine, o cameră de dormit și un veștmânt ca să se apere de asprimea frigului.

În anii dintâi aceste vulpi cu două picioare care intunecă în ipocrisiă și vicleșug pe cele cu patru picioare din fabulele lui Esop și Lafontaine, petrec împreună cu servitorii cei îmbătrâniți în păcate de tot felul. Îi studiază cu cea mai mare atențiune în cât la etatea de două-zeci de ani ei știu foarte binecum să fure cloșca după ouă fără să cârâie; cu alte cuvinte, știu cât să fure de la aprovizionarea de toate zilele, cât de la aprovizionările cele mari, cât de la arendarea moșilor și alte mai multe transacțiuni ale casei boeresci în care se află servind.

Scim cu toții că între slugile de la casele bogaților, ca în toate meseriile sociale, există o irarehie oare-care. Ciocoiul dar, își începe une-orî cariera de la postul de rindaș, iar alte-orî de la lacheu ce se pune în călăuză trăsorei boiărului; devine cu încetul sofragiu, apoi vătaf de curte, iar mai pe urmă se face și el boiăr; și cu toate că unii alții îi zic în derisiune „boier făcut“, copiii lor însă devin boiări și fiți de boiări.

În timpul pe când ciocoiul umblă după trăsura boiărului, el află toate slăbiciunile stăpânului său și îl ajută cât poate ca să și le îplinească în paguba lui și în folosul său. Se întâmplă însă de multe ori ca stăpânul ciocoiului să aibă și virtuți, dar aceste lucruri pătrate nu pot să intre în capul și în inima cea triunghiulară și îngustă a ciocoiului, plecat pe drumul de a deveni om mare cu orî-ce preț.

Ca sofragiu se obicînuiesce atât de mult cu mâncările delicate încât nu mai poate să trăiască fără friptură de fasan, brinză de Parma, salamă de Verona, icre moi, conserve de Francia și

vinuri din cele mai celebre dealuri ale Europei. Ast-fel dar, când ciocoiul ajunge la gradul de vătaf, este corupt moralicește și fizicește până la măduva oaselor.

Înălțat la acest din urmă și mai suprem grad al slugăriei, ciocoiul devine prevăzător ca un president de cabinet..... din Europa. Ideea ce'l preocupă ziua și noaptea este de a afla metoda prin care să'și facă stare. Diferite planuri i se presintă în imaginațiune, unul mai întunecos de cât cel-l-alt; le studiază pe toate și găsindu-le realizabile, le pune în lucrare fără mustrare de conștiință.

S'a zis de mai mulți filosofi și cărturari că conștiința este cel mai aspru jude al criminalului. O fi, nu tăgăduesc; dar vătaful de curte cunósce secretul de a face din acest aspru judecător un consilier întocmai după cum îi trebuie lui.

El zice în sine: tot omul este creat de Dumnezeu cu dreptul de a se hrăni pe pământ; de ce dar unii oameni au mai mult decât le trebuie, când alții n'au nici chiar mijlocele necesare spre a se susține? De ce unii sunt puternici și alții neabătați în seamă? De ce unii stăpănesc pământuri întinse, iar alții nu au chiar nici pământul necesar spre a se înmormânta? Acésta este o stare de lucruri anormală,— zice înțeleptul vătaf de curte — și cată să o combat din toate puterile, adaogă el.

Ast-fel dar omul nostru, mergând din raționament în raționament și din deducție în deducție, devine comunist fără scirea lui, și începe a pune în lucrare această doctrină atât de frumoasă și egalitară în aparență cât este de hidoasă în fond.

Nu trece mult și ingeniosul vătaf de curte se pune cu ardore a nivela starea societăței după un metod mult mai practic decât al adevăraților comuniști. Incercarea reușese de minune; starea comunistului nostru se îmbunătățește cu aceeași repeziciune cu care se ruinează a stăpânului său. Iși cumpără

moșiore, vitișore și alte diminutive de acestea, care fac viața lesne și plină de plăceri.

După ce a ruinat de ajuns pe nenorocitul boiăr care nu l'a lăsat să peară de fόμε pe drumuri, și după ce și-a luat rangul de *Pitar*, la care nu este vătaf de curte care să nu aspire, omul nostru caută un pretext și părăsesce casa stăpânului său tocmai atunci când acesta simte mai mare nevoie de dînsul.

Este cunoscut că omul îmbogățit prin furtișag, nu se satură nici o dată de avere, orî cât de bogat ar deveni, ci din'contra, caută noui mijlόμε spre a și mări bogățiile. Căsătoria dar devine pentru dînsul o nouă mină de exploatat. Se propune ca ginere pe la tôte fetele bogate; trimite samsari de căsătorie în tótă țara și nu se însoră decât atunci când găsește o zestre după placul său, fără a se turbura cătuși de puțin dacă femeia cu care și leagă sôrta este jună, frumoasă și crescută bine, sau slută și depravată.

Omul ce se însoră numai pentru ca să și mărească starea, nicî odată nu ia soție bună. Ciocoiul o știe și acesta, dar pasă foarte puțin, căci el nu are altă țintă de cât realizarea planurilor sale celor ambițioșe. N'apucă să trecă luna de miere și casa ciocoiului devine o cafenea în care se adună tótă lepra societăței. Soția lui devine o Mesalină; copii se nasc Dumnezeu mai știe cum; cresc împreună cu slugile, și tocmai când ajung la gradul cel mai înalt al corupțiunei, îi trimite în Franția ca să învețe carte.

Nenorociții copii, lipsiți de educațiunea morală și neîntăriți prin virtuți și exemple de onóre, învățate din casa părinților, cum ajung la porțile Parisului, cad în mânilor femeilor și junilor celor stricați, cari îi depravază și mai rău; iar când se întorc în patriă, în loc să aducă cu dênșii luminele Europei civilizate, nu aduc de cât viciul și depravarea saă dacă vre-u-

nul dintr'ensii reușește a învăța câte ceva, această cultură intelectuală, nefiind susținută de o educațiune morală, produce mai mult rău de cât bine nenorocitei țări ce hrănește în sinu'i asemenea vipere.

Ciociiul său puiul de ciocii, ajuns om de stat, se deosebește de omul onest prin mai multe fapte, iar mai cu seamă prin purtarea sa. El nu se pronunță definitiv pentru nici o doctrină politică, nu se face adept credincios al nici-unui partid, nu dără că are spiritul drept și nepărtinitor, ci ca să poată exploata de odată toate doctrinele și partitele în folosul său.

Amorul de patriă, libertatea, egalitatea și devotamentul, sunt vorbele sacramentale ale ciociiului, pe care le rostește prin adunări publice și private; dar aceste virtuți cetățenești, de care face atâta pompă, nu sunt de cât treptele scării, pe care voește a se sui la putere; și une-orî, când ele nu'i servă de ajuns, el alergă la străini și primește de la dênșii posturi în țera sa.

Ajuns la gradul de mărire, pentru care a comis toate mișeliile, a suferit toate umilințele și a declamat fără de a le simți toate virtuțile din lume, ciociiul își ridică masca ipocrisiei de la ochi și se arată lunei în miserabila și uriciosa nuditate a sufletului său celui mic.

Inima lui, asprită de suferințele, umilirile și înjosirile prin care a trecut, devine incapabilă de orî-ce simțimânt frumos și uman. Libertatea preseî îl supără, căci descoperă inicitățile vieței sale și nu'l lasă să despóie de averi pe stat și pe particulari; funcțiunile statului le imparte la ciocii cu cea mai mare prodigalitate, și ca să se pótă folosi mai bine de orânduirile în serviciu, își recrutează un ciocii tot de calibrul său, și speculează printr'ensul pânea nenorociților funcționari.

Iată tipul ciocoiului din toate țările și mai cu seamă din țera noastră, unde lumina adevăratei civilizațiuni n'a risipit încă norii cei groși ai ignoranței și ai depravațiunei. Iată tipul ce ne propunem a urmări în deosebitele faze prin care el a trecut în secolul nostru, de la ciocoiul cu anteriu și cu călămări la brâu al timpilor fanariotici, până la ciocoiul cu frac și cu mânuși albe din zilele noastre.

PARTEA INTEIA

De la 1814 pînă la 1830

CAPITOLUL I.

Din a Păturică

Intr'o dimiuță, din luna lui Octombrie anul 1814, un june de 22 de ani, scurt la statură, cu față ócheșă, ochi negri plini de vicleniă, un nas drept și cu vârful cam ridicat în sus, ce indică ambițiunea și mândria grosolană; îmbrăcat cu un anterior de șamalagea rupt în spate; cu caravană (pantaloni) de pânză de casă vepsiță cafeniu; încins cu o bucată de pânză cu marginile cusute în gherghef; cu picioarele góle bágate în nisce iminei de safian care fuseseră o dată roșii dar își perduseră colórea din cauza vechimei; la încingătore cu nisce călimări colosale de alamă; în cap cu cauc de șal a cărui colóre nu se putea distinge din cauza peticelor de diferite materii cu care era cărpit, și purtând ca vestmînt de căpetenie o fermenă de pambriu ca paiul grîului căptușită cu bogasiu roșu; un astfel de june sta în scara caselor marelui postelnic Andronake Tuzluc, rezimat de stălpîi intrării și absorbit în nisce meditațiunii, care reflectându-se în trăsurile feței sale, lăsau ca să vază

până la evidență că gândirea ce'l preocupa nu era de cât planuri ambițioase ce închipuirea lui cea viă îi punea înainte, și obstacolile ce întâmpina în realizarea lor.

În momentul acela, ușa scării se deschise și se arată înaintea junelui un arnăut îmbrăcat numai în fir, cu pistole și iatagan la brîu, și cu tătarcă roșie blănită cu vulpe *nafe*. Mândrul albanez, fără să privească cât de puțin pe bietul june ce 'i făcea *temenele* ¹⁾ până la pământ, strigă cu voce de stentor:—„Ióne, trage butca boiărului la scară.“

Vizitiul, dupe ce plesni de câte-va ori din biciu și mai făcu câte-va marafeturi prin care voia să arate abilitatea ce avea în meseria sa, trase butca la scară.

Nu trecu mult și se auziră pașii cei leneși și gravii ai mare-lui postelnic ce cobora scara cu o cadență simetrică. Junele a cărui atențiune era ațintită la cea mai mică mișcare ce se petrecea, auzi și el acest sgomot și cu un aef în care se vedea foarte curat neliniștea, ridică de la pământ două cutii cu păstrăvi și câte-va găini; apoi viri mașinalicește mâna în sîn și scose un plic sigilat; iar după ce își strînse *fermeneoa* la pept și 'și luă caucul din cap, lăsând să se vază o căpățînă rasă peste tot, și numai în creștet cu vre-o câte-va fire de păr, luă o poziție umilitore și așteptă sosirea boiărului.

În fine postelnicul apăru în scară îmbrăcat cu *antiriü* de *cutnie* ca gușa porumbului, încins peste mijloc cu un șal de Țarigrad, cu ișlicul în cap și învelit până la ochi cu o *giubé* de postav albastru îmblănită cu blană de ris. El zări pe june și 'i zise cu gravitatea de boier de protipendada (1).

— Cine ești, măi băete, și ce voești de la mine ?

¹⁾ Complimente turcești.

1) De prima clasă.

Junele căzu în genuchă și sărutând pulpana antiriului, răspunse cu o voce lîngedă ce inspira compătimire :

— Să trăiți întru mulți și fericiți ani ! Sunt Dinu Păturică, nemernicul fiu al prea umilitei vóstre slugi treti logofet Ghinea Păturică, fostul odinióră vătaf de curte al înălțimeii vóstre.

— Ei bine, spune-mi ce vreii de la mine ?

— Am o scrisóre de la tata către prea cinstitul și de bun ném obraz al Măriei Vóstre.

— Ad'o 'ncoa, să vedem acea scrisóre.

Junele se apropie de postelnicul ținînd capul plecat până la pămînt și îi dete scrisórea ; apoi căzu iarăși în genuchă și stînd în acéstă pozițiune, aștepta răspunsul.

Boerul deschise scrisórea și citi cele urmátóre :

„Prea milostivului și de bun ném al meu stăpîn cu cea de slugă supunere mă inchin.

„După sánta datorie ce am, ca un supus credîncios viú a cerceta despre fericita și mie fórte scumpă sánătate a Pan-
„evgheniei tale, ca aflînd'o pe deplin, să mă bucur din rărunchii inimii mele, căci eú din mila Domnului, mă aflu în tótă
„întregimea sánătăței, și mă îndeletnicesc cu umilita mea sluj-
„buliță de șameș ce te-ai milostivit a'mi da. Am primit prea
„cinstita scrisóre a *Blagorodniciei* tale și cele ce imi poruncești
„le-am pus în lucrare. Cele patru-zeci *lude* (1) scutelnici : pes-
„cari, rácari, vênători și dervari, i-am împrăștiat în tot jude-
„țul, și crez că, cu ajutorul lui Dumnezeu și *iuskiuzarlîcul*
„smeritului téeu rob, curtea *Blagorodniciei* tale în scurtă vreme
„se va umplea de tóte cele trebuincióse.

1) Individu.

„Alta am să te rog, archon postelnice; fiul meu, înfățișătorul acestei umilite scrisori, a ajuns în *ilikie* și cu toate că m'am silit a'l învăța toate *iuskiuzărlăcurile* și *marafeturile* cu care trebuie să fie împodobit un adevărat *calemgiu*, dar ne fiind de ajuns toate acestea, îl trimit la Domnia ta ca să se mai ródă, să poată eși și el mâine poi-mâine la obraze“.

„Primește, milostive stăpâne, două bote cu pēstrăvi și zece găini crescute și îngrășate de mine.

A panevgheniei tale smerita
și umilă slugă:
Treti Logofet Ghinea P. tur.ică
Ot Bucov. sud Saa:“.

După ce postelnicul Andronake citi scrisoarea, chemă pe vătăful său de curte și 'i zise:—„Ia aceste cutii cu pēstrăvi și să le trāmiți acolo, țtii tu! iar pe ștregarul acesta de băiat să 'l oprești în curtea mea și să mi-l faci de o cam dată ciubuciu“.

La aceste vorbe ale boerului, inima lui Dinu Păturică săltă de bucurie și avea mare dreptate, căci prin admitarea lui în serviciul postelnicului, devenise proprietar pe prima literă a alfabetului fortunei.

În timpul acesta vizitiul atinse caii cu biciul și eși cu *butea* din curte, iar vătăful luă cutiile cu pēstrăvi împreună cu găinile, și urmat de noul său confrate în ciocoism, sui mai întâi scara cea mare a casei, trecu prin sală și ajungând la o galerie cam întunecósă, se opri în loc și zise lui Dinu Păturică:

— Iată odaia ce ți-am gătit pentru locuință; intră într'in-
„sa și peste un ceas voi veni să te învăț meseria de ciubuciu cu care te-a cinstit stăpânul.

Noul ciocoiu așteptă până se depărtă vătăful, iar după aceea se cobori în curte și luând o pāreche de desagi în care era o

colecțiune de trențe ce compunea averea ce aducea el din casa părintească, sui scara cu repeziciunea vântului și intrând iarăși în camera sa, își așează toate lucrurile pe la locul lor.

Camera despre care vorbim era în periferiă de un stênjen pătrat; într'unul din cele patru unghiuri, era o vatră întocmai ca cele obicinuite la cafenile turcești, pe care sta un ibric colosal incongiurat de toate părțile cu cărbuni stinși pe jumătate. În cel-l'alt unghiū era așezat un dulap prin ale cărui sticle se vedeau o mulțime de ciubuce de *antep* și de iasomiă, cu *imamele* de chihlibar limoniū; iar mai sus, pe o despărțire făcută într'adins se vedeau o mulțime de feligene pentru café cu *zarfurile* lor de argint și câte-va kisele de dulcătă. La extremitatea de jos a acestui dulap, se zărea un lighian de argint pe al cărui acoperământ era pusă o bucată de săpun *mosc* în formă sferică. Lângă acest dulap era un miserabil pat ds scânduri acoperit cu o pătură de lână albastră; iar pe pereți erau ținute câte-va cadre de hârtiă, zugrăvite cu vopseli próste; una dintr'ênsele reprezinta lupta navală de la *Ceşme-Liman* și arderea flotei turcești de către prințul Orlof, iar pe cea-l'altă era desemuată asasinarea principelui Hangeri de către trimisul Porței otomane.

Dinu Păturică dete o privire repede și desprețuitoare camerii sale; apoi deschise fereastra și începu să se uite în curte. Privi cu băgare de seamă mulțimea de găini, găște, rațe, claponi, cocori și califari ce furnicaū prin curtea boerească, apoi se întorse către bucătărie și la vederea mulțimei de tingiri de diferite capacități, în care se pregăteau cele mai gustóse bucate din Fanar, fața lui se coloră de o bucurie nedescriptibilă; iar după o reflecțiune de câte-va minute, zise în sine:— „Iată-mă în sfirșit ajuns în pământul făgăduinței; am pus mâna „pe pâue și pe cuțit; curagiū și răbdare! prefecătorie și *iuskiusarlık*, și ca mâne voiū avea și eu case mari și bogății „ca ale acestui fanariot“.

CAP. II

Fostelnicul Andronache Tuzluc

Să lăsăm pe ambițiosul nostru ciocoiu în pace a 'și face planurile sale pentru exploatarea averii stăpânului său, și în loc d'a 'l întrerupe din visările sale ambițioase, să facem cunoscut lectorilor noștri pe postelnicul Andronache Tuzluc.

Acest fanariot venise din Constantinople în suita domnitorului George Caragea, și făcuse meseria de Ciohodar în curtea aceluia principe.

Ca fanariot, născut în ulițele cele strâmte ale Fanarului unde se urzesc și se pun în lucrare cele mai întunecose intrigă ce au ruinat imperiul Greco-Roman, el moștenise din naștere un mare talent de intrigă și de lingușire; știa din încercare că rziul ceresc și pământesc nu se poate face de cât prin femei; de aceea, își îndreptase toate bateriile intrigilor sale în contra femeilor domnei și mai cu sémă ale domniței Ralu, fiica prea iubită a domnului Caragea.

El făcu cunoștință cu acea volubilă și caprițioasă principesă, prin mijlocul unei dame a ei de onóre, cu care se înamorase numai pentru împlinirea acestui scop. Un an întreg, fanariotul nostru făcu domniței tot acele servicii ce făcea odinioară Mercur, celui mai mare dintre Zeii Olimpului elenic, cu deosebire nu-

mai că domnița neputând să dea fanariotului nemurirea, făcu să cază în mâinile fanariotului pitacul domnesc, prin care 'l numia *vel cămăraș*.

A fi mare cămăraș al unui principe care are un fiu frumos ca Paris și desfrinat ca don Juan, și a fi rădicat la această demnitate prin intrigile unei principese, frumoasă ca Helena lui Menelaū și mai desfrinată de cât Frine și de cât Cleopatra, este negreșit a poseda cheile minelor de aur ale Californiei.

Fauariotul nostru exploată cât se putu mai bine postul de cămăraș, iar când văzu că în cămară nu mai e nimic de furat cumpără mai întâiu calemul vinăriciului al oieritului și mai în urmă kuzmetul Spătăriei, și ast-fel unindu-se cu hoții și tilharii de drumuri, despuiă țara în toate modurile, mai mult de trei ani, până ce își cumpără vre-o zece moșii, câte-va familii de țigani, case, vii și altele; iar după aceia, isbuti, tot prin intrigă și bazeță, a deveni mare postelnic.

O singură dorință mai avea să 'și îplinească ca să ajungă la culmea fericirei sale.

El hrănia de mult timp un amor foarte tare pentru juna Maria, unica fică a banului C..., român de națiune; dar rangul tatălui frumoasei copile, sufletul ei nobil și curat, faptele ei pline de cuviință și de blândețe frângeau toate semețele dorințe ale depravatului venetic. De multe ori el se încercă a se duce la Banul ca să céră mâna ficei sale; dar tot-d'auna un simțimint fatal îl oprea din această întreprindere. In acele momente de indoială și descurajare el devenia posomorit și teribil. Adevărul pe care Dumnezeu l'a pus și în inima celui mai miserabil om, se presinta în acele momente dinaintea lui și arătându'i oglinda în care se răsfrângeau crimele prin care ajunsese la mărirea în care se afla, par'că 'i zicea: „Privește, miserabile,

crimele tale și nu cuteza să pălești cu suflarea ta cea înveninată acel crin semănat de mâna Domnului în această vale a lacrimelor !“

Dar dacă adevărul este pus în inima omului ca să'i arate calea ce duce la fericire, fatalitatea a voit ca pasiunile materiei să învingă mai tot-d'a-una acest sânt simțimânt ce se manifestă în noi de câte ori voim să comitem vre-o nelegiuire.

Ast-fel se întemplă și cu fanariotul nostru ; muștrarea de conștiință dispăru de la dânsul întocmai ca fulgerul său ca spaima d'un minut ce simt copiii, când sunt certați cu frăgezime de către părinții lor. El se hotărî într'o zi a merge la Banul și după mai multe complimente și lingușiri reclamă de la dânsul onoarea de a deveni ginere al său.

Bătrânul rămase uimit de cutezarea cea mare a fanariotului ; cunoscând însă influința ce exercita asupra principelui Caragea, și relele ce ar fi putut să'i pricinuiască un refus d'a dreptul, se prefăcu că primește cu bucurie propunerea și îl lăsă a se încânta de acest vis.

Grecul înțelese însă din trăsurile feței bătrânului, ura ce avea asupra lui ; dar nu disperă, ci se duse la Principele Caragea plin de speranță că va dobîndi prin forță, ceia ce bătrânul îi refuzase prin manieră diplomatică.

Trei zile în urma acestei întrevorbiri, Banul C... se preâmbla prin grădina casei sale absorbit în cugetări melancolice, ce'i inspira trista stare în care adusese țara jafurile acestei domnii derăpănătoare, iar mai cu seamă preocupat de un vis groaznic ce'l făcea să se aștepte la o mare nenorocire.

Intr'acest timp se presintă înainte'i un slujitor de ai casei sale și îi anunță că un cîhodar domnesc cere a vorbi cu dînsul.

Postelnicu Andronache Tuzluc

— „Să între,“ — zise venerabilul bătrân îndesându’și caucul peste perii capului său cei albi ca zăpada, și cercând a se distra privind și mirosind florile unui neramz înflorit¹).

Ciohodarul intră în grădină și făcând câte-va complimente orientale, dete Banului un plic sigilat; apoi trăgându-se puțin luă o pozițiune respectuoasă.

Banul deschise plicul și găsi într’însul scrisoarea aceasta :
„Archon Bane, mâne dimineață să vii la Curte, căci am să’ți vorbesc ceva tainic.

„*Ion Gheorghe Caragea*“

După ce bătrênul boier băgă scrisoarea iarăși în plic și plicul în buzunarul de la peptul anteriorului, zise ciohodarului :

— Spune Măriei sale că voiū face ast-fel precum imi poruncește.

Trămisul domnesc se închină până la pămînt și eșind se duse ca să’și împlinească mesagiul ; iar bătrânul apucă îngrijat pe o eărare ornată de amândouă părțile cu roze și cu iasomii, și se opri dinaintea unui pavilion lucrat în stil oriental. Până a nu pune piciorul pe treptele scării, stătu puțin și se gândi. Nu știm care vor fi fost gândurile ce ’l preocupă ; știm numai că trăsurile feței sale une-orî deveneau crunte, alte orî pline de îndurare, și câte odată un zîmbet dulce apărea pe buzele sale pălite, dar dispărea ca fulgerul, lăsând loc unei melancolii adânci.

În fine, după puțină esitațiune, sui scara pavilionului și intră în lăuntru. Acolo găsi patru femei dintre care două torceau, una dărăcea în și cea-l-altă împletea la un ciorap.

1) Românul când se ață coprins de gânduri întristătoare obiceiuneșet, a’și îndesa căciula pe cap. Acesta este un gest românesc ce se păstrează până astăzi între locuitorii țeranî.

În mijlocul acestor femei ședea o copilă ca de patru-sprezece ani și cosea la ciur un simizet¹⁾. Nici odată natura nu combinase mai multe nuanțe de frumusețe într'o ființă umană, de cât în această jună copilă : ochii negri umbriți de niște gene și sprâncene ca pana corbului ; pelița albă și colorată de purpură ; buze ce se întreceau cu rozele ; dinții albi și frumoși ; toate în fine armonisau de minune cu un trup de o formă minunată, cu niște mâini delicate de nimfă ; era în adevăr un tezaur de frumusețe ce nu se pôte vedea de cât în statuele Grecilor anticî.

Pe dată ce intră venerabilul bătrân în pavilion, toate femeile se sculară în sus și puseră mâinile la pept.

Bătrânul le făcu un semn să iasă ; apoi, rămâind numai cu juna copilă, îi zise :

— Iubita mea copilă, cum te afi ?

— Fôrte bine, tătutuțule.

— Dară ce, nu vii să săruți mâna scumpului tău tată ?

— Ba da, tătutuțule, da ! — și de o dată cu vorba se apropie de bătrân și depuse pe mâna lui un sărutat inocent și plin de dulcătă,

Bătrânul o strînse la pept și o sărută pe frunte cu acel amor pe care numai părinții îl simt.

După ce tata și fica își schimbară între dênșii câte-va priviri de o iubire nedescriptibilă, șezură pe o sofa de postav roșu cu ciucuri albi de Veneția ; iar după câte-va momente de tăcere și contemplațiune, bătrânul zise copilei :

— Mario, tu te faci din în zi mai frumoasă și te deschizi întocmai ca un trandafir la razele sórelui. Eū cată de acum înainte să mă gëndesc la fericirea ta, să 'ți caut un tēnēr de trébă ca să te mărit.

¹⁾ Ciural era instrumentul de festonat al damelor române din timpul lui Caragea.

Frumoasa Marie auzind aceste cuvinte se roși și își îndreptă ochii către pământ.

— Ai? ce zici, draga mea copilă? — adăogă bătrânul cu nerăbdare, — ce nu 'mi răspunzi? Te temi oare de bătrânul tău tată?

Maria nu răspunse nimic la aceste din urmă cuvinte. Confușiunea și marea întristare ce acoperise fața ei făcură pe bătrân să creadă mai multe lucruri de odată, și ca să poată pătrunde în secretul care făcea pe juna copilă să sufere atât de mult hotărî să vie d'a dreptul la cestiune.

— Știi, dragă Mario, — urmă el — că Măria sa dómna și toate cucoanele nu mai vorbesc de cât de frumusețea ta? Știi că Vodă a și ales pe viitorul tău soț?

Aceste cuvinte făcură pe Maria să tremure; dară după ce și reluă putere, ea privi pe bătrân cu ochi rugători și îi zise:

— Pot să te întreb, tată, cine este acel soț de porunceală?

— De ce nu, fata mea. El este unul dintre cei mai iubiți boieri ai Domnului Caragea; este tînăr, frumos și bogat.

-- Numele lui?

— Voești să 'i știi numele?

— Da, tată.

— Ei bine, copila mea, viitorul tău soț este Postelnicul Andronache Tuzluc.

— Ah! tacî, tată, nu mai îmi spune acest nume, saŭ de nu, mă vei vedea moartă dinaintea ta. Spune-mî, te rog, ce 'ŭi am greșit de voești să mă faci nenorocită pentru tot-dauna? Oare fii boierilor pămîntenî s'aŭ stins din țară? nu mai găsești pe nimenî de cât pe acel fanariot nesuferit?

Ura Mariei asupra grecului parvenit mulțumi foarte mult pe bătrîn carele, voind să se încredințeze mai bine despre acésta,

se prefăcu că nu observase simțimentul de reprobare și de ură al nobilei copile.

— Așa dară tu urășți pe Postelnicul ? adaoase el.

Și de unde'ți vine această ură, fata mea ?

— Ura cea neîmpăcată ce am asupra acestui ticălos îmi vine mai mult din prevedere.

— Poate că te înșeli, fata mea.

— Nu tată, nici de cum. Un om care acum doi, trei ani nu era de cât un ticălos cihodar, ce tremura de frig dinaintea scării caselor noastre, iar acum înoată în atlasuri, catifele și samuri, nu poate fi de cât un nemernic. Acesta'mi o zice cugetul și o cunosc chiar din vorbirile domnii-tale cu Serdarul D... Nu ești domnia-ta acela care ziceai Serdarului că acest fanariot n'a dobândit nimic de la stăpănu-său, de cât prin slujbele mîrșave și umilitoare ce a săvârșit Domniței Ralu și beizadelei ? Dar bine, tată, cum voești acum să unești pe unica ta copilă cu acel ciocoi mîrșav, care a venit aci la noi cu toate desfrinările și hoțiile din Fanarul lui, care fură și despoaie pe lume zioa în ameaza mare, ale cărui mîni păstrează încă mirosul nesuferit al curelelor butcei lui Caragea. Mai bine mă voi îngropa de via într'o mănăstire și îmi voi plînge în singurătate nenorocirile mele, de cât să primesc a fi soția celui mai necinstit dintre ciocoi lui Caragea.

Bătrânul boier, auzind aceste cuvinte pronunțate de Maria cu atâta ură și dispreț, tresăltă de bucurie ; apoi privind pe juna copilă cu un aer plin de dulceață, îi zise :

— Vino în brațele mele, copilă, vrednică de sângele moșilor și strămoșilor noștri. De astăzi înainte nu ai a te teme de nimic ; neîmpăcata ură ce ai asupra acelui grec mîrșav îmi dă inimă de ajuns ca să mă împotrivesc poruncilor și înfricoșărilor lui Caragea. Mângăie-te, fata mea, și nădăjdnește în dra-

gostea ce are părintele tău pentru tine.

A doa zi pe la noă ore ale dimineței, trăsura sta la scară așteptând pe bătrânul boier ca să între într'însa; nu trecu mult timp și venerabilul bătrân apăru în pridvorul caselor sale îmbrăcat cu *anteriū* de atlas vișiniū, încins cu șal dn Țarigrad cu *biniș* de postab albastru închis, încălțat cu *meșt* și *papuc* de saftian galben; la brâu cu un *hangér* de aur, iar în cap cu un gugiuman (căciulă) de samur cu fuudul roșu. După dên-sul venea fiă-sa cu oamenii și femeile casei, dintre cari un june ca de două-zeci ani, îmbrăcat cu *anteriū* de *manișă*, cu giubea de *pambriū* lungă până la pământ și legat la cap cu un *taclit* cuadrilat, eși înainte și coborînd scara cu mare grabă, deschise ușa caretei, iar după ce intră boierul într'însa, se sui în coddă zicând vizitiului: „La curtea Domnească ?

Două lovitură de biciū lăsate cu marafet pe spatele armă-sarilor, fură destul ca să pună trăsura în mișcare și să pornescă pe calea curței principelui Caragea.

Ne oprim puțin din această narațiune ca să dăm cititorilor noștri o idee repede despre locul unde se afla palatul domnesc pe acei timpă și despre forma arhitectonică și alte amănunte originale ale acestui locaș în care domnea moliciunea amestecată cu umilirea și depravația.

Pe spațiul de pământ ce se coprinde astăzi între casele lui Resch giuvaergiul și vechia sală a lui Momolu, era clădită pe timpul lui Caragea, noua reședință domnească ce înlocuise pe cea veche din dealul Spirei, arsă la 1813.

Posițiunea topografică a acestui Palat era ast fel pe locul unde se află astăzi casele lui Bosel; era clădit palatul domnesc compus dintr'un șir de case cu două rînduri ce începeau din ulița Mogoșoaiei și se terminaū înaintea școalei.

Arhitectura acestui palat era vagă și nedeterminată; era o

zidire saŭ o grămădire de material în care se vedeaŭ mai multe ordine de arhitectură, imitate în ceea ce aŭ ele mai grosolan și mai neregulat. Fațada ce privia către Țodul Mogoșoaei avea un balcon în formă de kiosc turcesc, mobilat cu divanuri și lavițe tapețate cu catifea roșie, în care venia adesea principele de 'și lua cafeaua și ciubucul, privind pe trecători.

Pe partea despre Momolo era un șir de odăi în tormă de chlii călugărești, în care ședeaŭ indicii, neferii și iciolanii domnești. Fundul curții saŭ partea despre Herăscu era consacrat grajdurilor unde se țineaŭ armăsarii de Misir și Arabia, cu care se servia domnitorul la solemnități și în preumblările sale, iar în fața Podului Mogoșoăiei, pe o lungime apröpe de una sută stânjeni, era un zid simplu care închidea în întregul său marele pătrat ce compunea reședința, și o poartă mare numită *Pașa Capusi* ce servia de intrarea principală.

Curtea domnească pe timpul acela se deosibea cu totul de curțile domnitorilor din zilele noastre. Atunci ea înfățișa un centru unde se aduna tot ce avea Bucureștii mai inteligent, dar mai leneș și mai depravat. Palatul era plin de boieri și de *calémgir* de tot felul, dintre cari fanarioții se deosebiaŭ prin chochetăria umbletului lor, prin desele complimente și temenele ce făceaŭ în dreapta și în stânga, iar mai cu sémă prin eleganța veștmintelor, tăiate după ultima modă venită din Fanar. Interiorul curții presinta vederii o panoramă foarte curioasă și variată; în mijloc staŭ înșirate caretele și butcile boierilor; mai încolo vizitii lui Vodă preâmblaŭ armăsarii îmbrăcați cu *cioltare* cusute cu șirmă de aur; dinaintea unŭ rând de odăi numai cu un rënd *tafekciir*, *arnăuțir* și *satîrașir* își curățaŭ armele șuerînd printre dinți câte o ariă albaneză. În lăuntru și afaiă de poartă, o adunătură de popul din clasele de jos căsca gua la învîrtelile și strîmbăturile *pehlivanilor* și ale *măscăricilor*

domnești. Simigii cu tablalele lor sferice puse pe cap, și cu tripodele de lemn la subțioară, împreună cu bragagii și salep-gii arnăuți, făceau contrast cu alunarii și cu vînzătorii de șerbet din Fanar, cari purtau pe cap fesuri mici cu funde stufoase de ibrișim, și cămăși de borangic subțiri care lăsaū să se vază pe pepturile și pe brațele lor goale, figurī simbolice incrustate, precum obicinuiaū Ianicerii. In fundul curții se vedeau diferite grupe de masalagii și pungași; unii jucaū nuci, alții *iasic* și *tura* alții iarăși jucaū la *o para cincē* și stos pe despuiate. Acești tîlhari, în mare parte fanarioți, scăpați din închisorile Stambulului, jăfuiasū cu deplină libertate în curtea domnească, pe oamenii cei fără experiență și creduli.

Pe cînd se petreceau aceste variate scene în curtea lui Vodă Caragea, *butca* Marelui Ban intră grav și măestoasă. Poporul saluta din toate părțile pe venerabilul bătrîu, iar el le respundea printr'un suris dulce puindu'si mîna dreaptă la barbă și la frunte.

Ajungînd la scara palatului, feciorul deschise ușa butcei și ajută bătrînului să se coboare; apoi îl urmări pe scară pînă la perdeaua sălii de primire; acolo boierul se opri puțin, iar feciorul îi trase cîsmele cele galbene de saftian, și scoțînd de la briu o părechia de papuci i'i puse în picioare; îi netezi puțin și *binisul*, pe spate și apoi se trase la o parte cu respect.

Era în acea zi priimire mare la curte; *logofătul de obiceiuri* îngrijise despre toate: sala tronului era împodobită cu o sofa pentru Prințul și lavițe pentru boieri. Cafegii, ciubukcii și alți slujbași ai Palatului îmbrăcați în vestminte orientale de o eleganță plăcută vederei, așteptau cu nerăbdare ordinul marelui Cămaras; ca să dea probe de dexteritatea ce aveau în meseriile lor.

Jos în curte erau aşezate două bande de musică instrumentală: una se compunea de tumbalechiuri,¹⁾ tobe mari şi meterhanele ²⁾; iar cea-l-altă de douăspre-zece tombe, sunate de *fustaşi* români, ale căroro vestminte de postav verde cu ciazprazuri albe şi căciuli de oaie cu fundurile roşii, făceau un contrast foarte curios cu *binişele* de postav roşu şi *cialmalele* cele rotunde şi pline de semeţie ale artiştilor musulmani.

Cum intră Banul în sală, un slujitor strigă cu glas puternic: „Marele Ban C...” Bătrânul boier înaintă câţi-va paşi; apoi se opri în loc şi salută pe toţi boierii, iar după aceea merse cu paşi statornici şi maestri până la treptele tronului, privi pe domnitor cu un ochi în care cel mai mare fisionomist n'ar fi putut să descopere nici linguşire nici servilism, ci numai ură şi dispreţ acoperite cu vëlul indiferenţei; apoi după ce făcu un compliment oriental sărută mâna asupraitorului, cu o neplăcere destul de învederată.

Caragea era destul de fin ca să nu 'i scape din vedere a-versiunea ce avea banul către dênşul; cu toate acestea îi întinse mâna cu un zîmbet care ar fi amăgit pe orî-ce om nededat cu fineţa fanariotică; dar bătrânul stâlp al ţerii văzuse şi păţise în viaţa lui foarte multe. El sărută-mâna fanariotului şi făcând câţi-va paşi înapoi, se duse de 'şi ocupă locul cuvenit demnităţei sale.

În fine ceremonialul sărutării de mână se săvârşi; toţi boierii părăsiră sala, afară numai de Banul C... şi Postelnicul Andronache care rămăseseră în urma tuturilor.

¹⁾ *Tumbalechiul* este un fel de timpan şi se întrebunţa foarte mult în vechime la muzicele otomane. Sunt mai multe maniere de a suua cu acest instrument, dar cea mai obicinuită la noi în timpii Domnilor greci era aceasta: ce care artist avea două tumbalechiuri, unul acordat în sol iar cel-l-alt în do, ahiă pe bas, pe care le lovia cu ciocanul după oare care reguli şi forma un companiament melodurilor puse în executare.

²⁾ *Meterhanéoa* este un fel de *Hautbois* imperfect cu sunetul foarte ascuţit şi ţipător. Acest instrument asemănat foarte cu anticul *shialuma* al Celţilor, era foarte întrebuiţat în muzicele otomane pentru executarea melodurilor.

Pe când se urma însă eșirea boerilor din sală Caragea se retrăsese în altă cameră, dar în momentul când cei doi boieri se găteau și ei să se ducă pe la casele lor, una din ușile laterale se deschise și apărând principele zise: „Arhon Bane, treci în odaia grămăticiei că am să ’ți vorbesc.“

Banul se supuse ordinului, iar Postelnicul Andronache, după ce făcu lui Caragea un compliment adânc și plin de lingușire, părăsi sala cu inima coprinsă de bucurie.

CAP. III.

ROMANUL și FANARIOTUL

Era mai mult de o oră, de când Banul aștepta în camera grămățiceii venirea domnitorului. În timpul acela, nenorocitul bătrân rămânând singur, începu a se gândi la toate nenorocirile ce apăsau țara : une-orî i se ridica sângele în față, și devenea teribil, iar alte orî se concentra în inimă și devenea palid ca un mort. În acele momente dureroase, el zicea în sine oftând din adâncul inimei : „Dómne ! de ce ne ai părăsit ? pentru ce ne-ai dat în mâinile acestor nelegiuiți, cari ne omoară și sufletele și trupurile prin intrigile, tirania și scandalele lor ? Până când vei suferi ca acești mirșavi să batjocorească biata țara noastră pe care ai împodobit-o cu toate darurile Dumneze-estii tale iubiri ? Scólă-te, Dómne ; apucă în mâini trăsnetele mâniei tale și stârpește în sfârșit aceste feare nesățioase !“

Pe când bătrânul se afla cufundat în aceste reflecțiuni triste și dureroase, ușa secretăriei se deschise și intră înlăuntru principele Caragea.

După ce fanariotul și românul schimbară între dênșii câte-va complimente de convenență, se puseră amândouî pe un divan, se priviră câte-va momente unul pe altul ; apoi principele Caragea zise :

— Imi pari cam neliniștit, Archon Bau. Ce ai ?

— N'am nimic, Măria ta.

— Ași dori să fie precum zici; dar ochii tăi turburați și fața'ți pălită mă fac să crez că în sufletul tău se petrece ceva neobicinuit.

— Te amăgești, Măria ta. Tótă această turburare imi vine dintr'o durere de cap de care sufer.

— Imi place să te crez, și ca să te ajut a eși dintr'acéstă tristă stare, am să 'ți spuñ un ce nou care te va înveseli.

— Și eũ ca o slugă plecată a înălțimeĩ tale, voiũ asculta cu cea mai mare băgare de seamă.

— Postelnicul Ándronake 'mĩ a descoperit amorul ce de mult timp nutrește pentru fiica ta, și m'a rugat să 'fi o cer de soție pentru dẽnsul; mi-a spus iară-și că 'fi-a cerut'o d'a dreptul și n'ai voit să 'l ascuți. Este oare adevėrat ?

— Unul din obiceiurile mele, bune sau rele, este a spune adevėrul; nu voiũ, Măria ta, să amăgesc pe nimeni și cu atât mai puțin pe stăpãnul meu. Postelnicul Andronache 'mĩ-a vorbit despre fie-mea, și nu m'am împotrivit; de cât l'am făcut să înțeleagă că nu 'i voiũ da-o de soție fără învoirea ei.

— Și ea nu 'l voește; nu este așa ?

— Tocmai așa precum zici Măria ta.

— Ei bine, Archon Bane, zise Caragea cu un zimbet plin de rėutate și de dispreț, acum viũ eũ de 'fi o cer și cată să 'mĩ-o dai.

— Iți dau viața, iți dau tot ce am după sufletul meu, iar pe dẽnsa nu.

— Nu ?

— Nu, Măria ta.

— Acum înțeleg mai bine turburarea ta de adineaori; ești

și tu din taraful boierilor răsvrățiți¹⁾. Nu te juca, însă ; nu cuteza a te pune cu mine ; tremură de răzbunarea mea. Ai uitat-
ore că Padișahul 'mă-a dat sabia și topuz ca să vă sfărâm
oasele când vă veți răsvrăți ?

— Știu prea bine, Măria ta ; dar eu nu sunt răzvrătitor, ci
un sorman părinte care 'și apără unica sa fiică.

— Și care este nenorocirea de care voești a o apăra ?

— Este aceia de a o vedea în brațele unui ciocoiu mîrșav,
care și-a început meseria de la lingător de talere și, mergând
din mârșavie în mârșavie, a ajuns astăzi biciul oamenilor cin-
stiți și al țerei întregi. Da, Măria ta : poruncește să mi-se taie
capul său surghinește-mă ca pe toți alți boieri pămîntenii ai
țării ; iar nu cere de la mine să dau de bună voie pe fie mea
în mâna aceluî neomenos care pradă pe văduvă și pe sărac fără
cea mai mică mustrare de cuget.

Caragea, cu toată furia de care era stăpînit, nu răspunse ni-
mic la toate înfruntările ce arunca bătrînul cu atîta aprindere
și curagiū asupra favoritului său ; el era om politic și nu voia
să mai alarmeze din nou poporul în contra sa, prin surghinirea
cutezătorului boier. Motivul ce 'l îndemna și mai mult la pru-
dință era scirile cele rele ce primea pe toată ziua de la Con-
stantinopole. Ast-fel dar, își ascunse mânia cu fineța aceia pro-
prie fanarioților, și luând de o dată un aer mai vesel, zise :

— Dacă tóte cîte 'mă spuseși despre Postelnicul vor fi a-
devărate, cată să'ți mărturisesc că ai dreptate sa'l urăști atît
de mult.

— Tot ce am spus Măriei tale este adevărat.

— Ai dovezi ?

¹⁾ Caragea bînuind că boierii completează în contra sa, exilă pe vornicul Constantin Bălăceanu și pe logofătul Grigore Ghica, iar mai în urmă pe banul Constantin Filipescu carele dupe aceia și muri. Fotino Istoria. pag. 556—567.

— Aici nu încap dovezi. Ia-ți *husmetul* din mână și vei vedea cum va veni țara întreagă cu jebă împotriva lui.

— Voi asculta bunele sfaturi ce-mă dai; îl voi depărta de la curte și voi trimite oameni Domnești să cerceteze și să despăgubească pe săracii jăfuiți de dînsul. Iar tu, un boier credincios ce ești, de astăzi înainte n'ai a te teme de nimic.

Bătrânul părăsi Curtea Domnească și se îndreptă către casa sa. Dar pe când butca sa trecea pe ulița Șelarilor, el întîlni pe Postelnicul Andronache Tuzluc carele, salutându-l pînă la pămînt, luă drumul către palatul princiar ca să afe rezultatul stratagemei sale.

CAP. IV

Kera Duduca.

Trecuseră două luni de la întrevorbirea dintre principele Caragea și Banul C..., fără ca secretul ei să poată fi cunoscut curtisanilor și boierilor. Toți se întrebau despre acest secret, căci pe timpul acela ca și tot-d'a-una, secretele de cabinet interesau pe toți și erau comentate de curtesani în toate modurile; chiar Postelnicul Andronache, favoritul lui Caragea, când era întrebat în cauza aceasta, răspundea evasiv și mai mult prin gesturi.

Se observase însă o mare schimbare în felul de viață al Postelnicului; casa lui, care înainte de acest eveniment era frecventată numai de oameni ce veneau să implore vre-o favoare de la dînsul, devenise în urmă o casa publică, în care intrau cei mai destrănați junii, fanarioți și români. Mesele și seratele ce dădea fanariotul apropiau în splendoare și în bogăție pe ale lui Caragea, stăpânul său.

Cine s'a datat cât de puțin cu plăcerile vieții destrămate, cunoaște prea bine că femeia joacă rolul cel mai principal întrînsa; ea singură, prin fatalul ei dar fermecătoresc, poate să arunce un vîl de poezie asupra acelor plăceri mincinoase, care duc pe biata junime la sărăcie, la veștejire, la despoiere și de

multe ori chiar la o moarte prematură.

Postelnicul Andronache se aruncă în brațele desfrănării cu o furie nedescriptibilă; un fel de pornire furioasă și nesocotită îl făcea să caute pretutindeni, nu inime de iubit, ci victime ale plăcerii sale, atrase în lațuri prin ipocrisiă și minciuni.

Dar natura a pus amorul în inima fie căruï om. Această pasiune cerească sau infernală, care une-ori ne înalță iar alte ori ne degradează, nu pöte să se manifeste cu tărie de cât numai pentru un obiect öre-care. Musica, poesía, pictura, arhitectura și în fine tot ce este frumos în natură, place mai mult sau mai puțin fie-căruï om; el însă nu poate să se declare cu satornicie de cât pentru una din aceste arte, și numai pentru dënșa va avea o afecțiune durabilă. Tot asemenea se urmează și cu pasiunile amoroase. Ochiul nostru este lacom; dorințele se manifestă în noi abia ce zărim o jună femeie plăcută; dar acest neastêmpăr nu este amor ci o furie, un delir momentan: căci pe dată ce dorința care ne-a aprins imaginațiunea, se află împlinită, ne liniștim și mai adesea căutăm mijloace ca să ne desfacem de obiectul ce o aprinsese. Amorul cel adevărat care face să palpитеze inima și înalță spiritul, nu'l putem da de cât unei ființe pe care și-o alege inima noastră.

Fanariotul, de și depravat pênă la extremitate, poseda însă o scînteie de amor în inima sa, și aceasta îl făcea nefericit chiar în mijlocul celei mai mari veselii.

Intr'o seară el se întorcea de la Cötrocenï unde fuse trãmis de stãpênul sêu ca să dea niște scrisori viziriale unui Def Bașă trãmis într'adins de Sultanul ca să omoare pe Rami Pașă ce se întorcea atunci din Rusia¹).

¹) Rami Pașă fusse m re parte la revoluțiunea Ianicieri'or în contra lui Mustafa Barractar, și fugise în Rusia ca să și scape viața. Sultanul Mahmud cunoscând meritele acestui Pașă și că putea să'l pricinuiască existența lui în Petersburg, îi scrisese de mai multe ori să se întorcă în Constantinople și înduplecându-l, îl omorî împrejurul Bucureșcilor tocmai când se pregătea să intre în acest oraș.

Vodă Caragea primind pe Marele Ban C...

Orele nopții erau înaintate; pe cer se aflau o mulțime de neri mici, care împinși de vânt aci acoperea luna și făceau să cază pe fața pământului un întunec adânc, aci iarăși se despărteau și formau o mulțime de grupe care, luminate de palida lumină a lunii, presentaau privirei o panoramă fantastică și răpitoare.

În momentele acestea Postelnicul Andronache trecea pe ulița Isvorului călare pe un armăsar arăbesc și însoțit de patru *tufekir*; dar pe când cugetarea și privirea lui erau absorbite de frumoasa panoramă a cerului, o voce încântătoare străbătu auzul său; el se opri în cale și ascultă cu mare atențiune un frumos cântic fanariotic a căruia melodie plină pasiune, fiind cântată cu multă artă, produse în inima lui un efect extraordinar.

Încântat de exclamațiile amorose de care este plină această cantilenă, se apropie de ferestrele țasei din care oșeau suavele accente, și văzu cu destulă surpriză o femeie jună ca de douăzeci de ani, foarte frumoasă, șezând răsturnată pe un divan de mătase și cu părul ei negru ondulând în neorânduială. Cămașa de borangic, singurul veștmânt ce acoperea trupul ei, era atât de transparentă încât lăsa să se vadă un pept mai alb de cât marmura, o talie de nimfă. Ea ținea în mână o tambură cu care se acompania. Ochii ei cei mari și negri și plini de vâpăi amoroase, absorbiți acum în arzătoare visări ce deșteptau în inima ei dulcele accente ale melodiei, păreau că cer o dulce mângâere la chinurile ce ea suferea.

Cântul începea să devie din ce în ce mai slab; tambura îi căzu din mână și frumoasa jună adormi într'o poză atât de răpitoare în cât ar fi putut să piardă mințile celui mai stoic dintre filosofi.

Grecul se deșteptă din letargie și după ce luă seama bine la pozițiunea localității, se îndreptă către curtea domnească, dete socoteală de misiunea sa și întorcându-se acasă la dânsul,

petrecu toată noaptea gândindu-se la frumoasa femeie ce'l încântase.

A doua zi se sculă foarte de dimineață și se coborî în grădină ca să-și răcorească pieptul de flacăra ce'l ardea; dar pe cînd se plimba cu pași repezi și cufundat în gânduri, el zări pe unul din oamenii curței sale și'l chemă la sine. Sluga, după câte-va salutări adînci, se puse dinaintea stăpînului său cu mâinele la piept și înfipt întocmai ca o statuie.

Postelnicul îl privi cu atențiune; apoi după ce se mai gîndi puțin îi zise:

— Ióne, am să te întreb ceva.

— Porunciți, prea milostive cucoane, și sunt gata a răspunde.

— Cunoscî tu mahalaua Isvorului ?

— O cunosc.

— Bine ?

-- Fórte bine.

— Dar pe *ipokymenile* ce locuesc într'ênsa ?

— Pe toți, milostive cucóne, pîná la cárciumari și băcani.

— Dacă este așa, spune'mî care este cea mai frumoasă cucónă din acea mahala ?

— Sunt mai multe, milostivul meu stăpân.

— Asta se înțelege, dar eú voiú să'mî spuî care este cea mai frumoasă din toate,

— Este cocóna Dduca, fíca lui Michale *Crihodaru*.

— Și unde locuesce această frumoasă cucoană ?

— Ea locuesce împreună cu tată-séú în nisce case boeresci peste drum de biserica Isvorului.

— Casa are doué ferestre cu *cafaz* în fața uliței, nu este așa ?

— Intocmai precum ziceți.

— Ia spune'mî acum ceva semne despre boiul și frumusețea ei.

— Este frumoasă ca o zină, naltă și subțirică ; fața o are mai albă decât zăpada; obrajii îi sunt rumeni ca două mere domnesci ; are ochi mari și negri ca murele ; sprâncene negre și imbinatē; buzele ei sunt ca mărgeanul, iar dinții albi ca fildeșul; și peste toate aceste daruri firești, cântă din gură și din tambură ca o *Hanîmă* din *seraii*.

— Bravo Ióne, *aferim!* ai respuns tocmai dupe dorința mea. Acum dacă voești să te arăți slugă credincioasă, să faci cum vei ști ca să mî-o dai în mână, și eu îți voi răsplăti osteneala cu cincî-zeci de *mahmudele*.

— Să trăești, milostive cocóne, întru mulți anî ; și de o dată cu vorba sărută mâna stăpênului și se depărtă.

Puțin dupe acestea, Postelnicul deveni posesor al acestei rare frumuseți și începu să petreacă o viață plină de dulceață în brațele amantei sale.

Să lăsăm de o cam dată pe fanariotul nostru adormit pe pieptul odalisei sale ; să nu'i răpim acéstă fericire ilusoriă ; căci el peste puțin o să se deștepte într'o lume reală, plină de amăgiri și miserii iar până atunci noi să dăm cititorilor noștrii o idee de prea cocheta și ambițioasa greacă.

Această Veneră orientală, eșită din rămășițele spulberate ale populațiunei grece din Fanar, precum odinioară strămóșa sa zeească eșise din spumele vânturate ale mării, avea o frumusețe perfectă, o inteligență viă și un spirit fin și iscusit. Viața plină de răsăfăări părintesci ce primise din primii anî ai copilăriei sale, și lipsa de educație, făcuse să se desvelească într' inșa o mulțime de dorințe nepotrivite cu pozițiunea ei socială ; iubea luxul cu deosebire; îi plăcea foarte mult viața sgomotósă ; în fine totă fericirea ei sta în împlinirea celor mai mici și mai estravagante capricii ale sale.

Ajungând în flórea juneței, ea devenise un magnet care tră-

gea spre sine toate privirile și toate dorințele tinerilor din București.

Nu era seară lăsată de Dumnezeu, în care să nu se cânte sub ferestrele ei cele mai plăcute serenade. Poeții timpului searseră nesfârșitele comori ale închipuirii lor fără ca odele, elegiile și *acrostichile* lor, să gasească în inima vanitosei femei alt-ceva decât o stâncă de granit de care se sfărâmau poeticele lor silințe, fără să producă cel mai mic efect.

Un singur june isbuti să înmăie inima ei de piatră; dar nu cu stihuri, nici cu cântări, ci numai pentru că era fiul domnitorului de pe atunci. Acest nou Paris ¹⁾ care a făcut pe mai multe Elene din București să 'și lase pe Menelaii lor cu buzele umflate, îndată ce văzu pe juna grecă, îi aruncă o domnească privire de basilisc care o făcu să cază amețită la picioarele sale. Amorul acesta nu avu de cât durata unui vis frumos dar efemer, căci Beizadea, după ce 'și îndestulă capriciul său de un moment, părăsi pe juna fanariotă, lăsându-i chinurile unui prim amor ce o amăgise și dorul nestins al viselor de aur ce o desmierdaseră în trecut.

Iată starea morală în care se afla Duda în séra aceea

¹⁾ Intre concuistele amorose ale acestui frumos Beizadea, dăm aici una care a făcut mare șgomot în societate. Acest june se înamorase cu o coconă de cele mari, și orbit de această pasiune se ducea mai în toate zilele și încă de câte două ori pe zi de o vizita. Soțul acelei cocone, ne mai putând suferi deșonorea, luă decisiunea extremă de a omori pe infamul amăgitor al consortei sale. Astfel dar după ce luă toate precauțiunile necesare, se ascurse într'una din odăile caselor sale, și îl surprinse. Beizadeaua, uitând tot prestigiul puterii sale, sări pe ferestra și numai astfel se putu apăra de lovitura a două glonțe îndreptate asupra ei. Principele Caragea află despre această întâmplare dar nu luă nici o măsură în contra cutezătorului, care după ce goni pe femeia ce'l deșonorase, plecă la moșiă și pus în fruntea unei legiuni de arnăuți armați, aștepta cu nepăsare resbunarea Domnului Caragea.

Există și o baladă în care se explică foarte bine acest eveniment; dar espreșunile obscene ce se coprint într'însa ne opresc de a o publica.

când o văzu pentru prima oră Postelnicul și se înebuni de dânsa.

—Amorul cel înfocat al Postelnicului, pozițiunea strălucită ce avea el la curte și cheltuelile cele mari ce făcea pentru împlinirea dorințelor acestei vanitose femei, fură de ajuns ca să o facă să uite pe Beizadea.

Ea trăia acum o viață foarte dulce și plăcută. Diamantele și rubinele, stofele de mătase țesute cu aur, șalurile de Persia, slugile, trăsurile, armăsarii și ori ce poate dori o femeie, ea le avea pe toate, îndată ce și arăta dorința.

În primele luni ale acestei legături, sufletul Duducăi nu fu turburat de nici o pasiune contrariă amantului său; dar aceasta nu ținu mult timp. Inima femeii, chiar de se poate ameți une-ori de ambițioase aspirațiuni la mărire, la bogăție și la alte vanități atât de plăcute sexului femeesc, se deșteptă apoi cu pasiuni mai tari, mai ne'nfrânate. Ast-fel se 'ntemplă și cu frumoasa noastră eroină.

Natura a făcut din inima femeii o carte scrisă cu litere cabalistice, pe care, înamorații, în vanitatea și egoismul lor, cred că o citesc și o înțeleg; în realitate însă sunt foarte puținii aceia cari pot zice cu drept cuvânt că au descifrat acele ieroglife de la care atârână mai adesea fericirea și nenorocirea oamenilor și acești favoriți ai sorței nu sunt tot-d'auna cei nobili și avuți nici cei frumoși sau cu spirit, ci une-ori cu totul din contra; căci amorul este o ființă curioasă. S'a zis că e orb; se poate. Dar și dacă vede, trebuie să mărturisim că foarte mult îi plac lucrurile bizare.

Postelnicul Andronache credea că descifrase logogriful din inima grecei, dar se amăgea, sormanul; căci meritul acesta era pentru moment rezervat unui june obscur, ce abia pusese picioarele pe prima treaptă a ierarhiei boierești.

Locuința în care fanariotul pusese pe amanta sa, era situată

în strada Caliții, care pe timpuri aceia devenise foburgul favorit al nobleței și al amplexurilor de toate gradele.

Juna grecă simțea o plăcere din cele mai mari a privi după fereastră pe toți trecătorii, de la veliții boieri cu bărbile albe și căciuli de samur, până la Calemgi și Iamacii cei cu ișlice în patru colțuri și rași pe cap chinezește.

Un june din aceștia, care sub costumul său ridicol, ascundea o figură cât se poate de plăcută, văzu pe greca noastră și se îndărmă de dânsa.

Tinărul calemgiu începu să treacă noaptea pe la ferestrele femeiei ce 'l încântase, și să 'i facă serenade, acompaniate de oftările amoroase, care erau în stare să topească de compătimire inima chiar a statuelor de marmură.

Juna greacă nu lăsă pe calemgiu să ofteze mult timp; ci sa învoi cu plăcere a 'i da gratis fericirea ce o vindea foarte scump postelnicului.

Trebue să, adăogăm însă că calemgiul era foarte înfocat și nesocotit în amorul său. Aceste două calități, tuneste amurilor clandestine, făcură pe îndărmă să cânte, să jöce și să se expună în tot chipul, fără de a se gândi că pot fi observați. Cu toate acestea ei se înșelau; sgomotul serenadelor și sărbătorilor deșteptă atențiunea vecinilor și vestea merse până la Postelnicul. Inima acestuia se aprinse de gelosie și văzând că aceea pasiune culpabilă, în loc de a se înfrâna, creștea mereu, veni într'o seară furios și, intrând în camera amantei sale, șezu pe divan, fără măcar să o salute.

Greca pricepu foarte bine de unde venea agitațiunea și neobicinuita purtare a amantului ei; dar voind a se încredința și mai bine, se prefăcu să n'a observat nimic și luând un aer nevinovat și plin de grație, îl strinse în brațe, și îl sărută pe frunte.

Acest fals sărutat irită și mai mult pe amantul amăgit, care o respinse din brațele, sale cu furiă; ea se prefăcu că plânge dar văzând că nici prin mijlocul acesta nu poate face pe amantul ei a se explica, căzu în genuuchă dinaintea lui și cu ochii înmuiași în lacrimi mincinoase, îi zise :

— Ce ai, cocóne Andronache, de ești atât de supărat pe mine ? Spune ce'ți am greșit ?

— Mă întrebî, nemulțumitóreo, ce mi-ai greșit?... Și ce greșeală mai mare puteai face de cât aceia de a mă necinsti pe mine Postelnicul Andronache Tuzluc, favoritul lui Vodă pentru un calic de *calemgiu* ? pe mine, care te-am scos din trențe și te am făcut cocónă mare ?...

— Eü te-am necinstit !... 'ți am călcat cinstea ?

— Da !... mă necinstit, tótă lumea știe acea mirșavă faptă.

— Să n'am parte de viața mea, să nu'mi ajute Maica Domnului, dacă 'ți voi fi călcat cinstea ! și de o dată cu aceste frase se repezi cu o disperare prefăcută și luând imaginea Maicei Domnului, o sărută cu multă devoțiune ca să atesteze inocența ei.

— Să părăsești casa mea, muiere prefăcută ; să te duci la calicul de *calemgiu*, auzit'ai tu ? măne dimineața să nu te găsesc aici, căci te voi omori.

N'apucă să sfirșească bine aceste cuvinte ameniuțătoare și vicleana amantă dete un chiot și căzu jos leșinată.

Postelnicul luând de adevărat acest leșin perdu furia de mai 'nainte și printr'un salt repede o luă în brațe și o puse pe divan ; apoi chiamă slugile, și îi dere ajutorul necesariü.

Iscusita femeia remase în această stare de letargia prefăcută până când văzu pe Postelnicul plângând ca un copil și cerându'i iertare că a bănuit un moment virtutea ei ; apoi se prefăcu că se deșteaptă din leșin, și prin această ingenioasă manevră, nepóta Evei isbuti a mânca din pomul vieții, fără a perde rajul, ca străbuua sa.

CAP. V.

EDUCAȚIUNEA CIOCOIULUI

Lectorii noștri cunosc foarte bine agitațiunea în care am lăsat pe Păturică în primul capitol al acestei scrieri ; știu asemenea ambițioasele lui visuri și marea sete de bani și mărire ce îl muncea. Este datoria noastră acum să le spunem mijlocele întrebuintate de dînsul pentru realizarea acestor aspirațiuni.

Când acest șearpe veninat călca casa fanariotului, el intra în al douăzeci și doilea an al vieții sale. Educațiunea lui intelectuală se compunea din citire și scriere în limba românească, și ore care începuturi slabe de limba grăcă modernă ; scia să facă jelibă cu pilde din scriptură, *pitace*, *volniciv*, *catastife de lude* și alte forme cancelarice obicînuite în timpii aceia ; mai scia, și încă foarte bine, să tortureze pe nenorociții țărani, puindu-le ouă ferbinți la subțiori și dându-le fum de ardei la nas, ca să le ia cea mai din urmă para din pungă.

Dar aceste talențuri nu'i mai serveau nimic în noua sa carieră ; el cătă să se instrueze în ipocrisiă și intrigă, și aceste două mari mijloace de parvenire nu se desvoltează nici se pot perfecționa de căt prin învățatură. Puiul de ciocoiu simți de sineși acest adevăr și hotări să'l puie în lucrare.

A doua zi după sosirea lui, Pestelnicul îl chiâmă la dînsul

ca să'î examineze spiritul și inteligența spre a vedea de poate face ceva dintr'ensul ; iar când veni înainte'î, îi zise cu un ton îngâmfat, dar dulce :

— Cum te numești, băiete ?

— Constantin, Cocóne, dar tată-meu îmi zice Dinu.

— Știi ceva carte ?

— Știu să citesc și să scriu.

— Românește nu este așa ?

— Da, blagorodnice stăpâne.

— Alt-ceva mai știi ?

— Știu să fac împliniri de bani ; am fost cu vinăriciul, cu oeritul și cu fumăritul ¹⁾.

— Așa de tînăr ?

— Da stăpâne ; tata mă lua cu dînsul prin județ de'î ajutam la *taxidărie*.

— Dar ceva *elínica* te-a învățat tată-tău ?

— De ! ce să zic, stăpâne ; mă cam pricep puțintel. Am învățat *Pedagoghia* și *Eclogarion* din scoarță până în scórță ; dar atunci când era să'ncep la *gramatiki*, m'a trămis tata la înălțimea voastră.

Fanariotului îi plăcu naivitatea ciocoiului, iar mai cu sémă pompoșele titluri ce'î da cu atâta prodigalitate ; și avea dreptate, căci nu este om căruia să nu'î placă un titlu pe care nu îl are și nu'l merită, dar la care aspiră foarte mult. El zîmbi cu bunătate și zise ciocoiului :

¹⁾ *Vinăriciul*, *oeritul* și *fumăritul* erau dăjdiî indirecte ce plăteau particularii către stat ; sub nume de *vinăriciul domnesc* era dator fie care stăpân de viă să dea din zece vedre una, afară de privilegiați și scutiți cu hrisóve domnești. *Oeritul* era o dajdiă pentru care se plătea de fie care vită mare și mică câte cincî spre-zece parale ; *fumăritul* asemenea era o dajdie ce plăteau stăpâni de pivnițe și cărciumi. Aceste dăjdiî se vindeau la particulari și ei le adunau prin oamenii lor numiți *taxidari*.

→ Să știi, băiete, că de astăzi înainte am să te iaș subț îngrijirea mea; o să te daș la școala Domnească să înveți carte grecească multă, ca să te procepești, să te faci om. Slujba ce ai să'mi faci este aceasta: dimineața să vii să mă freci le picioare, să 'mi ajuți să mă îmbrac, să 'mi dai de spălat, să 'mi aduci dulceața, cafea și ciubuc; iar după aceea să te duci la școlă să înveți. Ai auzit? — Ai, du-te acum de 'ți caută de treabă.

Din ziua aceia Păturică se puse pe învățatură cu o silință extraordinară, și în mai puțin de două ani învăță limba grecească ca un sofologiotatos; dar el nu se mulțumea numai cu atât. Ce 'i folosea lui cunoștința unei limbă moarte și a literaturii ei atât de antipatică caracterului și intențiunilor sale? — „Omer, Pindar, Sofocle, Euripide, Anacreon, Sapho, etc., sunt buni pentru femei și oameni afemeiați, — zicea ciocoiul în sine cu dispreț. Mie 'mi trebuie cărți care să 'mi subțieze mintea, să mă învețe mijlocul de a mă ridica la mărire. Plutarch îmi vine la socoteală, comentariile lui Cesar, istoria omenirii, viețile marilor bărbați din veacurile trecute și acelea în care trăim, iată cărțile pe care citindu-le cine-va poate să zică cu cuget împăcat că nu și-a perdut timpul în zadar.

Cu asemenea reflecțiuni intră el în casa unde își avea fanariotul biblioteca¹⁾ și alese tot ce găsi într'ênsa mai bun. Intre

¹⁾ Pe acei timpî ca și în zilele noastre bibliotecile erau la modă; toți junii *muckelefi* și *spudaxiți* aveau câte o bibliotecă formată din cele mai bune cărți al timpului, pe care nu le citea nicî o dată. Bibliomania era atât de întinsă în cât mulți din cei prinși de această patimă, nevoind să sacrifice bani și timp, cheamău câte un pictor meșter și le zugrăvia prin saloane și prin camerele de studiu câte o bibliotecă de minune, în care se găsea tot ce ne-a lăsat mai sublim gândirea omenescă, de la creațiune și până la timpul lui Caragea. Judecând între oamenii cari au bibliotecă și nu le citesc și între cei care le au numai zugrăvite, eu cred mai cu minte pe cei din urmă.

alte cărți găsi un tractat de fiziologie și operile lui Machiavel pe care le citi și le studiază cu mare băgare de seamă ! în fine făcu tot ce putu spre a deveni perfect în arta ipocrisiei și a perfidei.

Se zice că voința tare și statornică învinge toate obstacolele. Nu ne putem pronunța asupra acestei maxime; zicem numai că Păturică ar fi fost în stare să dea contimporanilor săi o dovadă strălucită că ea se realizează câte odată. Picătura găurește piatra, zice un alt proverb. Se poate și nu se poate ; acela însă care realizează acest proverb, este un om mare în felul său.

Păturică era în adevăr un om extraordinar. El își luase hotărîrea de a deveni om mare, și nici un obstacol nu putea să 'l abată de la această idee fixă. Ca slugă, era dator să lucreze mai multe ore pe zi și a se supune la toate slugile cele mai vechi de cât dânsul ; ca ambițios căuta să învețe carte multă, precum îi zisese fanariotul și să se silească a înlătura toate obstacolele ce întâmpina în calea ambițiunii sale. Cum putu dar să învingă atâtea greutăți și să iasă triumfător ?

Iată modul ce întrebuița. Când se crăpa de ziuă, Păturică se afla lângă ușa Postelnicului stând în picioare spre a împlini cu exactitate ordinele stăpânului său. Pe dată ce fanariotul se deștepta, el intra în casă, îl freca pe picioare, îl ajuta să se îmbrace ; îi da de spălat, îi aducea dulceața, cafea și ciubuc. Toate aceste mici servicii le executa cu cea mai mare iuțeală, grație și cu un fel de afecțiune, ce făcea pe fanariot să 'l creză de cel mai credincios și devotat dintre servitorii săi.

După ce pleca boierul la curte, se ducea la vâtaf și 'i făcea o mulțime de lingușiri ; apoi după ce 'și spăla feligenele de cafea și curăța bine ciubucele, se închidea în camera sa și se da cu totul la citire și la meditațiune petrecându-și astfel timpul până la ora prânzului, când, după obiceiul său, se așeza pe treptele

scării de la intrarea casei, cu câte o carte în mână și sta acolo până ce venea stăpânul său; iar după aceea când ședea la masă, el își lua locul printre servitori și se silea să întrcă pe toți în zel și activitate.

Osebit de aceasta, el se purta cu mare amabilitate către toți servitorii casei, fără excepțiune; îi ajuta la lucrările lor și le implinea dorințele, puindu-se mijlocitor între dênșii și vătaful de curte.

Această purtare făcu pe Păturică să fie iubit și adorat de toate slugile, afară numai de vătaful curții, care, înțelegând foarte bine gândurile lui, se prefăcea că nu bagă de seamă nimic și îl spiona în tăcere.

În timpul acesta se întâmplă certa postelnicului cu amanta sa, pe care credem că n'a uitat-o lectorii noștri. Fanariotul se afla coprins de o mare iritație; nu știa nenorocitul de urma să crează cele ce se vorbeau despre amanta sa, sau jurămintele și istericalele prin care ea își proba inocența. Bietul om o iubea foarte mult, și pentru marea lui nenorocire era gelos ca un turc. Ast-fel dar, după multă chibzuire și reflecțiune, se decise a o pune sub privigerea unui Argus. Măsura nu era rea, dar presinta mari dificultăți în privința alegerii unui individ care să implinească acest important serviciu. Prima idee ce i se înfașă fu de a o pune sub privigherei unei femei bătrâne; dar după ce mai medită cât-va timp, el zise în sineși încruntând sprâncenele; „Muerile cele bătrâne se corump foarte lesne.“ Se gândi să aducă un eunuc din Constantinopole; dar lepădă și această idee, căci știa din încercare cât prețuiește și credința eunucilor.

Obosit în fine de a căuta și a nu găsi vindecarea grijei ce îl muncea, se lăsă pe sofa oftând din băierile inimei; dar după ce se mai gândi un minut se sculă cu repeziciune și bătu din palme.

La acest semn de chemare, întrebuițat foarte mult pe acei timp, ușa se deschise și intră Păturică cu ochii plecați în jos și cu fața mai umilită de cât a unui călugăr.

Fanariotul îl privi cu mulțămirea ce simte tot omul când găsește ce a căutat; apoi zise :

— Apropie-te, Dinicule, că am să 'ți vorbesc.

— Poruncește, stăpâne, zise prefăcutul ciocoiu înaintând către stăpânul său cu mâinile puse pe piept și ochii plecați către pământ.

— Ia spune-mi, Dinicule, cum trăești tu în curtea mea ? Te mulțumești de bucatele cu care te hrănesc și de hainele cu care te îmbrac ?

— Foarte biue, stăpâne; nu sunt vrednic să mulțumesc lui Dumnezeu pentru marea bunătate ce ai arătat și arăți cu mine.

— Ia spunem-i acum, mă iubești tu pe mine ?

— Te iubesc, stăpâne, mai mult de cât pe tatăl-meu.

Fanariotul surîse cu îngâmfare; apoi după ce 'și răsuci de câte-va ori negrele sale mustăți, zise :

— Ascultă, Dinicule. Am să 'ți încredințez una din cele mai tari taine ale sufletului meu; bagă însă de seamă, să mă slujești cu dreptate, căci în alt chip nu numai că vei pierde nădejdea de procopseala ta la care mă gândesc de atâta vreme, dar te și voi pedepsi fără milă.

— Iti jur, stăpâne, să te slujesc cu credință la ori-ce 'mi vei porunci.

— Ei bine, Dinule, ascultă. Cunoști tu pe Duduca ?

— Nu o cunosc stăpâne.

— Cum se poate să nu cunoști tu pe țiuțoarea mea ?

— In adevăr, stăpâne nu o cunosc.

Asta nu face nimic. Duduca este o fată foarte frumoasă

pe care o iubesc până la nebunie, și fiind-că o fată ca dânsa poate să placă și altora, m'am gândit că n'ar fi rău a o pune subț privegherea unui om credincios. Ai ? ce zici tu ; bine m'am gândit ?

— Foarte bine, stăpâne. Paza bună trece primejdia cea rea, zice *parimia*.

— De și Ducea mea este foarte înțeleaptă și n'am simțit până acum nimic despre dânsa...

— Așa este, blagorodnice stăpâne ; ai dreptate.

— Dar pentru mai mare siguranță, te-am ales pe tine ca să o păzești.

— Când este vorba să te slujesc pe Domnia ta, stăpâne, sunt gata a trece chiar prin foc ; spune-mi numai ce am să fac și voi vedea.

— *Aferim*, Dinicule, *aferim* ; să trăești, copilul meu ; cine slujește cu *zilos* pe stăpânul său, pe acela nu'l părăsește D-zeu. Ducea 'mă-a zis că 'i trebuie un fecior ; cată dar să te muți cu locuința la dânsa și să treci în fața ei ca o slugă credincioasă, să o ascuți 'a orî-ce 'ți va porunci ; să te prefaci că nu bagi de seamă nimic, să nu vezi și să nu auzi nimic, și să vii în toată zilele la mine să 'mă spuți tot ce se va petrece în casa ei, fără să treci cu vederea cel mai mic lucru.

— Voiu nrma întocmai poruncilor blagorodniciei tale, și mă voiu sili cât voi putea ca să mă fac vrednic de încrederea ce ai în mine.

— Să trăești, copilul meu ; și de odată cu vorba băgă mâna în buzunarul anteriorului și scoțând cincizeci de rubiele, zise : Ține, Dinicule și să fii cu minte, mă 'nțelegi tu ?

Păturică, ca ciocoiu fin ce era, îngenuchie dinaintea fanariotului, îi sărută mâna cu cea mai mare umilință și făcu să cază din ochii săi de șearpe, două lacrimi de acelea ce în a-

parență arăt o inimă plină de recunoștință, dar în realitate nu sunt de cât plânsul crocodilului prin care amăgește victima sa.

După această scenă de tartufism jucată cu atâta măiestrie, ciocoiful părăsi camera stăpânului său și intră într'a sa.

Liber acum de povara simulării, începu a se preumbla prin cameră cu pași rari și precipitați. Trăsurile feței sale luară un aspect straniu, ce lăsa să se zărească, une-orî expresia unei nespuse bucurii de a'și vedea împlinite dorințele sale de atâta timp, câte o dată un nuor de neîncredere în viitor, schimba într'o clipă fața fisionomieii sale; apoi iar cădea într'un fel de apatie, din care trecea cu iuțeală la o ferosă și amenințătoare veselie.

Această criză morală ținu câte-va momente, iar dupe aceea, fisionomia ciocoifului se luminează și, cu liniștea ce'i redase încrederea în sine și în dibăcia sa, el exclamă cu bucurie; „Iată-mă în sfârșit ajuns la ținta dorințelor mele! Am în mână pe țiii-torea Grecului, patima lui cea mai de căpetenie; în sfârșit am cheia acelu strălucit viitor pe care'l visez de atâta timp. Ce fericire, ce neprețuită fericire!... Acosta este cheia cu care cine-va poate deschide chiar porțile raiului... și de ce nu?... Eva a scos pe Adam din Rai ca să dea prilej altei femeii a i'l deschide mai în urmă. O femeie a făcut pe Grecii, după cum zic cărțile, să se bată zece ani de-a rîndul. Favoritele din harem țin în mână soarta împărăției turcești; chiar aici la noi vedem pe Domnița întorcînd curtea și țara întregă după plăcerea ei, și dacă ea a făcut pe stăpânul meu din Ciohodar, Postelnic mare și Cămăraș, de ce ore dar Duda să nu facă din mine un om puternic, fericit?... Pildele nu ne lipsesc. Câți aș fost ca mine, ba încă și mai rău de cât mine; căci slavă Domnului, nu sunt țigan, și cu toate acestea prin muierii și alte marafeturi ciocoiești, chiar și țiganii aș ajuns azi la

Kera Ducea, amanta Postelnicului.

noi în *protipendadă*, în cât n'ai în cotro să te întorci de postelnic, logofeți și vistieri. Prinde inimă, dragul meu Păturică ! mâne vei pune *ișlicul* în cap, și de va vrea Dumnezeu cu tine, nu va trece mult și vei avea moșii, țigani și averi nenumărate, și via atunci cine-va să'ți cêră socoteală despre mijloacele prin care ai dobândit tôte astea ? via, de va putea !

Pe când Păturică își creia în imaginația sa aceste realizabile vișuri, ușa camerei sale se deschise și intră un țigan înăuntru.

— Ce cauți aici, cióră ? zise ciocoiul supărat.

— Mă iértă, logofete Dinule, dar am venit să'ți dau o carte de la *băbaca* dumitale.

— Ad'o 'ncoace, cióră, și piei din ochii mei.

Țiganul se retrase și Dinul Păturică deschizând scrisórea, citi cele următoare :

„Cu părintéscă dragoste mă inchin dumitale, prea iubitul
„meu fiú.

„Iată doi ani în cap de când te-am dat pe pricopseală la
„Postelnicul, și nu vèz nici un spor de la tine ; aceasta mă
„pune în mare *aporie*. Se vede că tu în loc să te silești a
„eși la obraze, umbli *haimana* pe poduri cu *derbedei*. Ba-
„gă-ți mințile în cap, măi băiete, vezi că eú sunt bătrên și să-
„rac ; să n'ai la mine nici o nădejde. Cum îți vei așterne, așa
„vei dormi ; auzitu-m'ai ? Scrisórea ce'ți *empericlisesc*, este că-
„tre d-luí Postelnicul ; să'i o dai negreșit, căci îi vorbesc pen-
„tru tine și rog să te puie în vre-un *mansup*.

Al têu prea doritor

părinte,

Treti Logofet Ghinea Paturică ot Bucov sud. Saac.

1816, Maiú 17

După ce Păturică citi această scrisoare, scóse călimările de la briu, se așeză pe un scăunel și puind piciorul drept peste cel stâng, scrise răspunsul acesta :

„Cu fiască plecâciune,

„Părinteasca D-tale scrisoare de la 17 zile ale lunii lui „Maiu, am primit-o cu nespusă veselie, și m'am bucurat din „rărunchi că te afli sănătos căci eū, din mila cerescului pă- „rinte, mă aflu în toată întregimea sănătății. Bucură-te, taică, și „iarăși bucură-te căci de și am slujit doi ani la Postelnicul pe „îmbrăcăminte și mâncare, și mi-am plecat capul la toți caliciī „fără osebire, dar acum, slavă Domnului, am pus mâna pe „pâine și pe cuțit. Am oprit roata norocului : n'am să mă mai „tem de nimic.

„Postelnicul m'a ales sfetnic de taină al seū, și pe negân- „dite mi-a încredințat o taină prin care în puțin timp pot să „ajung om mare. Atât de o cam dată; îți voi mai scrie.“

Prea plecat și doritor

Al D-tale fiū,

„*Dinu Paturică*“

După ce plicui și precetlui acéstă scrisoare, chiămă de afară pe țigan, 'i o dete în mână și'i zise : „Du această carte la Postelnicie și spune să o trămiță la Bucov, fără cea mai mică zăbavă ; ai auzit ?...“

Țiganul dispăru cu iuțeala vântului, iar ciocoiul se lăsă pe pat și adormi gândindu-se la exploatarea minei sale.

CAP. VI.

IPOCRIȚII ÎN LUPTĂ

A doua zi după întrevorbirea confidențială dintre Postelnicu Andronache și Dinul Păturică, acest din urmă străbătea strada Caliței cufundat în meditațiuni serioase. Preocupațiunea lui era atât de mare, în cât de multe ori se lovea piept în piept cu trecătorii după drum; dar pe când se afla în dreptul caselor lui Armaș M. fu atras de sunetul cel nasal și ascuțit al unei voci ce striga: — Dinule! he, he, Dinule! ia fă-te în coace, ștregarule; unde-ai plecat așa de dimineață?

Păturică, deșteptat din asopișmul în care se afla, se uită în toate părțile, și văzând la poarta acelor case un omuleț cu statura scurtă și groasă, cu fața rotundă întocmai ca o lună plină desemnată pe pereți; cu ochii mici ca de tătar, cu nasul turtit și cu gura largă, armată cu niște dinți mici stricați, recunoscându-l într'ânsul pe Niculăiță, vâtaful de curte al armașului, carele, mai norocit de cât dânsul, începuse de mult timp a zecui averile stăpênului său și acum nu aștepta de cât rangul de *Vtori Vistier* drept plata ostanelilor sale, și supranumele de *Buclukci boier* pentru multele șiretlicuri și încureături ce făcea.

Păturică trecu drumul și salută pe îngâmfatul vâtaf cu o închinăciune până la pământ.

— Ce mai veste poveste, Dinule? întrebă vătaful mândru de pozițiunea sa.

— Nimic nou, nene Niculăiță.

— Unde te duceai așa iute și cu capul între urechi?

— La cucoana Duduca.

— A! a! înțeleg, la țitoarea stăpânului tău. Și ce-ai să faci acolo așa de dimineață?

— Îi duc un răvaș.

— Din partea cui?

— Dintr'a stăpânului meu.

— Dar ce? s'a împăcat cu dânsa?

— Trebuie mai întâi să știu de au fost certați.

— Va să zică nu știți nimic? prostule!..!

— Nimic de tot; adaoase Păturică cu o privire malițioasă.

— Află dar de la mine că ei-au fost certați foarte rău.

— Și de ce, nene Niculăiță?

— Auzi cole, de ce? fiind-că diavolița de greacă vrea să ție doi pepeni într'o mână, adică este amarezată după un calemgiu de la Vistierie.

— Ași! nu crez!

— Crede ce îți spun eu. Postelnicul Andronake a aflat acest amor tainic și s'a certat cu dânsa furcă.

— Poate; dar ia spune-mi cine este acest calemgiu?

— Este fiul lui Căpitan Gheorghe Basma de la Dorobanție.

— Ce fel de om este acela?

— Este un băiat de douăzeci și doi până la douăzeci și cinci de ani, frumos, gingaș și subțirel, par'că e tras printr'un inel.

— O fi iubind'o, mă nene Niculae? ai, ce zici?

— Mi se pare că da, fiind-că nu înțeleg cum ar putea să facă atâtea comedii dacă n'ar iubi-o?

— Și ce comedii face ? întrebă Păturică cu nerăbdare.

— Trece cu lăutari pe la miezul nopții ; se oprește dina-
înfa ferestrelor ei, oftează, cântă și cele-l'alte.

— Numai atât ?

— Ba și ceva mai mult : sare prin grădina Mitropoliei ;
dintr'ênsa trece într'a grecei, d'acolo intră în curte și se as-
cunde într'o claie de fân până pleacă Postelnicul ; iar dupe
aceea se duce de'i ține locul lêngă frumoasa greacă ; cu alte-
cuvinte fericitul calengiu se bucură fără nici o cheltuială de
femeia pentru care stăpânul têu varsă atâta aur și argint.

— Ești bine încredințat despre aceasta ?

— Mai bine nu se poate ; omul care 'mă-a spus această
taină este atât de credincios încât ași putea să jur în biserică
pentru densusul. Dar ia spune'mă, de ce 'mă faci atâtea întrebări
asupra acestei pricini ? Oare voești s'o prinzi și să te arăți cu
slujbă înaintea stăpânului têu ? Să nu faci această nerozie, mă-
băete, căci o să te căești foarte mult.

— Și de ce să nu'i dau pe față această neagră vânzare ?
adăogă Dinul, cu oare-care aprindere prefăcută.

— Voești să afli pricina pentru care te opresc ?

— Da, căci eu iubesc pe stăpânul meu, și nu voesc să 'l
văz înșelat de o femeie desfrânată și fățarnică.

— Ești prost, băete ! Tu nu știi ce va să zică patima dra-
gostei. Ascultă : tu o să te duci la stăpânul têu și o să'i spui
că greaca 'l înșeală, nu este așa ? El de o cam dată o să te
crează, o să 'ți zică : aferim Dinule ! ba încă poate să 'ți dea
și un bunicel bacșiș ; dar după aceia, o să se ducă la greacă,
o să se certe cu dânsa, o s'o sperie c'o gonește din casă, și
cele-l'alte. Ea ca să'l încredințeze că e nevinovată o să înceapă
să plângă, o să 'și smulgă părul din cap, o să jure pe tot ce
are mai stânt ; în cele după urmă o să se prefacă că leșină ;

și atunci stăpânul tău ca un fermecat ce este, o să se împace cu dânsa.

— Atât mai rău pentru dânsul.

— Zi mai bine că pentru tine o să fie rău, nerodule.

— De ce ?

— Fiind-că pe dată ce se vor împăca, greaca o să întrebuințeze toate mijloacele, ca să afle pe pârătorul ei.

— Dar stăpânul meu nu o să'î spuie.

— Ți-ai găsit ! Ba o să'î spue, și încă chiar fără voia lui, căci ast-fel merg treburile dragostei. He ! he ! băete. Tu ești un copil de erî d'a-l'altă erî, nu știi nimic. Ascultă-mă pe mine, că sunt lup bătrân, am dat cu capul de pragul de sus și am văzut pe cel de jos. Când bărbatul și femeia se iubesc și țin în dreptate, viața lor curge dulce întocmai ca apele unui pârâu liniștit ; dar când muiera începe să calce strâmb și o simte bărbatul, inima lui arde, știi, ca peștele pe cărbunî. Ziua și noaptea se gândește tot la necredința muierii ; aci se ceartă cu dânsa și o lasă, aci iarăși se împacă, și am băgat de seamă că la asemenea împăciurî, omul face mai multe jertfe pentru o femeie netrebnică de cât pentru una cinstită. Ast-fel dar greaca o să ceară de la stăpânul tău, ca dar pentru împăcăciune, depărtarea ta din slujba lui, și poate chiar o falangă bunicică dată din'aintea porței caselor ei, ca să te înveți minte a nu mai băga zăzănii între dânsa și Postelnicul.

— Ai dreptate ; dar, ia spune-mi ce trebuie să fac ?

— Să închizi ochii și să 'ți cauți de trebă, ca un băiat cinstit ce ești, și vei vedea cât de mult o să te iubescă amândoi iar trebșorele tale o să 'ți mērgă de minune.

Dinu Păturică salută pe Mentorul său și plecă înainte, mulțumit de poveștele lui, căci găsisese într'ensele o complectă aprobare a politiceî sale. Ajungând la casele Duducăi, el intră pe

portița cea mică, sui scara ei, se puse jos în pridvor pe un pat de scânduri acoperit cu un chilim de Țarigrad.

Era pe la orele nouă de dimineață; greaca se sculase și se dusesse la oglindă ca să 'și puie în regulă grațiile maltratate de voluptósele plăceri ale nopții trecute și să mai adaoge câte-va frumuseți artificiale, ca să dea mai mult interes celor firești.

Toaleta femeilor cochete din zilele noastre de și a devenit o îndeletnicire foarte grea și împovărătoare pentru bietele slujitóre din cauza nenumăratelor forme și pieptănări, de limpeziri cu ape aromatice și chimice pentru lustruirea, dregerea și improspătarea pielii obrazului și alte nenumărate nimicuri femeesti; cu toate acestea, ea rămâne o jucărie de nimic, în comparație cu toaleta elegantelor din timpii Domnilor Fanarioți.

Kera Duda, de și se afla în anii cei mai frumoși ai vârstei femeesti; dar destrămata viață ce petrecea o făcuse să alerge foarte de timpuriu la ajutorul grațiilor împrumutate. Astfel dar toaleta din toate zilele se compunea dintr'un șir de torture la care ea se supunea cu cea mai mare resignațiune, numai ca să 'și conserve acea frumusețe care făcea pe Postelnic să depuie la picioarele ei toate jafurile câte le storcea din biata țară, și pe frumosul calengiu a o numi cheruvimul său și a o iubi cu o ardóre egală amorului ce avea ea către dânsul.

În toate nopțile, după ce expedia pe amândoi adoratorii ei, se ungea pe obraz cu alifie vênătă; dimineața se ștergea cu albuș de ou, se aburea cu carămizi încälzite în foc și stropite cu apă de salcâm; apoi se spăla cu apă de pelin. Acestea le făcea să întindă pielea obrazului și să dispară sbârciturile; apoi se ștergea cu un burete muiat în apă de castraveți, ca să scótă petele, și se spoia cu dres ca să dea pielii o culoare mai albă.

După toate aceste operațiuni care n'aveau alt scôp de cât a albi, a întinde și a întineri pelița obrazului, venea rumenêla cea mincinoasă cu care își colora obrazii și buzele, gogoșele de ristic arse cu care își înegrea sprâncele, și plasturele cele negre cu care își făcea murse sau benghiuri false.

După ce greaca își săvirși acea toaletă complicată, și se mai întorse de câte-va ori pe dinaintea oglindei, zîmbind și gesticulând ca să se asigure dacă e de ajuns grațioasă, dete ordin ca să introducă în camera sa pe mesagerul postelnicului.

O țigancă frumușică se arată în ușa sălei și făcu semn lui Păturică să iltre înăuntru. El intră și dete scrisórea, apoi trăgându-se înapoi către ușă, se strânse la pept și luă o pozițiune atât de umilită și plină de smerenie în cât ar fi putut să amăgească pe ori și cine. Dar Kera Duduca, care era personificarea fineței și a viclesugului femeesc, pricepu fățarnicia, chiar sub acel vël de prostatică modestiă.

Ea citi scrisoarea până la un loc fără să lase a se zări pe figura'i vre-un semn de surprisă bună sau rea ; dar când ajunse la partea aceia prin care Postelnicul îi recomanda pe acel nou Argus investmântat cu anterior și giubea, ea își aruncă fără voie ochii asupra ciocoiului, și, întocmai ca vulpea ce vede și simte cursa întinsă, zîmbi cu amărăciune și își continuă lectura până la sfirșit. După aceia sărută scrisórea și băgând-o în sîn, se puse a examina cu mai multă atențiune figura lui Dinul Păturică, care, de și în acele momente de prefăcătoriă exprima un fel de nevinovățiă amestecată cu stupiditate, dar tot lăsa a se străvedea îndestule vicii, dintre care cele mai principale erau răutatea și lașitatea.

Am zis că greaca era viclénă ca o vulpe ; ca să dovedim însă cât de adâncă și pătrunzătoare era finețea spiritului ei, cată să arătăm că cu toată arta ce puse Păturică în lucrare

spre a face să dispară din trăsurile feței sale întunecósele intențiuni și aspirări ce-î rodeau inima, nu numai că nu putu să o amăgească dar o făcu chiar să înțeleagă și mai bine cu cine are a face.

Trecură câte-va momente în care acești doi actori se priveau unul pe altul fără să pronunțe o vorbă măcar. Acastă tăcere scrutătoare sëmăna fôrte mult cu liniștea aparentă a două fére ce stau de se observă cu o prefăcută nepăsare mai nainte de a sări cu asalt una asupra alteia.

În fine gréca hotări să dea asaltul; ea începu de la una din cele mai mari slăbiciuni ale ciocoilor, adecă de la mëndriă.

— Ei bine, logofete Dinule, ți zise ea cu un zîmbet desprețuitor; Cilibi Andronache îmi scrie că de astăzi înainte ai să fii una dintre slugile casei mele.

— Mă bucur din toată inima, milostiva mea stăpână.

— O fi precum zici; dar uite, te vëz înbrăcat bine, cu giubea, cu anteriu, cu fermentă, cu papuci galbeni și cu fes de Țarigrad; pare că ești scos din cutiă și asta nu'mi prea place. Să lepezi aceste haine boierești, și să te îmbraci cu haine de fecior prost.

— Voi face după plăcerea domnii-tale, milostivă cocónă.

— Da, negreșit, căci o să te trămiț cu coșnița în tîrg și nu voi ca *pazarghideanul* meu să poarte *cécșiri* și *ișlic*.

— Voi face ori ce'mi vei porunci, milostivo.

— Asta o crez, căci la din potrivă voi întrebuița gêrbaciul pe care îl vei fi vëzut póte atârnat d'asupra ușii saknasiului¹⁾.

— Mă voiú supune în tăcere la ori ce va găsi cu cale milostivirea ta.

¹⁾ Sacnasiu se numea o cameră mică situată în tundul sălii, și împodobită cu pat și perne, unde așteptau cei ce veneau cu trebuințe până ce îi primea boiării în casă.

Gréca văzând marea ipocrisie și falșa resignațiune cu care ciociul primea aceste lovituri groasnice, se spăimântă dar nu disperă.

— Așa precum îți zic, răspuse ea, o să te pui să tai cépă la bucătărie, să speli vasele, să tai lemne, să aduci apă cu sacaoa de la Filaret și alte mărunțișuri de felul acesta.

— Prea bine, stăpâna mea, le voi face toate acestea, ba încă și mai multe; numai ca să te văd mulțumită.

— Veți ședeă toată ziua în pridvor cu capul gol, căci la înpotrivire îți voi pune corne, te voi unge cu miere și te voi lega de stâlful porții ca să te mănince muștele și să ridă lumea de tine!... ai înțeles?

— Am înțeles, milostiva mea, și sunt gata a suferi și mai mari pedepse de cât acestea fără a mă plânge, căci stăpână-meu te iubește și eu trebuie să sufer orî ce mi-s'ar întempla după urma domnii-sale.

— Peste puțină, zise gréca în sine, disperată de sângele rece al ciociului; și avea dreptate, căci toate săgețile viclesugului ei se tâmpiseră în inima de pétră a ciociului. Prima idee ce 'i veni în minte fu de a rupe legăturile de amor ce avea cu calemgiul, singurul mijloc de a se pune în siguranță despre spionagiul lui Păturică; pe dată însă ce se gândi la dulcele moment ce petrecuse și încă petrecea cu acel june fumos, sângele i-se concentră în inimă și fața i-se îngălbeni ca céra. Să ție pe amant, ciociul ar fi trădat'o negreșit și ar fi pierdut pe postelnicul Andronache, care o îngrijea ca pe o domniță.

Aceste două idei deveniseră în acel moment, Scylla și Carybda pentru gréca noastră. Dar arsenalul vicleniilor femeestî este fórt mare; ajunge numai să știe cine-va să caute într'ensul și de sigur va găsi cete ceva pentru orî-ce împrejurare. Gréca căută și găsi în adevăr mijlocul de a scăpa din toate cu față.

curată. La această fericire negândită fruntea ei se luminează, trăsăturile obrazului său luază un aer dulce și zîmbitor ; atunci privind pe Dinul cu dulcetta îi zise :

— Ia spune-mi, Dinule dragă, cum ți-s'a părut purtarea mea către tine ? Nu este așa că sunt o nebună ? Auzi colo ! să sperie cine-va pe un flăcăiaș așa de frumos și muchelef ! Să n'ai grijă de nimica ; o să trăiești în casa mea ca la peptul maicei tale ; tot ce 'ți am zis n'a fost de cât glume. Ai, de ! fi mai cu inimă !

Dinul năbuși în mica sa inimă bucuria acestui mare triumf, și apropiindu-se de grăcă, cu o sfială prefăcută, făcu mătănie și 'i sărută mâna ; apoi își luă ziua bună și se duse.

CAP. VII.

Pănă nu faci foc, fum nu ese.

Două săptămâni în urma celor descrise în capitolul precedent, într'o noapte răcoroasă de primă-vară, Postelnicul Andronake eșea de la amoreaza sa cu ciubucul aprins și cu sluga după dânsul, care ținea în mână o *kissea* de șal plină cu tutun, iar în cea-l'altă o pereche de papuci galbeni. Trăsurile feții postelnicului, de și puțin cam descompuse, arătau acum o mulțumire pacinică și lipsită de grijile ce muncise pe bietul fanariot cu vr'o cât-va timp mai n'ainte.

Intr'o ulicioară întunecoasă ce duce în mahalaoa Dudescului sta de mai multe ore o butcă elegantă cu doi armăsari. Când boierul se apropie de acea uliță, sluga alergă către locul unde sta ascunsă trăsura și strigă : „Trage, Ioniță !“

Fanariotul se sui în trăsura, și ciocoiul în coadă, strigând cu o voce tare : „Acasă !“

Rog pe buniș noștri lectori să lase pe Postelnicul a dormi în pace pe sofaua sa, căci are mare necesitate de somn, ca nu cum-va să 'și piarză deștept, illușiile fericirei sale ; iar noi să ne întoarcem iar în strada 'Caliției, ca să observăm ce se petrece în casa amantei sale.

Era o noapte frumoasă, o noapte tocmai bună pentru amo-

ruri romantice. Frumos este în adevăr amorul de inimă, căci el ne procură momente de o fericire sublimă. Câte simțiri încântătoare nu încearcă un amant când pentru întâia dată surprinde surîsul dorit al femeii ce 'l iubește ! cât de înfocate sunt palpitațiile inimei sale, când el depune primul sărutat pe buzele ei arzătoare ; apoi, câte încântări nu mai culege el din treacăt în dulcea viață a amorului, când într'o adunare saă la un bal, îi vine din timp în timp câte un semn de dulce savenire făcut cu o grațioasă sfială, saă o privire plină de desmerdare, aruncată pe furiș și care îi zice în limba cea misterioasă a inimei : te iubesc !... te iubesc !... din tot sufletul !

Dar amorul este o medalie cu două fețe. Să întoarcem acum medalia pe partea cea opusă.

Ce ziceți d-voastră despre acele amoruri sgomotoase, care încep prin serenade de lăutari și une-orî de bande militare însoțite cu tobe și cu tipsii întocmai ca la grădina lui Giafer, și care se termină prin păruiele, în clasele de jos, și prin ceva mai rău în cele de sus ? Ce crimă aș săvârșit pacinicii locuitori ai vecinătăței, ca să fie deșteptați din somn în strigările birjarilor și oftările cele monotone și ascuțite ale amozilor vulgari mai indiscreți de cât pisicile : căci aceste dobitoace sentimentale miorlăesc și ele o lună pe fie-care an, și apoi ne lasă în pace, în vreme ce pisoii cei cu două picioare, nu numai că miorlăe neîncetat, dar neavând destulă încredere în seducțiile vocei lor, mai iaș și pe alții de le ajută. Dar rēul prin rēu se pierde, zice un vechi proverb.

Asemenea ómeni nesocotiți, care pun întristarea și disperarea în inimele bieților consorți și părinți, își iaș mai adesea plata nelegiuirei lor, prin trădarea ce le fac femeile, corupte de dênșii ; căci femeia care a avut curagiul să calce jurămintele făcute înaintea altarului, și juna fată care a desonorat perii

albă ai părinților ei pentru vorbele dulci ale unui amant aprins de o patimă ilicită, ce preț vor pune ore pe niște angajamente trecătoare, dictate mai tot-d'a-una de capriciul și prea rar de inimă ?

O jună ! dacă ați ști voi unde vă duc aceste amoruri nesocotite, câte c'ați fi mai scumpi în răsipirea iluziunilor juneței voastre ! Voi nu știți cu ce monedă vă plătește femeia care a primit să'i sacrificeți anii voștri cei mai frumoși, timpul, averea și chiar onoarea voastră. Voi nu știți că acea ființă pe care voi o credeți ângerul vostru, scăparea și desmierdarea inimei voștre, aceia este în stare a vă trăda pentru un diamant, pentru un șal, și de mai multe ori pentru câte o vorbă de spirit, care sfîșie și batjocorește sântenia amorului vostru. Și ce culegeți voi ore din toate sacrificiile ce faceți pentru aceste statue de marmură ? În locul amorului, trădarea ; în locul fericirii, disperarea care slăbește și derimă focul și energia facultăților voștre, și, ce e mai rău, pierderea iluziunii care aduce cu sine scepticismul monstru de sânge, părinte al turbării și al sinucidului.

Fericire perfectă nu există pe acest pământ ; acesta s'a zis de mult timp și de oameni foarte învățați ; avem însă ceva care seamănă cu dînsa ; avem iluziunea, credința și speranța. Aceste daruri divine compun aci pentru noi ceia ce numim fericire.

Un june care a iubit pe o femeie cu credință și devotament, și a fost respătit prin indiferință, ipocrisiă și trădare, acela pierde încrederea în femeie ; pentru dînsul nu mai există fericire conjugală ; prin urmare el nu se mai însoră, se u chiar de se supune la această datorie socială, inocentul amor al soției sale, grațioasele ei surideri, fragedele ei îngrijiri, pentru dînsul trec de prefăcătorii ; femeia simte toate acestea, căcă a'l încredința despre sinceritatea amorului ei, dară nu reușește. În fine lu-

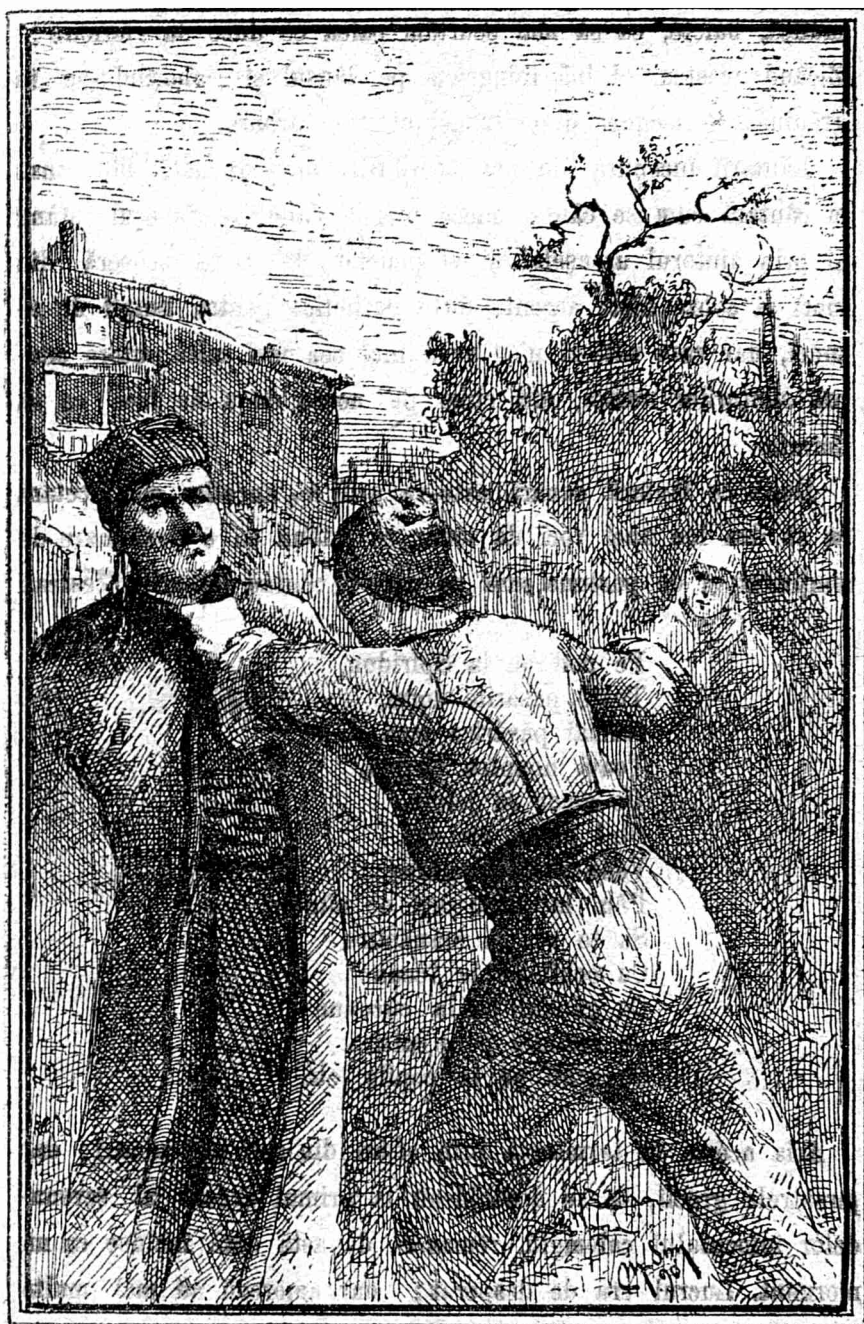
crul se termină ast-fel : dacă femeia este virtuoasă, suferă în tăcere, suspină și móre ; iar dacă are caracter slab, cade în haosul perzării, tărind dupe sine în rușine și pe nevinovații săi copii.

Dar să venim la subiect.

Era una din acele nopți de vară, în care natura întreagă își deschide comorile uimitórelor sale frumuseți spre a ne da o idee perfectă de sublimitatea ei ; bolta cerului era de un albastru încântător ; stelele presărate pe spațiul ei nemărginit, de astă dată erau pline de o lumină magică ; luna a cărui palidă și dulce față umple de dor și de ardóre inimele simțitóre sta aninată printre turlle Mitropoliei și ne mai putând din acel loc sânt să'și urmeze înfocatul ei amor cu junele păstor Endymion, amantul ei din vremile păgâne, ea părea a privi cu o nesațioasă bucuriă la atăția înamorați ce se desmierdău cu înfocare sub razele ei amoroase. Sufările cele calde ale vântului de primă-vară erau atât de line în cât abea frunzele plopului se cletinau a lene.

Acéstă maiestósă și dulce tăcere era întreruptă câte odată de suspinile unei privighetóri care cânta durerile sale, ascunsă într'o dumbravă de lilieci din grădina monăstirei Antim.

Păturică îndemnat mai mult de bănuitorul inștinct al rólului de cât de simținintul frumosului, sta țintit la ferestra camerei sale luând foarte puțin aminte la acea minunată panoramă. Nu trecu mult timp și urechia lui fu isbită de sunetul unor instrumente de musică. Aceste sunete, fiind un acord de acelea ce fac lăutarii înainte de a începe cântarea, de și încetară numai decăt, însă atraseră atențiunea ciocoiului. El se gândi câte-va momente apoi bătându-și fruntea cu palma, ca omul ce prinde o idee de uult timp așteptată, zise : „A ! a ! acum înțeleg ! Acești lăutari trebuie să fie puși de ibovnicul stăpânei mele !... Nicolăiță

Dinu Păturică apucă de piept pe tănărul călăngiū ...

de la boierul armaş nu m'a înşelat. Pe muncă, Dinicule! pe muncă, băiete, ca să mai scurtăm calea ce duce la fericire!" Zicând acestea, el luă ipingeaoa pe dânsul şi coborîndu-se în grădină, se ascunse dupe trunchiul unui arbore.

Lăutarii începură din nou acordurile lor; de astă dată însă ei cântară cum se cântă, adecă puseră capul pe umărul stâng şi prin ajutorul arcuşelor şi al penelor de gîscă, scósera din viori şi cobze nişte accente fôrte patologice pentru timpii de atunci, dar care astă-zî n'ar avea nici cea mai mică putere asupra simţurilor nóstre, nici chiar pe aceea de a ne face ca să dormim.

După ce lăutarii sunară câte-va arii melancolice ei încetară ca să dea loc unei voci de tenor ce întonă cu o dosă mare de simţimînt şi de pasiune aria pe care se cântău versurile acestea :

Pe pod pe la Spiridon,
Toate păsările dorm,
Numai păsărica mea
Toată noaptea ciripia,
De amor se jeluia;
Oh! amor, amoraş,
Vede-te-aş călugăraş,
Pân' la patru-zece de zile
Să te vîz la mănăstire
Cu ochii pe la icoane
Cu gîndul pe la cucoane;
Cu mâinile pe psaltire
Cu ochii pe la copile, etc.

Aria acésta fu terminată prin oftări din cele mai adânci; dar ferestrele grecii, ce se deschideaū la primul accent al serenadelor infocatului calengiū, rămaseră de astă dată închise ca un mormînt. Lucrul era de desperat; dar amorezii aū mai multe corde la arc; ei nu disperă aşa lesne.

Calemgiul aruncă o privire duioasă asupra ferestrelor, apoi începu a cânta :

Pétră d'aî fi, te-aî desface
Şi la mine te-aî întorce !
Of, of, of, of, keramu, of !
etc.

Această din urmă încercare reuşi pe deplin, căci gréca, după o luptă teribila între interes şi amor, neputând să mai reziste furioaselor bătăi ale inimei sale, deschise feréstra şi făcu cu batista un semn apoi se coborî în grădină, intră într'o boltă de viţă în care abia pătrundeau razele lunii, şi aşezându-se pe un divan móle, aştepta acolo pe amantul ei.

Nu trecu mult timp şi apăru o umbră în tîndul grădiniî. Această umbră luă o direcţiune către bolta de viţă, şi de ce se apropia mai mult, ea lua forme mai distincte. Când fu la o distanţă óre-care de ascunzătórea lui Păturică, acesta deosebi într'ânsa un june ca de doué zeci de ani, cu anterior de *şamalagea morico*, cu fermenă de *crozea pembe*, încins cu un şal pătlăginiu şi legat la cap turceşte cu un *taclit* în vîrguliţe.

El înainta cu paşi rari şi nesiguri către locul în care se afla dorita inimei sale fără a se gândi că această întîlnire era să fie cea mai după urmă rază a fericirei lui.

Păturică, care spionase tot ce se petrecea, aştepta acum momentul favorabil ca să se arunce asupra victimei sale. El lăsă pe june să se apropie cât-va de bolta de viţă, iar când rămase între dînsul şi prada sa o distanţă de câţi va paşi, zise încet : Doamne ajută ! şi sărind ca o panteră, apucă de pept pe bietul june şi începu să strige : „Tilharî, tilhariî !... săriţi creştinî ! puneţi mâna pe hoţ, pe tilhar !“

Sërmanul june, vîzîndu-se strâns la braţ puternic, măi întăi

cercă să se libereze de dânsul, dar neputând, începu a se ruga să'l lase în pace că e om cinstit.

— Nu, tâlharule, nu te las din ghiarele mele. La spătăria, hoțule, să te învăț eu minte a mai veni să furi orz din hambarul nostru.

— N'am furat nimic, logofete; privește-mă și vezi am eu *caifet*¹⁾ de hoț.

— He, he! șiretule, nu mă înșeli tu pe mine; știu eu că te ai înhăitat cu țiganii lui Velcea, și jefuiți mahalaoa. Eu mănânc pânea Coconei, Duduki și nu sufer s'o jefuiesc niște masalagii ca tine. O să te leg bine cot la cot și mâne o să te dau pe mâna *zabetukit*.²⁾

Acastă stratagemă atât de ingenioasă puse pe grăcă într-o pozițiune foarte delicată; o făcu în fine să se convingă că Păturică era un demon împelițat, și avea dreptatea biata femeie căci starea lucrurilor era atât de dificilă, încât nu mai putea nimic în favoarea amantului său. Să tacă nu putea, că vicleanul ciocoii ar fi dus la spătărie pe junele calemgiu, și printr'acésta s'ar fi dovedit amorul ei cel tainic: să'l libereze, nu putea de cât printr'o mărturisire care ar fi făcut pe ciocoii stăpân pe secretele sale. Din aceste două rele Dăduca alese pe cel mai mic. Ea eși din boltă și arătându-se dinaintea lui Păturică, zise:

— Ce s'a întâmplat, ce este acest sgomot?

— Să trăești, milostivă stăpână, — răspunse ciocoii, — am pus mâna p'acest tâlhar care jefuește mahalaoa întrégă, care ne fură orzul și găinile.

— Bravo, Dinule, să trăești dar ia să véz și eu p'acest tâlhar.

Junele înamoraț se apropie de dânsa; iar Păturică simțind

¹⁾ Asemănare.

²⁾ Stăpânire.

că ei voesc a vorbi despre ale lor, se depărtă puțin, prefăcându-se că caută o funie ca să lege pe presupusul tâlhar. Greaca observă și această viclenie, dar folosindu-se de dânsa, se apropie de amantul ei și 'i zise:

— De acum înaintea totul s'a rupt între noi !...

— De ce, sufletul meu ? răspunse calemgiul cu glas tremurător.

— Postelnicul a aflat amorul nostru și mi-a trimis pe cel mai afurisit ciocoi din lume să mă păzească. Tu ești în mâna lui și eu nu pot să te scap de cât mărturisind dragostea noastră.

— Să 'l cumpărăm cu bani ?

— Ești nebun, Iordache, (ăsta era numele calemgiului). Crezi tu oare că acest șgripsor se va mulțumi cu aceia ce 'i vom da noi ? Lui îi trebuie comori ; mândria lui merge până la protipendadă !...

— Așa dar va să zică... ?

— Nimic nu rămâne de cât să ne despărțim pentru tot-d'a-una.

— Și crezi că voi putea trăi fără tine ?

— Te vei supune la această nevoie pentru asigurarea fericii mele. Rămâi sănătos și mângâe-te cu alta de pierderea mea.

Zicând aceste cuvinte ea chiamă pe Dinul și 'i zise :

— Dă drumul acestui flăcău că 'i păcat să 'l băgăm în spătărie ; iar dacă 'l vei mai prinde prin grădină, atunci să faci cu dânsul cevei voi.

— Prea bine, milostivo. Apoi întorcându-se către calemgiu zise : Aide băete, cată'ți de drum, și să nu mai te prinzi prin grădină, că pre legea mea, te jupoî de viu.

Sărmanul june privi pe greacă cu ochii plini de lacrimi și luând drumul către fundul grădinii, se făcu nevăzut ; iar greaca și Păturică intrară în camerele lor, fără să schimbe nici o vorbă.

CAP. VIII.

Mijlocul de a face foc, fără să iasă fum.

A doua zi greaca se sculă foarte de dimineață și își făcu toaleta cu o îngrijire mult mai mare de cât în cele-l'alte zile ; după aceea, ea chemă pe țigancă și 'i porunci să aducă două cafele, două dulcețe, un ciubuc și o nerghelea. Chiâmă apoi pe Păturică, și după ce rămase cu dînsul, îi făcu semn să șează lîngă dînsa pe sofa.

Păturică, de și dorea de mult timp să ajungă aci, de și în calitatea sa de om cu multă minte înțelegea pricina care o-silea să devie atât de blîndă cu dînsul, nu priimi totuși să șează.

— Ci șezi, Dinicule dragă, îi repetă greaca cu grație.

— Vai de mine, cuconiță ; cum aș putea să șez lîngă mi-
lostiva mea stăpână ?

— Tu 'mi-ai dat să 'nțeleg că dorești foarte mult de
casa mea.

— Mi-am împlinit datoria și nimic mai mult.

— Așa este, dar o slujbă ca aceasta cată să fie răsplătită ;
și eu voi să te răsplătesc ; vino dar să luăm dulceța și cafea
împreună.

— Nu, nu cutez, milostivo.

Greaca văzând rezistența ciocoiului, se ridică după sofa, și după ce dete o aruncătură de ochiul la fereastră, îl luă de mână, îl puse lângă dânsa, și ca să 'i insufle mai mult curaj, îi dete cu propria ei mână dulceața și cafeaua.

În timpul cât ținu beutul cafelei, greaca examina cu mult interes trăsurile feței lui Păturică și rămase foarte mulțumită, căci, fie zis între noi, băiatul nu era de loc urât. După ce dar se gândi puțin, fața ei luă un aer dulce și amoros.

Ce se va fi petrecut în inima ei în acele momente, nu știm; judecând însă dupe cele din afară, am putea zice numai că inima ei nu era stăpânită în acel minut de amor, ci mai cu seamă de temerea de a fi respinsă, dacă cumva din nenorocire pasiunea ei n'ar fi intrat în planurile ambițioase ale ciocoiului.

În fine se sculă după sofa, plină de turburare, și eșind din cameră zise mai întâi câte-va cuvinte servitoarei sale credincioase; apoi se întoarse ținând în mâini o sticlă cu anason de Chio din care bea numai Postelnicul, și un taler plin cu alune prăjite.

— Să vedem, — zicea ea în sine, — va putea el să 'și păstreze acest cumpăt sfieț și rece, când această băutură va arunca turburarea în mințile și în simțurile lui? Și puindu-se iarăși pe sofa, într'o pozițiune vcluptoasă, turnă licoarea de foc cu mâna ei cea albă și o presintă cu grație lui Păturică.

— Ține, — zise ea, — bea acest spirit în sănătatea mea!

Dinu luă paharul și zise: „În sănătatea cocónei Duducăi, cea mai frumoasă din toate femeile din București.

— Astea sunt lingușiri, ștregarule, răspunse gréca, luând o pozițiune și mai invitatóre.

— Nu, nici de cum; ba încă dacă voești să spuți adevéru, ești mai frumoasă de cât Afrodita di Mithologiá.

Gréca turnă încă un pahar, și sorbind puțin dintr'ensul, îl dăte lui Păturică cu mâna tremurândă.

Ciocoiful bînd și acest pahar, simți un foc strecurându-se prin tot trupul său și o turburare voluptoasă îi coprinse mințile; el privi pe Duduca cu o sete de amor nedescrîptibilă. Atunci gréca, vîzîndu-se sigură de triumf, dăte glasului său o intonație și mai dulce și privind pe Dinu cu ochi galeși îl întrebă :

— Ia spune-mi, Dinicule dragă, ai iubit tu vre-o femeie până acum ?

— Pe nici una, frumoasa mea stăpână.

— Nu mă înșeli ore??

— Nu zău; nici de cum.

— Știi tu că eu de mult te iubesc și nu cutezam să 'ți spuî, căci mă temeam să nu fii vre-un berbant; dar fapta ta de astă noapte, dragostea și credința despre care 'mî-ai dat dovadă m'au făcut să 'mi iaă hotărîrea... Vino dar, dragă, în brațele mele! Nu te sfi, Dinule; eu te iubesc; căci ești tîner și frumos, ești plin de foc și de mîndrețe. — Apoi lăsând să iasă din adăncul pieptului un suspin înfocat, se aruncă în brațele ciocoifului și 'l strînse cu ardore pe sinul ei. Gurile lor se lipiră; ochii lor pe jumătate închiși de delirul pasiunei, clipeau din când în când cu scînteii de amor și voluptate... Erau beți de fericire...

Duē ore în urma acestei scene de desfrînată și uricioasă trădare, Dinu Păturică putea să se laude că a învățat pe din afară al-tabetul norocului. Gréca asemenea dobîndise un complice, cu care să potă mânca în siguranță starea Postelnicului. Numai Postelnicul sormanul, el culegea în acele momente ródele órbei sale încrederi.

CAP IX.

CONFIDENȚELE

Trădarea începută cu atâta fineță de Dăduca și Păturică din zi în zi lua aspectul unui amor sentimental. Ciocoiul, cufundat în plăceri, părea că renunțase la orice plan de ambițiune ; dar asta era o nouă cursă ce el întindea fanariotei.

Ținta lui era să mănânce starea Postelnicului. Gréca avea tot această tendință viclenă. Păturică o simțise din purtarea către dânsul, dar, ca om cu minte ce era, el vrea să o aducă în stare a-și declara însăși aceea dorință ; cu alte cuvinte, el voia să prinză șerpele cu mâna altuia ; metod foarte ingenios ce s'a practicat în toți timpii, și se va practica până ce acest glob se va preface în cenușă sau se va prăvăli în chaos.

Intr'o seară ei beau cafeaua în camera de culcare. Mai întâi vorbiră de amor, acunzându-se unul pe altul de indiferență : dar această conversație se sfârși foarte curând prin jurăminte de cele ce întrebuițează adesea amanții ca să se potă amăgi mai lesne unii pe alții.

— Așa, nemulțumitorule, — zicea gréca, — tu nu mă iubești cu căldura ce așteptam de la un om pentru care am făcut atâtea jertfe. Scii tu că fără tine nu mai pot să trăiesc ?

Când lipsești câte un cés de lângă mine, mi se pare acel timp un au, un veac. Oh ! cât eram de liniștită până a nu mă înclina cu tine ! Trăiam cu Postelnicul, fără să fiu turburată de nimic.

— Liniștește-te, Duducuțo *fosmu*, eă te iubesc măi mult de cât orî ce în lume ; să n'am parte de Dumnezeul la care mă închin, să fiu anathema dacă minț.

— Lasă, lasă, nu te măi jura, că am simțit eă tóte. Știu eă pricina care te răcește de mine.

— Spune-mă-o, așa să trăești, că'mă vine să 'nebunesc.

— Tu mă temi de Postelnicul , și ai dreptate ; dar de ! ce oî să fac ; nu pot să'l las, căci el mă îngrijește despre tóte. Dacă ai avea tu stare să mă ții, chiar acum în acest cés l'aș lăsa.

— Ai cuvênt. Da, te tem, și cum cutezi să ceri de la un om care te iubește să stea cu sângele liniștit, când vine altul și te sărută, chiar pe locul acela unde 'și-a pus el buzele cu puțin măi înainte ; când cel-l-alt te strînge în brațe și doarme cu capul pe peptul tēu ? Tu nu știi ce se petrece în inima mea când te vėd în brațele Postelnicului. Tóte furiile Iadului se grămădesc împrejurul meă și imi zic : Injunghie-te sau injunghie'l.

În timpul acesta se auzi pe drum un glas frumos cãntãnd versurile acestea :

Frunzã verde ș'o lalea !
N'am cuțit cã m'aș junghia
Vězënd ibovnica mea
Pe brațele altuia

Amãndoi amanții ascultarã cu atențiune pathetica melodie în care erau învelite acele versuri, iar ciocoiul exclamã cu un zîmbet neînțeles : — Sărmanul Chioftea !

— Cine e acel Chioftea ? — întrebă greaca.

— Un vâtaf de curte de la un boer.

— Și de ce o fi cântând el aceste stichuri întristătoare ?

— Este amorezat, sërmanul.

— După cine ?

— După amoreaza stăpânului său.

— A ! a ! înțeleg, după frumoasa Despina.

— Da, după dânsa care l'a făcut vâtaf de curte și călemgiu la Postelnicie.

Greaca pricepând simțul acestor vorbe, zise :

— Ai dreptate. Ea a făcut tot pentru dânsul, și eă nimic pentru tine.

— Nu este vorba de mine ; răspuse Păturică cu nepăsare.

— Eî bine, Dinule dragă, îmi cunosc greșeala, și încep chiar de astăzi a 'mî-o îndrepta. Voi scri Postelnicului să te facă vâtaf de curte în locul lui Gheorghe, pe care voește să 'l facă zapciū de străini ; dar am alt-ceva să 'ți spuī ; însă cer să fii tainic. Postelnicul e galanton, își cheltuește starea cu craidonii pe la via Brâncoveanului și pe la Cotroceni.

— Eî ș'apoi, ce ese d'aci ? Lasă 'l să și 'i cheltuiască cum îi va plăcea.

— Așa este, ai dreptate ; dar el poate să se amorezeze de alta, sau poate să afle că ne iubim amândoi, și să ne oropsească și atunci vom rămâne calici pe drumuri. De ce să nu ne bucurăm noi de averea lui, căci suferim mojiciile și fantasiile lui. Eă ca țiiitoare și tu ca vâtaf de curte, putem în scurt timp să 'l scoatem la *sîlimet* ¹⁾. Ai, ce zici ?

— Ce să zic, dragă Duduco ; zic că Dumnezeuū sau dracu ne-a făcut pe unul pentru altul. Apoi, strângînd-o în brațe, și

¹⁾ Desăvêrșită sîrăcie.

sărutând-o, zise : — De mâine, iubită mea, să ne punem la lucru.

— Tu 'l vei încărca la socoteală.

— Tu 'i vei cere șealuri și mătășării.

— Tu 'i vei specula moșiile.

— Tu 'i vei cere diamanticele.

— Și unind jafurile la un loc ne vom cumpăra moșii și țigani.

— Și apoi ne vom cununa ; nu este așa, Duđucuțo dragă ?

— Bravo, Dinule, ai ghicit !...

— Bravo, Duđuco.

— Pe mâine.

— Ia stăi puținel ; am uitat un lucru ; exclamă greaca puiindu-și degetul la buze spre a-și aduce amiute. Nouă ne mai trebuie un om ca să ne stoarcă banii grecului, fără d'a ne da noi pe față.

— Ai dreptate, Duđuco.

— Cunoscî tu vre unul ?

— Cunosc, dar....

— Cine e ? cum îl chiamă ?

— Kir Costea Chiorul.

— O fi Costea bogasierul de la Sf. Gheorghe cel nou ?

— Tocmai acela.

— De minune !

CAP. X.

KIR COSTEA CHIORUL

Ne oprim puțin din povestirea noastră, ca să introducem pe scenă încă un personagiū foarte interesant, care are sē joace un rol însemnat în această istoriă.

Cei ce cunosc cum era forma orașului București, înaintea focului de la 1847, n'au de cât să se gândească puțin și 'și vor aduce aminte că mergând pe ulița Colții spre Sf. Gheorghe nouă, era pe timpū aceia o piață triunghiulară, din care își luaū începutul trei ulițe : una ducea spre Bărăție, alta către Hanul lui Filaret ¹⁾ și cea din urmă se îndrepta către Pescăria vechie din mahalaua Scaunelor. Cea d'ântăi era locuită de bogasierī ; a doua de cojocarī subțiri și groși ; iar a treia, acoperită cu scânduri ca bazarele din Stambul, era locuită numai de abagiū și găitănari.

Pe la 1814 aceste ulițe, ca și mai toate cele-l-alte, erau așternute cu scânduri de ștejar, și aveaū pe de desubt, canaluri de lemn pentru scurgerea apelor. A umbla însă pe asemea poduri era adevărat o tortură, căci une-orī ele erau pline de no-reiū infectat din cauza necurățirei canalelor ; alte-orī se rupea

¹⁾ Două clădiri au purtat acest nume, una este aceia despre care vorbim, iar cea de a doua este localitatea pe care s'a clădit Teatrul.

câte o scândură tocmai când nenorocitul pedestru punea piciorul pe dânsa și fără veste el se simțea cufundat în noroiu până la mijloc său chiar se pomenea cu o mână scrântită sau un picior frânt. Să mai adăogăm pe lângă acestea și lipsa de felinare, și abea ne vom putea face o idee despre trista stare în care se aflau ulițele Bucureștilor pe timpii aceia.

În una din acele trei ulițe, locuia un neguțător, căruia din cauza deosebitelor obiecte de vânzare ce se ținea în magazinul său, nu îi putem da nici o calificare definitivă; tot ce putem zice despre dânsul este că făcea parte din toate brășelele neguțătoresții, fără ca să plătească patentă la vre-una dintr'insele; căci dacă starostia voia să îi dea patentă de bogasiar, el nu o primea, zicând că este ciaprazar; iar din această corporație, el scăpa aruncându-se în alta, fără ca nimeni să 'l poată dovedi ca mincinos.

Acest neguțător, evreu de origină dar trăit și naturalizat printre fanarioți, se deosebia dintre colegii săi, printr'o rară dibăcie, întemeiată din nenorocire pe un caracter mirșav.

A trâmite la ocnă pe un nevinovat sau a fura cu paraoa de la marfă, pentru dânsul era tot una; conștiința lui era obișnuită cu tot felul de răutăți, în cât cea mai mare nelegiuire nu putea să deștepte în inima sa, nici milă nici frică de Dumnezeu.

Ca să ajungă a dobîndi stare mare el întrebuițase toate mijloacele putincioase și nu nesocotise cătuși de puțin folosul ce putea trage întru aceasta de la femei. Nu era un desfrânat în țară, pe a cărui cochetă să nu o cunoască Kyr Costea. El împrumuta pe toți junii cu bani, luându-le dobînzii nespuse; făcea înlesniri amoroase chiar în casa lui; spiona pe toată lumea și o trăda la spătărie. Tote acestea le făcea sub masca omenei și a dreptății, și suntem încredințați că, dacă biata țară

Românească ar fi fost și pe atunci un obiect de speculă, chiar pentru oamenii de jos, Kyr Costea negreșit că s'ar fi servit și el de cuvintele de patrie și libertate ca să-și sature lăcomia de bani.

Când îi eșia înainte vre-o femeie cochetă (de care nu era lipsă nici pe atunci), el, dintr'o simplă, căutătură, înțelegea cu cine are a face și ce profit poate să tragă de la dânsă.

Dacă întreținuta vre unui boiăr cu trecere la Curte și bogat, se oprea cu butca dinaintea prăvăliei sale, el eșia afară cu capul descoperit și o ameția cu lingșiri de tot felul : — „Bine ai venit, prea cinstită coconiță ! ce mare cinste pentru mine ! cu ce pot să vă slujesc ? Am primit de curind mătăsuri de Veneția, tulpanuri, panglice, rățele și horbote de Lipsca, fesuri albe de Țarigrad, șaluri de Iran¹⁾. Am mai primit diamanticele de tot felul : rubine, smaragde și mărgăritare, de la cei mai vestiți giuvaergii din Stambul.“ — Apoi întorcându-se către băieții din prăvălie, le zicea : — „Ei ce ședeți ca niște trântori ? scôteți tot ce avem mai frumos și puneți dinaintea milostivei cocóne, ca să 'și aleagă ori ce 'i o plăcea“.

— In câte-va momente se prefra pe dinaintea cochetei toate borfele și falsele diamante ale inginosului bogasier, fără ca el să lase pe vre-una a trece mai jos de un cap d'operă. In fine cocheta 'și alegea un inel de diamant de mărgăritar sau o perniță de odagaciū, și zicea surizând :

— Cât costisește acestea, Kir Costeo ?

— Șă fac șocoteala, milostivo. — Apoi luând în mâni obiectele în cestiune, răspundea cu aer serios : — Pe mine mă ține șapte sute de lei ; dar pentru prea cinstitul obraz al pan-evgheniei tale, le dau tot cu acest preț, căci voesc să mă fac

¹⁾. De Persia.

om al casei Domniei sale. Ce știți! pôte că te voi ruga și eu de ceva și voi fi ascultat.

Cocheta număra banii, și luându'și obiectele cumpărate, eșia din prăvălie, petrecută de curtenitorul bogasior.

Dar fineța lui 'și-o întrebuița mai cu sémă asupra feciorilor de boieri cu stare, și asupra acelora despre care afla că peste puțin timp au să ia vre-un *cuzmet* gras. Către toți aceștia el se arăta generos; îi împrumuta cu bani, le împlînea cu repeziciune ori ce serviciu, devenea chiar Mercurul lor fără plată. La tôte înșelătoriile însă de felul acesta, el se ajuta foarte mult cu două copile ale sale, pe care le învățase atât de bine în arta prefăcătoriei, în cât, ele atrăgeau pe tineri în casa lor în-tocmai ca niște adevărate sirene.

Era foarte curios a vedea pe aceste copile servindu-se de odată cu modestia și cu cochetăria, două arme așa de opuse una alteia. Când pentru prima oră se presinta vre un tînăr în casa bogasierului, fetele șezînd pe câte un scaun cu ochii plecați în jos, simulau o modestiă, demnă de Sânta Cecilia¹⁾; dar, dupe ce se mai familiarisau cu dînsul, atunci își schimbau rolul: dacă tînărul era sărac sau se introducea în casa bogasierului cu scop de a solicita vre-o facere de bine, fetele mai adăogau pe lângă modestiă, un fel de mândriă grosolană care făcea îndată pe solicator să înțeleagă că n'ar fi rău să se care de acolo și să le lase în pace; când însă tînărul era bogat și darnic, atunci smeritele fiice ale Evei își părăseau curînd sfiela cea prefăcută, și devenind cochete, în tótă puterea cuvîntului, priimeau cu cea mai destrămată resfățare, glumele, darurile și sărutările junilor libertini.

¹⁾ Sânta Cecilia, patróna muziceii, era patriciană Romană. Ea suna în perfecțiune organul și era tipul modestiei.

Kyr Costea Chiorul.

Pe când fetele întindeau toate aceste curse ca să amețească pe biata victimă, intra în casă și Kir Costea, cu o dulamă vechiă de postav putred, cusută cu fir mincinos, sau vre un alt veștmînt rămas de anii în prăvălia sa, și cu un zîmbet plin de viclenia îi zicea : — „Ia privește, cocóne, acéstă dulamă; ce mai postav! ce mai sîrmă de aur! ce mai cusături! par'că'i un *tifarichii*¹⁾. Ia îmbrac'o, așa să trăești! căci trebuie să'ți²⁾ șează fôrte bine cu dînsa.

Junele, vîzîndu-se pus între ciocan și nicovală, nu putea face alt-fel de cât a îmbrăca haina. După ce se termina operațiunea, grecul privea pe tîner din toate părțile, cu o mirare prefăcută, strig : — „Bre! ce minune!... Luxăndrițo! Marghiolițe! Ia priviți, tată, pe coconășu! nu este așa că seamănă cu o Beizadea? Cât de bine te prinde, coconule! par'că'i crotă pe trupul domni-tale. Ai să facem un tîrg din două vorbe. Eū te iubesc prea mult; nu știu ce ai, că m'ai fermecat! Pe mine, mă costă două-spre-zece *mahmudele*; dar pentru *hatîrul* domniei-tale o dau cu zece²⁾. Ai, să fie de bine!“

Nenorocitul tîner, de și se vedea tot într'un timp și furat și batjocorit, căta să primească haina, ca să nu'și strice opiuniunea de galantom ce aveau fetele despre dînsul. Scotea dar punga din buzunar și număra cele zece *mahmudele*, cu o nepăsare prefăcută, sau scădea prețul hainei din vre-o sumă cu care împrumutase pe grec mai 'nainte, tot prin ast-fel de mijloace.

Nu exista casă de boier în care să nu intre Kir Costea, sub diferite pretexte : la gastronomi se introducea prin *baclavale* și

¹⁾ Cap d'operă de o industrie óre-care, și une orî primițiū de póme.

²⁾ Monedele ce circulaū în timpul lui Caragea sunt acestea : Mahmudea cu lei 38 ; Dodecarul, lei 12 ; funducul, lei 22 ; nesfiaoa, lei 4 ; cercliul, lei 3 ; galbenul, lei 30 ; sgriptorul, lei 12 par. 20 ; sfantul, lei 2 ; diricliul, lei 12 par. 20 ; spețul lei 12 ; crontalerul, lei 14 ; barbuta, lei 2.20.

dulcețe de Țarigrad, pe care le prezinta pe la zile mari; la tinerele cocóne își deschidea intrarea prin glastre cu flori și alte nimicuri femeiești, pe care le da cu prețul jumătate, ca să pótă câștiga mai pe urmă înzecit, prin intrigi și servicii de amor.

In fine păgânul de fanariot făcea tot ce'i sta prin putință, ca să realizeze un proverb cunoscut al țării sale.

Iată portretul moral al omului ce alesese Dinu și Duda, spre a le ajuta, ca să mănânce starea Postelnicului Andronake.

CAP. IX

Adevèrul e pròstă marfă

Postelnicul Andronake, creșându-se asigurat de credința amantelor sale prin punerea ei sub paza lui Păturică, își petrecea acum viața în cele mai dulci plăceri ce pot să dea omului, pozițiunea, aurul și amorul.

Gelosia, unicul rău ce-l frământase cât-va timp, dispăruse cu totul prin bunele sciri ce primea despre Duda, și mai cu seamă prin marea afecțiune și înflăcăratul amor de care ea-i da dovezi pe fie-care zi. Unica grijă ce 'l preocupa era aceea de a creia norocul credinciosului său servitor, pe care 'l orânduia mai întâiu sameș la Hătmânie; dar necrezând de ajuns această răsplătire, el rugă pe Caragea, de îl onoră cu rangul de Sluger, pe care, mai în urmă, îl prefăcu în cel de Pitar¹).

¹) Ceremonia dării rangurilor pe timpul lui Caragea era acesta: Individul hotărît a lua rang, de era funcționar, se recomanda domnitorului de către ministru sub care servia; iar când se întâmpla să fie protegiatul vre-unuia din boieri, îl recomanda Postelnicul cel mare.

Ceremonia începea astfel: Domnul ședea pe sofa în sala de primire iar când se apropia petitorul de rang se scula în sus și îl înbrăca cu o haină de mătase albă cu vèrgi de fir în formă de beniș sau tunică; apoi adresându-se către persoana călătănită îi zicea cuvintele acestea: „Pentru osèrdia și credința cu care ai slujit țerei.“ Aceste cuvinte nu se ziceau tot într'un fel, ci după informațiunile ce avea domnitorul despre persoana căreia voia să 'l dea rang. Grigore Vodă Ghica, când a îmbrăcat cu caftan pe răposatul Barbu Catargiu s'a servit cu aceste cuvinte: „Te cinstesc cu acest caftan ca să deștept în tine dragostea

Am zis într'unul din capitolele precedente, că din toate slugile casei Postelnicului, numai vătaful de curte străbătu în adâncul inimei lui Păturică, numai el prevăzuse întunecósele lui planuri și îl urmăria de aproape, fără să lase a 'i scăpa din vedere nici una din faptele sale.

Din ziua însă când postelnicul avu nerozia de a orându-i pe Păturică privighetor asupra faptelor amantei sale, vătaful își îndoi privigherile sale și află toate câte Păturică voia să le fie ascunse; el descoperi nedemna trădare a ciociului și hotări să denunțe pe trădător ca să scape pe stăpânul său de nenorocirea în care voia să 'l tragă.

Intr'o zi pe când Postelnicul se afla în odaia sa singur trântit pe o sofa și îngânând pe nas un cântec de amor, vătaful se prezintă dinainte și dupe ce 'i făcu *temenea*¹⁾ până la pământ, îi zise :

— Cocóne Andronache, să trăești întru mulți și fericiți ani ! Cinci ani sunt acum de când te slujesc cu credință și supunere. Aș dori dar să aflu din gura Domniei tale, dacă te-ai mulțămít de mine ori ba.

— Eî bine, sunt mulțămít ; ce vrei ?

către faptele cele bune.“ Cu ocazia îmbrăcării cu caftan a răposatului Tache Ralet, îi zise : „Te cinstesc cu acest caftan pentru multa vreme de când stai fără chivernisóla, și pentru evghenia némului tău.“

După aceia postelnicul cel mare comunica celor de față numele rangului, apoi după dânsul, eșia Selém Ceaușul său Bași Bulucbașa și vestea mulțimei, numele individului și rangul ce primise.

După săvârșirea ceremoniei, cel ce primea rang, pleca din curtea domnescă pe jos, dacă rangul era mic; iar de era de la stolnic în sus îl punea călare pe cal domnesc înpodobit cu cioltare de fir și calcane de argint, și îl petrecea până la locuința sa cu alaiul Domnesc.

Ajungând la casa sa, venea meterhaneaoa și 'i cânta, apoi veneau trăsuri domnești având într'insele idiclii și cafegii cu tacîmuri de dulceață, cafea și ciubuce, toate domnești, și îl cinstea ca din partea domnului, iar cel cu rangul căta să plătescă lei 400 pentru meterhane și câte un bun bacșiș la idiclii, cafegii și ciubuccii.

¹⁾ Compliment turcesc.

— Voesc, cocóne, să aflu ce părere ai despre mine ?

— Unde vrei să ajungi prin aceste întrebări ?

— Voesc să știu dacă ești mulțămît de mine ; aş voi iarăși să știu de mē ai de om cinstit sau mē crezi hoț orî șiret.

— Ei bine, ești cinstit, sunt mulțămît de tine, și la zioa mea o să te fac Șătrar.

— Să'ți ajute Dumnezeu, cocóne ! 'ți am mîncat pînea și sarea atîta vreme, și voi să'ți mărturisesc o taină care'mi apasă cugetul.

Greul, auzind aceste din urmă cuvinte, luă un aer mai serios și așintind ochii asupra vîtafului, zise :

— Spuné'mi ce taină este aceea despre care-mi vorbești ?

— Iți aduci aminte, Cocóne, că acum patru ani, ai priimit în curtea domniî tale un copil trențáros și smerit ?

— Despre Dinu voești să vorbești ?

— Tocmai despre dînsul, Cocóne. P'acest copil sărac, domnia-ta l'ai îmbrăcat, 'l-ai hrănit, 'i-ai dat locuința, 'l-ai învățat *elinica* întocmai ca pe un gramatic domnesc ; apoi 'l-ai miluit cu *cuzmet* și boiăriă¹⁾. Ei bine, Cocóne, ia spune'mi, așa să trăești, ce părere ai despre dînsul ?

— Fôrte bună ; este băiat cinstit și mē iubește ca pe un tată.

— Uite, cocóne, la pontul acesta nu mē unesc cu pîrerea domniî tale. Eū de și sunt un prost pe lîngă domnia ta, dar din ziua cînd a venit în curtea Domniei tale, 'mi s'a pîrut un fațarnic și un șiret de frunte ; 'l-am urmărit pas cu pas, crezînd că pôte sunt amăgit ; dar purtarea lui în loc să risipescă bănuielele mele, le întărea și mai mult. Duoi ani de fațarnicie fură de ajuns, ca să'l ieî drept omul cel mai cinstit

¹⁾ Slujbă cu rang.

din lume, și să'l orânduiești păzitor al Cocónei Duducăi, despre care bănuiași că te înșeală.

— De unde știi că mă'nșea'ă ?

— Lasă mă cocóne să isprăvesc, și veși judeca măi bine dacă minț sașu spuși adevărul.

— Urmează ; dar gândește-te că de'mi veși spune minciuniși îți voși da cincși zeci de topuze la tălpi¹⁾.

— O miă, milostive, de voși minți.

— Aide, spune.

— Pe dată ce Dinul s'a mutat la Cocóna Duduca, a început s'o păzească dupe porunca domniei tale ; însă nu cu socotéla de a'ți spune adevărul și a te scăpa de necinste, ci ca să'l aibă de frică și să facă cu dēnsa ce va voi.

— Și ce s'a întēplat dupē aceasta ?

— A prins'o în grădină cu calemgiul despre care o bănuiași, și în loc să'l aducă legat dinaintea domniei tale, a făcut alt-ceva.

— Ce a făcut ? spune, și gândește-te la cele cincși-zeci de topuze.

— S'a unit cu gréca, care s'a dat la dragoste cu dēnsul ca să'ți mănânce măi lesne averea și astăzi, pe când domnia ta te silești să'l scoți la obraze, el te necinstește și'ți mănâncă și averea.

— Și cu ce dovezi poți tu să sprijinești aceste piri ?

— Cu nici o dovadă, afară de cinstea mea, căci, șireții aș luat măsurși ca să nu lase nici o urmă despre nelegiuirea lor.

Postelnicul, luând tot ce auzise drept minciuniși și piri născute din gelozia, încruntă figura, și cu un gest de mâniă și o gra-

¹⁾ În timpși aceia se bătea la falangă cu nuiete de răchită sașu cu topuzul. Acesta din urmă însă înfricoșă măi mult pe pacient, căci osebit de durerea ce'l făcea să simță, de multe ori îi vėtăma oșele tălpii piciorului.

vitare cu totul otomană, zise bietului vătaf :

— Afară, mișelule ; să nu'ți mai calce piciorul prin curtea mea, că'ți voi înmuia spatele cu bătaia.

Pe când vătaful eșia pe ușă, disperat că 'și a compromis viitorul, fără cel puțin să scape pe stăpână-său de nenorocire și de desonore, o *butcă* cu cai albi intră în curtea Postelnicului, și dintr'ênsa eși o femeie învêluită, care se sui pe scări cu cea mai mare iuțelă.

Acéstă femeie era Duduca. Ea simțise de mult că vătaful o spionează, și printr'o coincidență, norocită pentru dinsa, ea avuse chiar atunci ideia de a veni la Postelnicul ca să preîntâmpine furtuna ce bănuia că pôte să se rădice asupra capului ei.

Cum intră în casă, își scose malotéoa sa blănită cu samur, și rădicând vèlul dupe obraz lăsă să se vază acele frumuseți încântătoare care răpiseră atâtea inimi. Era însă în trăsurile feței ei ceva care dovedea o agitaținne interioară foarte mare. Postelnicul simți acésta și prevézând chiar din neașteptata ei venire că o să se întâmple ceva, o privi cu amor și zise :

— Vino lângă mine, ângerul meu, lumina ochilor mei !

Gréca răspunse printr'un suspin, dar nu se mișcă din loc.

— Ce ai, Duducușo, tu oftezi ?

— N'am nimic.

— Acésta nu se poate, sufletul meu ; spune de ce ești tristă. Îți lipsește ceva ? te-a supărat cfne-va ? spune.

Gréca începu să plângă și înecată de suspine, îi zise :

— Am venit să'ți spuî că de astăzi înainte nu mai sunt amoréza domniei tale ; mă duc la călugărie.

— Și de ce, inima mea ? adaoase Postelnicul cu mirare.

— Știi domnia ta prea bine.

— Să n'am parte de ochii mei dacă știu ceva.

— Când ai venit întâia oară la mine și 'mi ai spus că mă iubești, 'mi ai zis că o să mă ieși de soția, și o să mă faci să gust din toate plăcerile lumii; iar acum, după ce m'ai făcut să jertfesc toate gusturile vieții mele pentru domnia ta, îți bați joc de mine ca de o țigancă.

— Eă imi bat joc de tine, ești nebună, Duduco!

— Tot ce am zis este adevărat. Și care luare în rîs pôte fi mai mare de cât aceia de a nu te încrede în mine? Ce bănuiele 'ți am dat eă de când trăim împreună, ca să'ți poți îndrepta asprimea ce de duoî ani întrebuițezi asupra'mi?

— Ce asprime! ce nedreptăți sunt acelea despre care'mi vorbești?

— Ajungem la fațarniciă, *archon* Postelnice. Dar ce cruzime pôte fi mai mare de cât aceia de a bănuie cinstea unei femei ce ți s'a dat cu cea mai mare dragoste, și a mă pune sub paza unui nelegiuit care mă omórá cu nesuferitele lui privegheri. Eă nu mai sunt volnică să'mi descoper nici una din cele mai nevinovate plăceri femeestii: de es puțin prin grădină ca să gonesc uritul singuratății, ciociul domniei tale mă urmărește pe fariși; de cãnt câte-ceva ca să mă desfătez, el aținteză la mine niște ochi plini de venin, prin care pare c'ar voi să'mi zică: — Tu iubești pe altul și pentru dînsul cânți, iar nu pentru stăpănu-meu.—Nelegiuitul me urmărește în tot locul până chiar și în sânta biserică, unde mă duc să'mi vârs focul suferințelor și să cer întărirea de care am trebuință ca să pot răbda toate chinurile lui.

— Acestea sunt năluciri. Păturică este un băiat cum se cade și chiar de va fi cutezat să te privegheze, îți jur pe Dumnezeu că nu cunosc nimic din câte imi spuî, și ca să'ți dau o dovadă și mai mare despre aceasta, îți făgăduesc că'l voi dojeni cu asprime.

— Nu mă mulțămesc cu atât. Cer ca să'l scoți chiar astăzi din casa mea, să părăsesc acea casă care s'a făcut o temniță pentru mine. Acesta este singurul mijloc de a mă viețui împreună. Priimești să nu ?

Postelnicul, fiind robit de această sirenă amăgitoare, nu putu să reziste la teribilul asalt, ci 'i zise surizând : — Aidă, de, fie dupa voia domniei tale, vino în brațele mele să te sărut.

Gréca căzu pe peptul lui și brațele ei fine se împletiră de corpul cel robust al fanariotului, întocmai precum se împletește edera pe un stejar vîrtos ; buzele lor se împreună și, remaseră câte-va momente într'un extas febril. Pentru postelnicul Andronache, ce era orbit cu totul de amorul Ducei, aceste momente erau o fericire nespusă căci se încredința din nou despre fidelitatea amantei sale. Pentru iscusita gréca însă, aceste sărutări infocate erau numai o cursă, prin care și înlesnia mijlocele de a amăgi măi tare și măi bine pe acela ce ea voia să explóteze.

Două ore în urma acestei scene de ipocrisiă și nerușinare, Dinu Păturică, complicele Duducăi, eșia din casa ei cu un zîmbet de fericire pe buze, căci devenise vătaful de curte al postelnicului. Ceia ce măi avea acum de făcut era răpirea definitivă a stării făcătorului său de bine.

CAP. XII

UNA LA MANĂ!

Dinu Păturică, cum se instală în postul de vătaf, pe care 'l dorise atât de mult, chiamă pe toate slugile curții și le ținu un cuvânt prin care le făcu cunoscut că în timpul fostului măi nainte vătaf se făcuse mare risipă în curtea stăpânului său, și că el nu va suferi să se urmeze și în timpul său, asemenea fapt: „Voi pedepsi, — zicea el, — fără milă pe toți aceia ce vor cuteza să înșele pe boierul, măcar cu o para.“ — Apoi după aceia, numără paserile din curte, coti buțile cu vin, luă chieile pivniței din mâna chielarului, și p'ale cămării din mâna jupănesei, scoase pe sofragiū și pe stolnic, sub cuvânt de mână-cătorie, și puse în locul lor pe alții, aleși de dânsul după sprîncenă!

Aceste aspre măsuri ajunseră la urechia postelnicului și el se bucură foarte mult, căci găsisese după părerea lui, un om cinstit ca să 'l scape de ruina către care mergea cu pași repezi; nu știa însă că acel om în care se încredea atât de mult, era cel mai fin dintre toți hoții, și că măsurile lui economice nu erau de cât o cursă întinsă, prin care voia să 'l adoarmă ca să 'i pótă mânca averea mai lesne.

După ce Păturică făcu tot ce putu ca să 'și dea aer de om

cinstit și cu durere de inimă de averea stăpânului său, el se înfățișă dinaintea lui și 'i dete socotolă de toate măsurile ce luase.

Greul ascultă cu bucurie toate proiectele de economie ce 'i înfățișă ciocoiul ; apoi exclamă cu o mulțumire învederată :

— Bravo, Dinule ! *aferim*, copilul meu ! cum îngrijești tu de averea mea, așa să îngrijască Dumnezeu de tine.

Aceste bine cuvântări de al căror înțeles ecuivoc un om cu frica lui Dumnezeu s'ar fi înspăimântat, nu făcură nici o impresiune în inima ciocoiului ; el plecă capul în jos spre semn de mulțămire și zise :

— Stăpâne, tot ce am făcut pentru domnia ta, nu este de cât un mic semu de mulțumire pentru multe faceri de bine ce ai săvârșit asupra nevrednicului tău rob. — Alta mai am să spuî Panevgheniei tale.

— Spune, Dinule ; să vedem.

— Domnia-ta ai moșii, vii, livezi de pomî, heleștaie și zalhanale.

— Așa precum zici ; am din toate acestea.

— Ei, bine ! stăpâne, trebuie să facem cercetare pe la toate aceste acareturi, căci poate să fie călcate de vecini ; poate ca arendașii taiă pădurile, strică livezile de pomî, lasă morile și hanurile în neîngrijire și, bine vezi domnia ta, acestea aduc derăpănarea stării măririi tale. Trebuie dar să trămiți un om credincios să cerceteze, și să'ți aducă sciință lămurită despre toate acestea.

— Ai dreptate, Dinule, și iată îți poruncesc ca chiar de mâne să puî în lucrare această cercetare.

Conversațiunea acésta se întrerupse prin venirea Postelnicului Vlahuți, ca să invite pe fanariot la masa ce dedea trămisului împărătesc în pricina haraciului...

A doua zi pe la șapte ore dimineața, un tânăr, îmbrăcat cu haine arnăuțești foarte galante, și însoțit de douăzeci și cinci indicii sub comanda marelui Satîrghi-Bașa al Cămărășiei străbatea întinsa pădure a Vlăsiei.

Era pe la mijlocul lui Maiu; aerul dulce al dimineții, îmbalsămat de mirosul florilor sălbatice și de acel parfum răcoros al frunzelor de curînd crescute, răspândea peste tot o suflare invitatatoare; păsărelele, săltând prin crângi, cântau acele melodii sublime, care inspiră în inima omului, și melancolie și plăcere.

Pe când călătorii își urmau drumul în tăcere, de odată se auzi ieșind dintre desișul pădurei, o voce care cânta cu multă expresiune, o melodie întristătoare și eroică.

Când cortegiul ajunsese destul de aproape spre a deosebi cuvintele cântărețului, el se opri de sineși ca să pôtă asculta această baladă caracteristică pentru timpul de atunci:

„Frunză verde de secară
Nu mă e dreptate 'n țară.
De dai jalbă la Domnie,
Te trezești la spătărie
Și d'acolo la divan
De 'ți perzi vremea câte-un an.
Frunză verde de molotru!
Dacă astă zi sunt în codru,
Cu pistol la cingătoare
Și cu flinta pe spinare,
De ce nu mă 'ntrebî, creștine,
Să 'ți spuî focul ce-arde'n mine ?
Am avut mamă și tată,
Casă mare 'ndestulată,
Zece vite în coșar
Și parale în buzunar;
Dar grecul afurisit
Tot ce-am avut mă-a răpit;
Părinți, nevastă, copii
Nu 'mî a măi rămas pe lume

De cât eü și ce'î pe mine.
Frunză verde iasomie !
Aide-ți frați la haiducie
Să scăpăm de lighioi .
De cochinți¹⁾ și de ciocoi.“

Simțul acestor versuri și mai cu seamă focul cu care erau cântate, făcu o urită impresiune în inima călătorilor ; dar mai ales junele ce părea a fi stăpânul, se gândi puțin ; apoi țintind ochii asupra lui Satirgi-Bașa, îi zise :

— Ce zici tu, Radule, despre acest cântec ; n'ar fi bine să pregătim armele ?

— Armele !... și de ce ?

— Auzi colo de ce ? Par'căi uitat că suntem în Vlăsia, în cuibul tuturilor tilharilor ?

— Așa e, cocóne Dinule ; dar tot e mai bine să ne căutăm de drum, și să lăsăm pe bieții creștini în pace să 'și verse focul ce le arde inima, că mult sunt amăriți, sërmanii.

— Dar dacă vor fi hoți și vor năvăli asupra noastră,

— N'avea grijă, cocóne Dinule ; îi cunosc eü.

— Ai zis că 'i cunoști ?

— Da ; am zis.

— Și de unde 'i cunoști.

— Când eram *nefer* la Spătărie, am văzut pe căpitanul lor venind la spătarul.

— La spătarul ? și ce căuta la spătarul un căpitan de hoți ? adăogă Păturică cu aer de mirare prefăcută.

— Venise să 'și prenouiască *huzmetul* de hoție.

— Dar asta nu e de crezut, Radule.

— Voești să te încredințezi că 'i adevărat ?

— Da, voesc.

¹⁾ Cochinți și cațaoi, sunt numele obicinuite ce le dau țeranii, grecilor arendași.

Satirgi-Başa scóse un flueraş de pământ, de la cingătoare, puindu-l în gură făcu să iasă dintr'insul câte-va sunete ascuţite. Nu trecu mult şi suita călătorilor fu încongiurată de câţi-va flăcăi scurţi de stat, vînoşi şi înarmaţi până la dinţi.

— Bine aţi venit sênătoşi, flăcăi ! — zise Satirgi-Başa răsucindu-şi mustaţa cea lungă şi zîbind.

— Bine v'am găsit, boieri domnia-voastră ! — răspuseră tîlharii.

— Unde este Gheorghe ?

— Care Gheorghe ?

— Căpitanul vostru.

— A ! a ! Căpitanul... s'a dus cu câţi-va feciori să calce pe Mărgineanu.

— Pe părintele Archimandritul ?

— Da, boierule, pe dînsul, că 'i gras la cefă.

— Dar bine, măi, nu 'i păcat ?

— Păcat ?... Dar el se gîndeşte ore la păcat, când ţine şapte-opt ţiitori în casă, şi când nenoroceşte pe tot anul câte douăzeci trei-zeci de fete ?

— Ce spui, mă băiete ; le face el toate acestea ?

— Şi mai mari de cât acestea, boieri domnia-voastră ; bate pe bieţii români din satele monăstirei, le ia şi cenuşa din vatră, îi spînzură de picioare şi le dă fum ca la vulpi, apoi, arătându-le gârbaciul cu două-spre-zece sfircuri de plumb le zice : — Scoate banii, afurisit ţăran, că 'ţi crap pelea cu gîrbaciul acesta. — Sърmanul ţăran, răspunde : N'am părinţele ; iartă-mă şi Dumnezeu să 'ţi ierte păcatele. — Nu ştiu eu flécuri d'astea ; aceşti bani sunt ai Sântului Munte ; plăteşte ori te omor ca pe un dobitoc ; —răspunde grecul.

— Bre ! da nelegiuit măi este !

— Nevoie mare, cocóne. Mai deună-zî s'a sculat satul Telega

și s'a dus la dânsul cu oușore, cu puișori de găină, cu unțișor de ! ca creștinul, ca să 'l roage să le facă o bisericuță în sat, să aibă și ei biet, unde să 'și îngrope morții și să 'și boteze copiii. Ei, bine, boieri domnia-voastră, știți ce le-a făcut ? după ce le-a luat plocoanele, 'i-a dat afară din casă cu înjurături. Bieții sătenii au dat jalbă la domniă ; dar el a aflat, și cu marafeturile și drăciile lui, 'i-a pus pe toți la închisoare de li se prăpădesc bucatele pe câmp.

— Ia să lăsăm acestea la o parte, — zise Satîrgi-Bașa, — și spune-mi cum vă merg trebile ? V'ați dres cu spătăria ?

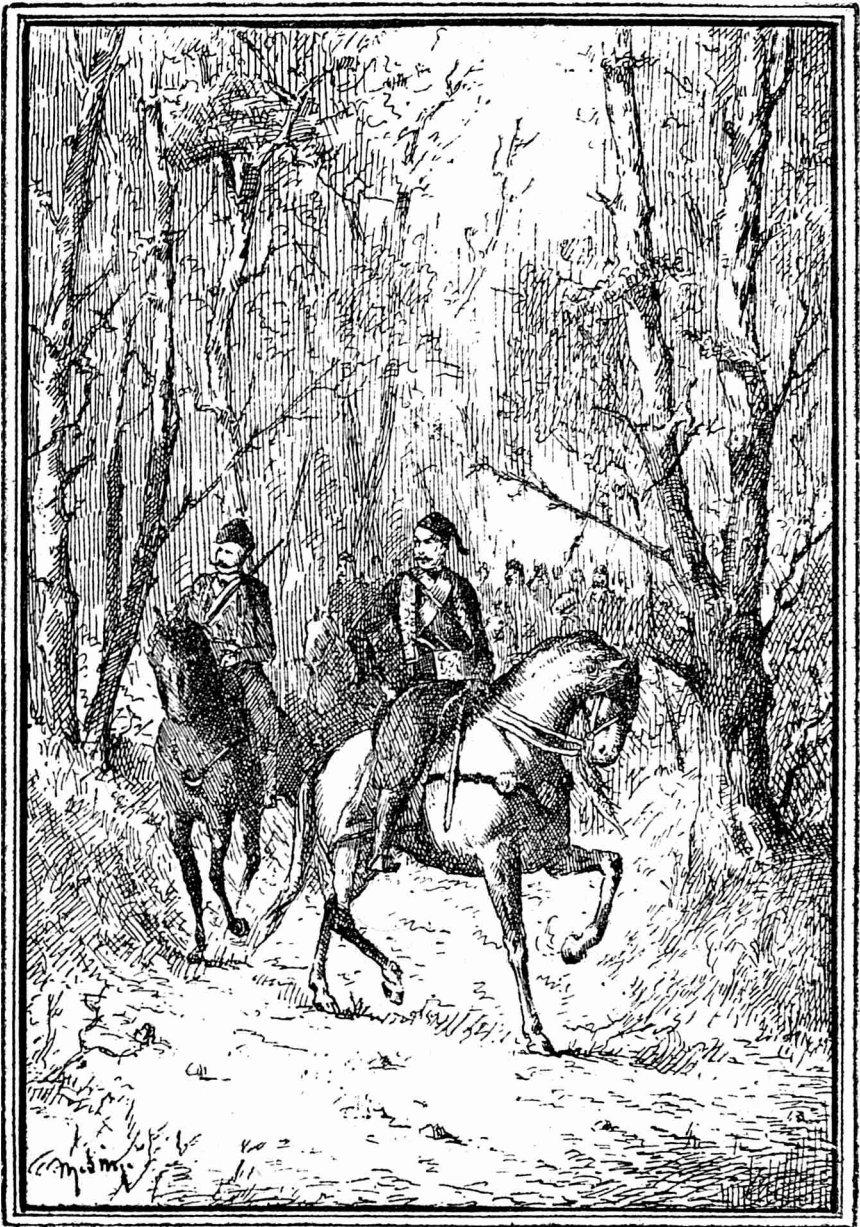
— Mai al-altă-erî am dat spătarului două-zeci de pungi de bani¹).

Satîrgi-Bașa se apropie de Dinu Păturică și 'i zise încetinel: Te mai îndoiești, cocóne ?

— Ai dreptate, — răspuse Păturică cu un aer prefăcut ; — dar ascultă, mă Radule ; de și te vîd că ești bine cunoscut cu acești oameni, eú îrsă drept să 'ți spuî, nu prea mă simț la siguranță aici. Spune-le ce le'î spune ca să ne lase să mergem mai nainte.

— N'ai nici o témă, cocóne ! 'ți am spus că am fost *nefer* la spătărie și n'or fi ei nebuni să se lege de ómeni când îi vîd cu mine. Ei ! din câte 'i am scăpat eú ! Ia întrebă'î numai, să 'ți spuie : ar mai fi astă-zî vre-unul din ei nepus în țeapă, dacă n'ar ști să se porțe cu oamenii stăpânirei ? Mai bine de cât să fugim d'aici ca niște nemernici și să ne facem de rușinea lumei, ia să descălicăm și să facem frumos conacul de amiază, aci pe verdeață la umbră ; să punem pe flăcăii aceștia să ne gătească o masă cum să cade, căci negreșit drumul trebuie să te fi secăt și pe d-ta la inimă.

¹). Zece miî lei, căci o pungă se socotea lei cincî sute.

Dina Păturică cu suita lui, străbăteau pălurea Vlăsioi.

— Bine, adăogă Păturică, asigurat acum prin cuvintele voinicului Satirgi-Bași ; dar ce să mâncăm, căci, dacă e vorba de mâncare, aș mânca și eu bucuros.

— Hei ! dacă e așa, lasă-te pe mine ; o să te fac să mănânci un miel fript hoțeste.

— Ba zău ! și ce fel frig hoții mieii ?

— Ce'ți pasă domniei-tale. Ia să vezi ; îți făgăduesc o friptură, care să întrecă toate *chiabapurile*¹⁾ de la masa lui Vodă.

Zicând aceste vorbe, se întorse către *idiclii* și alegând, pe două mai chipeși și mai voinici, le zise :

— Mă, luați pitacul acesta ; duceți-vă cu dânsul în cel dintâiu sat ce veți întâlni, și cereți să vă dea cinci miei grași, unt prăspăt, ouă și vre-o patru cinci vedre de vin, și dacă v'o cere banî, spuneți-le că toate astea sunt pentru gătitura conacului isprăvnicesc. Dacă nu v'o crede, arătați-le pitacul ; iar dacă și după aceea, se vor împotrivi, muiațe-le spinarea cu muchile iataganelor²⁾.

— Fôrte bine, stăpâne. Indiclii plecară și Satirgi-Bașa întorcându-se către hoți, le zise :

— Băieți, coconu Dinu Păturică, omul marelui Postelnic Andronache Tuzluc, vesce să ospeteze la voi. Cu ce puteți să ne slujiți ?

— De o cam dată n'avem nimic, dar așteptăm să ne sosească de la Ploești, de toate.

¹⁾ Fripturile turcești.

²⁾ Acestă poruncă dată de Satirgi-Bașa către idiclii, ar trece drept o fabulă în ziua de astăzi : nimeni n'ar crede că se făceau asemenea tilhării de către oamenii domnești, plătiți ca să ție liniștea și să protege pe cei săraci ; cu toate acestea ea a existat, și pentru mai mare nenorocire, s'a exercitat chiar de oameni privați, cari se îmbrăcau în costum de oameni domnești și jăfuiău pe bieții țărani, arătându-le pitace mincinoase. — Vezi Căndica Arhivei Nr. 112 fôia 280.

— Ei dacă e așa, până atunci, odihniți-vă și voi pe la colnicile vóstre.

Hoții înaintară în pădure, iar Dinu și comandantul idicliilor așternură un covor de Țarigrad sub un pěr sělbatie, și aprinzându-și ciubucile, se trântiră la umbră ca să se odihnească.

Nu trecu mult timp, și idiclii sosiră încărcăți cu provisii de ajuns pentru un regiment de soldați.

Hoții eșiră din pădure, junghiară într'o clipă mieii, le scóseră pántecele și, cosându'i iar la loc cu pelea pe dênșii, intrară în pădure și, rescolind cu niște pari un jératec compus de curpeni de viță sělbatecă, în care incuisiția ar fi putut să arză o sută de eretici, îngropară într'însul pe toți mieii.

Dinu, neînțelegând nimic din acest mod nou de a face fripturi, privia cu uimire pe acești bucătari improvisați, cari, prin figurile lor posomorite și prin mișcările ce făceau, sēmănau întocmai cu demonii Iadului, cari torturează sufletele condamnaților.

În timpul acesta, o altă grupă de țilhari întindea pe erbă verde, o masă de pânză; alții făceau mămăligă; câți-va coceau ouă și curătau cepe și usturoi verde, pe care le așezau pe locurile unde aveau să șează oaspeții.

Pe când toată ceta țilharilor se ocupa cu pregătirea acestuî ospet original, se auzi un pocnet ca al unei bombe ce ese dintr'un tun. Păturică făcu o mișcare răpide și convulsivă, iar șeful țilharilor, acel om cu care conversase mai 'nainte, vĕzĕndu-l speriat, îi zise zîmbind :

— Ce, cocoane, te-ai speriat ?

— Ba nu, dar... ia spune-mi de unde vine acest sunet ?

— Acest sunet va să zică, cocoane, c'a venit timpul să vĕ puneți la masă.

— Nu înțeleg nimica.

— Privește ! — îi zise, arătându'i două tâlhari ce scosese un miel din mormântul de flăcări, și îl udau cu un fel de salță compusă din vin amestecat cu usturoi pisat și cu sare. — Pocnetul care te-a speriat, venea de la acest miel.

— Și de ce a pocnit mielul, frățiore ?

— Fiind că s'a fript de ajuns.

— Dar ce mai fac cei două voinici cu dânsul ?

— Il stropesc cu vin și'l înfășură în pânză, ca să nu'i esă-mirosul cel frumos.

Conversațiunea lor fu întreruptă de alte pocnete ce urmară unul după altul. Tilharul aruncă un ochiū cercetoriū împrejurul său, apoi strigă :

— Gata, băieți ?

— Gata, căpitane.

— Poftiți la masă, boieri ! — zise căpitanul lui Păturică și lui Satîrgi-Bașa.

Ei făcură semn de primire, și înaintară către masă.

Căpitanul chemă pe ajutorul său, și'i șopti câte-va cuvinte iar dupe aceea, se puse la masă, și după ce rupse mielul cu mâinile, în mici bucăți și puse plosca pe masă, el zise :

— Ospătați, boiari domnia-vóstră, și ertați-ne dacă n'am putnt să vă slujim mai bine.

Oaspeții tilharului puseră mâna pe câte o bucată de miel și începură a mânca cu o poftă nedescriptibilă, adăogând din timp în timp câte o căpășină de ceapă sau de usturoiū verde, și bînd vin de Cernătești.

— Ei ! boieri, cum vi se pare friptura noastră ? — întrebă tilharul.

— De minune, căpitane ; dar ia spune-mi cum se numește felul acesta de friptură ?

— Miel năbușit, boiari domnia-voastră ; miel fript hoțește.

— Să trăiască întru mulți ani născocitorul mielului năbușit !
respunseră de o dată Păturică și Satirgi-Bașa, cu gurile pline.

După felul acesta de bucate, se puse pe masă unt prospăt cu mămăligă și ouă còpte. Oaspeții noștri mâncară și dintr'acestea cu mare poftă ; apoi se sculară de la masă, și după ce mulțumiră căpitanului încălicară și'si urmară drumul înainte.

Moșia Răsucita, punctul principal al călătoriei lui Păturică, era trei poști departe de București, și el nu făcuse nici drumul jumătate ; temându-se dar ca să nu'l apuce nóptea în pădure, grăbi mult călătoria și ajunse în sat, pe la sfîntitul sórelui.

Pe dată ce se așeză în casele boierești, trămise pe isprăvniciei să chieме satul ca să cerceteze despre asupririle ce cércă din partea arendașului.

A doua zi, pe la revêrsatul ziorilor, curtea caselor boierești era plină de sătenii de tótă vârsta ; unii țineaū în mâni pui de găină ; alții câte o strachină de ouă sau o oală de unt. Toți aceștia veniseră să reclame în contra arendașului și nu așteptau de cât scularea lui Păturică.

Nu trecu mult timp și ciocoiul se arătă mulțimei îmbrăcat în haine arnăuțești muiate în fir, și cu un aer măreț el se așeză pe un scaun, ceru cafea și ciubuc, iar după ce'si făcu *tabietul*, aruncă o privire severă și observătoare asupra țeranilor apoi zise cu un accent plin de îngâmfare : — „Creștini buni ! Măria Sa Postelnicul Andronache Tuzluc, stăpânul nostru al tuturilor, m'a trămis aci ca să ascult plângerile vòstre și sa vă dau dreptate, de veți avea ; spuneți dar tóte pászurile vòstre fără cea mai mică temere. Iată că vă ascult.“

Țeranii deteră mai întâi plocónele în mâna indiciilor ; apoi, după ce se scărpinară în cap și frământară căciulele în mâini cât-va timp, începură a se jălui care de care mai mult și toți de odată, în chipul următor :

„Să trăești, coconașule, bine că te-a adus Dumnezeu la noi, să vezi și să crezi urgia în care am căzut : ne-a sărăcit cocone, hoțul de grec ; ne-a lăsat în sapă de lemn. — Mie'mi a luat boii și vaca, sărac de maica mea ! pentru un iuzluc de șapte-zeci de parale. — Pe mine m'a împrumutat cu două banițe de mălai, și sunt trei ani de când tot i le plătesc păcătosul de mine, și când gândeam că am scăpat de dinsul, m'am pomenit că mi desjugă boii de la plug, și mi'i vinde de m'a lăsat sărac lipit. — Mie'mi a necistit fata cu sila, bătînd'o pânăși a eșit din minți. — Pe mine m'a înjugat la carul cu lemne ca p'o vită, coconașule. — Pe mine m'a spînzurat cu capul în jos și m'a dat fum de ardei, și nu m'a lăsat până nu'i am dat răvaș că'i sunt dator trei-zeci de lei. — Mare năpastiă pe capul nostru, coconașule !... — strigară măi mulți de o dată,—o să ne ducem în lume, căci Dumnezeu a luat dreptatea după pământ ; arendașul ne jăfuește, zapciul ne jupóie de piei ; gazda de județ și ispravnicii de ung cu miere și ne legă de copaci de ne mănâncă muștele și țînțari !..

— Dar bine, bun creștin ! de ce n'ați venit să mi spuneți mie tóte acestea ? — răspuse Dinu cu aer de compătimire.

— N'am îndrăznit, coconașule. O dată'n viața noastră, am băgat jalbă la Măria sa, și în loc să ne facă dreptate, ne-am pomenit cu o ceată de arnăuți, care ne-au rupt oasele. Nu scim ce o să ne facem ; o să trecem în țara turcească în calea să ne omoare păgânii, de cât creștinii, cari se închină tot la o cruce cu noi.

În acéstă mulțime de jeluitori, erau vre-o patru țerani, cari se băteau cu pumnii în pept, își smulgeau părul din cap, și sărutau fruntea imineilor lui Păturică. Acești jeluitori exagerați aveau niște fișionomii de adevărați hoțomanii. Dinul îi observă și tăcu ; iar după ce congediă glóta de sătenii cu făgă-

duelî mincinoase, făcu un semn isprăvnicelului.

Isprăvnicelul se apropie de dînsul, ținînd căciula în mîini.

— Să 'mî aduci mai pe urmă p'acei patru jeluitori carî se văietau mai tare, auzitu-m'ai ?

— Am auzit, cocoane.

— Du-te acum de chiamă pe arendaș.

— Să trăești, cocoane, este dus la tîrg.

— Și cînd vine îndărăt ?

— Pe la chindii¹⁾, cocoane.

— Bine.

Cîte-va ore în urma scenelor de mai sus, Păturică ședea pe sofa cu picioarele încrucișate ca un osmanliu, și fuma dintr'un ciubuc, dulcea și parfumata plantă numită *gebel*²⁾, avînd dinaintea sa pe cei patru țărani jeluitori.

După ce lăsă să iasă din peptul său, un nor gros de fum ce se înălța către tavanul camerii, formînd o mulțime de grupe bizare, el privi cu atențiune pe țărani, și le zise :

— Ei bine, băeți, acum suntem singuri ; Dumnezeu stă de față ; ia spune-ți-mî, de cînd a venit acest arendaș pe moșiă, cum merg pădurile, hanul, morile, cârciumele ? Sunt în stare bună, saū nu ?

— S'a făcut mare firoselă³⁾, cocoane ; pădurea cea mare cu copacii ca butea de groși, a vîndut-o și a ars-o la facere de rachiū ; iar acum a rămas numai o opritură în care nu găsești de cât pari și nuiete. Hanul s'a dărâmat de tot, și plouă în-tr'insul ; cârciumile asemenea. Din heleșteu scote pe fie-care săptămână câte un car de pește, și 'l trîmite la tîrg la Ploești.

— Sunt adevărate tôte acestea ?

¹⁾ Prin chindii, țărani. Înțeleg apunerea soarelui.

²⁾ Tutun de Arabia obicînuît foarte mult pe timpul aceia pentru mirosul lui plăcut.

³⁾ Răsipă, pagubă.

— Uite, cucoane cum te v^{ez} și cum m^ă vezi.

Ciociul chiemă un indiciu și porunci să 'i gătească calul; apoi încălecând, luă cu sine pe țărani, împreună cu isprăvnicelul și plecă să facă cercetare; se duse mai întâiu la han și 'l găsi în proastă stare; vizită cărciumile și morile și le găsi asemenea; apoi intră în pădure și găsind-o în adev^{er} cu totul stricată, se întoarse acasă și făcu f^oie de ispașă, iscălită de preoți și de fruntașii satului.

Pe când se petreceau acestea în casa boierească, arendașul se întorsese de la târg și se informase despre aspra cercetare făcută în lipsă'i; el era coprins de frică, căci toate abuzurile despre care vorbirăm erau în adev^{er}, săvârșite de d^{ensul}.

Așteptă dar până ce rămase Păturică singur; apoi intră în odaie și printr'un compliment demn de un pașă cu trei *twiur* felicită pe ciociu de bună venire.

Ciociul îl primi cu un aer f^orte sever și, fără să 'l poftască să șeză sau să 'i răspunză la compliment, îi zise:

— Bune sunt astea kyr Cristodore? (acesta era numele arendașului). Ast-fel îți păzești domnia-ta legăturile zapisului de arenduire?

— Da ce am greșit, cocoane Dinule, de te-ai supărat pe mine?

— M^ă mai întrebă încă ce ai greșit? Privește.

Arendașul citi foile de ispașă și se spăimântă de mărimea sumelor ce v^{ezu} într'ênsele.

Ciociul, observând îngrozirea ce pricinuis^e arendașului, îi zise mai liniștit:

— E^u n'am ce să 'ți fac; trebuie în două-zeci și patru de c^{ésuri} să 'mi răspunzi suma coprinsă în ispașă, căci am poruncă să 'ți pui *bumbașir* două *ortale* de slujitori. Rămâne la domnia-ta să 'ți alegi dⁱⁿ două una: ori să plătești de bună voie, sau prin silă.

— Dar bine, cocoane Dinule, mă lași sărac pe drumuri !

— Nu voi să știu nimic despre aceasta. Plătești banii cu binele sau fac pitac la isprăvnicie, și îți pui în spinare o sută de slujitori ? Înțelegi românește ?

Grecul plecă capul în jos și după ce se gândi cât-va timp, zise :

— Să facem cum e bine, cocóne, că e păcat de Dumnezeu să mă dai pe mâna zabetului.

Dinu care voia să ajungă la această concluziune, privi pe grec cu un fel de mirare, apoi îi mai zise :

— Fie cum zici. Ispașa se ridică la o sută de pungă de bani. Cât dai dintr'această sumă ?

— Două-zeci de pungă, cocoane.

— Este puțin, foarte puțin. Nu primesc.

— Fie trei-zeci, să nu mai fie vorbă.

— Mai jos de cinci-zeci, nu primesc nici o lăscăie. Te mulțumești, ori fac pitacul ?

— Haide, fie, răspunse grecul scoțând din sîn o pungă verde lungă de două coji, și desnodând-o cu acea întristare ce simt amanții, când se despart de iubitele lor. Numără cele cinci-zeci pungă de bani în mahmudele, dodecari, funduci și rubiele ; apoi, după ce salută pe ciocoiu, ieși din casă oftând și jurându-se pe toți sfinții, că va scóte acei bani, îndoiiți, din pielea bieților săteni.

A doua zi Păturică plecă din moșia Răsucita la cele-l-alte moșii ale stăpânului său, și după ce făcu pe la toate, câte o cercetare de felul celei descrise mai sus, se întórse la București cu două sute de pungă de bani, pe care le puse de-o-cam-dată pe fundul sipetului, zicându-și în sine, cu o nespusă bucurie : „Dómnne ajută !... Una la mână !“

CAP. XIII.

CE MI DAȚ SA TE FAC ISPRAVNIC.

Vestea despre înfluița ce din zi în zi dobîndea Postelnicul la curtea lui Caragea, se respîndise atît de mult în cît mai toți cei ce voiau să dobîndească vre-o funcțiune publică nemeritată sau vre un alt favor de la domniă, se îndreptau către casa a-tot-putîntelui fanariot și, prin dare de bani, își îplineau dorința.

Cată să spunem că în timpii aceia, ca în toți timpii, jafurile și mîncătoriile nu se făceau așa d'a dreptul. De la domn până la zapciu, toți pe atunci furau cu mijloce delicate și cu o iscusință atît de mare, în cît hoțul își asigura inviolabilitatea și nu se expunea la umilire.

Ca să ajungă aci, toți slujbașii mari și mici, își aveau pre-pelicarii lor, cari căutau vînatul și'l aduceau înaitea vîntorului ca să'l jumulească.

Postelnicul Andronache, care făcea tot pentru interes, nu crezu de cuviință a lăsa o asemenea frumoasă ocaziune, fără a se folosi de dînsa; el dar inițiaz pe Păturică în acest nou fel de hoțiaz, și din acea zi, nimeni nu mai dobîndi favorile curții, de cît prin mijlocirea Postelnicului său mai bine printr'a lui Păturică, carele câștiga de la fie-care treabă împlinită, de două ori mai mult de cît stăpînu-său.

Intr'o zi se prezintă dinaintea lui un funcționar scos de mult timp din slujbă. După ce acest din urmă îi făcu o mulțime de complimente, ciocoiul îi zise să șează, și porunci să'i dea dulceață și cafea¹⁾.

Cât ținu acest tratament oriental, Dinu se ocupa cu mușcăturile sale cele negre, pe care le răsucea și le netezea cu multă grație ; iar după ce veni cafeaiul și luă feligeanul din mâna funcționarului, Dinu zise cu o delicateță prefăcută :

— Ce întâmplare fericită te aduce la mine, archon Medelnicer ?

— Nevoia, cocoane Dinule, și nimic mai mult.

— Nevoia ? Domnia-ta să ai nevoie de un om mic ca mine ? Mi se pare curios !...

— Nică de cum, cocoane Dinule. Omul nu știe de de azi pe mâne, și de multe ori vine vremea de ai trebuință chiar și de un țigan. Astfel vine vorba, dar te rog să nu fie cu supărare.

— Ferească Dumnezeu, *bei-mu...* — zise Dinu silindu-se a ascunde reaoa impresie ce 'i făcuse mușcătoarea sentință a funcționarului.

— Vrei dar să aflu nevoia care m'a adus în casa domniei-tale ?

— Da, și a te sluji cu ce 'mă va sta prin puțință.

— Ascultă-mă dar.

— Gata la poruncă, *bei-mu*.

— Părinții mei au fost boieri mari din Craiova ; ba încăi moșul meu a fost Caimacam în acel oraș mult timp ; tatăl meu fiind om cu frica lui Dumnezeu și cu milă de țară, vîzînd nelegiurile și despoierile ce făceau domniile grecești, s'a tras la moșie și trăia acolo o viață liniștită ; dar, ori că mișeii de greci 'l

¹⁾ Acest ceremonial se făcea tuturilor persónelor ce veneau să ceară ntervenirea sa în vre-o treabă.

aŭ bănuit de răsvrătitor, saŭ că așa a fost scris, știu numai că ne-am pomenit într'o zi cu două sute de *pazvantlii*¹⁾ că 'l înconjoară de toate părțile, iar câți-va se suiă la tata ca să 'l omoare. Bietul bătrân, Dumnezeu să 'l ierte, simțind gândul năvălitorilor, a înarmat toate slugile, și s'a gătit de împotrivire. Pazvantlii, văzând acastă pregătire, s'a înfuriat și mai mult și aŭ năvălit asupra tatălui meu. Lupta a ținut până la prânz; mulți din păgâni aŭ căzut, dar în cele din urmă, prin numărul lor cel mare, aŭ omorît pe toți oamenii noștri, împreună cu tatăl meu.

— Și ce s'a mai întâmplat după aceasta? — adoăgă Păturică, căscând de urit.

— Să vedeți, cocoane Dinule. După moartea tatălui meu, am fugit la Brașov, împreună cu mama și surorile mele ca să scăpăm de sabia ómenilor lui Pazvantoglu; și ne-am înapoiat tocmai după ce s'a liniștit țara.

— Bine c'ați putut să vă scăpați viața, — adaoase Păturică dormitând.

— Ne-am scăpat'o, ce e drept, dar ne-am ales numai cu atât; căci la întórcerea noastră, am găsit casele arse, țiganii fugiți peste Dnnăre și viile părăginite. O singură moșióră ne mai rămăsese, și am dat'o soră-mi de zestre, ca să nu îmbătrânescă la ușa casei părintești.

— Bravo, *bei-mu*; mă bucur că ești plin de itichi¹⁾.

— O fi precum zici; dar dând moșióra am rămas sărac lipit.

— Și cu ce te chivernisești acum?

— Cu slujba.

— La ce calem slujești?

¹⁾. Rebelii ostași ai lui Pazvantoglu din Vidin.

²⁾. Morală saŭ virtute.

— Am slujit la Hătmanie, și m'a scos fiind că am dat pe pîrlitură²⁾ o mulțime de hoji ce se incuibaseră în acea drogătorie.

— Dar bine, *bei-mu*, de ce nu 'ți căutați de treabă! Ce, Domnia-ta o să îndreptezi lumea?

— Așa este; ai dreptate, și eu zic ca domnia ta; dar când vîd pe fanarioți despoind vîduve și pe săraci, îmi vine furii de nebunie; strig ca un eșit din minți, și fac tot ce pot, ca să dau pe față tilhăriile lor.

— Rău, foarte rău. Domnia ta nu înțelegi nici vremea nici oamenii cu cari trăești.

— Ce voiești să zici printr'aceasta? tîlmăcește-mi.

— Voiesc să zic că, într'o țară ca a noastră, tot ce putem face mai bine, este să plecăm capul înaintea mai marilor noștri, ca să dobîndim chivernisélă, să strîngem stare, cu ori-ce preț.

— Cu ori ce preț?

— Da, *bet-mu*.

— Cu alte cuvinte, să furăm, să jăfuim?

— Și de ce nu?

— Da bine, ce faci muștrării de cuget?

— Acésta slăbiciune să o lăsăm pe séma femeilor cu *istericale*, iar noi bărbați, să facem ce face totă lumea. He, he! *archon* Medelniceru, cunoscî bine cum sta lucrurile în zioa de astăzi; ai bani, ești tare și mare; ești sărac, nu te bagă nimeni în sémă. Dar să lăsăm la o parte aceste nimicuri. Ia spune-mi, cu ce pot să te slujesc?

— Venisem să te rog ca să puî o vorbă pentru mine la Postelnicul Andronake, ca să mă facă ispravnic la vre un județ. Să'i spuî că némul meu a slujit țarei de la descălecătore, că

2). A descoperi sau a demasca pe hoji.

am și eu ceva cunoștințe de slujbă, că mă voiü sili a nu ne-mulțumi lumea pe unde voiü fi, ci din potrivă a aduce laudă și bine-cuvântări Domniei sale și Măriei sale lui Vodă... Aïde de ! fă-mă această facere de bine și nu te voiü uita pênă la mörte.“

Dinu ascultă aceste vorbe din urmă cu mare răcélă, și încredințat că postulantul nu cunoșce limbajul diplomației ciociești, îi zise :

— Archon Medelnicere, tóte câte 'mă ai spus, sunt drepte și frumoase. Dar nu se caută în ziua de astăzi. Ia spune-mă mai bine ce dai să te fac ispravnic ?

— Ce ai zis ! Mai zi încă o dată, că n'am auzit.

— Am zis că isprăvnicile se dau cu rușfet ; ai înțeles oră ba ?

— Dacă este așa, ține'ți isprăvnicia pentru altul, căci eu nu mă voiü înjosi nici odată să cumpăr slujbă cu bani, de la o leșinătură de ciocoiu ca tine ! Și postulantul indignat, eși din casă, fără să salute măcar pe Păturică.

Acesta în loc să se supere de o asemenea insultă, zîmbi și zise în sine :

— Iată un nebun precum n'am văzut încă.

Un moment după aceea, întră o a doua persoană, care după ce făcu ciocoiului un compliment demn de un *seraschier*, îi zise d'a dreptul :

— Cucoane Dinule, am auzit că s'a *mazilit* ispravnicul de Te-leorman, și viü să cer ajutorul domniei-tale, ca să iaü acest *mansup*.

— Așa este, *bei-mu* ; dar de ! să mă vedem. Vremile sunt grele ; isprăvnicile nu se dau la fie-cine ! — răspunse Păturică cu vocea îngânată.

Noul venit, înțelegând pricina care făcea pe ciocoiu să răspundă prin cuvinte evasive, reluă vorba.

— Da, da, nene Dinule, te rog să 'mă faci această trebură căci om sunt și eu; mână pe mână spală, și amândouă spală obrazul. Înțelegeți domnia-ta.

— Vezi, așa'mă vine la socotelă.

— Iar de vreme ce ne-am înțeles, să vorbim ca niște prieteni adevărați. Ia spune-mă, ce o să 'mă ceri pentru acest *mansup*?

— Cât despre mine, *bei-mu*, nu 'ți aş cere nimic, dar ce facem Postelnicului? El nu este în stare să facă cel mai mic lucru fără interes și încă interes nu glumă!

La aceste din urmă frase, trăsurile feței candidatului de isprăvnicia luară un aspect posac. Să scărpină puțin în cap cu un aer meditativ, apoi zise:

— Să, tăem prețul.

— Bine! să'mă dai 2500 de rubiele.

— Nu e prea mult?

— Nicăicum, *bei-mu*; Județul Teleorman este unul din cele mai bogate: are zece plăși, peste cinci-spre-zece mii de locuitori, tot unu și unu, și schelă la Dunăre. Domnia-ta poți să scoți acești bani în două săptămâni, numai din plocane. Ce spui domniata! acest județ este un *capan*¹⁾ împărătesc nesecat.

— Așa este, dar uite, nu sunt învățat să fur; îmi e milă să despoi pe săraci.

— Astea sunt slăbiciuni care per ca visele, îndată ce te vei sui pe scaunul isprăvniciei.

— Așa, dar nu se poate mai jos?

— Nicăicum, *bei-mu*. Vremile sunt grele; s'aude de Domnia nouă, și noi trebuie să ne folosim acum când ne âmbălă móra.

— Fia dar precum zici. Poruncesce să'mă aducă chărțiă și calimări.

¹⁾ Magazine de aprovizionare.

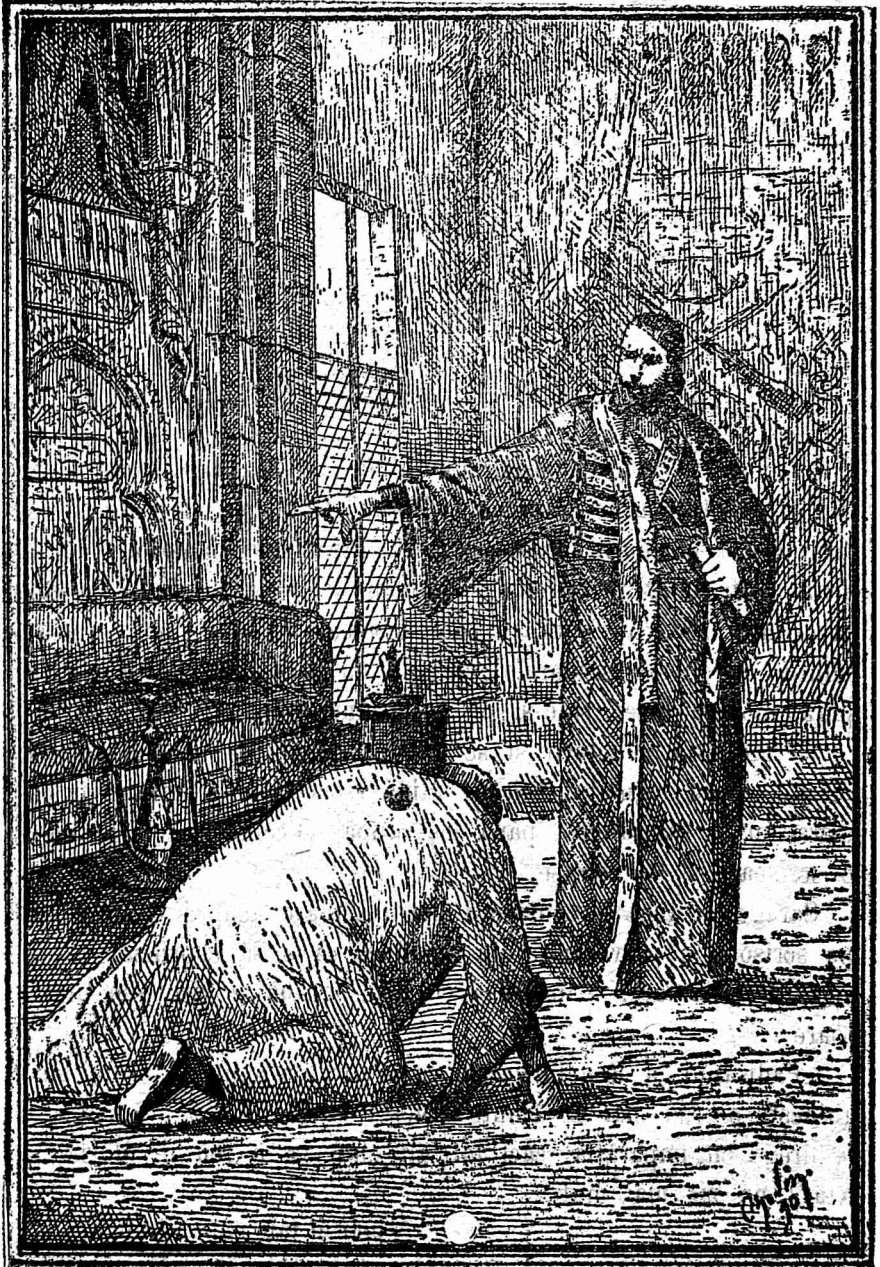
Ciocoiul bătu de trei ori în palme, și toate se aduseră într'oclipă; postulantul scrisese biletul următor:

„Archon Baron !

„Veți da în ordinia mea, două mii cinci sute rubiele aducătorului acestui răvaș, și le veți trece în socotéla mea.

Ciolănescu.“

După ce uscă scrierea prin puțin nisip pus peste dânsa, el strânse biletul în două și 'l dete în mâna lui Dinu; acestăciti, făcu temenea saă compliment otoman, și sculându-se în picioare, se îndreptă către o masă. Deschise un mic sipet de lemn de chiparos, și scóse dintr'însul pitacul de orânduire, investit cu subscrierea și sigilul domnesc; apoi, după ce trecu într'însul numele noului ispravnic, i'l dete în mână zicându'i: „Slujbă pentru slujbă! Primește boierule, pitacul de orânduire; du-te de sărută mâna Măriei sale Vodă, și te așează sănătos pe scaunul isprăvniciei de Teleorman.

Postelnicul Andronache cerënd iertare lui Vodă Carșea.

CAP. XIV

ȚINȚE BINE, ARCHON POSTELNICE

Credem că lectorii noștri n'aũ uitat secreta întrevorbire dintre Principele Gheorghe Caragea și Banul C***, pe care am povestit'o pe la începutul acestei scrieri. Principele fanariot, de și iritat foarte mult prin refuzul banului de a da pe fie-sa de soție favoritului său, nu putu cu toate acestea, să nu admire simțimîntul de onoare și marele curagiũ cu care bătrânul boier apăra onoarea ficei sale și pe a națiunii române.

El încă sta nehotărit și se gândea ce sfârșit să dea acestei pricini, când logofătul său de taină (secretariul), intrând în camera lui și salutându-l până jos, după obiceiũ, îi dete în mână o scrisoare și se retrase.

Caragea aruncă o căutătură pătrunzătoare asupra adresei de pe scrisore și prevézând din instinct că o să coprinză vre o veste întristătoare, o deschise cu mare grabă și citi cele următoare :

„Padișahul și Regelurile aũ luat știri că jefuiești țara și surghinești pe cei mai de frunte boieri; silește-te cât vei putea a te drege cu împărăția, căci într'alt chip va fi rău de Măria ta. Atât; nu zic mai mult.

A măriei tale supusă slugă,
Ahmet Kelalaili Tefterdar¹⁾

¹⁾ Acesta era un amic credincios al lui Caragea, și 'i scria tot ce auzia vorbindu-se în Divan despre dînsul.

— Atât, nu zic mai mult!... Și ce va fi voind ore să înțeleagă Ahmet printr'aceste vorbe laconice și neînțelese? Oare Vizirul și Kapugi-bașa vor fi găsit pe vre-unul care dă mai mult pentru domnia acestei țări? — Dar bine! eă le trămiț pe tot anul *peșcheșuri* (daruri) de câte cincî-zeci mii pungî de bani; capanul împărătesc geme de berbecii, untul, mierea și grâul Valachiei; dorințele Sultanei-Valide și ale lui Căzlar Agassi, fost-au ore ele vre-o dată neimplinite? Țara întregă geme sub biciul și casnele oamenilor domnești, cari despoaie norodul până la piele, numai ca să satur lăcomia Seraiului... și cu toate astea ei tot nu sunt mulțumiți. O! de trei ori afurisiți Agarenii! O! nēm nelegiuit!... Cum faceți voi din oamenii cei mai cinstiți unelte nerușinate ale tiraniei voastre și când nu mai aveți trebuință de dênșii, îi aruncați în gunoi ca pe niște vase netrebuincioase. Voiți să mă naziliți, ca să puneți în locul meu pe vre-unul dintre Șuți sau Calimachi? Voiți poate să mă otrăviți sau să mă sugrumați?... Dar voi nu mă cunoașteți bine! Eă nu sunt ambițios ca Mavrogheni, nici fermecat ca Hangerliu. Capul lui Caragea nu va fi pus în țepă dinaintea Inaltei Porți!!...

Iată starea morală în care pusese pe Caragea citirea fatalei scrisori a lui Ahmet Kelalaili. El se primbla prin sala cea spațioasă a secretăriei frământat de gânduri negre; câte odată se oprea în loc și încruntând stufoasele lui sprâncene, stringea pumnii cu convulsiune și făcea gesturi amenințătoare.

În aceste momente intră și postelnicul Andronache Tuzluc ca să afle cele petrecute între Caragea și Banul C***. Postelnicul înaintă către dênșul făcând neîncetat complimente până la pămînt, dar când voi să sărute mâna Principelui, el se întoarce înapoi cu groază, întocmai ca vînătorul când i-se arată înainte fără veste, o feară sălbatecă, și devenind palid de mânie, zise:

— Ce vreî cu mine? spune în grabă.

— Venisem, Măria ta, să... să...

— Spune în grabă, auzi tu?

— Venisem, Măria ta, să aflu ce ai făcut cu pricina despre care te-am rugat cu umilință în zilele trecute.

— Deslușește-te mai bine, că nu 'mă aduc aminte.

— Te rugasem, prea milostive doamne, să ceri de la Banul C*** pe fie-sa Maria pentru mine.

— A! bine zică! am chemat pe bătrânul boier, și 'i am *provalisit*¹⁾.

— Și ce 'ți-a răspuns, Măria ta? — întrebă postelnicul cu o bucurie văzută.

— 'Mă a răspuns că mai bine 'și omoară copila cu mâinile sale de cât să o dea după unul ca tine.

— Dar bine, Măria ta, ce cusur am eu?...

— Mi-a spus că ești hoț, răpitor, mîrșav, lingușitor și în toate necinstit.

— Și măria ta ai crezut toate aceste *categoria*¹⁾.

— O parte din mișeliile tale le cunosc prin mine însumi; cât pentru ceia ce mai rămâne, nu am nici o îndoială căci te cunosc ce poamă ești.

— Nu crede, milostive doamne. Aceste pîri vin de la vrăj mașii mei, cari mă pizmuesc pentru hatirul și trecerea ce am la Măria ta. — Apoi terminând aceste vorbe, se încercă să sărute pulpana anteriuului domnitorului; dar Caragea se retrase cu indignațiune, și luând un aer amenințător, îi zise:

— Indărăt, mișelule! Nu te atinge de mine că 'ți sd robesc capul.

— Iartă-mă, Măria ta, că nu sunt vinovat.

— Nu nemernicule. Voiu da poruncă lui Vel-Vistier să

¹⁾. Propus.

¹⁾ Desfăimăr.

cerceteze prin oamenii domnești toate mâncătoriile tale, și de vor fi adevărate o să te țintuesc în poarta curții domnești, ca [să dau pildă și la alți mâncători ca tine.

— Să nu faci acest păcat, Măria ta. — adaose fanariotul, căzând în genuchi și atingând parchetul cu fruntea.

— Un singur mijloc de scăpare îți mai rămâne, — zise Caragea mai liniștit.

— Care este acel mijloc, Măria ta ?

— Să te duci la Banul și să 'ți ceri iertăciune.

— Și pentru ce să 'mă cer iertăciune, Măria ta ?

— Pentru că ai avut nerușinarea de a cere pe fie-sa în căsătorie.

— Dar bine, suferi Măria ta ca un Romeu din *εκπαίαοα*¹⁾ Măriei tale să se înjosească înaintea unui cap gros de vlah ?

— Imi am eu sotelile mele. Ești afară și nu uita că dacă până mâne nu 'mă vei înfățișa scrisoarea Banului de iertare, mă voi ține de cuvânt, te voi țintui în poartă.

Postelnicul eși rapide și se duse acasă la dînsul foarte turburat de reaua primire ce avusese la curte ! aceea ce nu putea el să înțeleagă, era schimbarea cea mare ce văzuse în Caragea. „Cum — zicea el în sine, acest mândru și trufaș Caragea, care uraște atât de mult pe români, și 'și bate joc de dînșii de câte ori voește, cum se poate ca el să mă supuie la această ne mai auzită înjosire ? Eă, Postelnicul Andronache Tuzluc, să imă cer iertăciune de la un vlah ? Dar ce o să zică *capioldașir* (amicii) mei, când vor afla ? Eă o să 'și bată joc de mine ; n'o să mă bage în seamă !... Așa este în adevăr ; dar iarăși de nu voi împlini voința lui Caragea, voiă fi depărtat din huzmet, și atunci o să fie și măi răă, căci nefind la putere, lumea o să

¹⁾ Un grec din suita Mărei tale.

riză de mine cu mai multă îndrăzneală.

Această din urmă idee decise pe fanariot, și ca să iasă mai curând din încurcătura în care îl băgase ambițiunea de a deveni ginere al Banului C***, porunci să îi pue armăsarii la butcă, și se duse d'a dreptul la banul.

Când trăsura Postelnicului intră în curtea Banului, era pe la șease ore după amiază. Slugile bătrânului boier ședeau pe treptele scării și își petreceau timpul vorbind și rîzînd ; iar Banul îmbrăcat în antereu de sevaiu subțire, cu o libadea de pichet alb pe d'asupra, și cu cauc cu cîrșaf alb, ședea în privdorul (balconul casei, pe un colț al unui pat lung, și citea pe *Tetravanghel*. Vîzînd butca fanariotului intrînd în curte, el lăsă cartea din mîini și se puse în stare de a primi după cuviință pe favoritul lui Caragea.

După ce fanariotul făcu banului cîte va complimente lingușitoare, șezu pe marginea patului și, căutînd un mijloc mai natural de a începe conversația, el zise :

— Archon bane, te vei mira poate cînd vei afla scopul venirii mele la domnia ta.

— Spune-mi boierule ; să vedem.

— Știi că în zilele trecute 'ți-am cerut pe cuconița Marghioala de soție.

— Și eu 'ți-am zis că nu 'ți-o dau fără voia ei.

— Ei ! bine ! Archon Bane; ai întreat'o ? ce zice ? mă primește de soț sau nu ?

— Să'ți spuî curat, nici că vrea să auză de numele domniei tale.

— Atât mai bine, căci Măria sa 'mî-a poruncit să iaū pe o nepoată a lui Calimach Vodă din Iași.

— Să'ți ajute Dumnezeu, boierule.

— Așa este, Archon Bane; dar este ceva care se împotrivesc

la această fericită căsătorie, și numai domnia ta poți să rădici această pedică.

— Spune-mi, și voi vedea.

— Măria sa Vodă știe că am cerut pe cucoana Marghiolița de soție și fiind că bănuiește că poate să mijlocească vre-o încurcătură de dragoste între mine și domnia-ei, voiește să aibă din partea domniei tale o scrisoare prin care să arăți că am venit în adevăr la domniata și ne-am *agriechisit*!) în treaba aceasta.

Banul fiind om cu minte foarte ascuțită, pătrunse numai într'o clipă șiretlicul fanariotului; dar voind să se încredințeze și mai bine, îi răspuse :

— Archon Postelnice, cu mare părere de rău și cu sdrobire de inimă, îți fac cunoscut că nu pociu să 'ți dau hârtia ce îmi ceri.

— De ce, boierule ?

— Pentru că mă tem de vre-o întâmplare neplăcută, și de! eă sunt om bătrân.

— Dar această scrisoare îmi trebuiește; fără dinsa îmi pierz norocirea.

— Mă mir, archon Postelnice, cum domnia-ta, care ești mâna cea dreaptă a Măriei sale, să te plângi de nenorociri ?]

Fanariotul, văzând că vicleșugurile sale n'au trecere înaintea bătrânului, căzu în genuchă și mărturisi tot ce se întâmplase între dânsul și Caragea.

Bătrânul, neputând să sufere lașitatea și poltronăria grecului, îi zise să se ridice în sus; dar simțind tot de o dată mulțămire a înfrunța nerușinarea acelui venetic și a'l pedepsi chiar cu armele lui, el luă condei și chârtie și scrise lui Caragea, aceste cuvinte :

„*Măria ta!*”

„Postelnicul Andronache Tuzluc a venit la mine și 'mă-a făcut rugăciune în genuchi ca să'l iert pentru necinstea ce 'mă a făcut cerënd pe fie-mea de soție ; l'am iertat, Măria ta, și „Dumnezeu să 'i dea bine.

A Mării tale
prea plecată slugă
*Banul C***.*

După ce Banul strînse scrisoarea și o pecetlui, o dete fanariotului, zicëndu'î :

— Ține, boierule ; dă această scrisoare Măriei sale lui Vodă și fii sănătos.

A doua zi, după cântarea meterhanelor, Postelnicul sui scara caselor domnești plin de speranță că a scăpat de primejdia ce 'l amenința. Dete scrisoarea stăpânului său, și prin regealicul lui Beizadea Costache și a domniței Ralu, dobândi de aci nainte mult mai mare influință la Caragea.

CAP. XV

SCENE DIN VIAȚA SOCIALĂ

Zilele cele frumoase ale toamnei din anul 1817, își luaseră sborul, împreună cu plăcerile ce procură ele locuitorilor României. Iarna începuse cam de timpuriu, și vîntul de la mîzănoapte începuse din vreme a sufla cu tărie acea rēcělă care amorțește natura, despoaie arborii și acopere țarinele și orașele cu vëlul întristărei și al monotoniei.

Orașul București, atît de sgomotos și de capricios în zilele noastre, nu era tot ast-fel în timpii lui Caragea.

Locuitorii săi din clasa de mijloc, deprinși de mult timp cu viața orientală, cea plină de lene și poesiă, vara, se adunau la grădinile Breslea, Barbă-lată, Cișmegiü și Giafer. Acolo fie-care isnaf său cap de familie își întindea masa și, împreună cu casnicii și amicii, beau și mâncau; apoi începeau a învîrți hora strămoșască și danșurile cele vesele, care se deosibesc fôrte puțin de tarantela neapolitană și care plac atît de mult întregului popor latin.

Era însă cu deosebire plăcut a privi comica gravitate cu care oamenii din popor executaü hora, danșul lor de predilecțiune. Provocarea la danș venea mai tot-d'auna din partea tinerilor; bătrânii ședeau rēsturnași pe iarbă verde, sub umbra cea desă

a copacilor și fumaă; dar cu încetul o atracțiune neînvinsă se transmitea în inima oamenilor de or-ce vârstă; jocul tinereții, ca un electrism, mișca pe bătrânii patroni; ei se sculaă după iarbă, scoteaă binișele cele lungi, își sumeteaă pulpanele de la anterie și se aruncaă cu exaltație în arena danțului. Era comic a 'i vedea cu ce gesturi și cu ce mișcări se siliaă a dovedi junilor cum că nici bătrânii nu sunt tocmai de lăpădat.

Ișlicul cu patru colțuri al marelui *terzibașa*¹⁾ părea că reclamă prioritatea nobleței asupra căciulei de cazacliū a cojocărului subțire care la rîndul ei, părea că disprețuește căciula cu roată a bogasierului și calpacul de blană al armeanului i-brișingiu.

Când trecea furia danțului, tătă compania se punea iară pe bere și pe mîncare și spre a da veseliei un ton de galanterie măi mare, ei complectăă orgia prin feluri de glume, turnând vin în ișlicile bărbaților și în condurii femeilor, și dându-și unii altor să bea, rizînd și gesticulând ca niște nebuni.

În tot timpul acesta, lăutarii nu încetaă a trage din viori și a cânta din gură, saū cântece de amor pline de dulceăță, destinate a produce în inima ascultătorilor dor și înfocare, saū melodii de danț vesele și săltărețe.

Pe cînd însă tinerii și bătrânii de amîndoa sexele se desfătaă precum arătarăm, copiii, adunați în mici grupe, îndopându-se cu ciurechi¹⁾, simiți de brînză, alune prăjite și floricele de porumb, și adăpîndu-se mereū din donițele de șerbet roș și cu bragă, luaă și ei o parte la veselia obștăscă. Băieții asverleaă cu mingea și cu arșicele, iar fetițele cele mici se jucaă d'a *ascunsele* saū d'a *baba őrba*, alergând ca niște

¹⁾ Staroste de croitori.

¹⁾ Un tel de cozonaci.

căpriore prin iarba cea verde și moale, spre a prinde fluturi sau a culege flori.

Către séră toate aceste grupe înveselite, bărbați și femei, după ce și netează giubelele și trămiteau pe slugi înainte cu ploscile și cu blidele de mâncare, plecau pe la casele lor în cete, dupe *iznafuri* sau meserii.

Așa trecea timpul în sărbătorile verei ; dar când venea epoca cea monotonă a iernei, toți acești oameni stați închiși prin case și serile cele lungi se petreceau în tăcere : abia dacă une-ori se adunau mai mulți la un loc spre a povesti cele ce se întâmplau în cercul restrâns al mahalalei, sau spre a juca între ei *conșina*, *mariașul* și *curelușa*.

Atunci însă, ca și acum, boiării și oamenii cei cu averi mari, se deosebeau foarte mult de popor, în petrecerile lor.

Boierii se primblau în calești și butci cu arcurile poleite spre a se deosebi de neguțători. Podul *Mogoșoaii* și al *Têrgului de afară*, erau cele de căpetenie pleumblări ale boierilor. Mesele și petrecerile lor se făceau în familii mai multe adunate la un loc ; rar se întâmpla să mânânce pe la grădini ; dar și atunci preferau grădina lui Scufa¹⁾, via Brâncoveanului din dealul Spirii și grădina lui Belu de lângă Văcărești, spre a nu da prilej norodului a surprinde vre-o necuviință a lor și a li se perde printr'acosta prestigiul.

Boiării cei tineri, din cauza strânselor relațiuni ce aveau cu fanarioții și alți venetici depravați contractaseră încă dupe atunci o mulțime de viciuri, contrarii cu totul modului de viațuire al boierilor bătrâni. Sania mitologică a lui Beizadea C. Caragea, făcută în forma carului lui Apollon și cei șase cerbi ce o trăgeau ; *conteșul* cel de postav alb, blănit cu samur de Moska ;

¹⁾ Această grădină a devenit mai în urmă proprietate a Domnului Câmpineanu.

hangêrul cel sêmănat cu brilanturi și *gugiumanul* de samur cu fundul alb ale acestui frumos Principe, precum și rochile cele neprețuite, șalurile și *ferigelele* Domniței Ralu întorseseră atât de mult capul junilor boiări și cocóne, în cât de multe ori vindeau moșii de mare preț ca să imiteze luxul și strălucirea acelor Principi răsipitori. Rêul poate că ar fi fost mai mic dacă s'ar fi oprit aci ; dar vieța scandalósă și depravațiunea luând proporțiuni mari, infestară și demoralisară până la un mare grad societatea întregă.

Din toate relele acestea jocul de cărți fu acela care răspândi mai mult demoralizarea ; el sărăcia pe boieri și funcționari, și'i îndemna la hrăpiri de tot felul.

Unul din cei mai mari desfrânați și răsipitori din acei timpî era Postelnicul Andronache Tuzluc ; el fura ca un tâlhar de codru și cheltuia ca un nebun. Mesele cele mai strălucite, seratele cele mai atrăgătore, jocurile de cărți cele mai derăpănătoare, care făceau să trecă dintr'o pungă într'alta averea săracilor, toate acestea în casă la dînsul se petreceau. Arghira, Rozolina și Kalmuca, *frineele* și *mesalinele* de pe atunci ale Bucureștilor, erau în casa lui, ce devenise adevărat mormânt al orî-cărui amor curat și statornic, a orî cărui credințe conjugale.

În zioa de trei-zeci Noembrie, fanariotul făcea în toți anii masă mare și *ziafeiû* în onórea Sântului Andrei, patronul său. Ajuns în culmea favórei domnești, el voi în anul în care am sosit cu povestirea noastră, ca serbarea să fie cât se va putea mai strălucită. Cu acest scop, el aduse din Constantinopole tot ce se găsia acolo mai scump în pești, poame și vinuri, pe care unindu-le cu delicatețele gastronomice ale țerei, pēstrăvi, mihalți și felurite alte mîncări fragede și gustóse, pregătise de acea zi, un ospēț, care ar fi putut să ațite dorințele chiar ale vestiților noștri străbuni în lăcomiă Luculu și Elio-gabal.

Timpul însă părea că contrariază înadins mania de lux și opulență a fanariotului, căci la trei-zeci Noiembrie sufla cu tărie vântul cel de mează-nópte, aducând cu sine troiene de zăpadă deasă, care întuneca, zioa la miază mare, lumina sórelui; dar invitații Postelnicului erau ómenī de aceia ce nu se sperie de fie ce lucru. Era de ajuns pentru dînșii să sciă că în casa amicului lor vor găsi prilej a comite trei sau patru din cele șépte pécate de moarte, și aceasta îi făcea să trecă prin ger și zăpadă.

Camera pregătită pentru priimirea și ospătarea invitaților era un fel de salon pătrat, spoit cu var, și în mijlocul tavă-nului cu un cerc de flori arăbesc tot de var, lucrate în relief, dar fără gust nici maestriă. Mobilierul se compunea din două paturī de scândurī înfundate, acoperite cu saltele și perne, peste care erau întinse macaturī de lână de Brussa, cu ciucurī de Veneția pe margini. Lângă zidul despre grădină era un sipet mare, îmbrăcat cu piele de căprióră albastru și legat cu fier alb, iar d'asupra lui, era un alt sipetaș mai mic de lemn de nuc cu flori de sedef. În mijlocul camerei era un scaun de brad cu trei picioare, pe care erau puse patru sfeșnice de tumbac cu lumînări de seú într'ensele, și o perechiă mucări de alamă cu care o țigancă frumușică lua din când în când mucul lumênărilor ca să dea mai multă lumină.

În fine pe la 12¹/₂ ore turcești¹⁾, începură invitații a sosi. Cel dânteiū care sui scara caselor lui Andronache fu Hatmanul Costache Cărăbuș, june frumușel dară fără spirit, depravat pênă la mēduva óselor, amic intim și părtaș al tuturor desfrânărilor lui Beizadea Costache. După dînsul veniră Spătarul Dimache Pingeleșcu, om ce se silea cât putea să nu demință

¹⁾ Două ore după amiază.

pronumele său ; Cămărașul Stamate Birlic, Clucerul Ioniță Măturică, Paharnicul Dimitrache Mână-lungă și Baronul Nichita Kalicewshi. Mai în urmă de toți veni și Beizadeaua, întovărașit de Treti-logofăt Iordache Zlatonit, un om foarte cunoscut pe timpuri aceia prin spiritul său satiric plin de originalitate¹⁾.

După ce *mosafirii* se așezară pe cele două paturi, o țigancă bine îmbrăcată și purtând o scurteică cu gulerul rădicat în sus, se presintă înaintea lor cu o tavă plină de dulcețe de tot felul ; după dînsa venea altă țigancă fiind o tavă cu o mulțime de păhăruțe cu vutcă de ismă și câte-va farfurii cu migdale curățite și cu năut prăjit. Indată apoi intră cafegiul boierului, înbrăcat cu un mintean de postav negru cusut cu fir, dar fără mâneci, spre a lăsa să se vadă brațele sale albe, prin cămașe de borangie subțire și refecată cu bibiluri ; mijlocul lui, svelt și mlădios, era încins cu un șal de mătase vîrgată ale cărui extremități atîrnau cu grație pe șoldul cel stîng al piciorului ; poturi sîi de postav vișiniu, cu turieci de fir ; imineii cei stacojii și fesul cel roșu cu fundă de ibrișim negru, așezat pe cap cu cochetăria cea minunată a fanarioșilor, făceau din acel june servitor, un Ganymed care ar fi putut așța gelozia vechilor zei din Olimpul lui Omer. El venea cu o tavă de argint în mână, pe care erau depuse, în zarfurile țor de filigram, mai multe filigene pline de o cafea de Arabia spumósă și parfumată ; după dînsul intră ciubucciul cu ciubucele de antep și de iasomie din ale căror lulele umplute afînat cu tutun de cel mai ales, eșiau nori de un fum mirositor. Intrarea succesivă a acestor servitori forma o reprezentare pitoréscă ; cunoscînd foarte bine regulile ierarchiei, ca slugi de casă mare, ei se duceau mai în-

¹⁾ Acest om original, al cărui nume l'am preschimbat aici puțin, mai în urmă și-a pierdut mințile și a veștit până în zilele noastre într'o stare deplorabilă.

téiū la Beizadea Costache, apoi gradat la toți cei-l-alți, și-și împliniau datoriile cu eleganță și exactitate. Terminându-se ceremonialul cafelei, mosafrii, ca ómenī în treburi, începură a vorbi politică și a discuta despre pravilile ce se pregătiaū pentru țară de către principele Caragea și consilierii sei; dar Beizadea, voind să spargă acea conversațiune a căreia seriozitate ascundea numai minciuni și lingușiri ce'l făceau să casce de urit, zise o dată :

— Ia ascultați, boieri; la ce am venit noi óre aici? Să punem țara la orânduială, sau să ne fveselim? Lăsați trebile țării pe séma tată-meū și a sfetnicilor lui și aideți să bem și să mâncăm.

Apoi intorcându-se către stăpânul casei, zise :

— Andronache! zi băieților să puie masa.

— Numai de cât, Măria ta! — răspuse fanariotul cu obicnuitul său aer de înjosire. — Iar până atunci Măria ta și domnia-vóstră, cinstiți boiări, treceți în odaia cea l-altă și vă *englendisiți* după plăcere.

Invitații trecură în acea odaie care era mobilată cu două sofale turcești; pe una era o masă rotundă cu picioarele scurte pe care erau două sfeșnice și mai multe părechi cărți de joc; iar pe cea-l-altă erau table pentru jocul de șatrange și pentru țintar.

Cei mai mulți dintre invitați se așezară împrejurul mesei cu cărțile. Beizadea însă și cu Hatmanul Cărăbuș, preferară jocul de șatrange.

— Ce jucăm, boieri? — zise Cămărașul Stamate Birlic, manevrând o perechie de cărți, — facem un *otuz-biră* de *englingea* până se va găti masa?

— Mai bine o panțarolă, Archon Cămărașe. — răspuse Dimache Pingulescu, scoțând o punguliță cu mahmudele din buzunarul de jos al anteriorului.

— Știți una, boieri ? — adăogă Baronul Kalicewski, scoțind cu lene vre-o trei carbónțe și câte-va rubiele din buzunarul jiletcei, cu *otuz biră* și cu *panțarolă* ne perdem timpul în zadar ; aideți mai bine să facem un stosișor.

— Dar ce dăndănaie o mai fi aceasta ? că noi n'am auzit până acum vorbindu-se despre dinsa ?

— Stosul, boieri domnia-vóstră, este un joc fórte frumos ; el n'aduce somn jucătorilor, și ceea ce are și mai bun este că în puțin timp unul saú două din jucători mătură toți banii din punga celor-l-alti ; cu puțină cheltuială de vreme, scii cu ce te alegi ?

— Bree ! da zdravăn joc !

— Joc voinicesc ! — zise Pingelescu cu entusiasm. — auzi acolo, să moțaim de somn tótă noaptea pentru câte-va mahmudele, dodecari saú rubiele, câștigate în otuz-bir ! Archon Baróne, fă bine de ne învață și pe noi acest minunat joc.

— Bucuros, boierii mei ; de ce nu. Sunt însă două feluri de stos : unul se numește curat stos și este cam greú ; iar cel-l-alt se numesce *ce ceș* și este mai lesne de învățat.

— *Ce ceș* ! Frumos nume ! arată-ne dar cum se jócă acest *ce ceș* al domnii-tale.

— Bucuros. Priviți boieri, — zise Kalicewski, luând în mână o părechie de cărți ; — unul dintre noi face cărțile, iar cel-l-alti, orí câte unul, saú mai mulți de o dată, zic celui care face cărțile ; — Dă'mi un birlic ; dă'mi zece ochi, un popă, o preoteasă saú orí-ce altă carte va voi. — Cel care ține cărțile în mână începe a da cărți, puind pe cea d'ntăi diraintea celui care a cerut, iar cea d'a doua dinaintea sa, și dacă cartea cerută va cădea dinaintea celui ce a cerut'o, câștigă el : iar de va gádea dinaintea celui care face cărțile, câștigă acesta.

Baionul Kalicewski, explicând hoerilor cum să jöce stos.

— Să începem acest frumos joc — ziseră mai mulți de o dată.

Baron Kalicewski, văzând marele entusiasm ce avea boierii pentru acel joc propus de dînsul, simți în sine o bucurie infernală, pe care o sugrumă în inima sa, căci el văzu succesul planurilor sale de jefuire, asigurat printr'acest mod de prădare necunoscut încă acelor boieri români și fanarioți, ce alt-fel erau foarte dedați la jefuire. Luă dar îndată cărțile în mână și întrebă :

— Incepem boieri ?

— Să începem.

— Luați aminte că fac cărțile.

— Bine, bine !

— Tăieți, boieri.

Pingeleșcu tăia cărțile, apoi zise cu semeție : — Cinci ochi pe zece rubiele.

Kalicewski începu să dea cărțile rîzînd pe sub mustața și cu sânge rece.

— Oprește-te, — strigă Pingeleșcu, — am câștigat ; dă'mi rubielele.

Cei-l-alți boieri, văzând cu câtă înlesnire se câștiga banii în acest nou joc, se impresionară în cât unii din ei începură să simtă milă de bietul baron, carele plătea neîncetat cu cel mai mare stoicism perderile sale. Dar acesta era numai o manevră a șiretului muscal ; căci după câte-va minute toți începură a perde. Agitațiunea și sgomotul acestui joc infernal, făcu pe Beizadea Costache și pe Hatmanul Cărbuș să părăsească liniștitul joc al tablelor.

— Popă, pe ce am în mână ! — zise Beizadea cu mândria aceia plină de fanfaronadă ce este particulară beizadelelor din țara noastră.

Baronul începu a da cărți, fără să se preocupe cât de puțin de suma ce putea să aibă principiile în mână.

— Ai câștigat, Măria-ta ! exclamă unanim cu surprisă toți jucătorii.

Beizadeaoa deschise mâna și găsi într'insa cincî-zeci și trei mahmudele, care fură plătite cu punctualitate de către Baron.

— Șease ochi pe toată suma, zise iarăși Beizadeaoa.

Norocul fu și de astă dată în partea Beizadelei. Baronul îl dăduse într'adins să câștige, ca să'l încurce, căci la a treia carte, Beizadéoa perdu tot ce câștigase împreună și cu banii săi.

Această schimbare de noroc ambiționă și mai mult pe Cara-gea. El scoase din buzunar o pungă plină cu mahmudele și după ce beu un pahar de mastică și fumă de câte-va ori din ciubuc, zise cu ironie :

— Arhon Baróne, câte parale ai în buzunar ?

— Am de ajuns, Măria ta, ca să plătesc tot ce voiü perde, — răspunse rusul cu mândrie.

— Bine ! ia să'mi dai un zece ochi pe punga aceasta.

— E prea mult, Măria ta.

— Fie dar pe jumătate.

Baronul câștigă jumătate din ceia ce se afla în pungă și și la al doilea joc, o luă cu totul.

— Eü mă prinz că jocul ăsta are pe dracul într'insul, — zise Postelnicul Andronache Tuzluc. — Auzi acolo ! să perz eu zece mii de lei într'o clipelă de ochi ? Și unde puî bătaia de pept și de inimă ; unde puî iarăși acel îndemn nebiruit de a cere pe popa și zece ochi, și a tot scóte la dodecarî din pungă, uitându-te la dênșii cum se duc la dracu.

— Ba să mă ierți, boierule ; banii domniei-tale nu s'aü dus la dracu ci în pungă la mine. — zise baronul.

— Tot atât face, archon baroane, — zise Beizadeaoa cu ironie.

— Aşa, aşa ! — adăogă Hatmanul Cărăbuş, cu un rîs înghesuit şi prostatic, ca să linguşească pe Beizadeaoa.

— Cât ai perdut, cocoane Andronache ? — întrebă Treti-Logofet Iordache Zlatonitul, sculându-se după sofao unde şezuse nemişcat tot timpul cât ţinuse jocul.

— Vre-o zece mii de lei, — răspuse fanariotul cu nepăsare.

— Puţin, foarte puţin. Să trăiască *iznafurile* şi sărăcimea. N'ai de cât să scoţi o cercătură¹⁾ în ţară, sau să dai câte-va volnicii de furat pe la hoji şi banii aceştia vor veni la loc înzeciţi !....

— Bravo, Zlatonitule, bravo ! — exclamă Beizadeaoa bătînd din palme şi rîzînd ca un nebun.

— Dar bine, Măria ta, suferi să fiu batjocorit de acest nemernic chiar înaintea Măriei tale ? — zise Postelnicul, rănit la biata cinste.

— De ce te superi, Andronache ? Nu vezi că el glumeşte ?

— Dar domnia-ta, boier Pingelescule, cât ai perdut ? — întrebă iarăşi Zlatonitul.

— Vre-o trei mii de lei.

— A zecea parte din preţul cu care îţi vinzi obicînit iscăliturile ce pui pe anaforalele Velişilor boiări ; nu te întrista de această pierdere, căci din mila lui Dumnezeu pricinile se înmulţesc din zi în zi.

Pingescu plecă capul în jos şi tăcu ; dar Zlatonitul se afla

¹⁾ Cercătura era controlul ce făcea guvernul pe acei timpî contracțiilor cari luau prin Sultan Mezat strîngerea veniturilor țerei. Din acea cercătură eșia un rău foarte mare, căci se descoperiau abuzuri mari. Contracții ca să scape de pedepsă, cumpărau pe cerători, iar banii ce le dădeau îi adunau tot de la contribuabili.

În vervă satirică și hotărîse să biciuiască pe toți fără milă, căci nu trecu mult, și se adresează către Căminarul Stamate Birlic :

— Ia spune-ne, Archon Căminare, ai perdut și domnia-ta ceva ?

— Vre-o mie cincî sute de lei ; un bagatel.

— Nu e nimic. O să avem vre-o câte-va podinî lipsă la poduri și vre-o sută de oameni cu picioarele scrântite¹⁾.

— Dar domnia-voastră, Clucer Măturică și Paharnice Mânălungă, cum stați ?

— Noi am câștigat²⁾.

— Se vede că Dumnezeu privighează asupra veduvelor și asupra săracilor, căci de perdeai și voi, apoi negreșit era să vă băgați măturile și mâinile vóstre cele lungi în lada săracilor, și era să le luați hrana și îmbrăcămîntea pe vre-o trei luni.

— Dar domniata, Archon Baron Kalicewski, de unde ai venit cu acest jec drăcesc, care o să ne aducă în stare să ne perdem averea, sufletul și chiar musturarea de cuget ? Nu știaî ore că Dumnezeu ne-a pedepsit de ajuns pentru păcatele nóstre dându-ne în mîna străinilor care ne-au stricat tóte datinile și obiceiurile nóstre cele bune ?... De ce ai venit și domnia-ta să

¹⁾ Veniturile podurilor se vindeau prin mezat și Stamate Birlic se afla contracciu. Aceste venituri se compunea din taxe puse asupra carelor ce intrau în capitală : Carul cu marfă de lipscăniă plătea banî 240, cel încărcat cu blane leșești, banî 180 ; se lua 6 banî de vadra de rachiu, 12 banî pentru vadra de vin, 45 de banî carul cu postav românesc, 30 carul cu piei de miel, 45 carul cu piei de vacă, 60 carul cu bogasiu, 60 carul cu piei de epurî, 45 carul cu cósse, 60 carul cu brașoveniă, 60 carul cu musulurî de Rumeli, 60 carul de arniciu, 45 carul cu aba de Podolia, 30 carul cu aba de tuzlucî, 60 carul cu sticle de vin din lăuntru, 30 carul cu sticle leșești, 60 carul cu postav leșesc, 60 carul cu lînă de oaie, 60 carul cu lînă de capră, 60 carul cu aramă lucrată, 30 carul cu fier, 120 carul cu butii de vin, fie mănăstiresc ori boieresc sau țărănesc.

²⁾ Acești doi boieri se aflau casierî la cutia de milostenie.

ne cufunzi în prăpastia ticăloșiei prin jocul domniei-tale cel sărăcăcios ca și numele ce porți!

— Ei! ei, nebunule, te-ai trecut — zise Beizadeaoa, atins de vorbele cele aspre ale Zlatonitului.

— Nu, Măria ta, nu m'am trecut și nu pot să tac, căci sunt român, și vîz de acum undă o să ne ducă jocul muscalului acestuia. Boierimea țării, atât de iubită de norod pentru faptele ei cele frumoase, fiii acelor stâlpi ai țării, cari au jertfit-avuția și 'și au dat chiar viața pentru țară, o să ajungă să vînză mere pe pod ca precupeții, iar cei mai slabi dintre dinșii o să 'și pîrză cinstea și sufletul, vînzîndu-se la cei ce le vor da bani de cheltuială la neavere! Da, boierilor, jocul acesta o să vî pîrză....

Mușcărilor Zlatonitului ar fi mers mult mai departe, dacă în momentul când voia să reînceapă, n'ar fi intrat Păturică invitându'i pe mosafiri la masă.

Beizadeaoa se îndreptă către camera de mîncare, urmat de toți cei-l-alți mosafiri, se puseră la masă și toți începură a gusta din bucatele cele delicates ale grecului și a bea din vinurile cele mai alese ale țării. Dar când ajunseră la friptură și pome, începură lăutarii a cânta cele mai frumoase și mai patetice cântice de masă¹⁾.

Toți oaspeții ascultaū pe lăutari cu mai multă saū mai puțină băgare de seamă; numai Caragea și Hatmanul Cărăbuș păreaū mai agitați de cāt toți cei-l-alți. Aceasta se vedea din mișcărilor capului, din alterarea feței și mai cu sēmă de desele oftări ce eșiau din pepturile lor. Vinul cel tāmaios de Cernătești turnat neconținut în gătlejul boierilor începu să 'și facă efectul său. Oaspeții noștri, cari pînă aci mîncăū și beaū liniștiți ca

¹⁾. Pe atunci musica română se compunea din arii de joc și arii de dilectare numite cântice de masă.

cei șapte filosofi ai Eladei, prinseră la limbă și deveniră mai sgomotoși de cât nemții cei beți. Respectul ce aveau asupra Beizadelii se mai slăbise ; unii cântău, alții îndemnau pe baronul Kalicewski să înceapă iarăși minunatul joc, care cu puțin mai înainte, le ușurase pungile ; numai Beizadea ședea liniștit și din când în când, arunca câte o vorbă de spirit în socotela bieților oaspeți, cari, cu toată amețeala vinului, erau siliți să sufere, temându-se de a nu trage asupra-le urgia domnească.

În fine cina se termină și mosafirii părăsiră casa. Postelnicul Andronache după ce dete câte-va instrucțiuni lui Păturică, se puse și el în sanie și se duse la Kera Ducea.

CAP. XVI

FĂ TE OM DE LUMEA NOUĂ SĂ FURĂ CLOȘCA DUPE OUĂ!

Să părăsim partea de sus a caselor Postelnicului, căci nu măi are nici un interes pentru lectorii noștri, și să ne coborâm în partea de jos saū măi biue în beciuri, ca să vedem ce face Dinu Păturică.

Acest ambițios ciocoiu, nevoind a se lăsa nici de cum măi jos de cât stăpânul său, prigătise și el o cină, la care invitase câți-va din cei măi de aproape amici ai săi.

Camera în care dedea el ospēțul, era împodobită cu două paturi turcești înfundate, peste care erau puse saltele de lână acoperite cu chilimuri vėrgate de Idirnea (Andrianopole), cusute pe margini cu ciucuri de bumbac alb; pe lângă părăi erau puse perne îmbrăcate cu cit *tocat*¹⁾; prin unghiurile acestor paturi erau așezate pernițe mici umplute cu puf, pe ale căror fețe albe de batistă, se vedeau măi multe arabescuri cusute cu fir și mătase, iar pe una dintr'insele erau cusuți doi amorași, ținēnd în mână o ghirlandă de flori, în al căreia mijloc era o inimă pătrunsă de două săgeți și o inscripție.

Zidul de lângă pat era acoperit cu un covor de Brusa pe

¹⁾ Cel măi scump cit de pe atunci.

care stău spânzurate în cuie, o pușcă arnăuțescă ghintuită, legată la mașină cu o sanguliă cusută cu fir și două părechii pistole băgate în tocuri de pele ornate tot cu fir. Mai în jos, tot pe acel perete, erau atârinate două săbii turcești cu mânerile de sîdef, iar în mijlocul lor, era așezat un cauc oltenesc de hîrșie négră de miel al cărui fund era cusut cu fir de cel mai bun peste postav roșu și lăsa să atârne în jos o fundă de fir lucrată cu mare gust.

Cele două ferestre despre uliță erau împodobite cu mai multe glastre de flori, printre care se deosebeau mai ales magirani, trandafirii și câțiva endrișaimi ce umpleau atmosfera camerei de un miros nu așa de plăcut cât era de pătrunzător.

Pe lângă pereți erau puse în rând câte-va scaune de Brașov vopsite și un sipet mare legat în bande de fier alb peste pele de căprioară, albastră.

La o înălțime óre-care a unuia din pereți, era un dulap mic săpat în zid, în care se afla depusă mica bibliotecă a ciocoiului, compusă din câte-va cărți grecești și românești, printre care figurau *Proorocia lui Agatanghel*, *Filosoful Sintipa*, *Alexandria*, *Tilu-Buh-og Linda* și alte capete-d'opere ale literaturii naționale de pe atunci, cărți glumețe care prin anecdote de spirit și povește filosofice făceau petrecerea favorită a poporului.

Masa de mîncare era așezată între două paturi și împrejurată cu scaunele pe care erau să șează onorabilii oaspeți ai lui Păturică.

Pe masă erau rînduite o mulțime de farfurii cu mezelicuri de tot felul: marinată de staçoji, farfurioare mai mici cu icre proaspete de morun, licurini jupuiți, sardele muiate în unt-de-lemn de Mitilene, amestecat cu piper și zeamă de lămâi de Mesina, măsline dulci de Thesalia, grămădite în formă piramidală, icre tari de chefal, smochine de Santorini, halva de

Andrianopole ; nimic din delicateţele gastronomice ale Orientului nu lipsia de pe masa ciocoiului, mai împodobită chiar de cât a stăpânului său. Toate aceste mezelicuri erau aşezate după o regulă militară, având la fie-care distanţă de două palme, câte o carafă cu vin galben de Drăgăşani, cu pelin roşu din viile mănăstirei Bistriţa şi cu vinuri orientale de diferite colori şi gusturi, fără a lipsi paporniţele¹⁾ cu anason de Chio şi cu mastică de Corinth. In fine Paturică luase dispoziţiuni ca oaspeţii săi să nu cerce cea mai mică lipsă întru îndeplinirea gustului lor rafinat.

Dacă cine-va ar fi văzut luxul ce domnia la masa Postelnicului şi la a vetafului său de curte, fără îndoială s'ar fi convins că ospetul slugei întrecea în toate pe al stăpânului, şi dacă s'ar fi gândit mai serios la miseriile acelor timpuri de tristă memorie, ar fi zis împreună cu noi, că fanariotul n'avea de ce să se plângă pentru pagubele ce'i făcea vetaful său de curte căci banii ce se cheltuiau în aceste ospeţe nu erau ai săi, ci ai săracilor şi ai veduvelor căzuţi victimă nesaţiului său de averi.

Intre oşpeţii de căpeteniă invitaţi de Paturică, figurau : Tudor Ciolănescu, vetaful de curte al Banului Grigorie B..., Négul Chiofta de la Banul Constatin Băl..., Zamfir Ploscă de la Isac R.... Vlad Borobôţă de la F..., şi alţii mai mulţi, aleşi dintre corifeii ciocoismului şi ai hoţomăniilor bucureştene dupe atunci.

După ce se duseră mosafirii Postelnicului, pe la casele lor şi el la amanta sa, Paturică se coborî în odăile de jos şi se puse la masă cu prietenii săi.

Patru ţigănaşi curat îmbrăcaţi, aduceau bucate la masă, şi două ţigance tinere şi frumoşele erau însărcinate a turna prin

¹⁾ Butilii îmbrăcate cu papură.

pahare, nectarul care de la căderea zeilor din Olimp încóce a luat prosaicile nume de vin și rachiü.

Una dintr'aceste două copile, luă dupe masă o paporniță cu anason și umplënd mai multe feligene, dete fie-căruia din oaspeți câte unul. Oaspeții sorbind rachiul, căzură pe farfuriile cu mezelicuri precum cad lăcustele peste holdele plugarilor.

Dinul Păturică observă acésta, și cu mare nerăbdare, în cuatitatea sa de ospătător, striga cu un glas ascuțit și obraznic :

— Aduce-ți ciorba, bre !

— Numai de cât, coconașule ! — răspunseră țigănașii plecând toți de o dată ca să arate mai mult zel. După câte va minute, ei puseră pe masă un castron colosal plin cu ciorbă de ștucă, feartă în zeamă de varză cu hrean ; pe urmă aduseră două farfurii lunguiete cu mihalți și pेत्रăvi rasol, muiați în oțet și unt-de-lemn ; aduseră mai multe vase de cositor pline cu *iachnîr*, cu *plachîr*, cu morun gătit în măslina și foi de dafin, cu crapî impluși cu stafide și coconare, și alte felurite mîncări, care se ziceau în vechime, *bucate cu chieltuială*.

Vinul asemenea, curgea fără'ncetare din pahare și aluneca pe gâtul ciocoilor care la fie-care deșertare de pahar, strigaü : — „Să trăiască nenea Păturică !“ — Numai Vlad Boroboață sta trist și tăcut.

— Da ce ! mă Boroboață, de ce stai bosumflat ? Oriți s'au 'necat niscai-va corăbii cu marfă ? zise Neagul Chioftea, cel mașgomotos dintre toți óspeții.

— Parcă ești o mireasă. — adăogă Tudor Ciolănescu.

— Închină cu noi, bre ! Fă-te om de lumea nouă, să furi cloșca după ouă ! — ziseră toți ciocoii de o dată.

— Ei bine, — răspunse Boroboață, impleți'mi un pahar să închin și eu cu voi.

Paharul se umplu și se dete în mâna lui Boroboață, carele

ridicându'l în sus zise : — „În sănătatea săracilor țărani cărora le dăm fum de ardei și le punem ferul roșu pe pept, ca să le luăm bănișorii din pungă ! Să trăiască văduvele și copiii cei sărmani, cărora le luăm pâinea din gură ca să mâncăm noi ăștia pește de Țarigrad, halvale de Idirné și să bem vin chipriotic !... În sănătatea țării întregi, pe care am lăsat'o în sapă de lemn ! !...“

Zicând aceste cuvinte, trânti paharul pe masă și căzu iarăși în cugetările sale de mai nainte.

Toastul lui Vlad Boroboacă și amărăciunea cu care el pronunță vivatul său cel sinistru, făcură în inima ciocoilor tot acea impresiune ce făcu odinioară literile de foc, regelui Babiloniei Balthazar și oaspeților săi cei desfrânați.

Vătăfii de curte se uitaă unul la altul cu niște priviri serioase ce dovedeau îndestul cât de adevărate erau cele zise de Boroboca. Numai Dinul Păturică ascultă acest strigăt al mustrii de conștiință, fără ca să se turbure cătuși de puțin, ba încă el aruncă asupra lui Boroboacă o privire disprețuitoare și dând într'un ris sardonice, curmă tăcerea cu aceste cuvinte :

— Cinstiți boiări ! Nu vă *sinorisiți* lui Boroboacă, căci este cam nebun, sormanul. Cine știe ce babă l'a *obrocit*¹⁾. Să bem fraților, și să lăsăm pe Boroboacă să spuie la cazanii cât va voi. Apoi întorcându-se către slugi :

— Aduceți, bre ! vin tămâios de Cernătești.

— Și de cel de Drăgășani — adăogară cei-l-alti

Sticlele se umplură cu tămâioasă într'o clipă și veselia renăscu în sinul oaspeților amețiți de bături și îmbuibați de grasele mâncări orientale.

Acastă cină, compusă totă din plăceri de contrabandă, ținuse

¹⁾ A obroci, după limba poporului d'atunci, și chiar de astăzi, este a fermeca, a dobitoci.

câte-va ore, și cu tot vinul ce se băuse, nici unul dintre cio-coi nu se îmbătase desăvârșit; ei ajunseser numai la gradul acela al beției, când omul devine vesel și spune adevărul fără rezervă. Ast-fel dar, unii vorbiau, alții cântau lovindu-se unii pe alții în glumă cu glonțe de pâine; numai Vlad Borobóța sta cufundat în niște cugetări sinistre, pe care le întrerupea câte o dată cu un suris amarnic. Dinu Păturică ce'l privia cu o vedită nemulțumire, observând că acea beție tristă a oaspe-lui său putea să influențeze mai tare asupra celor-l-alți și să stînjinească libera explozie a veseliei lor, se sculă însfârșit strigând :

— Ei bine, boiări vă vîz cam pe gânduri; eu v'am chiămat aci ca să ne veselim, iar nu ca să punem cenușe în cap și să ne plîngem păcatele ca proorocul Iona din scriptură! N'a-veți bucate? Mai aduceți, bre! marinată de barbuși și vin de *Tenedos*; să ne veselim cât ne âmbă móra, că destul ne vom pocăi în bătrânețe. Iar tu, cobe rea, du-te de fă cazani la biserică iar nu în casa mea!.. Auzit'ai tu?

— Bravo, nene Păturică; ai dreptate. Să se ducă la dracu acest dăscăleciu, care ne-a stricat *cheful* cu *iticoa* lui.

— Da, la dracul!“ — exclamă toți de o dată.

— Iar noi să ne veselim ca niște oameni de ispravă. — adăose Păturică.

— Și să vorbim de treboarele noastre — răspuse Neagul Chioftea curmîndu'i vorba. — Știți boiari, că am cam ajuns în vremea de apoi! Pare-mi-se că stăpîniî noștriî au cam băgat de sémă că le mîncăm stările, și s'au pus pe economie. Alte dăți, când le înfățișai catastichul, nici că se uitau pe dînsul, și'ți împleau mîna de rubiele; iar acum, te ține câte trei, patru césuri în picioare și te descoase din tóte închiăturile ca pe hoții de cai.

— Bine vă face ciocârlanilor, — zise Păturică rîzînd.

— Ce ai zis ? — întrebă Négul Chioftea cu mirare.

— Am zis că vă face foarte bine, căci nu știți să furați.

— Noi nu scim să furăm ? — observă Chioftea cu un zîmbet de ironie.

— Da, da, voi !—replică cu siguranță,— sunteți niște bo-jogari¹⁾.

— Dacă este așa apoi învață-ne tu meseria.

— Bucuros. Ia spune-ți'mi, boieri domnea-vóstră, ați citit vre-o dată, cartea numită *Floarea darurilor* ?

— Nicî n'am auzit vorbindu-se de dînsă.

— Aveți dreptate ; nu s'a tîlmăcit încă în limba romînescă și voi abia știți să citiți romînește. Ascultați dar, și pricepeți în acea carte este o istorioară plină de noimă, care începe cam așa : „A fost o dată un împărat de la Hindiile răsăritu-lui său de prin țara Sakizului²⁾). Acel împărat avea șapte-zeci și cinci de copii, tot unu și unu. Ajungînd însă la adînci bătrînețe, el chiamă pe fiul seü cel mai mare, și'î zise să facă un znop de șapte-zeci și cinci de nuiete și să'l aducă înaintea sa. Porunca se îndeplini într'o clipă ; împăratul chemă pe toți fiii seü, și le zise : Eü am îmbătrînit și peste pușin o să mor ; aș voi înaintea morșii mele, să las întînsa mea împărășia aceluia dintre voi care se va dovedi mai tare și mai priceput. Hotărăsc dar, ca acela care din voi va putea să rupă de o dată această legătură de nuiete, acela să ia împărășia după moartea mea. Feciorii de împărat se priviră mai întăiu unii pe alșii cu mirare și apoi se cercară pe rînd și fia-care în parte să rupă legătura de nuiete ; dar nicî unul nu putu. Impăratul îi privi rîzînd, și le zise : Dacă nu le pu-

¹⁾ Hoși proști.

²⁾ Insula Chio.

„Teji rupe de o dată pe toate apoi rupeți-le câte una în parte.
„Copiii se supuseră la noua poruncă a tatălui lor, și în
„puțină vreme toate nuielile fură rupte.“

„Ascultați, dragii mei copii, adaoase atunci împăratul; acest
„snop de nuiiele sunteți voi; dacă veți rămânea uniți după mór-
„tea mea, nimeni nu vă va birui; iar dacă vă veți despărți,
„va veni vrăjmașul și va face din voi aceia ce făcurăți dinaintea
„mea cu aceste nuiiele.“

Păturică se opri aci și privind câte-va momente pe tovarășii
săi cu ochi pătrunzători, îi întrebă:

— Ei bine, boieri domnia-voastră, cum vi se pare acéstă
istorie?

— Fórte frumoasă, ce e drept, dar n'are a face nimic cu
necazurile nóstre, — răspunse Chioftea.

— Vă înșelați, frații mei, adaoase Păturică cu un aer de
superioritate. — Dacă voi ați fi urmat paradigma acestei isto-
rióre, nu erați să vă plângeți acum că stăpânii voștri v'au prins
cu ocaoa mică.

— Ei bine, învață-ne tu ce să facem.

— Să vă învăț, căci uite sunteți proști ca niște băeți luați
pe procopselă. Voi vă adunați în toate zilele la cafeneaoa de
la Dorobănție. Așa este, orî ba? spuneți.

— Ba așa. Ne adunăm în toate zilele precum zici.

— Ar fi de mare folos pentru voi ca înainte de a părăsi
cafeneana, să puneți *nart*¹⁾ la toate lucrurile ce veți târgui ca

¹⁾ Din vechime și până la regulament, carnea, pânea și lumânările
se vindeau la contracții cu apalt și se însemna în contract prețul fix
și câți din măcelari sau brutari se dovedeau că vînd cu cântare strimbe
sau articole proaste, se dedeau prin târg și se țintuiau de urechi pe
la răspântii. — Sî explicăm acum ce însemneză darea prin târg. Acéstă
tortură, se urma ast-fel: Culpabilul era desbrăcat până la brâu; mâ-
nele erau legate cu o funiă de care îl trăgea un arnăut al Spătăriei,
pe când altul îl lovia cu nuiaoa peste spate, strigând tare. „Cine va
face ca dînsul, ca dînsul să pață!“ și astfel îl plimba prin tot orașul.

să știe fie-care din voi cât să încarce la socotélă.

— Vorbește mai deslușit că nu te înțelegem.

— Iată ce voi să vă zic, să ne închipuim că pentru curtea unuia din stăpânii voștri, se cumpără câte două-zeci și cincă oca de carne pe zi. Eî bine, prețul nu poți să 'l încarci, căci carnea este cu nart (preț fix) dar poți să încarci la suma ocalelor, cumpărînd mai puține, și trecând la socotélă mai multe. Cu pânea faci tot așa. Vinatul și pêsările nu aũ nart: curcanul se vinde un leũ, pune'l șapte-zeci de parale, gîsca *ipac* (idem), găina și rața se vînd câte o leișă, pune-le câte un leũ și cincă. De la unt-de-leunn, zahar, cafea, tutun, póme și chiar de la zarzavat, puteți să vă folosiți în doue feluri, adică adăogănd la suma ocalelor și la preț....

— Flécuri, nene Păturică, flécuri! Din aceste nimicuri cineva abia își scóte zilnicile cheltuieli. Noș, mă rog dumitale bun, ne trebuie banî mulți, stări mari, ca să scăpăm de slugăriă.

— Și cutezați voi să numiți nimicuri cheltuiala cuinei, acel izvor nesecat din care un om cu minte póte în scurt timp să facă stare mare? Bree! Da proști mai sunteți!... Să vă fac o socotélă cu tachmin (aproximativă) ca să vedeți cât de mult vă amăgiți.

— Fă-o, nene Dinule, să vedem ce bazaconii sunt acestea, ce ne tot spuî.

— Cioară! ado călimări și chărtie!

La aceste cuvinte, un țigan ce dormita lângă sobă, se sculă răpide și aduse numai de cât chărtie și o perechie călimări de argint cu códă. Păturică deschise códa călimărilor, scóse un condeiũ de pană de curcă cu felurimi de flori făcute dintr'însul și după ce dete pe țigan afară, urmă într'astfel :

— Eî bine, boieri; fiți cu băgare de seamă, că am să vă fac o socotélă cu tachmin, ca să vedeți că vorba mea e vorbă;

Maria, fata Banului C*.

și ca să nu ziceți că măresc sumele, voiți începe chiar de la casa stăpânului meu. Așa dar scriu aci :

Fóie de socotelă a curții marelui Postelnic A. Tuzluc. Lună ianuarie în 8, 1817 (buniórá)	Socotelă dreaptă		Socotelă încercată	
	talere	baní	talere	baní
„Treí-zeci oca carne, câte 10 parale ocoa fac	5		7	60*
„Două-zeci pituști pentru masă	1		1	
„Morcoví, pătrunjel, ceapă, făină, orez și pi- pierú	2	30	3	90
„Ciriviș	2		3	90
„Enibahar și alte mirodiú		30	1	
„Douí curcaní	3		6	
„Cinci claponí	5		7	60
„Patru limbí afumate	4		6	
„Șese ghiudení	6		8	60
„Zece licurini	5		7	60
„Sardele	4		6	
„Icre negre de Taigan	6		8	30
„Arpagic și usturoiú pentru stufat	1		1	60
„Apă de Filaret pentru boieri	1		1	30
„Apă de gârlă pentru slugí	2		3	
„Stafide și coșonari	2		3	
„Ouě pentru ochiurí și jumări	1		1	60
„Sare		12		18
„Oțet	1		1	30
„Strugurí și mere crețesti	2	30	3	30
„Varză pentru calabalic ¹⁾	1		1	60
„Imieliul ²⁾ oamenilor	3		4	
„Fac peste tot cheltuiți	57	72	87	18
Să scădem cheltuiala cea dreaptă din cea în- cercată			57	72
Rămâne câștig curat			29	66

*) Aci încercătura vine de la ocale.

¹⁾ Se înțelege slugile peste tot.

²⁾ Imieliul este porția de pâne ce se dá fie-cărnia slugí pentru o zi.

Să înmulțim acum acest câștig cu zilele anului, și veți vedea că dă o sumă de talere 10,785 bani 90. Această sumă vine numai de la cuiniă ; dar unde puneți dumnea-vóstră îmbrăcatul țiganilor, cumpărarea orzului, a finului, a cărbunilor, a lemnelor și altele mai multe de felul acesta, care aduc pe an alți opt sau zece mii de lei, cel puțin ?

— Toate aceste *gheliruri*, le scim ; sunt bune, nu tăgăduim, dar vin cu țirăita. Noi voim să ne arăți vr'un mijloc prin care să câștigăm sume mari în puțin timp, ca să ne cumpărăm moșii și acareturi, să ne facem și noi boieri ca stăpâni noștri.

— Eu v'am arătat mijloacele cele mai lesniciose ; aflați voi altele mai bune.

— Și ce am putea să născocim noi mai mult de cât tine care știți câte în lună și în sóre ?

— Mă lingușiți, hoțomanilor ; dar fiind-că am început, cată să și sfișesc. Ascultați : voi știți ca și mine, că boiarii noștri trăesc în desfrânări și se țin numai de zavistii (intrigi) ca să dea pe Domni jos după scaun, crezând că cei noi ce vor veni îi vor pune în trebii mai mari sau le vor da țara pe mână ca s'o smulgă și mai tare ; iar la averile lor, rămase de la părinți, nici că se gândesc. Ei au moșii și nu le cunosc hotarele. nici venitul ce póte să dea pe tot anul. Au vii fără să le scia numărul pogónelor ; au zalhanale, heleștaie, livezi de pomi și câte altele de felul acesta pe care le arendează pe nimic : iar arendașii, nemulțumiți cu sută la sută, scot din spinarea țeraniilor, derapănă pădurile și acaretele moșiiilor, ba de multe ori înstrăinează chiar din pământul moșiei. Tóte acestea, boieri domnia-voastră, sunt o comóră nesecată din care un vetaf de curte *ischiuzaru* póte, în scurtă vreme, să ajungă bogat ca Iov din Biblie.

— Și ce trebuie să facă el ca să se folosescă din toate acestea ? — întrebare toți ciocoi de o dată, complectându se în desvoltările ce da Păturică cu atâta elocuință.

— Nimic, de tot nimic ! — răspuse Dinul Păturică răsucindu'si mustața și surizând cu mândrie.

— Nu te înțelegem.

— Lăsați-mă să isprăvesc și veți înțelege : când se apropie vremea arenduirei moșiilor, înțelegeți-vă mai întâiu cu arendașul cel vechiu. Spuneți'i că pe totă zioa vin câte doi, trei mușterii ca să ia moșiile cu arendă îndoită și că numai din pricina prieteșugului îi goniți pe toți ; scoteți chiar mușterii mincinoși și veți vedea cum o să 'și deschiză grecul punga și o s'o verse într'a voastră. Osebit de aceasta, sunt ispășaniile de păduri, facere de hanuri, mori și altele mai multe, din care ați putea să câștigați sume însemnate, numai să știți să pipăiți lucrul cum se cade. Așa, dragii mei, trebuie ca fie-care din voi să se facă *om de lumea nouă ca sa știe a fura cloșca după ouă !*

CAP. XVII

Musica și choreografia în timpul lui Caragea

Pe când Păturică se ocupa cu predarea acestei lecții de comunism practic, de o dată se auzi resunând în spațioasa anticameră, amestecul unor sunete ascuțite și înginate; o păreche de lăutari începuse a cânta din gură și din viori, melodia adaptată pe viersurile următoare :

Cine la amor nu crede
N'ar mai călca iarbă verde ;
Să calce tot fin uscat,
.

și pe la timpî se auzea câte un oțlat.

— Pun prinsoare că este diavolul de Neculăiță, — ziseră unii din óspeți.

— El trebuie să fie ! — și ciocoii alergară către ușa, să primească pe confratele lor.

Ei nu se înșelau, căci abia se deschise ușa ei văzură pe Neculăiță vâtaful de la Armaș M... sosind vesel în fruntea lăutarilor.

— Nene Neculăiță ! — exclamară toți.

— Eă, bre ! și cu mine ! ce gîndeați voi c'o să scăpați de mine ? Unde e procopsitul de Dinul ca să'i mulțumesc de cinste ?

— Iți cer de o miă de oră iertăciune că nu te-am proscălisit la masă ; suut vinovat, ce e dreptul ; dar m'am gândit că aveți ziafet pentru coconul Andrei de la domnia-voastră și credeam că n'o să poți veni.

— Nu este nimic. Poronesce tu numai să'mi aducă și mie de mâncat și de băut.

La un semnal al lui Păturică, masa se umplu din nou de bucate și de vinuri prospete.

Vătaful Armașului începu să bea și să mănânce cu o mare poftă, iar dupe ce se cam ameți și dînsul, începu să vorbescă și verzi și uscate.

— Sciți voi una, bre ? zise el. — A dat norocul peste mine. Boiărul a hotărît să'și facă case nuoi, și m'a însărcinat pe mine cu stringerea celor trebuinciose pentru zidire.

— Ei ! și ce ese de acolo ? — zise Păturică cu un aer de invidiă.

— Tocmai tu mi-o zici acesta ? Ai uitat ore parimia grecului : „De trei orî șapte fac două-zeci și una ; mie două-zeci și ție să-ți dau una“.

He, he ! unul e Neculăiță ; nu sunt două. O să'mi fac o păreche de case să le întrecă pe ale Armașului ; saraiuri bre ! nu glumă,

— Să'ți ajute Dumnezeu ! — ziseră ciocoii.

— Așa să fiă ! D'aceia am și gust de veselie am venit aci ca să petrecem ; aideți dar să tragem un danț d'ale tătăresci, — adăogă Neculăiță sugând un pahar cu vin.

— La horă ! — repetă cu sgomot adunarea întrégă.

Păturică chemă pe un țigan, și după ce îi șopti câte-va cuvinte la ureche, intră și el în hora ce se și începuse.

Era foarte curios lucru a vedea pe ciocoii noștri cu pulpanele antereilor ridicate în brâu, ca să lase picioarelor libertate

de a lucra după cerințele jocului ; cu ceacșiri roșii, cu meși și papuci galbeni ; încinși cu taclite așezate ast-fel în cât le acopereau pîntecile și o parte din pept ; cu fermenenele de postav de diferite fețe, lăsate pe spate ; rași pe cap și cu fesurile pu-se cam pe ceafă, era curios lucru, zicem, a privi efectul grotesc al acestor costume disgrațioase, mai ales că posa jucătorilor, ple-cași cam pe spate, și aerul lor de gravitate în danț, îi făcea cu mult mai ridicolî de ceia ce erau în realitate.

Vinul, vorba și în cele din urmă, sunetele lăutarilor, deștep-tase în oaspeții lui Păturică un gust de petreceri care nu pôte fi nici o dată complet, când din mijlocul bărbaților lipsește fe-meea, cea mai plăcută desmierdare în asemenea cazuri.

— Petrecerea fără femeii, este ca nunta fără lăutari ! — zise Chioftea cu o aprindere ce se vedea răspândită în trăsurile feței sale.

— Da ! da ! ne trebuie papuci roșii ! — adaosera cei-l alți.

— Lasă, c'am luat eă măsurî și pentru acêsta — răspunse Păturică.

— Așa este ; dar noi vrem lucru bun, iar nu tălanițe din Scaunel).

— Tăceți c'aă să ne vie tot pușori aleși : Arghira, Rozo-lina, Kalmuka,...²⁾.

— Bravo, nene Păturică ! Să trăiești cât turnul Colți !

Nu trecu mult și se auzi un sgomot de trăsură în curte. Păturică ascultă cu atențiune și încredințându-se bine, zise cu enfas, ciocoilor :

¹⁾. Pe timpii aceia și chiar mai în urmă se numeau tălanițe.

²⁾ Acestea erau Aspasiile și Ninon de Lenclos din timpii lui Ca-ragea ; mai cu sémă Arghira prin rara ei frumusețe, devenise un ac magnetic, care trăgea la sine pe toți junii ; unii susțin că chiar dom-nitorul Caragea îi da visite secrete.

— Iată, boieri domnia-voastră, vin și kiramele³⁾, și ca să nu rămâi mai jos de cât nenea Neculăiță, v'am adus și musica nemțească.

— Aferim, nene Păturică ! tu nu faci lucrurile pe jumătate.

Ușa camerei se deschise și intrară mai întâiu trei femei, înbrodite la cap cu tulpanuri albe și înfășurate cu niște scurteici căptușite cu blană, ca să pôte învinge asprimea gerului. Aceste femei, după ce salută pe ciocoi și schimbă cu ei câte-va glume, își scoaseră blănille și își descoperiră capetele. Scoțind acele înbrododeli ce le dau înfățișarea unor femei ieșite din haremurile turcești, ele rămaseră cu fețele ast-fel precum le făcuse Dumnezeu, adică tinere și plăcute ca ale unor zâne.

Arghira, cea mai frumoasă din toate, purta o rochie de mătase ca arderea Moskii cu trei rînduri de mangeturi pe pôle, cu mînicile strimte și cu peptul închis. Era încinsă cu un colan¹⁾ de canaveț roșu cu pafiale mici de aur ; la gât avea un simizet cusut la ciur ; capul îl avea acoperit cu un fes alb cu fundă de mătase neagră, și legat cu o sanguliă albă cusută cu fir ale cărui căpătie înodate la partea dreaptă a capului, formau o flóre de o formă originală ; picioarele îi erau încălțate cu ciorapi de Lipsca foarte albi și pantofi de saftian negru cu funde roșii de mătase ; la gât avea și trei șiruri de mărgean ales, iar la urechi atârnau o părechie de cercei lucrați în aur și diamante ; pe d'asupra tutului veștmintelor, purta o fermă de catifea neagră scurtă la talie și cusută cu fir în mangă.

Kalmuka era îmbrăcată mai tot asemenea, cu deosebire numai că avea capul gol și două code pe spate, ca fetele mari ; iar Rozolina, credincioasă tradițiunilor sale, purta costumul german al epocii acelia.

³⁾ Kiramo pe românește însemnează dama mea, cozona mea, la înmulțit kiramele, adică cucoanele sau damele.

¹⁾ Colan se numește încingătoare.

Indată după dênsele, intrară și cei opt-spre-zece țigani ce formaū musica nemțescă a Niculescului¹⁾ cari, după ce se puseră în regulă, începură a suna mai întâiū marșul zis al lui Napoleon și alte piese musicale de recreațiune fôrte la modă pe atunci; apoi începură a cânta menuetul²⁾.

Ciocoii, luând pe rînd damele la joc, se deteră cu furie la tôte exercițiile cheorografice obicinuite în timpii aceia. — Monotonul menuet, danțul clasic al saloanelor europene, săltătorea cracoviană a Leșilor, cotilionul franțuzesc, valțul nemților și ecosesul, adus din fundul Britaniei; tôte aceste danțuri etnografice deteră prilejul pe rînd oaspeților noștri de a'și arăta măestria; dar se vede că aceste inovații străine nu erau încă destul de popularisate în țară la noi, sau că ciocoii noștri nu le prea știaū juca bine, căci ei se obosiră numai decăt, și ca să facă diversie, ziseră lăutarilor să cânte pristoleanca, chindia și jocul numit: ca la ușa cortului său zoralia. Atunci să fi vëzut zel și infocare! Casele Pestelnicului rësunaū sub papucii invitațiilor vătafului sëu. Risetele femeilor, chiotele de veseliă, vorba sgomotoasă a bărbaților, sunetele ascuțite ale mușiceii,

¹⁾ După informările ce am, în timpul lui Caragea existaū doue muzici europene în țară: una a lui Niculescu în București, și alta a lui Chrisoscoleu la Buzeu. Fie-care din membrii ce alcătuiău aceste corpuri armonice aveaū câte un naiū (fistula Panis) așezate dinaintea buzelor cu care executaū melodia sau terțiele și scetele armonice ale piesei puse în executare. Osebit de acest instrument ascensoriū, fie-care artist în parte era obligat a suna câte un instrument de córdă, adică violină primă, violină secundă, viola, violoncel și chiar contrabas. tobe mari și tobe mici; numai maestrul direjeter era apărrt de această datorie; el suna numai violina și indica celor-l-alți timpul mușiceii și diferite nuanțe de efect.

Sunetul ce producea acéstă adunătură de instrumente nu corespundea în mare parte la tot ce se cere de la o bună orchestră din zilele noastre; cu toate acestea servia de minune pentru musica de danț.

²⁾ Pe timpul lui Caragea erau la modă multe danțuri străine; balurile ce se dedeau prin casele boicrilor celor mari, începeau prin poloneză, după care veneau: tampeta, matradu, manimasea, valț-mazurca, englezul, cracoviana.

isbirile cadențate din picîore ale dănțuitorilor; tóte acestea formă un sabat infernal al cărui echo se perdea în apartamentele pustii ale postelnicului Andronache ca un vuet cobitor pentru stăpânul absent. Abia aproape de ziuă se sparse petrecerea de la Dinu Păturică, și invitații lui se duseră pe la casele lor.

CAP. XVIII

CE N'ADUCE ANUL, ADUCE CEASUL

Scim cât de rău fu răsplătit Gheorghe, vătaful de curte al lui Andronahe Tuzluc, pentru că se ridicase cu devotamentul până a'și compromite pozițiunea, spre a scăpa pe stăpânul său de prăpastia în care'l tîra Dinu Păturică și Chera Duduca. În urma gonirei sale, sta nenorocitul june și se gîndea prin ce mijloace să'și dobîndească hrana sa și p'a bătrânei sale mume.

A mai intra vătaf la vre-o casă mare, îi era cu neputință, căci firea 'l făcuse onest și nu putea să sufere tilhăriile slugilor. O singură speranță îi mai rămăsese. El cunoscea bine limba elinească, sciea foarte frumos romînesce, mai știea și ceva din legile și datinele țerei; hotări dar a se da la brasla condeiului și fiind că nu cunoscea pe nimeni, se făcu jelbar.

Acéstă carieră, de și nu'î aducea un venit cu care să'și întîmpine tóte necesitățile vieții, el însă era mulțumit de dînsa, căci îl scutea de umilire și îl făcea stăpân pe voința sa.

Intr'o zi, pe când se afla șezînd pe scaun la ușa vîstieriei, așteptînd să'î viă ceva de lucru, de o dată se apropiă de dînsul un boiăr bătrînu și cu fața fôrte dulce, carele, privindu'l cu o bunătate ce era un dar firesc al interlocutorului său, îl întrebă cu unŭ interesŭ învederat :

— Tinere Logofețel, ăa spune'mi cum îți mergu trebșorele ?

— Nicı bine, nicı rău, boierule. — respunse junele, sculându-se cu grabă și dând scaunul bătrânului.

— Va să zică pânea de toate zilele și nimic mai mult ?

— Cam așa, boierule.

— Dar bine, ăm de nu te-ai alăturat pe lângă vre-o casă boerească, ca să te procopsesci ?

Ia aceste vorbe, junele lăsă să ăsă din peptul său un suspin, care făcu multă întipărire boiărului.

— Oftezi, fētul meū ; spune-mi ce ai ?

Gheorghe rădică ochii în sus și întēlnind pe ai bătrânului plini de blāndețe, luă curagiu și zise :

— Mi ai zis, milostive boiărule, că de ce nu intru în vre-o curte de boer ca să mă procopsesc ; dar mai de-unăzi am eșit dintr'o curte boerească în care am slujit cincı anı de zile, și în loc de procopseală, m'a dat pe poartă afară cu urgie.

— Și cine este acel nemilostiv și fără omenie boiărū ?

-- Este postelnicul Andronache Tuzluc, cel mai de aproape al lui Vodă Caragea.

La numele acesta, fruntea bătrânului boier luă o expresiune de nemulțumire ; dar cu toate aceste el mai în urmă adăogă :

— Se vede că nu'l ascultai, că de !, voi tineri, sunteți cu mințile cam sburătoare.

— L'am iubit, boiărule, ca pe un părinte, și m'am supus lui ca lui Dumnezeu !

— Ei bine, pentru ce dar te-a gonit cu atâta asprime ?

— Pentru că am voit să'l scap de la pierdere.

— Și din ce primejdie voiai să'l scapi ?

— Voiam să'i scap averea din ghiarele unor tilhari cari il înșală, il sărăcesc și il necinstesc.

— Ia spne-mi cum te cheamă ?

— Mă numesc Gheorghe, boiărul.

— Ascultă-mă Gheorghică, — zise boiărul, privindul tot cu mai mult interes, — voesci să intri în slujba mea ?

— Mai întâi să bine-voiți a'mi spune cine sunteți și voi vedea.

— Eă, fătul meu, sânt Banul C..., și fiu pe pace că nu te voiă respălăti ca postelnicul.

— Primesc cu toată inima, milostivul meu stăpân.

— Eă nu te voi întrebunța în slujba de vătaf, ci te voi numi grămătic al meu, căci imi trebuie un asemenea slujbaș, și nu sciū de ce s'a părut mie că vei fi bun și vrednic.

— Bunătatea ce arăți către mine, mă face să'mi perd mințile. Pronia cerescă v'a împins să'mi tindeți mână de ajutor, — răspuse tinerul cu ochii plini de lacrimi și recunoștință și luând cu înfocare și respect mâna bătrânului boier spre a o săruta.

— Să lăsăm acestea la o parte ; ia, arată-mi să'ți ved condeiul¹).

Gheorghe luă o colă de chărtie și se puse a scrie acea scrisore complicată care prin trăsuri fine și rotunjite, superpunea în două și trei catură diferitele litere ale unui cuvânt, încât ochiul trebuia să fiă deprins spre a descifra acel tainic și maestrit dedal.

— Fôrte bine ; aferim ! Acum pune-ți călimările la brâu și vino după mine.

Ei eșiră împreună din palatul Vistieriei și se duseră la casa Banului. Nu era acésta întâia dată, când bunul boiăr și mai toți boeri români luaă în curțele lor tineri fôră protecție și le înlesneaă mijlôcele de a'si face, prin munca și meritele lor, o carieră în lumea aceia, unde favôrea și banii făceaă totul.

) Arată-mi cum scrii.

Două luni fură de ajuns lui Gheorghe, ca să-și arate capacitatea și onestitatea sa, iar Banului ca să prețuiască aceste rare și -nestimate calități.

Acésta se dovedi mai ales într'o zi când Banul chiamă pe Gheorghe și-i zise :

— Archon grămătice, iea acest pitac domnesc și te du de îl dă în mâna lui Vel-Vistier.

Gheorghe se duse la Vistieră și dete pitacul în mâna Vistierului, dar cât de mare fu mirarea lui când auzi pe Vistierul zicându-i, că este orânduit sameș la casa lefilor, și recomandându'l ampoiaților de față cu cele mai lăudăroșe cuvinte.

El făcu metaniă pênă la pământ și sărută mâna Vistierului ; apoi întorcându-se la Banul, îi făcu și lui cuvenitele mulțumiri și se așeză în slujbă.

Ocupațiunea lui cea mai mare era de a îngriji ca serviciul ce i se încredințase să-lu îndeplinescă cu conștiință și să-lu îmbunătățescă pe cât ierta legile de pe atunci ; dar acésta ocupațiune nu'l împedica de a-și împlini cu exactitate datoriile de serviciu și de recunoscință către Banul C***, protectorul său.

Osebit de aceste calități, el era respectuos către cei mai mari de cât dînsul, fără a-i linguși ; éra. către cei mai mici, bun și amabil, fără a întrebuița acea popularitate trivială care în zilele noastre, deprinde pe atâți ómeni slabi de minte a fi impertinenți, sub cuvânt că sunt independenți.

Nu trecu mult și aceste daruri firesci, acest zel la serviciu ale ténérului sameș ajunseră pênă la auzul Domnitorului carele voind a se arăta că proteje meritul și virtutea, — Domnitorii, au câte odată asemené slăbiciuni ! — onoră pe Gheorghe cu rangul de Medelnicer, pe care mai în urmă îl schimbă treptat pênă la cel de Serdar ; ast fel dar junele funcționar realisa, în scurt timp o fortună, pe care o invidiau chiar feciori de boiări.

Toți amicii biuelui se bucură de progresele ce el făcea ; Banul C***. însă împingea bucuria pînă la un fel de pasiune. Conversațiile ce ținea cu prietenii săi, mai tot-d'auna aveau de subiect meritele ce din zi în zi dobîndia Gheorghe prin activitatea cu care își servia țera sa. Casa și mésa Banului erau puse la dispozițiunea protegiatului său, carele, spre a-și arăta marea sa recunoștință către bătrînul boiăr, îl iubiă și se supunea lui pînă la sacrificii.

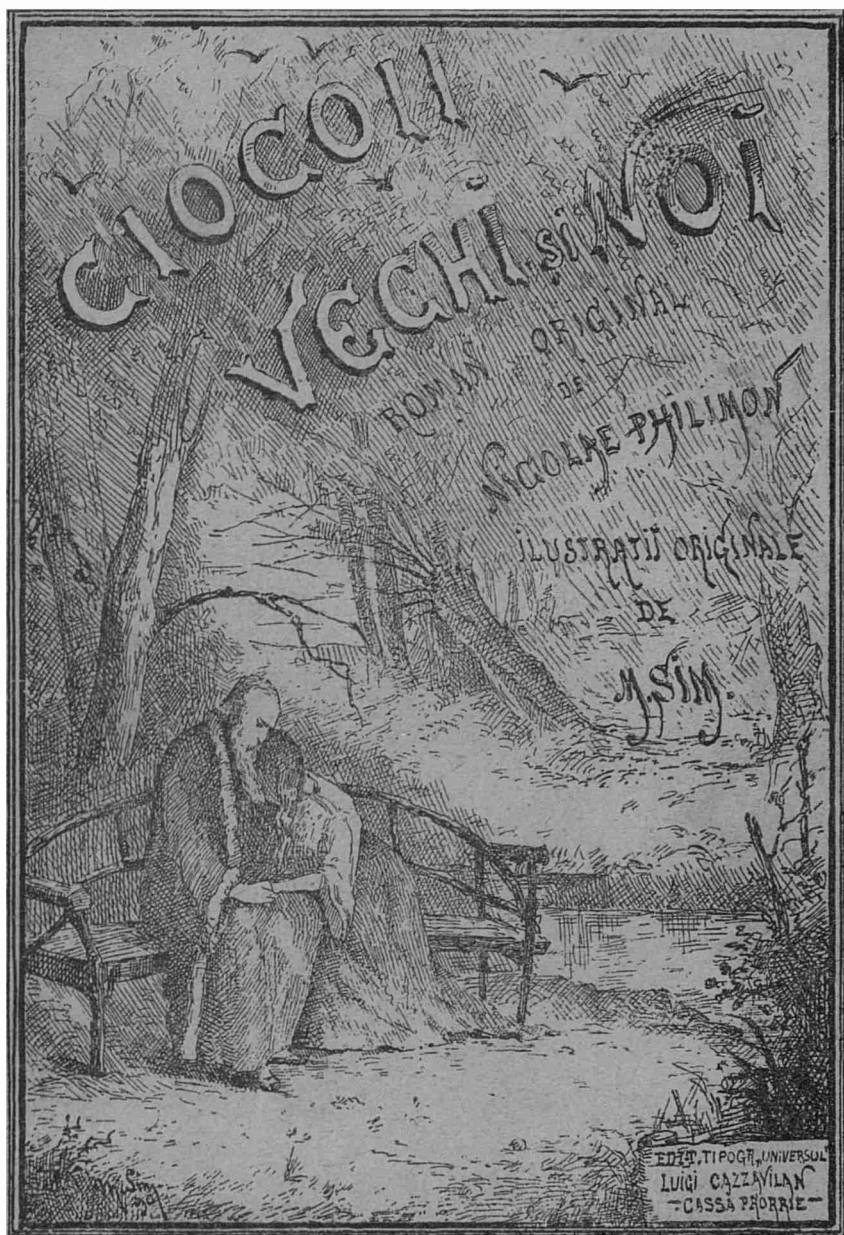
Aceste onori ce pe tótă zioa se repetau în casa Banului, nu rămaseră neobservate de juna Maria. Ea începu să se ocupe cu nevinovăția de omul acela despre care se ziceau atâte lucruri bune și frumoase; și atențiunea ce dete favoritului tătănă-său, o făcu curând să descopere într'însul tot ce poate să însufle simțuri dulci și atrăgătoare. Bunătatea inimei sale se vedea scrisă pe figura'i fraucă și plăcută ; blîndețea ochilor săi făcură adesea ori pe juna fecióră să se turbure, iar junele nu putu remănea nesimțitor la aceste semne ale unui amor născînd.

Dar atunci pacea își luă sborul din inima Mariei și din a lui Gheorghie; nica familiaritate ce se formase între dînsii, din relațiunile cașnice, începu să dispară ; ei evitau întîlnirele dar cînd întîmplarea îi pune pe unul în fața celui-l-alt, o confusiune neînțeleasă îi domina pe amîndoi, în cât nu știaū ce să facă și cum să iasă din acea situațiune nedomerită. Multe nopți trecură fîră ca somnul să pótă închide ochii junei copile; cât despre Ghiorghe, lucrul mergea mai bine căci el, de și o iubea cu focul primului amor, dar ocupațiile lui cele multe și variate, îl făceau să uite câte-va ore din zi, suferințele pasiunei sale celei fîră speranță; pe dată însă ce se apropia de locuința Banului, inima lui începea să simță chinurile arzătoare ale unui amor care devenia cu atît mai puternic, cu cât el presinta mai puține probabilități de un rezultat fericit.

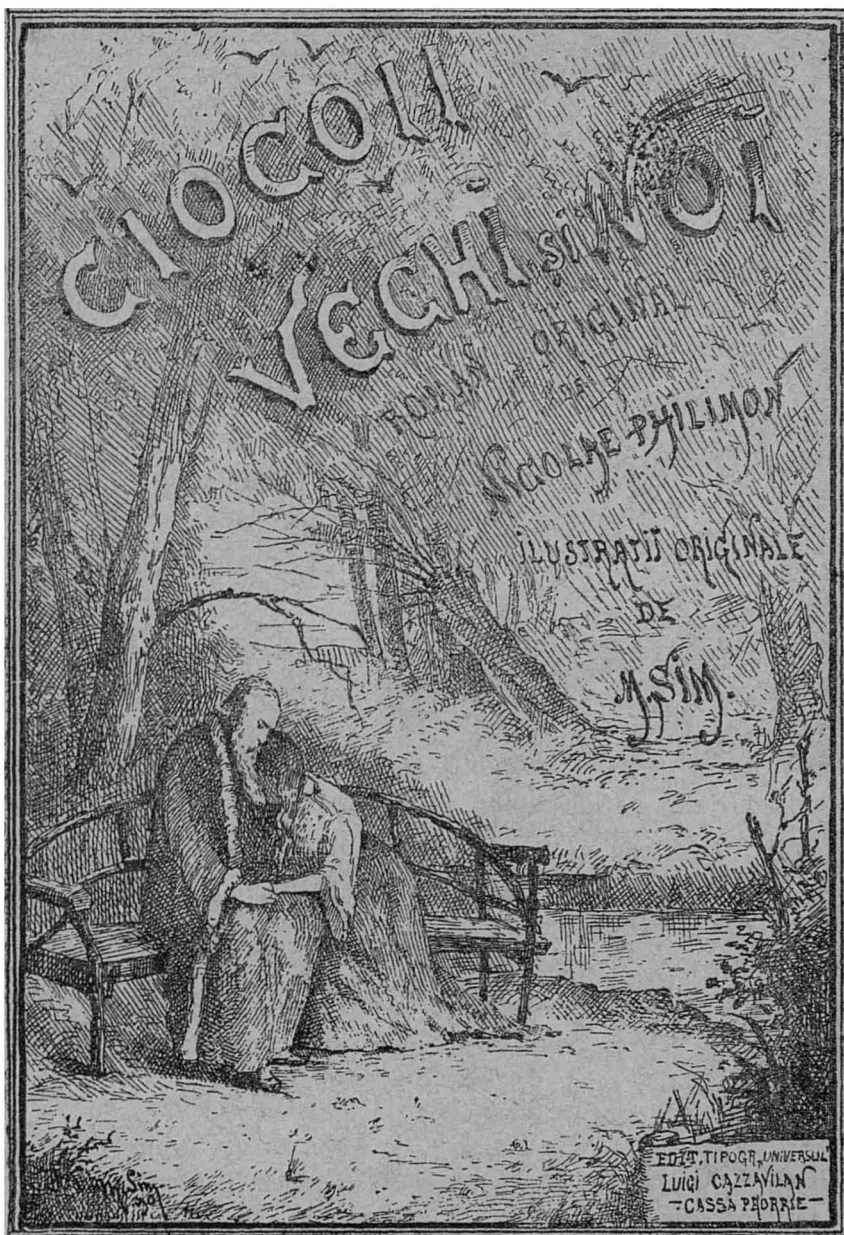
Locul de predilecțiune al lui Gheorghe era chioșcul din grădină;

într'insul își ținea el cărțile de citit și hîrțile sale. Pe dată ce se scula dela masă și își termina datoriile sale către Banul, se suia în chioșc și rămânea acolo meditănd asupra tristeii sale pozițiuni. De multe ori focul amorului îl aducea pînă la nesocotitul proiect de a fura pe juna Maria, și a se ascunde cu dînsa în vre o parte mai puțin cunoscută a țării. Dar aceste rătăcirî copilărești dispăreau înaintea simțului de onóre și datoriă. — Ei bine ? zicea el, - să fac această faptă osândită de bunele obiceiuri; dar ce va zice lumea când va afla că un om gonit de nenorocire a fost ajutat și căpătuit de un boier cu inimă milostivă; iar el, drept mulțumire, 'i a pătat perii cei albi și l-a omorît fără vreme? Nu! nu voi săvârși această nelegiuire. Voi fugi cît se va putea mai mult de întîlnirele mele cu Maria, și dacă nu voi putea să sugrum în mine această patimă, voi părăsi casa făcătorului meu de bine și mă voi duce unde mă va îndemna Dumnezeu..

Maria, pătunsă de nevinovata sa iubire, simția o mare plăcere a urmări pe Gheorghe cu ochii și cu imaginația ei; după ce el pleca la Visteriă, ea se suia în chioșc și privea cu mare interes locul unde ședea el, cărțile pe care citea și în fine ori ce obiect pe care îl atîngea el.

VOLUMUL II

VOLUMUL II

Fascicula II

10 bani în totă țara

CIOCOII

VECHI ȘI NOVI

sau

CE NASTE DIN PISICĂ SOARECI MANANCĂ

CAP. XIII

N'ADUCE ANUL, CE ADUCE CEASUL

— U r m a r e —

Îtr'o zi pe când se afla ea în chioșc cu femeile sale, o mică suflare de vânt răsipi vre-o câteva chârții de ale lui Gheorghe; Maria se repezi să le adune, dar mâna ei se opri fără voiă pe o chârția de Veneția cu marginele poleite, pe care erau scrise versurile acestea :

„Sus pe cer sunt multe stele ;
„Câmpu'î plin de floricele ;
„Dar nici una dintre ele
„Nu î ca chipul puicii mele !

Maria citindu-le se simți transportată de bucuriă și stringând chârția, o băgă în buzunarul fermelei. După câte-va ore rămânind singură, ea reciti de mai multe ori acele versuri, și își plăz-mui o mulțime de închipiri frumoase, a căror conlusiune fu convingerea temeinică că versurile erau scrise pentru dînsa și că Gheorgho o iubesce. Singura ideă ce o turbură era că nu se

credea așa de frumoasă precum o descriesese Gheorghe în versurile sale. Modestia ei nu-i permitea să creadă că este mai frumoasă de cât stelele cerului și florile pământului; cu toate acestea amorul propriu și cochetăria, aceste viciuri ce le posedă până la un oare-care grad chiar femeile cele mai oneste, făcu pe noua noastră Ero să-și îndrepteze pașii către oglindă, unde după ce schimbă de mai multe ori veșmintele și se privi într'însa zîmbind și gesticulând, se retrase plină de speranță că pôte fi iubită de frumosul ei Leandru.

Banul preocupat de grijele casii și de neputința bătrânețelor, rămase mult timp în nesciință despre nascerea și crescerea cea repede a acestui amor, dar „stingăcia înamoraților și mai cu seamă întristarea ce se vedea pe fața Mariei când lipsea Gheorghe de lângă dînsa, deșteptară ore cum bănuelile bătrânului. El ânsă, ca om înțelept ce era, rămase în ore care așteptare, până ce timpul și împrejurările îi vor dicta măsurile ce urma să iea, și se îngriji numai de a l'chema pe o femeia bătrână, credincioasă a casei și a'i ordona ca să privegheze pe fată de aprópe.

Pe cât timp amorul acestor junii rămase în periodul suspinelor, al privirelor melancolice, al nălucirilor fantastice și al viselelor de aur neralisabile, ei putură să'l ascunză de privirele ómenilor; dar toți scim că această pasiune este teribilă; este întocmai ca un vulcan, în a'căruia inimă geme balaurul de foc și de vâpae, carele se luptă neîncetat cu stîncele ce'l acoper și care spărgîndu-le în fine, se revarsă cu flacări și cu unde mistuitoare peste tot ce'l impresoră.

Era o zi frumoasă de tómnă; Banul împreună cu Gheorghe se dusesse la biserică; Maria, după ce își făcu rugăciunea dimineței, intră în grădină ca să se plimbe cu două diu femeile sale. Fața ei era pălită ca a unei flori bătută de vîntul iernei. Ochii ie cei negri și plini de vieța altă dată, erau acum stinși de

veghere și de lacrimi. Ea străbătea aleele cofundată în visurile inimii, și câte o dată se oprea în loc și privea grupele de iasomii și vișele ce se încolăceau pe arbori formând figuri fantastice și grațioase.

Femeile, observând starea în care se afla copila și nevoind să-i turbure gândurile, remaseră mai în urmă și schimbară între dînsele vorbele următoare:

— Ai! ce zici tu, Stanco? Mie mi se pare că cuconița are zmeu? Nu vezi tu că slăbește din zi în zi? a ajuns ca o scândură.

— Ce spui tu, fă nebuno? Nu are nici zmeu, nici lipitură.

— Ce are dar?

— I-a căzut dragostea pe grămăticul cuconului. Asta e totul.

— Ce spui tu, fă? pe cuconul Gheorghe? Da sciă să alégă; nu e próstă fetița.

— Așa e, precum zici; dar să vedem boiărul o s'o dea după dînsul.

— Da de ce să n'o dea? ce are cuconul Gheorghe? Nu e frumos? Nu e pricopsit? Auzi acolo!

Conversația lor se întrerupse prin venirea Banului de la Biserică.

Maria, cum văzu pe tată-său intrând în grădină, își compuse oare cum fisionomia¹ și îi sărută mâna cu respect; după aceea, ea dete ordin să aducă cafeaoa și dulceața în kiosk.

În timpul acesta, bătrânul suia cu gravitate scările kioskului urmat de Gheorghe și de serdarul D***, amicul său de casă.

Femeile aduseră tăvile cu dulceață și cafea, și deteră tuturor, începând de la Banul; apoi se duseră, ca să dea loc ciubucciilor, să-și facă marafetul lor.

Cât ținu această ceremonie, Gheorghe și cu Maria își aruncau din timp în timp câte o căutătură de amor cu așa de puțină

îngrijire, în cât Banul băgă de seamă și se convinsese de fatalul adevăr, pe care mult timp îl crezuse mai mult o chimere a sa, și ca să nu surprinză cine-va turburarea ce'i pricinuisese acea descoperire, el părăsi kioskul urmat de Serdarul D*** și de fiă-sa,

Gheorghe înțelese totul și îngălbeni ca ceara. Pus acum în luptă cu amorul și datoria, el căuta termenul de mijloc, ca să iasă din această teribilă pozițiune : a mai rămânea în casa făcătorului său de bine, îi era cu neputință, căci peste puțin ar fi devenit ingrât ; a o părăsi pentru dînsul era o lovire fatală, căci nu ar fi mai putut să vază pe Maria, sórele vieții sale, și ar fi sdrorbit tóte speranțele unui vitor splendid ce abia se deschisese din-nainte'i.

Nefericitul june se luptă mult timp cu ideile acestea; dar în sfârșit se hotări a face sacrificiul cerut de onóre și de recunoscință. Luă chărțiă și condei și scrise Banului acéstă scrisóre :

„Blagorodnice și de bun neam al meu stăpân și bine-făcător !

„Când vei citi această umilită scrisoare, vei ști că prea plecata domniei-tale slugă a părăsit curtea domniei-tale ca să nu plătească cu rău facerile de bine ce ai revărsat asupra'i. Milostive stăpâne ! sunt în acéstă lume deșértă, nenorociri care dobóra pe omul cel mai tare. Intr'o nenorocire ca aceasta am căzut și eú nemernicul, și ca să nu ajung a mânca cu nevrednicie pânea domniei-tale, iată mă depărtez curat și nepătat de nici o nelegiuire. Singura rugăciune ce cutez a'ți face, este să nu blestemî pomenirea mea căci sunt nevinovat.

Prea plecată și umilită slugă a domniei tale,
Gheorghe Serdarul

După ce strînse și pecetlui scrisoarea, chemă pe un fecior de'î aduse o căruță, pe care o opri la portița din dos a grădinii ca să nu afle nimeni ceia ce voia să facă; își cără apoi bagagiul, și până a nu părăsi casa Banului, dete scrisoarea în mâna slugei, zicându'î: — „Când mă va chiema boierul, să 'î dai acéastă scrisóre. .

Gheorghe ieși din curtea Banului, coprins de întristare, iar când ajunse la o mică distanță, privi înapoi, și zăbind kioșcul acela unde petrecuse cele mai frumoșe zile ale vieții sale, ochii lui se umplură de lacrimi...

Să venim iarăși la Banul.

Nefericitul bătrân, trăsmit ca de fu'ger de neașteptata și fatala încredințare ce dobîndise, se închise în camera sa, unde petrecu toată ziua, fără să ia nimic, spre restabilirea sănătăței sale ruinate de suferințe.— Către seară, el intră în grădină cu scop de a chiema pe Gheorghe și a'l dojeni pentru marea lui cutezare. Nerăbdător de a afla până la ce grad se ridica nenorocirea sa, porunci să 'î chieame numai de cât pe ingratur; cât de mare fu mirarea lui, când îi spuse sluga că Gheorghe a părăsit curtea lăsându'î o scrisóre. Luă scrisoarea, o citi de mai multe ori și apoi, rădicând ochii către cer, zise cu entuziasm: — „Ce suflet îngeresc, ce suflet mare, Dumnezeu! Dar cu tóte acestea, ce pot face la o asemenea întemplantare?...

Fata îl iubește; el o iubește pe dînsa; nu 'mî rămâne alta de făcut de cât a chiema preotul să 'î cunune..... Dar bine, ce o să zică boierimea cea mare a țerii? Băiatul e înțelept, e procopsit, are inimă bună, dar este ieșit din prostime; lumea o să afle aceasta și o să mă facă de rîsul greicilor lui Caragea; pare că auz de acum pe acei clevetitori zicând: *Ama, cap și la Banul! măi de ună-ză, nu voi să dea pe fiă-sa după Postelnicul Andronache, boier simandicos și*

om al lui Caragea, și acum o da slugii acelui boier!... Cum voiă astupa eă gura lumii, pe care numai negrul pământ o astupă ? Dar nu ! ce 'mă pasă, voiă da pe fie-mea lui Gheorghe și când mă va întreba cine va, îi voiă răspunde : *Gheorghe e om cinstit și drept, și boieria lui nu 'r a dat'ă nici averile câștigate din asuprirea săracilor, nici lîngușirea! . .* Noi n'avem boieri de moștenire ca alte némuri streine de prin Europa. Letopisițele năstre și archondologia ne arată curat că Stefan Vodă, Michaiă Vodă și alți domni moldoveni și români au boierit pe câmpul de bătaie, pe mai mulți opincari cu inimă de boeri; de ce dar să nu daă pe fie-mea lui Gheorghe, care 'și-a câștigat mica lui boierie prin muncă și istețiunea minții sale ?

Banul, luat de vârtejul acestor idei liberale și umanitare trimise să cheme pe Gheorghe ; dar el plecase cu două ore mai nainte la Moldova unde credea că va găsi, de nu o alinare durerilor ce 'l consumaă, cel puțin uu refugiu în contra relei ispite.

CAP. XIX

AVERTISMENTELE

Unul dintre regii Ispaniei, ridicându-se la demnitatea de Impărat al Sacrului Imperiu¹⁾ nu mai putea s'arman om nici să mănânce, nici să doarmă în pace din pricina poezilor, cari îl sdrobiseră sub povara odeler și a sonetelor ce neîncetat îi presentaū; căci, să nu fie cu supărare, această tagmă da literat—pe care Platon a dat'o afară din republica sa— dela începutul lumii și p'ână în ziua de astăzi, a fost cam lingușitoare și vanit'osă.

Intro zi nefericitul Impărat se plimba prin frum'osele grădini ale Escorialului²⁾, preocupat de grijele Imperiului; dar tocmai cînd se pregătea bietul creștin să mulțumească lui Dumnezeu că l-a scăpat cel puțin de poeți, de odată se înfățișă înainte'î un individ uscat ca un schelet și cu mustățile și sabia mai mari decăt ale vestitului Cid³⁾. Nu trebui multă pricepere împăratului, spre a cunoște cu cine are aface, căci schimonositul individ purta vasm'ntul de licențiat în litere, fericire ce s'ermanii regi din zilele n'ostre nu o mai aū. Complimentele cele ridicole și retorica cea afectată cu care poetul nostru citi compozițiunea sa, aduseseră ilaritatea pe fața împăratului, și'î dete curagiu să

¹⁾ Imperiul German numit și al Romanilor.

²⁾ Palatul regilor Ispaniei.

³⁾ Un eroi Ispaniol.

asculte peste cincî sute de ecsametri latini, furați negreșit din poezii Cesarilor.

După ce poetul se ridică dela pământ plin de praf, căci își citise oda în geuuche, numai ca să arate că poezii nu sunt de loc lingușitori, strînse pergamentul și îl dete împăratului, zicându'i: — Sire ! primește această poemă care cutez a vă în încredința că este eșită din propria mea inteligință. Regele așintă ochii asupra poetului, și vîzând vesmintele lui cele sfișiate și unsuroase scoase o pungă plină cu pistoli de aur²⁾, și puind'o în mâna literatului, zise cu zîmbet comic : — „Primește, Domnule licențiat, acêsta, și află de la mine că tot este vechiū în lumea acêsta.

Ne servirem de această mică istoriôră ca să arătăm lectorilor noștri că, avertismentele nu sunt o invențiune a guvernelor constituționale, ci din contra, ele sunt venite pe pământ mai de odată cū omul.

Să deschidem cărțile religiunilor antice, și vom vedea pe stăpânitorul cerului trâmîțând la avertismente, și e-peduindu-le la adresa lor cu mai multă iușeală de cât regi-tractorii de la Ministerul din Lăuntru. Printr-unul vestește pe primul om să eșă din paradis căci mîncase din pomul inteliginței, în contra avertismentului ce i se dedese. Prin altul vestește pe patriarhul Orfeū saū Lot, să iasă din Sodoma căci voia s'o arză, pentru că locuitorii ei nu numai că nu voiseră să ia în con-iderațiune avertismentile ce le trâmitea, dar cercaseră a desonora pe ângeri ce le aduceau acele avertismente. Printr'un al treilea avertisment stăpânul universului vestește pe *Deucalion* saū *Noe* că o să înece pamêntul, și îi ordoană să facă o coșabie de trei sute de coși în lungime, și de cincî-zeci în lățime, în care să intre el împreună cu familia sa foarte numeroasă, luând cu dînsul

²⁾ O monedă Ispaniolă.

câte șapte părechii din viețuitoarele cele curate, și câte două din cele necurate spre a servi la creșterea unei lumi nouă fără să le pese cât de puțin autorilor cosmogoniei, de *Bufon*, *Linneu* și *Cuvier*, care ne arată peste o sută trezeci de mii de patrupeze, pasări, insecte și reptile, pentru a căroră conservare în număr îndoit și înșeptit, s'ar cere negreșit o flotilă compusă din câte-va corăbii de liniă și fregate.

Pogorându-ne din cer pe pământ, găsim că avertismentele au jucat și joacă un mare rol în trebile omenirii. Ast-fel dar, Sultan Mahomed, marele stăpânitor al celor credincioși și necredincioși, afla-se din oare-care avertismente secrete, că principele Caragea se apucase la bătrânețe să învețe mușica vocală și că îi plăcea foarte mult să cânte și vestitele peane ale Etereii grecești, și fiind că aceste cântice începuse a supăra înaltele urechi ale marelui Senior, escită dorința lui de a avea cu or ce preț capul musicantului Domnitor; cât despre corp nu făcea nici o dificultate: putea să rămăe în Bucuresci său or unde ar fi dorit principele.

Spre acest sfârșit dar, se începu mai întâi o corespondență între Sultanul și principele, și alta între acest din urmă cu amicii săi din Constantinopol; văzând însă Turcul că nu ese la socotoală cu avertismentele, începu, după obiceiul turcesc din acei timpî, a trimite la *capugiți*, *peșchegii* și *imbrohori* împărătesci ca să îi ceară capul.

Prințul însă avea un cap foarte frumos, și o barbă atât de poetică și delicioasă, în cât cel mai sânt dintre toți sânșii patriarhii și-ar fi dat fericirea raiului, numai ca să o poată purta câte-va zile lipită de fălcile sale cele prea sânșite. Nu îi venea dar neted bietului Caragea, să tramiță capul Sultanului, și ca să scape de supărări, făcea nevêzuți pe toți tramișii împărătești, strângând tot într'un timp avuții însemnate ca să o ia la sănatoasa, când îi va veni bine.

Aceste simptome, ce prevesteau o mare criză politică, nu rămaseră mult timp ascunse minții celei agere a Postelnicului Andronache și a lui Păturică. De acea amendoi se sileau a strânge bani cu or ce preț, ca să se poată lupta în contra nenorocirilor ce puteau să'i ajungă prin căderea protectorului lor.

În timp dar de câte-va luni iscusitul Păturică, făcu o mulțime de ispravnică și judecători, schimbă câți-va igumeni, stăruia să nu se depărteze din funcțiune un Episcop ce abusase foarte mult de datoriile sale, fără a mai numi *zăpcilicurile*, *Polcovniciele de potera* și *capitaniile de județ* care îi dederă și ele un câștig bunicele.

Să nu perdem din vedere că două părți din aceste hrăpiri le lua Păturică, și numai a treia parte o da fanariotului, din care mai lua și un pun *bacșiș* însoțit de câți-va *aferim* și *bravo*.

Trecuse un an de zile de când Păturică devenise confident al stăpânului seș, și prin istețimea și însinuirile sale, realizase o stare bunicele, pe care o avea trecută într'un catastif de care nu se despărțea nici odată.

Într'o seară el se afla siugur în odaia sa, și se plimba cu pași rari, învîrtind pe degete niște mătani de chihlibar ca să gonească mulțimea gândurilor ce'lă preocupa. Fața lui palidă și amenințătoare, lăsa să se vază suferința morală de care sunt chinuiți toți aceia ce se înbogățesc prin fapte rușinoase.

În fine el se opri în loc, și după ce se mai gândi puțin, zise : — Este cu neputință ? Costea Chioru, de și este cel mai mîrșav și mai calpuzan dintre toți grecii din țeara Românească, dar ce'mi pasă !...El nu va putea să'mi mănânce moșia, căci am înscrisul lui care dă pe față că moșia Postelnicului pe care a cumpărat'o de la *Sultan mezat*, este a mea, și el nu este de cât un vechil pus din parte'mi, ca să nu zică lumea că cumpăr moșiile stăpânului meu cu bani furați de la dănsul.

Să vedem acum la ce sumă se ridică micul meu căpitălaș. Să punem mai întâi moșia Răsucita, care până astăzi a fost a prea iubitului meu stăpân iar de mâne'n colo va fi a prea supusei sale slugi; al doilea, am o sută pungi de bani la Baron Sachelarie și alți atâtea la Căminarul Polizache cu dobândă cincă la pungă; al treilea am două vii în valea Călugărească. Toate acestea aduc pe an un venit de lei șcaî-zeci de mii. Bravo Dinule! bravo băete! Așa este în adevăr, dar sunt o slugă, o slugă boerească, meseria cea mai umilitore din toate meseriile țării. Tot omul este stăpân pe voința și pe gusturile sale: plugarul după ce asudă totă ziua lucrând pământul, seara se 'ntorce la umilita lui colibă cântând, și găsește lângă femei și copii sei răsplătirea ostenelelor sale: neguțătorul, mulțumit de micul seü câștig, cum apune sórele, își închide prăvălia, și dându-se cu încredere în brațele desfătării, este fericit; numai noi ciocoii de prin curțele boerești suntem urșiți la cea mai aspră robia. Noi nu trăim decet ca să ducem înainte (să perpetuăm) blestemul lui Cain ucigătoru de frate, tremurând la glasul stăpânilor noștri, precum tremura el când auzia glasul lui Dumnezeu ștrigându'i: — Caine, ce ai făcut pe fratele tău? De ce folos ne sunt noă mâncările cele bune, când nu le putem gusta în liniște? Ce prețuește o casă bine încălzită și un pat môle și frumos, când noi dormim pe picioro ca pelicanii, sau cu ochii deschiși ca epurii, spre a fi gata la poruncile stăpânilor noștri în or ce ceas al nopții!.. Dar astă viață plină de chinuri va înceta vr'o dată!... Moșia cea mare a grecului am înghițit'o și nu m'am înecat. Viile din Valea Călugărească i le-am hrăpit fără cea mai mică greutate; a rămas acum cele doă moși din Buzău și casele; bun e Dumnezeu și pentru dânsele și atunci voi lăsa pe fanariotu cu punga mai ușurică de cât a unui nefer de Spăthăria, și cu sufletul încărcat de blestemele săracilor, cu ale căroro sudori 'și a strêns acele bogății.

După ce Păturică termină această filosofă ciocoiască, scrise un răvaș și il trimise lui Costea Chiorul.

CAP. XX

THEATRUL ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ

De va fi existat teatrul în țara noastră înainte de Caragea nu știm, istoria nu ne spune nimic, chiar tradițiunile populare nu ne arată de cât venirea unor scamatori Arabi și Turci, cari scoteau panglice din gură, înfigeau ace prin mușchii mânilor, versau meiul pe nas și scoteau din cap o mulțime de căciuli¹⁾.

În timpul lui Caragea, veni pentru prima oară un întreprinzător de dioramă, și clădi un teatru de scânduri în curtea Banului Manolache Brâncoveanu²⁾. Acest teatru optic, ținu cât va timp, iar mai în urmă Domnița Ralu clădi la Cișmeaua roșie o sală de bal în care se adunau boierii și cucoanele de petreceau nopțile cele lungi ale iernei.

Puțin însă după aceea, veni în București un antreprenor de teatru melo-dramatic, cu o trupă formată astfel în cât să pôtă represinta: tragedii, drame, comedii și chiar opere. Artiștii cei mai principali ai acestei companii erau: Gherghel (directorul), pentru rolele comice, madam Dilli pentru rolele forței de femeie, demoasela Dilli pentru rolele de jună amantă, iar domnul Steinfeld era prim amant forte.

¹⁾ De la acești scamatori a rămas vorba populară: „altă căciulă“

²⁾ După unii acest teatru a fost clădit pe locul Slătineanu.

Repertoriul lor se compunea din cele mai frumoase producțiuni dramatice și opere musicale ale scoalelor italiană și germană; dar piesele care întâmpinau o primire mai favorabilă în publicul teatrului nostru erau: Saul, Ida, Pia-de Tolomeu, Brigantii și Faust; precum și operile Gazza Ladra, Moise în Egipt, Cenerentola, Flautul magic, Idomeneu și câte-va altele¹⁾.

În timpul acesta nașuirea Elenă se pregătea să rupă lanțurile ce de patru secolii o țineau în sclavie. Bărbații cei mai luminați și mai patrioți ai acestei națiuni se adunaseră din toate părțile în România și în țările vecine cu dânsa, și formaseră din București un centru de operațiune al mai multor comitete, ce lucrau în unire, pentru binele patriei lor.

Între bărbații înscrși în registrele comitetului revoluționar Elenic din București, figurau: Athanasie Cristopol, noul Anacreon al grecilor moderni, Iacovache Rizu, poet cu mare reputațiune, Scufu, mai în urmă represintă pe Grecia liberă la mai multe curți ale Europei, Doctorul Christali, Costandin Buzeu și Logofetul Gheorghie Serurie.

Acești omeni în adevăr mari și înzestrați cu inimă generoasă, cunoscând cât de mult contribuște teatrul la formarea inimei unui popol primitiv și la pregătirea lui pentru fapte eroice, se gândi a înființa un teatru în limba Elinească.

Ca să poată dar realiza această idee ce țintea la pregătirea junilor elini din principate pentru sânta luptă a independenței clasicului pământ al Eladei, formară repertoriul lor tot din piese pline de patriotism, virtute, abnegațiune și ură în contra tiraniei.

Prima producțiune ce se prezentă pe scena acestui teatru, fu Mórtea lui Iuliu Cesar de Voltaire, tradusă în Elinește de

¹⁾. Cele trei opere d'antăi sunt de Róini, iar cele alte de Mozart.

Logofătul Gheorghe Serurie. Succesul ei fu splendid, iar întâpărirea ce lăsa în inima spectatorilor, fu atât de mare, în cât după eşirea din teatru mulți dintre elini întonaă pe ulițe, peanul răsburării și al morții.

După această piesă urmaă : Mânia lui Achil, compusă de Athanasie Cristopolu ; Timoleon de Zampelius, Meropa, Zaira și Mahomet. de Voltaire ; Orest și Philip II de Alfieri ; Polixeni de Iacovache Rizu și Aristodem de Monti.

Cel ce voește să afle dacā aceste piese au produs sau nu efectul lor, să întrebe câmpiile Drăgășanilor din România și pe ale Greciei sclave de pe atunci, și ele vor răspunde arătându-i un popul liber și un regat nou înscris în harta Europei.

Actorii cari au luat parte la reprezentarea acestor producțiuni teatrale, erau mai toți studenți din școala Elinească ; iar cei ce s'au deosebit mai mult prin geniū și talenț au fost : *C. Aristias, Teodor Gazi, Constandin Șomache, Doctorul Formion și Gheorghe Mașu.*

La început tôte rolele femești se jucaă de bărbați, și mară cu seamă de ténurul *C. Aristia*, al căruia fisic și dexteritate, se conforma mai mult cu caracterul femeesc dar mai în urmă s'a găsit o femeia anume Marghiola¹⁾ care a primit cu mare plăcere să jôce aceste role în tôte piesele repertoriului.

Junii români ce și făceau studiile în școala Elinească, vèzenu pe streini realizând într'un timp atât de scurt, o instrucțiune de cea mai mare necesitate pentru o națiune, luară hotărârea a-i imita .

Spre acest sfârșit se aleseră câți-va din cei mai cu talent

1). Această femeia română de origină, era soția Serdarului Dumitrah Bogdănescul.

Kir Costea arătând mătăsării și șaluri la Kera Dduca și postelnicului

și în puțin timp ridicară pe scenă faimoasa tragedie a lui *Euripide* numită *Ecuba*¹⁾.

Această piesă ce pentru prima dată da ocasiune limbii române a intra în templul muselor, a avut un succes nu tocmai satisfăcător, din cauza gelosiei și a rivalităților. După dânsa se reprezintă *Sgârcitul* de *Moliere*²⁾ și alte câte-va producțiuni, apoi încetă.

Revoluțiunea lui Tudor Vladimirescu care dete națiunii Române drepturile ei cele strămoșești, o datorăm în mare parte ideilor de libertate și heroism, culese de junii români din piesele : *Mórtea lui Cezar*, *Achil*, *Timoleon* și *Ecuba*.

Cât durară aceste lucrări politice în care Români cu armele în mâni smulseră de la tiranii lor dreptul de a fi guvernați de principii români, teatrul stătu închis. *Melpomene* și *Talia*.³⁾ părăsiră marginele Danubiului și se așezară în patria lui Leonidas, ca să aprinză în peptul descendenților lui focul cel sacru al libertății, care purifică pe națiune de lepra sclaviiei.

După revoluțiune veni la Domnie Principele Grigore D. Ghica.

Acest Domnitor Român, de și avea mare dorință ca să aducă țara la cel mai înalt grad de fericire, dar ranele ei erau multe, și vindecarea lor reclama timp îndelungat și sacrificie colosale. El dar ca un adevărat părinte al națiunii, studiă cu serioasă pozițiunea țerei, și începu opera regenerării prin îmbunătățiri de prima necesitate : regulă financiele țerei sleite de Domnii fanarioți și invasiunile precedente ; combătu abusurile amploiaților, inzestră capitala cu pavagiū de piatră, înființă școale în limba

¹⁾ Tradusă din elinesce de A. Nănescu, unul dintre junii actori români. Rolul Ecavei dintr'acastă operă s'a jucat (așa spun contemporanii) de D. I. E. Rădulescu, carele dorind ca represintațiunea să iese într-o tôte bine, împlinea și rolul de sufler.

²⁾ Tradusă de Herdelius amicul lui George Lazăr.

³⁾ Musele tragediei și a comediei.

română¹⁾ și poate că ar fi făcut mai multe îmbunătățiri, dacă rebelul Turco-Rusesc nu'l da jos după scaunul Domniei.

Guvernul provisor Rusesc, de și în aparință se arăta că dorește luminarea românilor, în fond însă făcea tot ce putea ca să introducă confuziunea spiritelor și ignoranța²⁾, dar la 1834 toate părțile începură a se deștepta din letargia în care se aflau pân'aci. „Curierul românesc,“ singura fîiă pe atunci, prin articolișei plini de patriotisn, începu a chema pe români celi intelligenți să depue pe altarul patriei renăscute rodul ostenelelor și al veghiării lor.

O societate filarmonică se înființă. Fondatorii ei fuseră : I. E. Rădulescu, I. Cămpineanu și C. Aristia. Cel d'ântai contribuia cu doi galbeni pe lună, lucrări literare și sacrificie tipografice pentru imprimarea de piese teatrale, programe, înscințări, etc. ; cel de al doilea cu patru galbeni pe lună ; iar Aristia cu

¹⁾ În acești timpși se formă o societate secretă ai căreia capi și zeloși sprijinatori erau Constandin Goleșcu și I. Eliade.

Ită și programa acestei societăți:

I. Școala din St. Sava să se împlinescă și să se înalțe la gradul de colegiū. După modelul acesteia să se creeze alta în Craiova.

II. Crearea școalelor normale în capitala fie căruia județ prin elevi eșiți din colegiū.

III. Crearea școlelor primare în fie care sat.

IV. Fondare de jurnale și gazete în limba română.

V Aboliția monopolului Tipografic.

VI Incurajarea spre traducțiuni în limba patriei și tipărirea acestora.

VII. Formarea unui theatru Național

VIII. Stăruirea spre a eși din regimul fanariot prin reforme înțelepte și reînnoirea primelor instituțiuni ale țerei.

(Vezi Isahar pagina 77—78)

²⁾ În timpul guvernului provisor, s'a făcut o mică încercare din partea lui Aristia pentru deșteptarea gustului de Theatru. El a reprezentat cu școlarii șei pe Iunius Brutus și Orest de Alfieri, iar mai în urmă pe Ziira de Voltaire. Pe cele două d'ântai în limba Elenă, iar pe cea din urmă în limba Francesă. Dintre junii școlari s'aū distins mai mult (așia se zice) C. A. Roseti, carele a reprezentat pe Egist tiranul din tragedia Orest cu o ferocia atât de naturală în cât a spăimântat pe public și chiar pe Aristia, profesorul său.

un galben pe lună și îndatorirea de a da lecțiunii dramatice câte șase ore pe fie-care zi.

După șase luni de lupte gigantice în contra dificultăților de tot felul, societatea isbuti a pune în scenă pe *Mahomet* de *Voltaire*, cu luxul și îngrijirea putincioasă în acei timpî.

Piesa în fine reuși de minune. Publicul, acusat astăzi că nu este în stare să înțeleagă producțiunile clasice, se entusiasmase atât de mult în cât cerea prin manifestări sgomotoase reproducerea piesei.

Junii elevi ce se distinseră în această piesă au fost: Nicu Andronescu în rolul lui Mahomet, Ioan Curie într'al lui *Zopir*, Diamandi Nicolae a jucat bine pe *Zeid* și Ralița Michăileanu pe regina Palmira; dar inemicii românilor, prevăzând moralitatea și patriotismul ce putea sa inspire asemenea piese în inima poporului, întrebuințară toate mijlocele și suiră pe scenă comedii și farse imorale care corump spiritul și inima¹⁾.

¹⁾ Iată ce zicea în această materie răposatul B. Catargiu într'un articol făcut în urma represintării dramei: *Misanthropia* și *Pocăința de Coțebue*:

Lăsați dar, voi fiți ai acelor mari domnitori ai lumii, lăsați bufonăria și satira pe seama acelor suflete înghiesuite, pe seama acelor duhuri sărace. Părinții voștri au fost mari și voi nu puteți fi mici. — Veți ca actorul român să arate cea ce este? Fă-l să trăiască în elementele strămoșilor seî. Slava, Amorul, Generositatea, Patriotismul, Răsbunarea, Trufia, Dreptatea, iată ce-l trebuie lui ca să fie mare. Dă-l tragediî sângerose și dramc scrise cu lacreme, și le va juca bine. Nu-l da Farsă, că el nu scie să fie bufon; el n'a sciut a se slugări și a se mai-muța. Nu-l veți vedea nici odată să-și scie rolul, pentru că nu-l place nici în glumă a fi măscărici.

Priviți teatrul ca o școlă de moral, și veți afla pe actori mândri de a fi profesorii norodului, și veți vedea și actori buni. Faceți pe actorul român să mērgă, singur îmbulzit de sine, înecat în lacrimi pe amvonul seî, să învețe, să înduplece, să mișce inimile, să se simță fericit și mândru de profesia sa. Nu-l tiriți în silă a-i pune peruca Bufonului în cap, a-l face o caricatură și a-l umili spre a se scālîmba înaintea unui public, care și el e tot român, și singur nu scie pentru ce nu-l plac scālîmbăturile.

Acesta este misterul Teatrului socotit în adevărata lui însemnare, și ast-fel a fost socotit și între cei vechi.

B. Catargiu.

Efectul moral ce produsese reprezentarea lui Mahomet fu necalculabil : venitul societății filarmonice se înzeci ; numărul membrilor ei se ridică până la șapte-zeci individe, între cari figurau cei mai nobili și mai inteligenți bărbați ai societății noastre. Entuziasmul merse așa departe în cât unii dintre asociați, și chiar dintre particulari în sacra și patriotica lor esaltare, începură a dota societatea cu donațiuni testamentare¹⁾. Dar inamicul cel neîmpăcat al fericirii noastre, văzând toate aceste marimose aspirațiuni ale românilor către civilizare, ațîță mai întâiu gelosia între capii societății, apoi între I. Câmpineanu și Principele domnitor, iar după aceia prin corupțiune și intrigă reuși a distruge acea societate, care de ar fi esistat pân'acum negreșit că arta dramatică și literatura noastră ar fi ajuns la mare grad de cultură.

Mărul discordiei care adusesese această nenorocire fu o medalie de aur proiectată de societate a se da prin vot membrilor societății cari ar fi meritat mai mult. Se zice că Câmpineanu ar fi dorit să i-se dea numai lui acea medalie, și de aceea începuse a lua ton de dictator ; pe de altă parte iarăși principele Ghica, văzând cu ochiul rău crescândă popularitate a Câmpineanului, și temându-se a nu ajunge printr'insa la tron, aduse lucrurile astfel, în cât I. Eliade și C. Aristia își deteră demisiunea și printr'acésta totul se spulberă în vânt.

Puțin ceva mai în urmă, se făcură noui încercări pentru reînființarea societății Filarmonice. C. Aristia fu însărcinat cu această lucrare. El conduse lucrurile cu mare stiiuță și amor propriu ; văzând însă că theatru și literatura erau numai un pretext, iar adevărătul scop era intriga politică, se retrase,

¹⁾ C. Manu dete primul semnal înzeștrând societatea cu două mii galbeni cari înmulțindu-se prin dobînză, credem că se vor fi întrebuințat la clădirea teatrului.

După trecere de cât-va timp, iarăși începură a se ivi simptome pentru redeschiderea teatrului național. De astă dată însă domnitorul însuși se pusese în capul întreprinderii, cu scop, — după mărturisirea contemporanilor — de a paraliza influența Câmpineanului și a surpa tot de odată și teatrul.

Spre împlinirea acestui scop, chemă iarăși pe C. Aristia, și îi propuse Direcțiunea Teatrului cu salariu de galbeni cincizeci pe lună, și tot venitul reprezentațiunilor. Este însă un proverb care zice: „Cine s'a fript cu ciorbă se teme și de iaurt.“

Bietul Aristia se fripse de doă oră cu ciorbă, și cea ce i se oferia acum nu era nici iaurt, nici apă rece. Spre a scăpa dar de această noă amăgire, ceru de la domnitor să i se dea înscris ofertele ce'i făcuse.

Acastă dorință nu i se împlini de domnitor sub diferite preteceste între cari intra și acela că nu voește să se declare pe față protector al teatrului, ca să nu atingă susceptibilitatea Câmpineanului. Aristia primi și se fripse pentru a treia oră, căci după snirea pe scenă a lui Saul de Alfieri cu un succes gigantic, în care se distinse foarte mult junele Curie, începură persecuții indirecte cari aduseră căderea definitivă a teatrului¹⁾

La anul 1844—1845 Constantin Carageali, elev al lui Aristia, părăsi capitala Moldaviei, unde întreprindea arta dramatică cu mare succes și însoțindu-se cu C. Mihăileanu, și prin concursul D-lor Anesti Cronibace, Lăscărescu, Ralița Stoinescu și Caliope Carageali, deschiseră eară-și teatrul. 2)

¹⁾ Cea mai mare lovire dată teatrului, fu oprirea lui Momolo de a mai închiria sala pentru reprezentațiunii Române.

²⁾ Nu vom zice nimic despre progresul său regresul ce a făcut teatrul sub direcțiunea lui Carageali, ca se putem vorbi mai pe larg în romanțul „Ciocoi noi,“ despre tot ce s'a petrecut în teatru până în ziua de astăzi.

CAP. XXI

FEMEEA A SCOS PE OM DIN RAIÛ

Lectorii noştri cunosc planul lui Păturică şi al Duduchi de a ruina pe fanariotul ; u'aũ însã nici o ideã despre igeniósese lor mijlóce prin care'şi puneau în lucrare întunecósa lor intenþiune. Este dar de datoria nóstrã a da aci câte-va probe despre vicleniile acestor duoi şireþi.

Cunóstem cu toþii cã luxul este cel mai teribil agent al corupþiunei: pentru dñsul femeia cea mëndrã şi uşure de minte calcã în picioare credinþa juratã soþului ei, vestejeşte onórea sa şi a familieï, iþi face copii nefericiþi, cade în ura şi dispreþul societãþei, înfine face totul şi se perde în prãpastia celor mai mari crime.

Acest flagel, inventat de Satan, ca sã pearzã pe om prin femeie, de şi se întrodusesese în țarã la noi de cãtre fanarioþi, cu scop de a ne face sã perdem simplitatea şi vieþa cea asprã, ce ne da tãria de caracter, dar el fiind fôrte costisitor, se întinsese numai în clasele cele avute, iar poporul cel de jos remãsese neatins; dar invasiunile, ce neîncetat cãlcarã țara, inrodusesese cu încetul manufactura Europeanã, care se compune în mare parte din diamante şi aurãrii false, precum şi din postavuri şi

mătășării arse, cu care neguțătorii cei fără cunostință înșelau și sărăceau norodul¹⁾).

Răul acesta merse crescând, iar în timpii lui Caragea ajunse la culme. Luxul acum își avea proseliții sei în toate clasele societății: femeile nu mai visaū de cât diamanticele, stofe de mătase și alte țesături de acestea, pentru care erau în stare a sacrifica tot.

Deschiderea clubului de la Cișmeaoa Roșă, și prefacerea lui mai în urmă în sală de theatru, dete o întindere și mai mare luxului. Tótă societatea doria să vază tragediile și operile germane reprezentate de Gherghe. Nu era familiă în care să nu se vorbească despre theatru, și mai cu seamă despre găteala cocónelor. Femeile își martirisaū bărbații, iar junele și juniū pe părinții lor, ca să le cumpere vestminte noi, diamante și parfu-

¹⁾ Că lucsul a corupt în mare parte societatea noastră, nu mai este îndoială. Dovadă la aceasta dăm ordinul Principelui Alexandru Moruz dat către marele Cămărașu, prin care opresce pe neguțătorii de a mai aduce în țeră, flude, lino, mătășării și alte obiecte de lux, căci aduc vătămare și sărăcie norodului. Iată acel ordin domnesc :

Io Alexandru Constantin Moruz Vöevod și Domn țerei Românești.

Dum. vel. Cămărașiu, primind Domnescul nostru pitac, să chiem pe toți lipscanii la Cămară, și să le daŭ porunca domniei mele pentru flude și linaș sadetica în cusături și în basmale ce sunt lucruri care pricinuesc o cheituală zadarnică și o stingere de obște; ca câte dintr'acestea se află acum la prăvăliile lor, acelea numai să și-le vânză ne popriți, iar de aci înainte să scie că fără de a avea voiă să le deschiză și să le vânză, se vor pecetlui, și făcându-se zapt la Cămara Domnască. se vor scöte din țeara domniei mele afară, și mai mult nu vor fi îngăduiți a le deschide și a le vinde aici. Drept aceea ca să n'aibă pricină de îndreptare că n'aū sciut, să le arăți porunca Domniei mele hotărîtore ca să o scie ; așjiderea să arăți dumneata porunca aceasta la vel Vameși al Carvasarali ca de acum înainte ori câte de acest fel numite mai sus lucruri zadarnice va găsi intre mărfurile ce aduc lipscaui, pecetluindu-le de față cu stăpănu acelei mărfi, să le trimită la Cămara Domniei mele. Și însumi eu Domnul am poruncit,

1794 Martie 11.

(După Condicta Archivei cu No. 112 roșiu fôia 219 verso).

mării. În darn se opunea bietul *calemgiu* la pretențiunile femeii sale, în darn îi repeta de o miă de ori că dintr'o leafă de cincîzeci lei pe lună!) nu pôte să ție greutățile familiei și să facă și lux, căci femeia punea mânele în șolduri și îi răspunea prin aceste cuvinte : — Calicule ! dacă n'ai stare, de ce te-ai însurat ? să'mi faci rochiă de *malțef*, și să'mi cumperi șal și cercei de Lpisca, auzi tu ? C'apoi 'mi fac eū..... Ințelesu-m'ai ?

Nenorocitul soț tăcea și privea cu sufletul plin de întristare pe soția sa îmbrăcată întocmai ca cele mai d'ântai cocóne, fără să'si aducă aminte că a contribuit cât de puțin la strălucitul lux al soției sale

Intr'o sêră Postelnicul Andronache, în contra obiceiului sêu, se afla acasă la dênsul. El ședea pe o sofa fumându-și ciubucul cu o flegmă demnă de un osmaliū și vorbea din când în când cu Păturică.

— Așa, Dinule dragă, zicea el, să ne mai mēsurăm cheltuelile că nu mergem bine. Ce D-zeū ! Eū câștig pe tot anul aproape la patru sute pungi de bani,și cu toate astea vii neîncetat de'mi spuī că n'avem bani și mă sileșci să fac împrumuturi.

— Foarte bine te-ai gîndit, milostive cocóne, numai este cam târziu. Datoriile s'aū mărit fôrte mult prin neplata dobênzelor ; Costea Chioru vine în toate zilele de'mi cere dobênda și capetile ; grămăticul lui Baron Meitani asemenea, fără a mai adăoga că de multe ori întâmpin cheltuelile curții din mica mea lefșóra de *calemgiu* pe care'mi ați dat'o *blagorodnicia* vóstră.

— Dar bine, Dinule, imi aduc aminte că chiar în luna trecută am câștigat peste o sută pungi de bani de la slujbele ce

¹⁾ Șeful de masă pe atuncī se plătia 50 lei pe lună, și'si scutea via din vinărici și individul seū de podvezi și angarii; plătea însă la primirea ordinului de orînduire lei 5, sub numire de havaet (Condica, archivei No. 121 fóia 20—26 roșiu).

am dat la unii alții prin mijlocirea mea; ce s'aũ făcut acești bani ?

— S'aũ cheltuit toți, milostive cocoane.

— Ei bine, pe ce ? fă-mă să înțeleg.

— Asta este foarte cu putință; să adun catastiful să vezi.

Ciociul se pogori jos în camera lui și se întorse într'o clipă ținând în mână o carte mai mult lungă de cât lată pe care deschizând-o citi cu o manieră cancelarică :

**Catastih de dosolipsie¹⁾ al casei Dumnealui Marelui
Postelnic Andronache Tuzluc.**

Leatul 1818 Septembrie 1

<u>Talere.</u>	<u>Bani</u>	<u>Primiți</u>
20,000“	—	De la șapte ispravnicî ce aũ luat pitacele din mîna mea.
6,585“	—	Ipac de la alte huzmeturî date prin mine.
3,567“	—	Ipac de la noii căpitanî de poteră, ce 'și-aũ luat pitacele tot prin mine.
8,600“	—	Arenda moșiei Plênsurile pe leatu 1818.
1,250“	90	Ipac din vînzarea a două mîi cincî sute vedre vin, vadra pe bani șase-zeci.
2,500“	—	Din vînzarea pădurei după moșia Chinuelele.
3,500“	—	De la igumenî pentru volnicii și alte madele.
2,000“	—	De la episcopul Râmnicului pentru prefacerea unui zapis de datorie.
1,700“	—	Ipac de la Episcopul Buzău.
297“	30	De la două nemți ca să aibă voie a juca pe la bilciuri: <i>la o para cincî²⁾</i> .
<hr/>		
50,000“	—	Fac peste tot primirile.

¹⁾ De dare și luare

²⁾ Jocul Rolinei pe care poporul nostru 'l numia „la o para cincî“ și „baba rusu te îmbracă, baba rusu te desbracă.“

Cheltuiți pe leatu 1818

<u>Talere.</u>	<u>Bani</u>	
3,680“	—	Cheltuiala cuini, care se vede trecută condei cu condei în catastiful Stolnicului.
1,560“	—	Lemne pentru iarna trecută.
800„	—	Cărbuni.
600“	—	Fèn și orz.
380“	—	Imbrăcăminte ȝiganilor.
1,800“	—	Facerea unui han la moșia Chinuelele.
400“	—	Dregerea butcei și a rădvanelor.
15,000“	—	La două ziafete : unul la sf. Andrei și altul la sf. Vasile.
12,500“	—	Dați giuvaerghiului pentru diadema de diamant și alte giuvaericele date cocoanei Duduchi la sfintu Andrei.
1,000“	—	Chiria caselor cucónei Duduchi.
250“	—	Ipac simbria slugilor đumneaei.
3,000“	—	Ipac simbria arnăușilor.
8,000“	—	Giuvaeruri, blane de samur, cacom și de belchișă i cumășuri de rochi cocóni Duduchi de sf. Vasile.
250	—	Dați lamaciilor și calemgiilor ce au venit cu crăciunul domnesc ¹⁾ .
250“	—	Dați meterhaneli, indiciilor, fustașilor și altor tagme de slujitori bacșiș de sf. Vasile.
19,380“	—	Dați blagorodnicei Vóstre pentru buzunar în mai multe rinduri.
1,200“	—	Simbriele slugilor casei.

¹⁾ După obiceiul de pe atunci, condicarii și logofei de Divan se duceau cu crăciunul la domnitorul și pe la toți boierii cei mari.

200“ — Bacșișul de sf. Vasile.

66,670“ — Fac chieltuiți.

50,000“ — Se scad primiți.

16,670“ — Chieltuiți mai mult și cari s'aū luat cu dobîndă de la Costea Chiorul.

Fanariotul ascultă cu luare aminte socotelile ce 'i înfățișă Păturică, dar când ajunse la închiere și văzu luate de vînt cele una sută pungi de bani, și o datorie nouă de lei 16,670 cu dobîndă ovreiască, oftă din adîncul inimei; dar în momentul când era să facă ore-cari băgări de seamă și muștrări vătăfului sēu de curte, ajunse la urechia sa sgomotul unei trăsuri ce se oprise la scara caselor sale.

Păturică eși să vază pe visitor și revenind anunță pe Chira Ducea.

— Ducea! esclamă fanariotul cu surprisă.

— Da! milostive stăpâne, dumneaēi.

— Lasă-mē dar singur, și te voiū chema la trebuință.

Păturică plecă capul în jos și ieși din cameră, se întâlni față în față cu Ducea, căreia îi șopti încet: — „să te vēz, acum este timpul.“

— Lasă pe mine, respuse ea cu un accent ce se stinse pe frumósele ei buze, precum se stinge o armonie de tonuri musicale purtată pe aripile vîntului din locuri depărtate; apoi intră în iatacul greului, și șezu lângă dînsul pe sofa. Vestmintele ei simple dar bine tăiate, coafura cea împănată cu rose și micșunele, parfumurile cu care era stropită, și mai presus de tóte grațiosul aier ce avea în acea séră, arătă până la evidență necesitatea ce avea ea de a încânta și a ameți pe fanariot mai mult de cât tot-d'auna.

Scopul ei era deja pe jumătate împlinit, căci fanariotul cum o văzu deveni palid, și începu să'i tremure fibrele de emoțiune.

— Dumnezeu! cât ești de frumoasă Duduco, exclamă el cu ochii retăciți, și cercând cu mâna tremurătoare să apuce pe a frumoasei cochete

— Râzi de mine, cocóne Andronache, eú nu sunt atât de frumoasă precum zici.

— Nu, Duduco, îți spui adevărul.

Greca se plecă și'l sărută pe obraz cu un transport de amor prefăcut, luă mâna lui într'ale sale și o acoperi de sărutări, apoi căzu în niște meditațiuni, pe care fanariotul le tălmăcea în multe chipuri, dar toate în favórea amorului său.

Mai multe scene de un amor delicios se petrec între dânșii, dar când greaca crezu că a sosit timpul să dea lovitura decisivă se prefăcu într'o adencă întristare, oftă cu o prefacătorie ce nu s'a mai văzut pên'acum chiar la cei măi lăudați actori dramatici ai teatrului nostru, și vórsă câte-va lacrimi mincinoase.

Fanariotul o privi cu estas și durere de inimă, căci din nenorocire o iubia pênă la nebunie. În momentele acestea vicleana femeia, scóse o gevea albă din buzunarul unei scurteice blănită cu *cacom* alb, și își șterse ochii, apoi îmbrățișă pe fanariot și începu a'l săruta cu buzele ei cele rumene și arzătoare ca focul.

Aceste fine prefăcătorii puse pe fanariot într'o pozițiune fórte critică; el nu scia la ce să atribue lacrimile și furiile de amor ale amantei sale.

Greaca începu iarăși a ofta și a lăcrăma.

— Ce ai Duduco, de ce plângi și oftezi? o întrebă fanariotul cu un aer în care se vedea disperarea și curiositatea. Spune'mi cine te-a supărat?

— N'am nimic, nu m'a supărat nimeni.

— De ce plângi dar? De ce oftezi?

— Plâng nenorocirile mele.

— Și care nenorociri; nu te îmbrac! nu'ți daú de mâncare

și casă ? în sfârșit, nu te iubesc mai mult da cât pe mine ?
Nu vezi că amorul tău m'a *zalisit* ; am ajuns ca *Manea nebunul*.

— Prefăcătorii bărbătești și nimic mai mult.

— Nu, duduco; pe viul Dumnezeu, te iubesc din totă inima.

— Dacă m'ai iubi, m'ai lăsa și pe mine să mă duc la plimbare, la teatrul nemțesc și la comedie ; nu m'ai ține închisă ca p'un papagal, și îmbrăcată cu trențele astea, ca o preoteasă de mahala .

— Dar bine *giuvaericalele* ce'ți am trimis la zioa mea' *cumașurile* de rochii, șalurile, toate acestea le numesci trențe ? zise fanariotul ofensat și atins de nemulțumirea amantei sale

— Nu sunt trențe, dar nu sunt la modă.

— Să le schimbăm și să luăm altele de modă.

La aceste cuvinte, Duduca începu să râză cu *hohot*.

— De ce rizi ? întrebă fanariotul.

— Auzi acolo, să le schimb, da slavă Domnului nu sunt nici condicărăsă nici teleloaică.

— Dar bine, Duduco dragă, e păcat să șează de gēba în sîpet.

— M'am gîndit eu la acesta și le-am vîndut pe toate la Tolba ovreica .

— Și acum ?

— N'am alte haine decît acestea ce le vezi, și cercei, aceștia de tumbac (bronz).

— Și ce ai prins pe dînsele ?

— Mai nimic; o mie cinci sute de lei.

— O mie cinci sute !... dar știi tu Duduco, că acele lucruri costiseau peste o sută pungi de bani ?

— Teleloica mi-a zis că petrele sunt pröste.

Grecul rămase pe gînduri apoi zise :

— Ei bine, Duduco, cu ce o să eși acum în lume ?

— Cu vesmintele ce vezi pe mine.

— Să te ferească Dumnezeu de una ca acesta.

Amorésa Postelnicului Andronache nu va purta nici o dată rochi de mauîță și de bogasiu.

Gréca, mulțumita foarte mult de ambițiunea în care adusese pe amantul ei, schimbă vorba.

— Am auzit, zise ea, că theatru nemțesc este foarte frumos și nemțoica cea ténără a înebunit lumea; se mai zice iarăș că Hatmanul Cărăbuș móre după dênsa. Când o să mă duc să o văz și eu? Ai? Spune-mi?

— O să vié vremea, scumpa mea.

— Am auzit că zilele astea o să parastisescă Italiana în Algir, bucată cu cântece. O să mă duci să o véz și eu?

— Da, da, o să te duc, îngină fanariotul aprins de gelosia.

— Să văz și eu cucónele și boerii cei mari.

La zicerea boiári, gelosia fanariotului se irită și mai mult; el se temea să o espue vederi lui Beizadea C. și a eapioldașilor lui, căci îi scia cât eraă de stricați.

Duduca se prefăcu că voește să plece, dar în momentul când își luă rēmas bun dela amantul ei ușa camerei se deschise puțin și lăsă să se vază capul cel pleșuv, și fața cea plină de viclenie a lui Costea Chioru bogasierul.

— Kir Costea! zise Duduca cu o suprisă prefăcută.

— Dă, plecată slugă a Mării sale Marelui Postelnic, și a dumitale pré strălucită coconiță, — respunse șiretul, lăsând să se vază cât se putea mai bine o cutie cu giuvaricale și câteva șaluri și cumășe de mătăsării.

— Ce ne-aduci nouă, Kir Costeo, esclamá fanariotulu cu gravitate

— Să trăeșci, archon Postelnice! Am desfăcut astăzi taxidul de marfă ce am prmit de la Tarigrad, și după datorie am venit mai ăntii la Înălțimea ta, ca să'ți alegi, ce'ți va plăcé.

— Aferim Kir Costeo ! să trăești; dar ia spune'mi ce ne-ai adus; deschide-ți cutiile să vedem și noi. Ai, dă te mai încóce.

Costea Chiorul deschise cutia pe care o adusese cu dînsul, și începu a desface mărfurile pronunțînd cu îngîmfare numele fiă-căreia mătăsării sau giuvearica: asta este *hataia* de Veneția, *sadea*, *hataia Florantin*, *Camohus* de Veneția cu fir, *camohus sadea*, catifea cu aur și *sadea* de Veneția, *Sandal cianfes*, *canavetu*, *tafta*, *atlas vîrgat* și cu flori; *hares pugiu*, fesuri *tuneslii*, basmale de Triest, de Franța și de Englitera, *tulpan mosc*, *alagea* de Triest, șal de India *ciceaclii*, șal *bozafer* cu flori p'în colțuri, *gear* de India, *sangulie*, brăuri *caragiatar* cusute, *cutni*, *alagea*, *citarii* și *gazii* de Prusa, *suvaele* de Hale 1)

Greaca privia cu ochii schinteiători mătăsările de Veneția, de Franța și de Brusa, și când îi plăcea vre-una, făcea lui Costea câte un semn de înțelegere, ear el punea la o parte materia aleasă.

— Ceva giuvaericale frumoase și eftine, esclamă Dduca cu vocea tare, și făcînd un nou semn de înțelegere neguțătorului.

— Avem, strălucită coconiță, de cele mai frumoase, dar sunt cam scumplete.

— Nu te teme de preț, adaose Postelnicul cam atins la mîndria — scóte tot ce ai mai bun, și voi plăti cu bani *peșim*.

Aceste cuvinte umplură de bucurie pe amîndoi amăgitorii. Costea Chiorul începu să scoată dintr'o cutie Coliere (*gheordane*) de diamante și de rubine, cercei de briliant și matostat, făcînd fie-căruia obiect câte o laudă nemeritată.

Dduca alese un colier de diamant, o pîreche cercei de briliant, câte-va inele de rubin și smarand; vre-o câte-va carfițe

1) Vezi catalogul vîmilor din timpii lui Caragea ce se află trecut in condica Arhivei Nr. 121 fóia 210.

Slugile boareșei

(ace) de aur cu petre scumpe și zece bucăți de mătăsării din cele mai scumpe.

— Ia să vedem, Duduco dragă, ce ți-ai ales? Vicleana femeii arată fanariotului toate obiectele, și ca să ațâțe și mai mult ambițiunea lui, zise cu un zîmbet inrăutățit :

— Iată lucrurile ce am ales, dar....

— Dar ce ? respunse fanariotul ofensat.

— Costisesc prea mult, nu sunt pentru mine.

— Aceste vorbe mă supără, Duduco. Ia ori ce'ți place ; și chiar toată marfa lui Costea, ca să vezi că pentru amorul tău sunt în stare să jertfesc chiar viața mea. Apoi întorcându-se către Costea, îi zise :

— Fă socoteala Costeo și spune-mi ce'ți sunt dator ?

— Numai de cât, Măria ta, și scoțând un petic de chărtie din sân și un condei de pană din călimărilor de alamă ce purta la brâu, se prefăcu că scrie și sumarisește ; iar după ce cletină capul de câte-va ori, ca să arate de câtă importanță era suma ce avea să pronunțe, zise :

— Giuvaericalele și *cumașele* de rochi costisesc una.... sută... douăzeci pungi de bani.

— A ! A ! E foarte scump, nu iaș nimic, exclamă greaca luând un aer de o sublimă prefăcătoare.

— Ține-le pe toate, adaoș fanariotul, și întorcându-se către neguțător, îi zise cu mândria :

— Vrei să'ți plătesc acum îndată în bani *nacht*, sau să'ți fac zapis cu *dioria*?¹⁾

— Bine ar fi să'mi plătesci în *nacht*, dar ca să nu te supăr, primesc și pe datoriă ; să'mi dai însă o poliță cu nume deschis către Baron' Sachelarie, sau către Căminarul Polizache, și totul se va isprăvi.

¹⁾ Cu termen.

— Bine, fie după cum zici.

Polița se scrisese și se dădese în mâna lui Costea, care o primi făcând închinăciuni până la pământ.

În momentul când se termina această infernală tilhărie, un gemet răgușit se auzi în cameră. Nimeni nu bagă de seamă, afară de Duduca, care deveni palidă ca un cadavru.

Acel gemet ce semăna cu urlatul de bucurie al demonilor când fac să cază un sânt în lațurile lor, era expresiunea infernalei bucurii a lui Păturică, carele prin stratagema de acum a Duduchi, devenia stăpân pe tot ce'i mai rămăsese bietului fanariot.

Duduca și Costea eșiră amândoi din casa fanariotului, mulțumiți de treburile ce făcuseră.

CAP. XXII.

ITALIANA ÎN ALGIR ¹⁾.

În mahalaua numită în vechime *Popa Dîrvaş* iar acum Biserica Albă după podul Mogoşoi, faşia'n faşia cu casele cele marî ale Deşliului²⁾ se afla pe timpîi lui Caragea o piaţă în mijlocul căreia clădise dómna Ralu o sală de club care mai în urmă se prefăcu în teatru. Acest edificiu avea lungimea de opt-spre zece

¹⁾ Subiectul acestei opere se compune din fabula următoare : Corsarii Algirului într'una din expediţiunile lor, prinseră o corabiă florentină în care găsiră o mulţime de obiecte de mare preţ şi câte va sute de călători, pe cari îi făcură prizonieri. Intre aceşti nenorociţi era şi o damă frumoasă împreună cu un gentilom bătrân numit Don Thadeo, carele îi făcea curte de mai mult timp, dar în loc de amor nu dobânda de cât ura frumoşei dame. Ajungând în fine corsarii la Algir, împărşiră prăzile între ei, dând o parte Deifului, una armatorului corăbii, şi pe cea de a treia echipagiului. Frumósa damă şi Don Thadeo ce trecea de frate al ei, fură înfăţişaţi înaintea lui Mustafa, Deiful Algirului, carele înamorîndu-se de dânsa ca un smintit, dede ordin să o transporte în harem, iar pe presupusul ei frate îl onoră cu rangul de mare Caimacam, şi se servea de dânsul ca să comunice frumoşei femei înlocatul său amor. Intr'o zi Deiful hotărî să termine acest amor de capriciú. Chiemă dar pe un sclav favorit, şi îi dete ordin să introducă la dânsul pe străina se 'i însufiase atâta pasiune; iar lui Thadeo îi zise, că pe dată ce 'i va face semn printr'un strănutat repetat de trei ori, să iasă afară. Dama veni; Deiful se simţi aprins de uu foc neobicinuit; strănută de trei ori, dar Don Thadeo aprins şi mai mult de gelosia, nu voi să iasă afară, cu toate amerinţările Deifului. În fine comedia se termină, că Deiful şi Thadeo sunt amăgiţi de frumoşa damă, iar ea părăseşte Algirul împreună cu Liudoro, vechiul ei amant, pe care îl regăseşte între sclavii din Algir.

²⁾ Astăzi ale Slătineanului.

stinjenî, iar lăţimea de nouă şi câte-va palme; privit însă din punctul de vedere al stilului şi altor amănunte arhitectonice, nu prezintă nimic însemnător. Interiorul lui se compunea dintr'oa sală de spectacol şi câte-va camere situate la dreapta şi la stânga sălii. Intr'una dintr'ênsele se ţinea dulceaţa, rachiuri şi bături răcoritoare pentru trebuinţa publicului; iar în cea de a doua, şedeau slugile boierilor pe timpul reprezentaţiunei.

Sala teatrului, propriu zisă, avea trei rânduri de loji tapetate cu postav roşiu, şi împodobite cu perdele de chimbrică cu ciucuri albă. La dreapta era o sofa îmbrăcată cu catifea roşie pe care şedea domnitorul, iar mijlocul sălii era acoperit cu laviţe captuşite tot cu postav roşiu. Scena se deosebea de restul sălii printr'oa cortină pe pânză pe care era desemnat Apolon ţinând lyra pe genuchi. Intr'un spaţiu mic ce despărţea scena de public, erau o mulţime de scaune şi pupitre¹⁾ destinate pentru muzicanţii ce compuneau orchestra de pe atunci. Iluminaţia era în adevăr curiosă, căci în loc de lampadariu şi lampe, teatrul era peste tot iluminat cu lumânări de seă, puse în sfesnice de tinichea spânzurate împrejurul sălii²⁾. Preţul intrărei era regulat în mo-

¹⁾ Bănci mici pe care pun artiştii notele în timpul esecutării. Acestă numire mai servă şi spre a demonstra gradul de perfecţiune al artistului de orîce instrument.

²⁾ În timpul domniei lui Grigore Vodă Ghica, trecând pe la noi Marchisul de Ribopiers Etieul Rusiei la Constantinople, Domnitorul luă măsură spre a 'i face o primire mai distinctă. Astfel dar între alte tratamente ce 'i făcu, îl invită şi la un bal public dat în onoarea lui. Marchisul se duse la bal mai mult ca să observe gradul de civilizaţie al societăţii noastre; dar mătăsarile, şalurile şi mai cu semă diamantele ce vëzu la damele Române îl surprinse; căci numai diadema, cercei şi ghiordanul cucónei Z*** M*** costa peste un milion; din întemplantare Marchisul îşi aruncă privirea şi asupra iluminăţii sălii, şi cu destulă surprindere vëzu că era iluminată cu lumânări de seă. A doua zi venind la curte şi fiind întrebat de către domnitorul, de a petrecut bine sau nu, Marchisul răspunse, că luxul cucónelor noastre este egal cu al nobleţei din Petersburg, numai un lucru nu 'mă a plăcut, zise el domnitorului.

— Ce lucru? întreabă Vodă Ghica cu nerăbdare.

dul acesta : Lojile de mijloc se plăteau câte un galbeu, și erau lăsate pe seama boierilor celor mari, a consulilor și altor persoane de distincțiune; lojile de jos și cele de la al treilea rînd se plăteau cu lei zece, și erau comune pentru toți, cei ce voia să le închiria, iar parterul se plătea câte lei trei de fie-care persoană.

La opt Septembrie 1818, pe fațada teatrului despre care vorbirăm, era lipit un afiș scris în limba grecească și tipărit în tipografia boierilor Clinceni. Acest afiș vestea înaltei nobilimi și respectabilului public de pe atunci, că în seara acelei zile era să vadă și să auză opera „Italiana în Algir“ de compositorul Ioachim Rosini.

Acastă operă fiind anunțată de mai multe ori și încă nereprezentată, ațitase foarte mult dorința publicului de a o vedea. Amatorii dar de teatru veniseră cu două ore înainte deschiderii teatrului, spre a-și cumpăra bilete de intrare; și ca să fugă de uritul ce pricinuește așteptarea, unii se plimbau formând mici grupe și discutând despre diferite cestiuni de care se interesa; iar alții formaseră un mare cerc împrejurul afișului, și comentau musica și intriga piesei cum se pricepeau. — „E tragedie, ziceau unii.— „Ba este comedie, răspundă alții, afară de câți-va învățați, cari luând cuvintelele drama „giocos“ în sens material, afirmă cu aroganță că nu este nici tragedie, nici comedie, ci jalnică privește cu jocuri și cântice!

În timpul când se petreceau toate acestea, pe piața și înaintea teatrului, se deschise o ușă, și se văzu capul cel pleșuv și fața cea galbenă și rece a neamțului casier Privitorii ce pene aci așteptau liniștiți, cum vîzură pe casier, năvăliră toți de odată și începură a cere bilete cu un zgomot foarte mare.

— Lumînările cele de seă, al căroră fum strica aerul sălii.

— Cât despre aceasta, ai dreptate, archon Marchis; dar la noi numai Domnul are voie să arză lumînări de ceară, cei alți cată să arză de seă.

Neamțul însă își vindea marfa sa cu sânge rece și după regulă, fără a se tulbura cât de puțin de cererile ce i se adresau în numele celor mai mari boieri ai țării; dar când auzi strigând: „Lojea marelui Postelnic Andronache Tusluc“ tăia numai de cât biletul și'l dade cu atâta grăbire, în cât era aproape să uite a cere costul ei.

În fine pe la șapte ore și jumătate după amăzi, porțile teatrului se deschiseră; publicul începu a intra înăuntru salutat cu temenele de arnăuții ce formau garda de onore, și în puțin timp lojile și parterul se umplură de privitori.

Directorul teatrului, fiind înșchiințat la timp, că în acea séră era să vie și Domnitorul împreună cu totă ecpaiaoa sa (suitsa sa) osebit de alte înfrumusețeri de ocazie ce făcu, dede ordin a se lumina teatrul cu luminări de séră, care de și producēju o lumină fórte slabă, erau însă de ajuns, ca să facă a schinteia în mii de culori diamantele și alte petre nestimate grămădite pe cerceii, fuliile și ghiordanele cocónelor.

Intr'una din lojele curții, sta Beizadea Costache Caragea împreună cu doi fanarioți și cu Hatmanul Cărăbuș, favoritul și neseparabilul seú amic. Acest frumos și libertin pricipe privea prin tóte lojile ca să găsească vre o frumusețe necunoscută încă de dênsul, spre a o face victimă plăcerilor sale. După ce făcu un gir de privire peste tot teatrul, ochii lui rămaseră înfipți asupra unei june femei, care pe lângă o rară frumusețe și eleganță avea și un costum din cele mai la modă și mai bogate. Ea era înbrăcată cu o rochiă de catifea pătlăginie cu pepții rădicați, și cu mânicile strimte după moda de atunci. Mijlocul il avea închis cu un colau țesut în fir *sîrmă*; iar în mijlocul peptului avea o mare floare de diamant, care fiind pusă pe rochia cea de coloare închisă, strălucea cu mai multă tărie. Gâtul ei era acoperit cu simiset de blonduri de Olandă și cu

un ghiordan (*coliet*) de smaragde și safire; în urechile sale cele delicate erau atârnați niște cercei de diamant mari și strălucitori; pe cap avea un fes alb de Tripoli legat împrejur cu o *sangulidă* albă cusută cu mătase și fir, ale căreia extremități forma un frumos nod în care erau înfipse două flori de diamant. După ce Beizadeaua o privi cu multă luare aminte, se întorse către Hatmanul Cărăbuș și îi zise :

— Costache ?

— Auz Măria ta.

— Cunoscî tu pe cocóna aceia ?

— Care, Măria ta ?

— Aceia care șade în loja de lângă a Conțului Prusienesc. Cărăbuș privi cu luare aminte locul indicat, apoi răspunse cu mare liniște :

— O cunosc Măria ta.

— Cine este, spune-mi ?

— Este fata lui Mihalache Ciohodarul.

— Să vedem, pare că'mi aduc aminte; cum ai zis ? .. fata lui...?

— Fata lui Mihalache Ciohodarul din Isvor, și acum ținătoare a Postelnicului Andronache Tusluc.

— Da, da ! imi aduc aminte, o cunosc.

— Veți fi voind pôte să o vizitezi, adaoase Cărăbuș cu acel interes, ce mișcă pe toți junii cei demoralizați, când li se presintă noui ocațiuni de desmerdări simțuale.

— Ți-am zis că o cunosc și credeam că înțelegi noima acestui cuvânt laconicesc.

Pe când se petrecea acest discurs între beizadea și favoritul său, *Seleam Ceușul* curții domnești intră în teatru și anunță venirea Domnitorului.

Vestea aceasta făcu să se nască un freamăt în tot publicul,

carele aştepta venirea principelui cu acea nerăbdare şi curiozitate proprie mulţimei şi glótelor societăţii.

În fine principele intră în teatru cu aerul său de mărire, pe care fanarioţii sciu foarte bine a'l imita. Publicul strigă de trei ori : Să trăiască Măria sa ! apoi se linisci.

Representarea începu prin frumoasa uvertură, scrisă de celebrul Rosini în momente de o fericită inspiraţiune, şi merse înainte pînă la faimosul terţet din care se formează finalul primului act, după a căruia terminare cortina se lăsă, iar publicul din parter şi chiar din loji eşi afară ca să se răcorească.

După o mică pauză clopoţelul dedese semnalul începerii actului al doilea. Spectatorii se aşezară pe la locurile lor şi se puseră a asculta cu mare atenţiune frumoasele melodii ce se coprind şi în acest act ; dar pe când represintaţia ajunsese la scena în care Mustafa Deiul Algirului trimite pe sclavul Lindoro să cheme pre Isabela, iar lui Thadeo Caimacamul său, îi zice că pe dată ce se va auzi strănutând de trei ori, să iasă afară...

Pe acest timp doi Condicari de divan ce şedeau pe o laviţă şi ascultaū opera, începură a vorbi între dênşii şi a rîde ca nişte nebuni.

— Este curios dar fórte adevărat, zise leşinând de rîs unul dintre cei doi Condicari, adresându-se către cel-l-alt.

— Despre ce este vorba, răspunse cel întreat zâmbind fără să scie pentru ce ?

— Priveşte te rog mai cu băgare de sémă la ceea ce să petrece pe scenă, şi vei vede că seamănă ca două picături de apă cu ce se petrece în casa Postelnicului Andronache Tuzluc.

— Şi ce se petrece în casa aceluî boier ?

— Lucruri mari nenişorule, gugumăniî ne mai anzite ! Vezi pe cucoana aceea care şade în loja de lângă Eliciul Prusiei ? uită-te bine la dênşa ; vezi cât e de gătită ; diamantele şi ru-

binele snt aruncate pe dânsa cu lopata, par'că e brezaia, saî telelôica.

— Eî bine, o vëz.

— Acea femeie este țiitorea Postelnicului Andronache Tuzluc.

— Bravo, e frumósă de minune.

— Așa este precum zici, dar eu unul m'aș lipsi de asemenea frumusețe și fericire.

— Da de ce, bei-mu ?

— Pentru că l'a lăsat în sapă de lemn ; l'a făcut pe om să'și vënză doë moșii pân'acum, și mult puțin ce i-a năi rămas, o să se strige mâine poi-mâine la mezat de către datornici.

— Sârmanul om ! pôte că l'o fi iubind, și dragostea ametește.

— Așa nu măi crede, nu'l iubesc de loc ; și pentru măi mare ocară a bietului om s'a îndrăgit cu vâtaful lui de curte, și'î tócă starea fără mustrare de cuget.

— Ciudat lucru ! Dar ia spunë-mi, cine este acel vâtaf de curte ?

— Este un oare-care Dinu Păturică, un opincar de la Săcuieni și un șiret de n'are părechie.

— Dar bine mă frate cum s'a alăturat el pe lângă Postelnic ?

— A venit în curtea lui cu picioarele góle, și trențáros ; bietului om i-s'a făcut milă de dânsul, l'a îmbrăcat, l'a dat la școală ca să învețe carte grecească, l'a boierit, l'a pus în huzmet : și el drept mulțumire pentru toate aceste părintești faceri de bine, îi mănâncă starea și 'și bate joc de cinstea lui.

— Curios lucru ! Dar bine, nu s'a găsit cineva să 'i deschiză ochii, și să 'l scape de această prăpastie spăimântătoare ?

— Nu știu zëu ; știu însă că eul unul de a-și fi dintre cei măi de aproape prietenii ai lui n'ași cuteza să 'i daü sfat în madeaoa acésta.

— Și de ce să nu'i faci acest bine ?

— Pentru că m'aș învrăjbi cu dânsul.

— Nu înțeleg nimic.

— Ascultă măi frate : Omul dacă apucă să cază la o patimă oare-care, póte să'l sfătuiască tótă lumea, chiar Dumnezeu de ar veni și 'i-ar zice să 'și vie în simțiri, el nu 'l ar asculta, ci va merge înainte până ce va da în prăpastie.

Un mic sgomot ce venia despre ușa teatrului, dede ocașune unuia din spectatorī a se rădica după laviță, și a privi în partea în care se afla cei doi Condicari. Acel om era Postelnicul Andronache Tuzluc ; el auzise tot ce se vorbise de dânsul, și voind să cunóscă mai bine pe cele două persóne, ce se ocupău de trebile sale, se servi de acea ocașiune, ca să'i pótě privi în față.

CAP XXIII.

SLUGILE BOIERESCI.

Pe când flórea societății din Bucuresci petrecea în sala teatrului ascultând musica lui Rosini, și privind magnificul fast al lui Caragia și al copiilor sei, într'o cameră alături cu sala teatrului erau adunate tote slugile boieresce și asteptaū acolo eșirea boierilor din teatru, ca să le ajute a se sui în butci și a'i duce pe la casele lor.

Camera această era fórte spațiosă și mobilată cu paturi de lemn învelite cu rogojini. Un mangal de aramă plin cu cărbuni aprinși slujea de încălzit, și un felinar cu patru lumînări spânzurate în mijlocul casei, procura lumina trebuinciosă.

Între slugi (feciori) esistă de mult timp un fel de ierarchiă întocmai ca cea din clasele boierilor: boier este Marele Ban, tot boier este și Pitarul și Șetrarul; dar Banul și cei de seama lui șed la masă cu Vodă, pe când boierașii cei mici tremură de frig prin săli saū aprind ciubuce boierilor celor mari.

Feciorii de pe la boierii cei mari plecând de la această regulă de distincțiune, ocupaū în paturi locurile cele mai bune, iar cei-l-alți ședeau unul lângă altul înghesuți ca sardelele în butóie.

Feciorul Banului X*** după ce împlu ciubucul stăpânului seū și se înfășură în giubeaoa îmblănită cu samur tot a stăpâ-

nului seü, se trinti în pat cu nepăsare și se puse a fuma ca un Cadiü. Feciorul Vornicesei G*** întorse maloteaoa stępânes-ei pe dos și se îmbracă cu dânsa, apoi după ce făcu un fel de pernă din șalul și sanguliile ei cele de mare preț, puse capul pe dênsele și se lăsă în brațele somnului. Căți-va din feciori ca să gonească uritul începurë a juca cărți pe fundul ișlicului Marelui Clucer T***, iar cei-l-alți rămaserë cât-va timp într' un fel de nemișcare amestecată cu o ușoră somnolență.

Ioniță, — ast-fel se numia feciorul Banului X*** — terminând fumarea ciubucului, tuși de două trei orï cu ifos boïeresc, apoi zise celor-l-alți :

— Știți una băeți ? mie'mi e sete ; cine face cinste ?

— Eü, răspunse unul dintre feciori.

— Bravo Dumitrache, bravo ! ai semne de procopseală, adao-se Ioniță vesel pentru aprobarea propunerii sale.

— Are dreptate să facă cinste, zise un alt fecior cu aer de gelosie învederată.

— Da de ce ?

— E ! E ! Să trăiască stępâna sa și coconul Costache....

— Și de ce să trăiască spune-ne și nouë ?

— Pentru că Dumitrache al dumneavóstră, Dumitrache ăl cu cinstea, este mijlocitorul lor, dar o să spargă dracu opincile, și par'că vëz pe Dumitrăchiță al dumneavóstră bătut la falangă saü sdrobit cu topuzul.

— Și de unde scii tu tóte acestea ? întrebă Ioniță.

— Më întrebï de unde știü ? E ! e ! băieți. Eü știü tot ce se vorbește p'în tóte casele boieresci ; cunosc chiar cele măi ascunse sfaturï ale boierilor.

— Dar bine cum le afli tóte acestea ?

— Asta este iuschiuzarlicul meü.

— Spune-ne și noë cum faci tu de afli tóte tainele boieresci ?

— Cât despre casa stăpănu-meu, știu tot ce petrece într'ânsa, căci cum vine câte un boier străin sau alt cine-va, eu întru după dânsul și ca să nu se bage de seamă șiretlicul meu, une-orî mă prefac că mut un scaun de la un loc la altul, alte orî netezesc macaturile pe pat, împlu ciubuce, sau pun apă próspectă în caramfile. În timpul acesta boiării vorbesc și verzi și uscate, fără să le treacă prin minte că'î ascult ; eu însă le bag tóte la cap și mă folosesc de dânsule la timp.

— Eî bine cu stăpănu-těu faci precum zici, dar cu cocóna lui ?

— Mult mai bine : m'am împrietenit cu fata din casă și'mi spune tóte tainele stăpâne-si.

— Bună și acésta ; dar ia spune, cum afli taiuile celor-l'alte case boieresci ? aci să te vedem !

— Mă duc în tóte zilele la pivnița de la Slătari, unde găsesc pe toți feciorii de la casele boieresci ; aduc numai de cât o *arămésă*¹⁾ de vin *chihlibariu*, și dau câte un *ichilic*²⁾ la toți frații, apoi încep *havadișurile* ; și scim cu toți că în adunările nóstre nu se vorbește de cât de trebile altora. Eu fac ca filosoful : vorbesc puțin și ascult mult, adică îmi fac capul *ceaslov* de *havadișuri*, fără ca alții să pótă afla ceva de la mine.

— Ia spune acum de uude știî tu că o s'o pață Dumitrache ?

— Asculțați : Astăzi m'am dus cu coconul la Mitropoliă și după obiceiul meu, am intrat în cãntălariă și am auzit cu urechile mele pe Logofătul Mitropolitului luând tacrirul visitiului ; ca mâne o să vedeți și pe nenea Dumitrache închis la Spătărie și bătut la tâlpî.

— Pune'ți pofta'n căi, nene Tudorică, respuse Dumitrache

¹⁾ *Arămésă* este măsura ocalei sau a jumătății de oca, făcută din tinichea sau din alt metal.

²⁾ *Ichilic* se numește măsura de 50 dramuri.

cu nepăsare. Mi-am luat eu măsurile mele, adăose el. Cum oi duce pe *ciocóica*) acasă, îmi strâng *catrafusele* (bagajele) și ó apuc la sănătoșa.

— Iar până atunci să bem vinișorul care ni'l ai făgăduit, esclamară mai mulți dintre feciori, lingându-și buzele de pofta bătăurei.

— Da! da! să bem, de ce nu? zise Dumitrahe trântind de pat un *dodecar*.

— Iată băieți din partea mea, adăogă el; mai puneți și voi ceva, și să'i tragem o mâncare de cârnați și o băutură de vin, să ne ține urechile.

— Aferim Dumitrahe, aferim! esclamară toți ciocoii de odată, apoi doi dintre dênșii luând banii, se duseră să cumpere vin și cârnați.

În fine aceste demoralizate slugi mâncară și băură cât-va timp, iar după ce se cam amețiră de vin începură a petrece pe socotéla stăpânilor lor.

— Ce am auzit, mă Gheorghe, că stăpânul tău să ține cu soră-sa? Adevărat este mă, or mînciuni?

— Fórte adevărat, ba încă îi tócă starea mai rău de cât o tálaniță de cârciumă.

— Dar stăpănu-tău cum merge cu cărțile? zise Ioniță, îndreptându-se către feciorul vornicului I*** F***

— Rău nenisorule, rău de tot. A rămas sărac lipit, n'are nici cu ce să plătească *imiclicul* 1) slugilor.

— Dar bine mă, ce a făcut cu atâta bănet ce'i a rămas de la tată-său?

— A dat tot în cărți.

8) Boierii numesc pe slugi ciocoii, iar slugile dau acest epitet boierilor.

1) Porția de pâne și mâncare ce se dă slugilor pe fie care zi

— Da stapăună-ta, măi Tomo, cum merge ?

— Foarte bine ; în lume se arată că este cea mai *evlavioasă* muiere, par'c'ar fi o călugăriță ; dar într'ascuns, jocă pe bietul cocon tontoroiiul.

— Ai fugi d'acî, nu te crez.

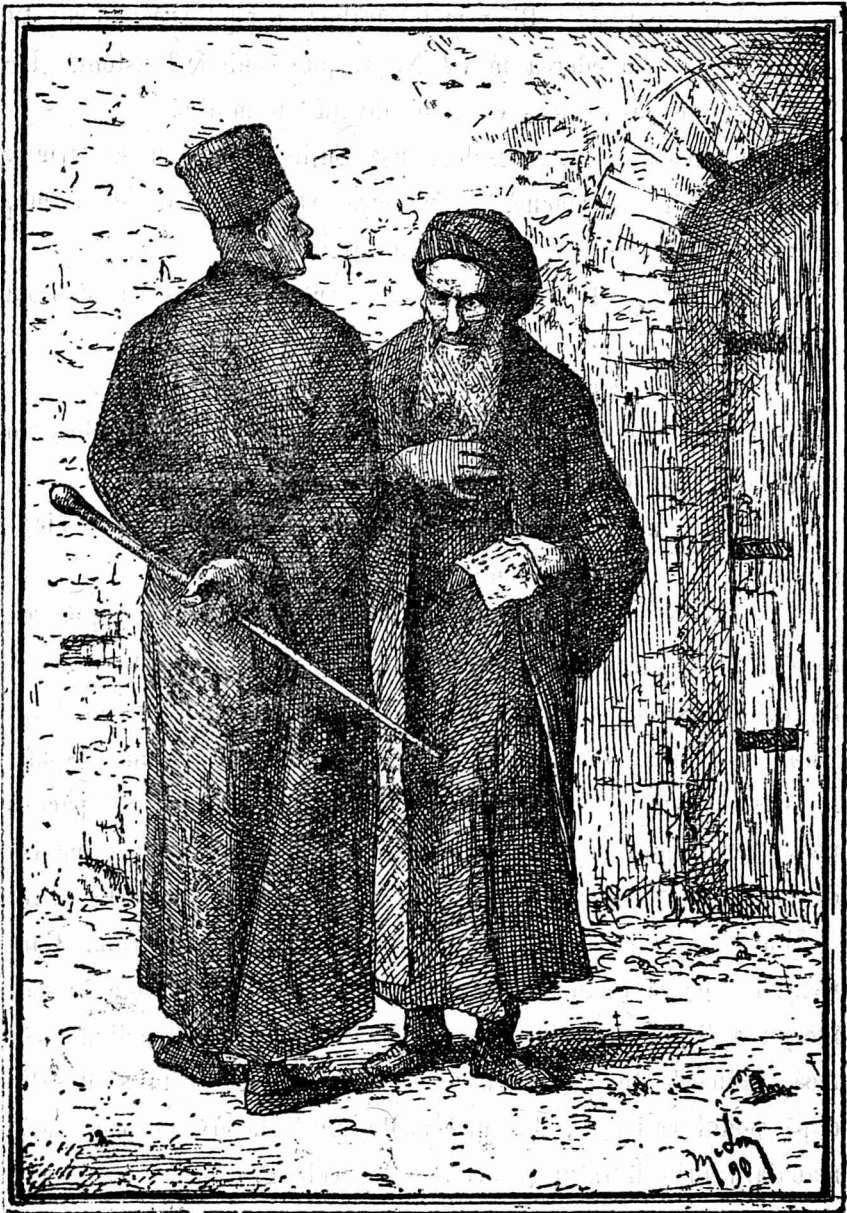
— Crede ce'ți spui eû ; a prius'o alaltă erî cu Hatmanul Cărăbuș.

— Ce spui mă Tomo !... Eî, și acum a prins'o ?

— Coconul aflate de mult vicleșugurile ei, și se prefăcea că nu știe nimic ba încă a chemat pe Hatmanul Cărăbuș și i a zis să i lase femeia în pace căci la d'impotrivă îi va face una de l va pomeni cât va trăi.

„Hatmanul, luând tôte acestea drept glume, își urma dragostea cu cocoana dar o păți cât se pôte de bună.

„Coconul scóse vorbă afară că plécă la o moșiă tocmai peste Olt, și ca să dea mai mult crezământ acestei născociri, chiamă pe vizitiu, și față cu cucóna îi porunci să dea careta la neamț s'o drégă, să potcovescă cai și să ungă hamurile. Când tôte acestea fură gata, porunci să i frigă un curcan să i cumpere icre, licurini și ghiudemurî ; umplu și câteva clondire cu vin și rachiú, și le puse la scatoică ; în sfirșit făcu atâtea pregătiri în cât nimeni nu se mai îndoia despre călătoria sa, iar după aceea se sui în caretă și plecă. Cocóna cum îl văzu eșit pe pórtă, scrise un răvaș Hatmanului Cărăbuș ca să viă îndată. Hatmanul veni și petreeu tótă ziua în oftări și îmbrățișări, iar coela pela două-spre-zece ceasuri se desbracă de hainele sale și se îmbracă cu anteriorul de nópte al cuconului ; apoi după ce și aprinse un ciubuc și trase dintr'ensul de câte-va orî, se sui în pat lângă cucóna. Dumnezeu însă nu i ajută, căci tocmai când era dragostea mai mare, se pomeniră cu coconul în mijlocul iatacului cu un iatagan în mână, par-că eșise din pământ. Bietul Cărăbuș

Dinu Pături ă învoindu-se cu Kir Kostea.

înmărmuri, de frică, cocóni îi veni isterico. Coconul stete puțin pe gânduri, apoi zise: Bine măi Cărăbuș, ast-fel răsplătești tu prieteșugul și încrederea mea? Nu răspunzi nimic? așteptă dar hoț de cinste căsnicescă, că te-oi învăța, u minte!

Zicând aceste vorbe, deschise ușa puțin și începu să strige: Gheorghe, Ión, Iordache, !... N'apucă să sfișească, și numai de cât veni vătaful, vizitiu și două țigani.

— Ce poruțești cocóne, ziseră ei intrând în casă somnbroși și zăpăciți.

— Luați pe cocouașul ăsta și duceți-l în sacnasiu.

— Numai de cât cocóne. — Ei luară pe bietul Cărăbuș de supțioii și'l duseră tiriș grăpiș în sacnasi.

Coconul rămăind singur cu cucóna, încrucișă mânele la piept și cletinând din cap îi zise:

— Bune sunt astea Elen ufo dragă? Asta este respălătirea care'mi dai, pentru strădaniile mele? pentru dragostea mea? Să perî din casă, tálanițo, căci pe viul Dumnezeu te omor !... După aceea trecu în sacnasiu înfuriat și trase o bătăiă țapănă lui Cărăbuș, apoi îl despuiă în pelea goală, îl unse cu păcură peste tot trupul, și după ce'i puse o părechii de córne închise cu lacātu ca să nu le pótă scóte, îi dete brinci din curte afară.

Era pe la un cés din nópte. Lumea furnica pe drum. Cum vėzu dar pe Hatmanul negru ca un bivol și cu córnela 'n cap începu a 'i da cu huideo în cât bietul om ne mai sciind ce să facă, o luă la fugă și se ascunse sub podișca de la sfintu Ilie după podul calicilor; dar nici acolo nu 'l lăsară în pace cănu mahalații prin lătratul și urletele lor cele grozave.

— În sfărșit eși de sub podișcă și porni către stréjă la o vie a sa, ca de acolo să trimiță să 'i aducă haine de primineală și cele-alte.

Ajungând la vie, începu a bate cu tările în ușa vierului carele

aflându-se tocmai în somnul d'întăi, și nevoind să se scole, trâmise pe un argat să vadă cine bate la ușă. Argatul, după ce se scărpină în cap de mai multe ori, se duse să deschidă ușă; dar cum văzu pe Hatmanul în starea în care se afla, începuse să sbiere ca un *nabădaios* și închise ușă cu repeziciune.

— Dar ce ai, mă *neghrobule*, strigă vierul supărat că și strîcase somnul.

— Ce să am, ecă a venit dracul să ne ia.

— Ba te-o lua pe tine, nevoiașule. Deschide ușa auzi tu și vezi cine este ?

— Da nu 'ți am spus mări omule, că este dracul ?

Vierul sari necăjit din pat, și înbrâncind pe argat zise :

— Cine bate la ușă ?

— Eu Ioane.

— Cine ești tu ? răspunde.

— Sunt stăpânu tău, nu mă cunosc ?

Vierul deschise ușa, dar o închise iarăși cu repeziciune, crezând că a văzut pe dracul în adevăr.

— Ci deschide odată mă Ióne, nu mă ține în frig.

— Nu deschiz eă dracului.

— Dar eă sunt stăpânu tău, nu sunt dracul. Deschide comor de frig.

— Nu deschiz căci ești dracul cu glasul boierului.

În sfârșit după mai multe sbuciumări, vierul îi deschise ușa și îl priimi în casă, iar după aceia puse cazanul pe foc și îl îmbăia ca p'un copil mic, apoi trâmise la curte să'i aducă haine și un ferar ca să'i scotă coarnele.

— Ce spui tu mă, Tomo ! esclamară ciocoii cu mirare, sunt astea adevărate ?

— Adevărul curat fraților.

— Bre dar asta seamănă a basm.

Abia se terminase povestirea acésta, și de odată intră un seimen spătăresc și zise cu glas resonător: S'a spart teatrul copii; aide, eșiți de strigați caleșcile stăpânilor voștri.

(Un om onest s'ar fi scandalizat privind pe acele slugă nerușinate cu ce grabă se desbrăcău de hainile boierilor, și cum se sileaă a le scutura de praf și a le netezi, ca să nu se cunoască reaua întrebuințare ce suferiseră ele în timpul reprectn-tării

In fine privitorii se duseră toți pe la casele lor; teatrul se închise, și totul intră într'o perfectă liniște.

CAP. XXXIV

COCHII VECHI

Costea Chiorul, primind biletul lui Păturică, despre care am vorbit într'unul din capitolele precedente, se îmbracă în grabă cu giubeaoa, și luând după masă un catastih de dare și luare se duse cu mare iuțelă ca să se întâlnească cu complicele său.

Ajungând la porța caselor Postelnicului, își ridică gulerul giubelei în sus și lăasă caucul pe ochi, ca să nu fie cunoscut de slugele curții; apoi după ce aruncă o privire răpede peste totă curtea, și se asigură că nu l'a văzut nimeni, intră în galeria beciurilor de sub case, și de acolo în odaia lui Păturică.

Ciocoiul se afla în momentele acelea răsturnat pe pat, și absorbit în meditațiuni; dar cum auzi sgomotul ușii și văzu pe Costea intrând, se sculă după pat ca să'l primescă.

— Bine ai venit Kir Costeo, îi zise cu un suris silit.

— Bine te-am găsit cocóne Dinule, răspuse șiretul neguțător compunduși trăsurile feței după împrejurare.

— Ia spune-mi, cum mergi cu alișvelișurile ?

— După vremi, cocóne Dinule.

— Scii la ce te-am chemat ?

— Nu scii, dar îmi închipuesc că pentru răfuirea socotelilor dintre noi.

— Bravo Kir Costeo ! ai ghicit. Să începem dar ?

— Să începem.

Ciocoiul închise uşa pe din lăuntru, şi scoţând un catastih dintr'un sipet, zise lui Costea :

— Să paravalisim mai întâi condeele ca să vedem dacă se potriveşte catastihul meu cu al dumitale.

Costea deschise catastihul seü, şi citi tóte tirguelele făcute de Kira Dduca şi de Postelnicul. Păturică vëzând că se potriveşte cu însemnătura sa, zise cu aer de încredere :

— Destul Kir Costeo, nu mai citi că te crez; apoi scoţend de sub briü douë hârtii îndoite zise :

— Iată foia de socotélă iscălită de dumnéta, iată şi teşchereaoa prin care faci cunoscut că tóia marfa vëndută, ai primit'o înapoi prin mine.

— E fórte adevërat.

— Ei Kir Costeo, ia spune-mi acum cât o să'mi ceri la sută pentru că ai luat parte la acest alişveriş (daraveră) prefăcut.

Costea începu să'şi rësucească mustaţa cam pus pe gânduri, apoi după ce privi pe ciocoi cu un zîmbet perfid zise :

— Să împărţim pe din douë.

— Ce ai zis ! pe din douë !..

— Da ; pe din douë.

— Dar bine, asta'i furţişag, nu mai e neguţătorie.

— Ba furţişag nu glumă ! cu deosebire numai că hoşul cel mai mare nu sunt eü, ci domnia-ta şi Kira Dduca.

Păturică neaşteptându-se la atâta obrăznicie din partea lui Costea, se cam uimi, dar viindu-şi în sine, zise :

— Ia lasă glumele la o parte Kir Costeo, şi spune-mi cu ce te mulţumesti pentru trebşóra aceasta ?

— Am ziso odată,

— Dar bine mēi omule, nu e prea mult ? să'ti dau douëzecī şi cincī la sută.

E prea puțin, cocóne Dinule. Asta'í treabă de pușcărie, și dumneata scapí cu una cu alta ; dar pe mine mă dá p'in târg cu capu ras, și mă duce la ocna părăsită !

— Ei bine, fie trei-zeci, fie trei-zeci și cinci ?

— Scii ce, cocóne Dinule, adu mâna'n có , patru-zeci la sută, și să nu măi fie vorbă.

— Fie precum zici, adăugă Dinu, gândindu-se la ocna părăsită.

Fanariotul scóse banii ca să ráfuiască socoteala, dar Păturică îl întrerupse zicînd :

— Dar bine despre moșie nu'mi vorbesci nimic ?

— Asta'í alta treabă. Dă-mí lei zece mii ce am cheltuit în rușfeturí, și ia tá zapisul adevéit de Măria sa și de Hátmănie.

— Dar ia spune-mí cui ai dat acele rușfeturí ?

— Am dat, mă rog dumitale bun, lei cinci mii starostii de neguțetori¹⁾, ca să nu amáne vînzarea. Am dat lui Telal-bașa lei 1,500, ca să nu strige p'in tóte răspíníle, căci mă temeam să nu easă mușterii mulți să ne strice chilipirul. E!... am dat zarafului (casierului) de la Cochii vechi lei una mie, ca să nu'mí facé zádufurí (greutăți) la numărătórea banilor, două mii de lei am dat havaetul mezatului, eară cei-l-alți cinci snte, 'í am dat bacșiș iamaccilor și ca'omgilor. Fă acum socoteală și vezi ?

— Bine, fie precum zici. Ado șapte-zeci pungí de baní și zapisul moșiei.

— Bucuros beimu ; și pe datá îi numără banii, dându'í. și zapisul în mână.

— Acum să vorbim despre cele-l-alte două moșii ale Postelnícului ce se vînd mîne la cochii vechi.

¹⁾ Starostea de neguțetori era ales dintre hoișrinași : el presida adunarea neguțetórilor ce forma pe atunci Cochii vechi seaú Trib. de Comerciú, și avea dreptul să pórté barbă.

Costea scóse orologiul, și vėzând cã aratã 4 ore turcescì, zise :

— Pe mâne, cocóne Dinule, cãcì e cam târziũ, și mã ia streaja.

— Dar unde ne vom gãsi mâne ?

— La *Cochit Vecht*.

— Bine.

A doa zi era sã se facã mari vėnzãri prin mezat. Starostea de neguțãtori venise foarte de dimineațã la stãrostie, și ca un bun amploiat ce era, își pusese în regulã hãrțile tuturor obiectelor ce erau sã se vãnzã în acea zi, Neguțãtorii ce compuneaũ Consiliul stãrostiei, erau aleși dintre lipscani, giuveargii, argintãri și cojocari subțiri, oameni cu cunoștințe speciale despre prețul obiectelor ce se vindeaũ la mezat.

În ziua aceia oraũ puse spre vėnzare mũ multe moșii, între care figuraũ și cele douã ale Post Inicului Andronache Tuzluc ; patru vii lucrãtoare, douã vii pãrãginite, șease perechi de case, diamanticele și blãnãrii.

Vėnzarea începe de la haine și giuvaericele. Aerul rősuna de glasul cel tare și țipãtor al telalilor care făceaũ din *caraghiosluc* și datoria fuțiuneii lor un ce identic. — Ac-ști oameni fãrã pudoare, cei mãi mulți armeni și greci de originã, voind sã dea un aer comic meseriei lor, strãbãteau piața făcend gesturi comice și strigãnd din toatã puterea plãmãnilor : — douã sute de lei binișul Boerului Z*** ; o sutã lei maloteaua cucoanei E***. Areciũ ? ! Areciũ ? ! .. odatã...de de douã ori..., cine dã mãi mult ?

Era foarte trist pentru un om cugetãtor a privi cum aceste obiecte de mare preț treceaũ din stãpãnirea boierilor într'a ciocoilor procopsiți de dēnși, care le cumpãrau cu prețuri foarte scãzute, și le plãtea cu bani furați de la stãpãni lor.

Printre mulțimea de curioși adunată acolo mai mult ca să'și petreacă timpul de cât spre a cumpăra ceva de la licitație, figura și Costea Chiorul împreună cu Paturică. Ei șezură cât-va timp liniștiți; dar când veni rândul moșiilor a se striga la mezat, Costea zise lui Păturică :

— Coccoane Dinule, facem vre-o trebșoară astăzi ?

— Mă mai întrebî ? dór n'oi fi venit aci de florile mărului.

— Așa crez și eū ; dar voiam să sciū, căci mai am și alte trebî de făcut.

— Ei bine, ia spune-mi, ce o șă'mi ceri ca să'mi cumperi moșiile stăpânului meu ?

— Cinci la pungă după învoiala cea vechă.

— Te-ai dedulcit de la moșia Răsucita, dar nu este în toate zilele Paști.

— Ei bine, fie patrū.

— Așa imi mai vine la socoteală.

— Să facem înscrisurile ?

— Să le facem.

Costea intră într'o prăvălie, și făcu înscrisul acesta :

Două moșii și anume : Plânsurile și Chinuelile din sud Buzău ale Postelnicului Andronache Tuzluc le-am cumpărat pentru dumnealui Marele Pitar Dinu Păturică cu banii dumisale, iar eū sunt numai vechil din partei.

1818 Sept. 23

Costea Bogasierul.

— Poftim boierul, — zise Costea, dând înscrisul în mâna lui Păturică ; — dă-mi acum banii, și lucrul e isprăvit

— Ce banii imi ceri ; nu știi că sunt Sameș la Hătmănie ? Vino mâne să'ți dau teșcherea că s'au primit prețul acestor moșii.

— Voiū face precum poruncesci.

După ce acești tâlhari puseră la cale nerușinoasa lor speculație, se despărțiră. Păturică se duse la Hătmănie, iar Costea rămase la Cochii vechi ca să cumpere moșiile.

CAP. XXV.

MAREA HATMANIE

Hatmanul cel mare era executorul tuturor decretelor domnesci și al hotărârilor divanului, relativ la împlinirea de datorii, clironomie, vânzări de moșii case și altele de felul acestora. Hatmanul mai era dator a înfățișa pricinele de jude ați înaintea Divanului. În ceasul acesta el sta pe picioare ținând în mână un baston de argint, semn al dregătoriei sale ; iar când părerile boierilor divaniți ereau împărțite, lua și el parte în desbatere de o potrivă cu judecătorii.

Personalul cancelariei acestei autorități era compus de un Sameș însărcinat cu păstrarea banilor ce se depunea acolo și cu ținerea corespondinței, un Condicar și câți-va scriitori, șease zapci pentru împlinire de bani și înfățișări în București, și câte unul de fie-care județ, tot cu asemenea îndatoriri. Osebit de aceștia Hătmănia avea un steag de slujitori și mumbașiri¹⁾ cu care se slujea la împliniri de bani și execuțiuni.

Localul se compunea din opt camere ce formau o casă cu două rinduri: în rindul de jos ședeau slujitorii, iar în cel de sus era cancelaria Hătmăniei așezată în felu acesta: una de

¹⁾ Mumbașirii erau pe atunci acea ce este astăzi execuțiunea polițienească.

cele mai luminoase camere era destinată pentru marele Hatman, alta pentru sameșul împreună cu ceilalți amployați ai săi, iar în celelalte două se păstraŭ banii împliniți și obiectele de preț lăsate în depositul Hâtmaniei.

Odaia Hatmanului avea un pat lung înfundat și înpododit cu așternuturi de cele obișnuite pe timpii de atunci; mai avea și câte-va scaune pentru trebuința persónelor ce veneau să reclame ajutorul acestei dregătorii în diferitele lor interese.

Mobilierul Sămășiei se compunea dintr'un pat foarte mic pe care ședea Sameșul și o masă rotundă pe care scria el.

Lângă unul din părășii camerii se afla o laviță lungă pe care ședeaŭ Logofeteii și Iamacii trebuincioși pentru scrierea poruncilor și trecerea în Condicii a banilor Hâtmaniei; iar în fundul acestei camere erau două lăzi vechi pe care ședeaŭ câțiva copii luați pe pricopselă și se esersau la scris după modelu acesta:

Cel ce se silește la învățatură și cu gindurile sburdalnice, aceluia poți să'i zici carne cu ochi, iar nu om cu Iproci.

Pe la două ore turcesci 1), un sgomot ce se făcea prin curtea Hâtmaniei, anunță venirea Sameșului la cancelarie. Condicarul, logofeteii și iamacii în ciințându-se despre aceasta, își strinseră gibecele la pept și puind mâna dreaptă d'asupra inimei, priimiră pe boierul Sameș cu capetele plecate până la pământ.

Cum intră Sameșu lăuntru își scose giubeaoa și o dede unui slujitor carele o scutură și o puse pe un scaun; alt slujitor îi trase din picidre cismele cele roșii de pele de țap; iar după acea Sameșul se sui în pat și scose dintr'o mică lădiță câte-va plicuri pe care le puse pe mica sa mescióră și începu a le desface pe rind și a căuta prin tr'ensele cu o nerăbdare vëzută.

1) Două ore turcesci fac nouă și jumătate europenesci.

Hârtia, ce căuta el, era o jalbă dată de Banul R. G. către principele Caragea în pricina unei petre mari de smarand saŭ asfiud pusă în păstrarea unui bancher și mai în urmă la Hătmănie, se schimbase prin vicleșug și se pusese alta próstă în locul ei.

Dinu Păturică în cualitatea sa de Sameș al Hătmăniei cunoștea fôrte bine istoria schimbării acelei petre, căci era el însuși autorul a- celei hoții; voind însă a rădica d'asupra sa responsabilitatea acestei fapte, scóse călimările dela briŭ și scrise Mitropolitului pitacul acesta:

Cu fească ev'aviă sărut blagoslovitoare dreaptă a prea sfinției tale pă:inte Mitropolit.

Din coprinderea acestei jălbi ce a dat către Măria sa, Dum. biv vel Ban R*** G*** pentru o peatră verde, care fiind în depositon la mai multe mâni, se zice că s'ar fi schimbat puindu- se în locu'i alta mincinósă.

Ci dar din po unca Gospodl) iată trămit prea osfinției tale acea peatră ca să o aibă de păstrare, și să am sinetul sfinției tale de primire ei. Și

sunt
al sfinției tale
plecat fiŭ sufletesc și
slugă
Vel Hatman.

Acest pitac fu infățișat Marelui Hatman, care îl subscrise fără cea mai mică observațiune, și ordonă să'l trimită la Mitropolie împreună cu peatră cea mincinósă.

În momentul când Păturică eșia din camera Hatmanului plin de bucurie, căci se pusese în singuranță despre relele urmări ce ar fi putut să aibă hoția sa, i se presintă înainte un individ, care după îmbrăcăminte și alte zărunte, semăna a fi boier de țeară.

1) Domnească.

Noul venit se apropie de Păturică făcând neîncetat complimente silite, iar când ajunse în apropierea cuvenită, scose din buzunar o jalbă și o dede în mâna lui.

— Ce ceri boierule printr'această jalbă, zise Păturică cu aer de autoritate.

— Cer de la cinstita Hătmanie să'mi sloboze lei șease mii prețul viei mele, ce s'a vândut la Cochii vechi de bună voia mea.

— Așa este boierule, precum zici, răspuse Păturică dând fesul pe ceafă și scărpinându-se în cap cu nepăsare, dar poate să se ivească ceva datornici, și noi trebuie să cercetăm cu băgare de seamă această madea, ca să nu cădem în răspundere.

— Și în cât timp s'ar putea săvârși aceste marafeturi ale cinstitei Hătmanii.

— Se cere timp îndelungat beîmu. Trebuie să strige pristavul în Bucuresci, să facem un tacim de pitace către zapcii hătmanesci de priu județe, și dacă după o lună de la darea acestui nezam¹⁾, nu se va arăta nici un datornic, vino să'ți primesci banii.

— Dar banii aceștia îmi trebuiesc acum, căci sunt fără husmet de atâta timp, și n'am cu ce să'mi hrănesc nevasta și copii.

— Asta nu este treaba mea. Un slujbaș credincios trebuie să se supue nezamului.

— Așa este boierule, răspuse jăluitarul puind cu mare iuțeață douăzeci rubiele sub hartile Sămeșiei, dar când vei vrea dumniata treaba se face, căci slavă Domnului, nu sunt om perdut.

Păturică, care întrecea la vedere chiar pe Argus nu numai că văzu rubielele, dar putu chiar să le numere din vedere, cu

1) Regulă, ordin seacă lege.

totă iuþeala ce întrebunþase jăluitorul în punerea lor sub hărþii, se prefăcu însă că nu vede nimic, apoi luând un aer mai blând zise.

— Aidea ! fie după voinþa dumitale ; o să'þi fac acest hatâr și de voi păþi .eva, veți da seama la Dumnezeu.

— Logofete Radule, adăogă el întorcându-se către subalt rniș sēi, ia condica de amaneturi și trece bani boierului la partida plăți or, iar el se sculă din pat și se duse în cămară, de unde se întoarse peste puþin cu o pungă pecetluită ; puse pe jeluitor să subscrie de primirea banilor, iar după aceia îi dete punga zicēnd :

— Iată boierule banii dumitale, ast-fel precum 'i-am primiþi de la stărostie Privesce bine pecetea ; vezi de are vre un cusur, ca să nu avem vorbe la urmă.

Jeluitorul luă punga și eși plin de încredere că a scăpat numai cu cele două zeci rubiele ce dedese sameșului, dar s' amăgea, căci îndată ce eși din camera Hătmăniei, fu înconjurat de condicari, logofeþi, imaci și slujitori. Condicarul cer a să'ï plătească pentru trec rea în condică, logofeþii pentru tacâmul de pitace, ce erau să s rie, da'ă s'ar fi iv t vre-o pretenþie asupra banilor ce primise ; iar imaci și slujitorii, negăsind alt pretest ca să s'oaþă și ei ceva din punga nenorocitului împricinat, cereau în numele protectorilor lor. Unul zice : dă'mi și mie ceva căci sunt al marelui Hatman, altul, dă'mi căci sunt luat pe pricop-seală de dumnealũ Sameșu, etc.

În fine după ce astupă gurile tuturor acestor obraznici și demoralisaþi amþloianþi, părăsi localul Hătmăniei b'estemând și dând tuturor răilor pe toþi amþloianþii țerei, care în loc să protege societatea de la care se nutresc și se înavuþesc, o speculează ei înșiși și o pun în desperare prin neterminatele lor șicane.

Dar nenorocirea bietului om nu era încă completăa căci Pă-

turi ă, ca hoțul perfect ce era, nu făcea ni îno dată hoția pe jumătate; el lăa acasă la dânsul toți banii ce se depunea în păstrarea Hîtmăniei și îi schimba la Costea Chiorul pe bani tăiați sau calpi, iar după aceea cos a pungile într'un chip cum să nu rămăe nici o urmă de violare.

Jeluiitorul dar ajungënd acasă, des hise punga și găsi banii pe deplin, dar când îi trase la cunșină îi găsi lipsă, iar pe alți calpi și fără nici o valoare. Sărmanul om vëndându-se furat în toate modurile, oftă din adâncul inimei, dar nu luă nici o măsură cont a despuetorilor săi, căci atunci ca și în timpii de astăzi, amploiații fură sub protecțiunea legilor.

Dar în Hîmănie nu se depunea numai banii, și de multe ori se lăsa în păstrarea ei diamantiale și alte obiecte de mare preț, pe care Păturică le falsifica în folosul său și în paguba acelora ce căutau asigurarea averei lor la un guvern corrupt până la măduva ăselor.

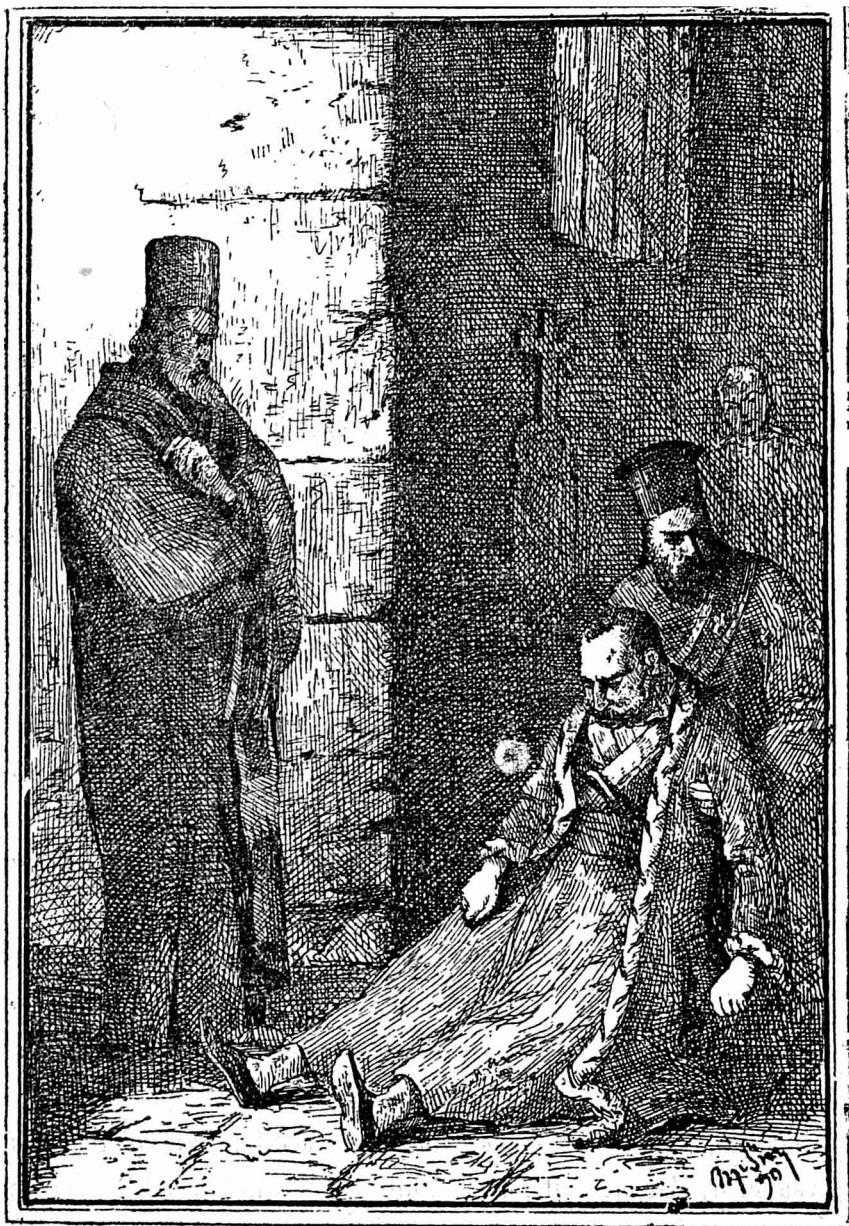
În ziua aceea mai veniră și alți nenorociți împetricinați, pe care Păturică îi jăfui binișor și fără cea mai mică mustrare de conștiință; iar după aceea, își puse ișlicul în cap și giubeauă pe umeri și plecă foarte vesel de câștigul său din aceea zi.

Ajungând acasă la dânsul, o altă bucurie neașteptată era aproape să sdrobească mica sa inimă. Costea Chiorul isbutise a cumpăra cele două moși de la mezat, și îi tramisese un răvaș prin care îl înștiința despre aceasta. Un altrăvaș de la Duduca îl vestește despre fuța lui Caragea.

Aceste două sciri importante, făcu pe ciocoiu să se eslateze de bucurie, și iată cauza. — De la scena întâmplată în teatru!, când cei doi Condicari descoperiseră Postelnicului Andronache toate hoțiile lui, Postelnicul deși nu crezuse că un copil sărman, crescut și înaintat de dânsul ar fi putut sa ajungă cu nerecunoștința până la gradul de a' l sărăci și a' l necinști: cu toate acestea, o mică bănuială tot rămăsese în sufletul lui.

Păturică încă simțise furtuna ce se ridicase asupra capului său, și luase măsuri de asigurare atât de bune în cât pe calea legală ar fi putut să se înpotrivească la toate prigonirile ce'i ar fi venit din partea stăpânului său; dar Postelnicul era favorit al lui Caragea, și acest din urmă scia pe din-afară celebrul „L'état c'est moi“ al lui Ludovic al XIV, n'avea dar, de cât să primească o rec'amație în contra lui Păturică, și l'ar fi aruncat în ocnă părăsită pe toată viața.

De aceia faimosul nostru ciocoî cum citi răvașul Duduchi, zise în sine cu un fel de aprindere, Caragea fuge! adevărat să fie oare? O! de s'ar adevăra acesta ași cr de că Dumnezeu îl îndeamnă să fugă numa' ca să scap eu de ocnă, și să mă fac boier mare. Cu starea fanariotului am sfârșit; mâne îi voi lua și amoreașă, și atunci solia mea în casa acestui venetic va fi împlinită cu desăvârșire.

După o luptă grozavă postelnicul căzu fără simțire

CAP XXVI.

O SCENĂ DRAMATICĂ

Principele Caragea văzând că peșitorii de domnie așțaseră asupra-i ura regealurilor; înșciințat iarăși din corespondințele ce ținea cu Țarigradul, că Alecsandru Vodă Șuțu era aprópe să ia domnia țarei, hotări a fugi în Europa împreună cu familia și comorile ce adunase din sudorile de sânge ale nefericiților români.

Temerea însă ce avea de a nu descoperi Sultanul fuga sa, și a trimite oștiri să-l prinză, îl făcea să ascunză acest secret de totă lumea; și ca să amăgescă și mai bine pe inamicii seî din țără, aduna divanul în toate zilele și desbătea proiecte de reforme întocmai ca un domn suit pe tron de câte-va zile.

Cu toate acestea, conferințele secrete ce ținea cu consul rusesc și austriacesc; neobicinuita activitate ce se urma în serviciul seî particular, iar mai cu sémă desele intrări și eșiri din palat a celor mai însemnați capitaliști ai orașului deșteaptă bănuielile poporului, care de și vedea în toate acestea apropierea unui eveniment, dar ne putând să-l ghicescă, se mulțumea a-l comenta fie-care după capacitatea și interesele sale.

Ast-fel se afla starea lucrurilor cu câte-va zile înainte fugii lui Caragea.

La 29 Septembrie 1818, Caragea pofți la curte pe toți boierii, și le vorbi cu multă grație ; iar după săvîrșirea ceremoniei sărutării de mână 1), se puse în butca sa de călătorie și plecă, fără să spue cuiva unde se duce și când o să se întorcă.

Patru ore în urma acestui eveniment, pe toate zidurile Bucureștilor, era lipit pitacul acesta:

„Cu mila lui Dumnezeu Io. Ioan George Caragea Voevod I Gospodar Zemli Vlahscoe.

„Dumneavóstră veliților boierii ai divanului domniei mele.

„Cum veți primi acest pitac al domniei mele, să vă adunați la Mitropolie, și să faceți cunoscut tuturor boierilor Hale și Mazilii 2) că eu am lăsat scaunul domniei pentru scoposuri ce numai mie mi se cade a le sci ; iar după aceea să alcătușiți căimăcămia, și să căutați trebile țării cu osirdie și dreptate ; și pentru o mai bună pază a liniștei locuitorilor, să faceți mehtup 3) către muhafizii 4) Serhaturilor după marginea Dunării, ca să vă dea ajutorul trebuincios, Tolico pisaho Gospodsvomi.

„Leat 1818 luna Septembrie 29.

„George Caragea.

(L. P.)

1) Acest vechi dar umilitor obicei s'a desființat de pricipele Alecsandru Ghica prin ofsul de mai jos.

„Noii Alecsandru Dimitre Ghica voevod, cu mila lui Dumnezeu domn a toate țerei Românești.

„Vechiul obicei a fost consfințit sărutarea de mână ca un deosebit semn de cinste și pe supunere către Domnul țării. Socotind domnia mea drept destoinică dovadă de acel cuvenit respect îndeplinirea datoriilor din partea fiște căruia, supunerea la pravili și la poruncile stăpânirii, și adevărata dragoste către persoana noastră, care nu suntem la îndoială că se vor păzi cu scumpătate de către toți.

„Noi desființăm pe viitorime acel obicei al sărutării de mână.

„Sfatul Administrativ este pofțit a da acésta a noastră domnească punere la cale în cunoștința obștii.

(sub scris) Alecsandru Ghica V v.

Anul 1834 Iulie 21 No. 5 Orașul Giurgiu.

2) Hale și mazilii se înțelege boierii în funcții și fără funcții.

3) Raport, arătare sau petiție.

4) Guvernatori militari ai forteretelor după malul Dunării.

Această însciințare, ce da pe față un secret politic, care turmentase cât-va timp pe toți locuitorii Bucurescilor, fu citită cu mare lăcomie, dar impresiunea ce produse ea fu deosebită : boiêrii, care nu luaseră slujbe în timpul acestui Domn, se bucura crezând că sucesorul lui se va purta mai bine cu dânșii ; favorișii își smulgeau perii din cap de disperare, căci prin căderea protectorului lor perdeau pentru tot-d'auna acele husmeturi grase, ce le înlesnea o viață de satrapî. Numai neguțătorii și clasele muncitoare primiră noutatea fugii lui Caragea cu indiferință ; și avea dreptate, căci ei, ca victime seculare ale lăcomiei Domnilor fanarioți, se interesa foarte puțin a sci deacă asupritorul lor se numesce Caragia sù Suțul.

Din toți locuitorii orașului București, numai două individe împingea simțimîntul întristării și al bucuriei până la estremeitate. Aceștia erau Postelnicul Andronache Tuzluc și Dinu Păturică. Cel d'întâi după o viață de Sultan ce trăise atât timp, se deștepta acum într'o miserie complectă. Sërmanul om ! în viața lui semănată cu atâtea plăceri nu cutezase nici odată a se gândi că fericirea o să'lù părăsească vre odată.

Amici adevărați nu avea, căci în timpul trecutei sale fericiri întinsese mâna și își deschisese punga numai desfrânaților și lingușitorilor, iar pe ómenii cei onești îi tratase cu asprime și dispreț ; în cotro dar întorcea privirile nu vedea de cât visele sale cele de aur, ce îndalcise atât de mult trecutul vieții sale, prefăcute acum într'o aspră miserie, care'l strângea cu tărie în brațele ei cele topite de suferințe.

O singură speranță îi mai rămăsese, dar și aceea nu era de cât e nălucire amăgitoare. El își aduse aminte de Duda și de Păturică și zise în sine cu un zîmbet plin de melancolie : „Dumnezeu m'a pedepsit în adevăr pentru păcatele mele, dar nu m'a părăsit cu toful. Pe Păturică l'am crescut în casa mea,

l'am învățat carte și l'am procopsit; pe Duduca am acoperit'o de dăruiri și alte faceri de bine; ei dar se vor sili a mă face să uit perderea trecutei mele fericiri.

În momentul însă, când bietul fanariot cerca să se console de marea sa pierdere prin aceste amăgitoare iluziuni, ușa camerei se deschise și intră un aprod al Hătmăniei, carele îi dede pitacul următor :

MAREA HATMÂNIE.

Dumnealui Postelnicului Andronake.

Starostea de neguțători prin anafora de la 27 ale curgătorei lunii Sept. face cunoscut acestei Hătmăniei, că suma, ce a prins din vânzarea moșiilor dumitale, și anume Plânsurile și Chinuelile, nu ajunge ca să se plătească întreaga sumă ce ești dator lui Costea Bogasierul și altor ipochimeni, cerere făcând ca să se vândă și casa în care te afli locuind, ca prin tirtipul acesta să se despăgubească toți datornici. Ci dar Hătmănia te poftesce ca să vii a sta față la Cochii vechi, unde este a se face vânzare, spre a nu'ți rămânea cuvânt de tagă.

1818 Sept. 30.

Vel Hatman

Procit vel Pitar.

De și prin acest pitac se dedea cea mai din urmă lovitură stării fanariotului; el însă îl citi cu sânge rece, apoi bătu în palme ca să vie sluga să'l îmbrace, dar nimeni nu se arătă; bătu de al doilea cu mai multă violență, și abia după trecere de cât-va timp se înfățișă înainte'i un rânduș de la bucătărie.

La vederea acestui individ murdar, Fanariotul se umplu de mânie, apoi zise slugii cu un accent brusc :

— Cine te a trâmisi aici mojicule și ce voești ?

— Apoi de cocoane, auzii bătând din palme, și de, venii....

— Dar unde este arnăutul, jupâneasa, Logofătul Dinu, ai ? unde sunt ei ? De ce ai venit tu de la bucătărie, să'm îneci peptul cu mirosul tău de ceapă ?

— Așa e cocóne, ai dreptate, dar de ! scii ca omul, n'am venit eu de florile mărului, o fi ceva la mijloc.

— Spune'mi curând ce este ?

— Apoi de cocoane ce să fie ; iacă a fugit toate slugile din curte și am rămas numai eu singur singurel.

— Cum se poate una ca aceasta ?

— Scii și eu cocóne ?

— Dar bine cum au fugit ei fără să'si primească simbrile ?

— E, e ! cucóne ; dumneata să trăesci, 'și le-au primit, ba încă mai cu asupra.

Fanariotul, auzind aceste cuvinte, tresări ca un leu rănit fără veste ; el își aduse aminte de cele ce'i spusese Gheorghe vătaful său de curte despre Păturică, și de vorbele celor doi condicari din teatru, și oftă cu amar, dar era foarte târziu ; voind însă ca să afle până unde ajunsese lașitatea lui Păturică, se adresă iarăși către slugă.

— Eu nu pricep nimic din câte imi spu ; ești beat ?

— O fi și asta cocoane, dar eu spu adevărul.

— Dar bine cine le-a plătit simbria ?

— Logofétu Dinu.

— Dar el n'are nici bani, nici poruncă din parte'mi să plătească.

— Să vezi cocóne cum merge șiretenia : Logofétu Dinu s'a sculat de la cântatul cocoșilor, și ne-a spus, că dumneata ai mofluzit ; apoi ne-au întreat de simbrerie avem să primim și ne-a plătit la toți ; unora în bani gata, iar altora le-au dat lucruri de ale casei.

— Urmează până la sfârșit zise fanariotul tremurând de mânie și desperare.

— După ce a plătit la toți, a scos armăsarii și telegarii din grajd, și puindu'i la butca dumisale, ce era încărcata cu calabalăcurile sale, s'a pus într'însa și a eșit pe poartă, iar eu am rămas să'mi strâng mult puțin ce mai am și o să mă duc și eu p'aci 'n colo.

— Destul, destul, eși afară!

Sluga eși iar, postelnicul se îmbracă singur numai de cât și se duse la curtea Domnească să întâlnească pe spătarul, ca să se plângă în contra hoțiilor lui Păturică, dar și acolo 'l astepta o altă desamăgire.

Obicinuit din timpul seŭ de mărire ca toți să'l salute și să'l linguseacă, credea în vanitatea sa, că va fi tratat tot cu asemenea onori, și după căderea lui Caragea, dar se amăgea. Guarzii de la porța Domnescă, care altă dată îi făcea temenea până la pământ, acum nici că voiră a'l privi. Ajungând în anti-camera Căimăcămiei, întâlni mai multe grupe de boieri și ampioianți, dar ei în loc să'l salute ca în trecut și să'i facă acele linguşiri umilitoare, puseră capetele în jos și se prefăcură că nu'l ved. In fine intră în odaia Spătarului, făcu o mulțime de temenele de tot felul și pline de cea mai mare înjosire; dar Spătarul, voind să-și răsbune asupra'i pentru isolențele ce săvârșea, când se afla la putere, se prefăcu că nu'l vede, și începu a vorbi cu o altă persoană venită de mai naiute.

Acest rece dispreț al Spătarului, încurcă în adevăr pe fanariot, dar nu'l descuragiă; el făcu puțin sgomot ca să atragă atențiunea marelui funcționar, carele voind să se desfacă de densusul mai curënd, îi zise cu nepăsare:

— Ce te aduce la mine arhon Postelnice?

— O mare nenorocire afendimu.

— Nenorocire ? și chiar la dumneata, care ești cel mai mare prieten al norocului !.. asta nu e de crezut.

Fanariotul simți totă greutatea acestor sarcasme, dar continuă povestirea nenorocirilor sale :

— Da, arhon Spătare, adăogă el, o mare nenorocire, o tâlharie ne mai auzită

— Și ai cutezat tâlharii să calce casa unui... om ca dumnéta ? curios lucru !

La aceste cuvinte fanariotul îngălbini, căci înțelese tot veninul satiric ce conțineau într'însele, dar tăcu. Spătarul însă văzând cât de mult lovide amorul propriu al bietului fanariot, și voidnd a'i face pozițiunea mai suferită, zise :

— Ia spune mi boierule, cunosc pe hoți !

— Da arhon spătare ; este vătaful meu de curte pe care'l am scos din trențe și l-am procopsit,

— Și cum se numește el ?

— Dinu Păturică.

— Cunosc un om cu numele acesta, dar el este sameș la Hătmănie.

— Acela este, nu te'nșeli.

— Ei bine ce voesci să fac cu densusul ?

— Să'l bagî în pușcărie, să'i tai urechile nelegiuitului, să'l puî în țépă ! — zise fanariotul cu o agitațiune ce'l făcu să'și piarză mințile.

— Asta este fôrte lesne de făcut pentru un om ca dumnéta, dar nu și pentru mine.

— Dar de ce arhonda ?

— Pentru că Dinu Păturică este boier cu caftan, și se află în husmetul țerei.

— Va să zică să rămâiî păgubași ?

— Ba nu boierule, dar trebuie să luăm lucrurile cu usul

subțire, și când voi dovedi că este adevărat cea ce'mi spuî, atunci îl voi pedepsi după vină. Atât de o cam dată, și lasă-mă-că am trebă.

Fanariotul eși din odaie disperat de cruda ironie cu care fusese tratat de Spătarul, și se duse ca să prânzească la unul de amici seî; iar după ce înoptă, luă drumul ce ducea la Kira Duduca cu scop de a se consola prin grațioasele ei mângăeri de însemnatele perderi ce suferise în așa scurt timp.

Ajungând la pörtă, bătu de trei ori, dar nimeni nu veni să'î deschiză. Supărat de această contrarietate, împinse cu tărie în pörtă, ea însă se deschise foarte lesne. Intră în lăuntru turburat de o mulțime de cugetări triste; privi ferestrele casei, dar în locul luminei ce altă dată îi încânta vederile, de astă dată nu văzu de cât un întuneric foarte gros.

Trebue să fie și aici o taină, zise el în sine îndreptându-se către locuința Duduchi; dar în loc să fie primit de dânsa după obicei, îi eși înainte o țigancă bătrână ținând un feșnic în mână.

— Unde este cocóna Duduca bre? întrebă fanariotul cu mânie și impaciență.

— S'a mutat d'aicea coconașule.

— Când și unde s'a mutat? Spune cióră de grabă, că te omor.

— Spui coconașule mâncate-aș.

— Spune curênd.

— Astă zî a venit boieru Dinu, și a vorbit ca vr'un ceas cu dumneaei, apoi s'a dus, și după câte-va minute ne-am pomenit cu vătaful de Arabagii că vine cu șese care, și încărcând tot din casă, a luat drumul spre sfîntul Nicolae din țigăniê.

— Adevărat este cea ce'mi spuî?

— Fôrte adevărat coconașule.

— Dar Duduca ce s'a făcut după plecarea carelor?

— A mai șezut până a venit coconu Dinu cu butca d-tale

și a plecat cu dumnéalui.

— Eî bine n'ai putut și tu s'o 'ntrebî unde se duce ?

— Am întreat'o cocóne.

— Și ce 'ți-a răspuns ?

— Mî-a spus că se duce să se cunune cu coconu Dinu.

— Când ?

— Astăzi.

— Unde ?

— Nu mă lua iute, coconașule, că mă zăpăcesc.

— Spune-mî curând.

— La biserica Lucaci.

— La ce ceas ?

— La doă-sprezece din nópte; dar să nu'i spuî cocóne; că-m pune córnele.

Fanariotul privi orologiu, și vëzënd că se apropia ora cununiei, eși pe pórtă și alergă cât putu ca că întîmpine rëul.

Când ajunse la biserica Lucaci, ceremonia cununiilor era pe la Isaia dănțuește, după cum zice proverbul. El intră în biserică numai în anteriu și în fermenea, căci giubeoa 'și-o scosese din cauza marei călduri. Fața sa de fel brună devenise întocmai ca a unui faur de fer din cauza prafului ce se pusese pe dënsa în grozava alergare; ochii seî altă dată negri încădrați cu un alb perfect, acum erau roșii ca sângele și esprimaü ferocia tigrului iritat pânë la cel mai înalt grad.

Cum intră în biserică se repezi cu furiă aspra lui Păturică și a Duduchi, cari vëzëndu'l atët de mult iritat și gata a'î sugruma cu mēnele sale cele robuste, intrară în altar, și se puseră sub apărarea inviolabilă a religiunei. „A ! a! tîlharilor, zise el.— V'ați ascuns în altar ca să scăpați de furia mea? dar sciți voi netrebnicilor, că sunt în stare să vă hrăpesc chiar din brațele lui Christos, saü din ghiarele sataniî, ca să'mî sting focul răsbunării.

în singele vostru cel mirșav ? și de odată cu vorba se repezi spre altar ca să sfășie victimele sale.

— Oprește te boierule, strigară cu uimire preoții, oprindu-i intrarea în altar.

— Dați-mi pe neleginiții care'mi au mâncat starea, și și-au bătut joc de cinstea mea; dați-mi'i vă zic, căci în starea de apelpisie în care mă aflu, dau foc bisericii de se duce pomina' și voi veți da seama înaintea lui Dumnezeu.

— Dar bine boierule ce rău 'ți-au făcut acești oameni ? spune să știm și noi ?

— Ce rău 'mi-au făcut, ziceți voi ? ei bine ascultați și veți afla:

— „El se numesce Diau Păturică, și e fecior de opincar. Eu 'l-am luat de mic copil în casa mea ; l'am crescut și l'am procopsit, iar el drept mulțumire și răsplătire m'i-a mâncat starea și m'a lăsat în sapă de lemn. Pe dâusa am luat'o asemenea în casa mea ; am acoperit'o cu diamanticele, șaluri și mătăsări ca pe o domniță, dar ea nemernica s'a ónit cu acel tîlhar, și tocmai acum când îmi pusesem totă nădejdea într'ânșii, ei 'mi-au luat tot din casă și m'au părăsit. Acum dar, când cunoșteți nelegiuirea lor dați-mii, saú intru cu sila trecînd peste trupurile vóstre.

O luptă grozavă se ațăță între disperatul fauariat și între preoți. Această luptă dură numai câte-va minute, căci fauariatul, slăbit moralicesce și fisicesce din cauza moliciunii și a băturilor ce'i dedea să bea vicleana Duduca, nu putu să reziste mult timp unei teribile crise morale ; el dar ridică ochii către cer și zise : „Dumnezeule ? m'ai pedepsit de ajuns pentru păcatele mele, nu mă lăsa nerěsbunat !... apoi căzu jos fără simțire, de unde nu se ridică de cât ca să ducă înainte o viață miserabilă.

El era lovit de dambla și'si perduse mințile.

Puțin în urma acestei scene, Păturică și Duduca traversau ulița Băltărețul, ca să se ducă acasă la dênșii, unde'i aștepta cina și cele-l alte veselii nupțiale.

CAP. XXVIII

BLĂSTEMUL PĂRINTESC

Scena întâmplată în biserica Lucaci, produse un mare sgomot în societate. Cât-va timp nu se vorbi de cât de înebunirea postelnicului Andronache, și mai cu sémă de mărtarisirea lui prin care declară pe Păturică de autorul tuturor nenorocirilor sale. Este însă un proverb românesc vechi care zice: „Timpul face și desface“. Societățile umane, acest amalgam compus din ființe bune și rele, înțelepte și rebune, pline de curiositate și impasibile, bizare și nătînge; de multe ori se alarmează de fuga unui principe, de căderea unui popor în sclavie, sau de falimentul unui bancher.

În asemenea cazuri, mulțimea se adună în grupe pe ulițe și în locurile publice, raționază asupra evenimentului, vorbește cu sgomot, declamă, și se înfuriază. Jurnaliștii fac articoli fulgerători și plini de semnul mirării și al întrebării, prin care se silesc a da faptului o importanță de o mie de ori mai mare de cât este în realitate; dar pe dată ce trece timpul cerut pentru satisfacerea curiozității publice, o tăcere mormintală se răspândește asupra faptului: Principele căzut rămâne cu oasele zdrobite de cădere, poporul sclav geme cu lanțurile de brațe, iar creditorii falitului fraudulos, se mulțumesc cu zece la sută din

capete, fără ca societatea să se turbure cât de puțin. Iată ce este societatea în varietatea ei; de aceea Păturică ca om înțelept ce era, lăsă lumea să vorbească ce îi va plăcea și cât îi va plăcea, iar el își regulă casa și interesele sale cât putu mai bine.

Starea lui se compunea din trei moșii, două vii și o casă pe una din cele mai frumoase ulițe ale Bucureștilor. Dacă el s'ar fi gândit mai bine la nestatornicia și ticăloșia lucrurilor omenești, negreșit că s'ar fi oprit aci, și ar fi petrecut o viață dulce și liniștită; dar el era ambițios, și ambițiunea lui nu avea margini. De ce folos ar fi fost avuția pentru dânsul, dacă îi ar fi lipsit acea pozițiune socială, care ar fi putut să'i deschiză ușile boierilor celor mari, și să 'l faca egal cu dênșii? Iată ideile ce preocupă pe Păturică în primile zile ale emancipărei sale din clasa vătafilor de curte.

În timpul acela sosi și cartea vizirului Deriviș Mehmet, prin care făcea cunoscut boierilor și poporului român, că Alesandru Șuțu s'a numit Domn al Țărei Românești.

Păturică, voind să profite de acest eveniment, mai întâi se informă despre starea lucrurilor și după ce află numele tuturilor persónelor ce înconjuraū pe noul domnitor, începu a se duce des pe la curte, și prin lingusiri pline de baseță, dobândi cu încetul favórea tutu'or. Casa lui devenise un loc public unde se adunaū toți parasiții Bucureștilor căci din nenorocice această lepră a societății esista și pe atunci, cu deosebire că, parasiții din zilele noastre sunt favorisații și puși în slujbe.

Fanarioții veniți din Țarigrad cu Alecu Vodă Șuțu, găseaū în această casă un tezaur de toate cele mai încântătoare plăceri. Vutcile și cafelele cele mai bune, ciubucele și narghilele cele umplute cu parfumatul tutun al Siriei; jocurile la noroc cele mai despuietóre și femeile cu ochii mai fermecători de cât ai

Vasiliscului ; toate aceste puternice baterii de corupțiune, erau adunate în casa lui Păturică. Iu fine orî cine intra în acest palat fermecătoresc, eșia încântat de plăcerile ce gusta într'ênsul, iar mai cu sémă de buna primire și de îngrijirea cu care erau tratați de gentila și mult iscusita fanariotă.

Păturică știa tot ce se petrecea în casa sa, dar în loc să se deștepte într'ênsul simțimêntul de onoare, din contră, el se bucura când vedea pe fanarioți oftând și făcênd ochi dulci femeiei sale.

Aceste infamii îl făcură să fie foarte bine primit la curte, iar mai în urmă îi procurară rangul de mare stolnic și funcțiunea Isprăvniciei de străini, care 'l pusese în relațiune cu consulul Rusesc și Austriacesc, două mine noi de exploatat.

Intr'o zi el dedia masă mare protectorilor și nouilor săi prietini. Toate dispozițiunile se luaseră ca să multumescă cu desăvîrșire pe oaspeți. Cornul abondinței coprîdea mai puține bunătăți în comparațiune cu cele ce se vedeau pe masa parvenitului. Ași dori să descriu numêrul oaspeților împreună cu calitățile morale și fizice ale fie-căruia în parte, dar asta se atinge de epopeă și 'mî e frică să nu mă trântescă Pegas. Mă mărginesc dar numai în povestirea unui incident, care turbură acest ospăț măreț și umili fôrte mult mândria lui Păturică.

Pe când mulțimea fanarioților mânca și bea în onórea lui Păturică, un sgomot de trăsură se auzi în uliță. Acest sgomot venea de la o cărucioră de țară fără coveltir (neacoperită). Ea era trasă de doi cai slabi ca niște iesme, și conduși de un băiat îmbrăcat țărăvește. În lăuntru erea așternut fân peste care era așternută o scórță (covor) roșie cu vergi, pe care ședea un boerinaș de provincie, îmbrăcat cu anterior de dimie verde, cu caravani (nădragi) de pânză albă de casă, cu tîrlici și iminei

roșii în picioare, cu libidea de aba albă împodobită cu găitan negru, și cu un cauc ascuțit îndesat pe cap.

Dacă cineva ar fi calculat vârsta acestui boier de țară după perii sei cei albi ca zăpada, negreșit că 'i-ar fi dat de la șapte-zeci până la șapte-zeci și cinci, de ani și nu ar fi greșit ; judecat însă după falnica ținere a corpului și după frăgezimea feței sale și ochii cei plini de intelegință și mândrie, l'ar fi luat drept om matur, dar nu bătrân.

Cum ajunsese căruța în dreptul caselor lui Păturică, boierinașul zise vizitiului : opresce Stane. Căruța încetă de a se mai mișca, iar boierul se dete jos, intră în curte, și de aci în sala de jos a caselor.

Privirea lui se opri mai întâi asupra mulțimei de arnăuți și de feciori ce intrau și eșiau, ținând în mâni farfuri pline de cele mai gustoase bucate ; după aceea observă cele-l-alte amănunte ale casei și rămase uimit de luxul și bogăția ce coprindea într'însele. Oare nu mă voi fi amăgit, cugeta el în sine, asta este casă de boier de proti-pendadă, e saltanat Domnesc ; și ca să se încredințeze dacă nu era un vis ceia ce vedea, opri pe un arnăut, și'i zise.

— Ia spune-mi dragul meu; ce boier șade în casa aceasta ? Arnăutul, luând pe bietul bătrân drept cerșetor, îi zise cu ironie.

— Să vii sâmbătă moșicile că astăzi nu face boieru milostenii.

— Ia lasă milosteniile la o parte, și răspunde-mi la ce te-am întrebat, zise boierinașul cu un glas aspru, ce indica supărarea ce'i pricinuisese umilitoarele expresiuni ale arnăutului.

— De ce nu, dacă voesci. Aci locuesce marele Stolnic Dinu Păturică Hale Îspravnicu de streini.

— Dar saraiurile acestea și cele ce se coprink într'ênsele sunt toate ale lui ?

— Da, ale dumnélui.

— Apoi dacă este așa, spune'î c'am venit să'l vîz că sunt mulți ani de când nu l'am vîzut.

— Și cine să'î zic că escî ?

— Spune'î că sunt tatăl dumisale, și me numesc Treti Logofet Ghinea Păturică ot Bucov sud Sac; ține minte băiete ot Bucov sud Sac.

Arnăutul privi pe bătrân cu mai multă băgare de seamă, dar sărăcia ce se vedea întipărită pe veștmintele eu care era îmbrăcat, îl opri de a anunța mândrului său stăpân un tată atât de umilit și sdrențáros.

Bătrânul simți aceasta, și înfuriindu-se de nebăgarea în sémă cu care îl privea arnăutul zise :

— Ascultă mojicule, du-te numai de cât de spune stăpânului tîu că am venit să'l vîz, sau arată-mi odaia în care se află, să intru eü d'a dreptul. *Oștî d'aci!* (fugî d'aici!)

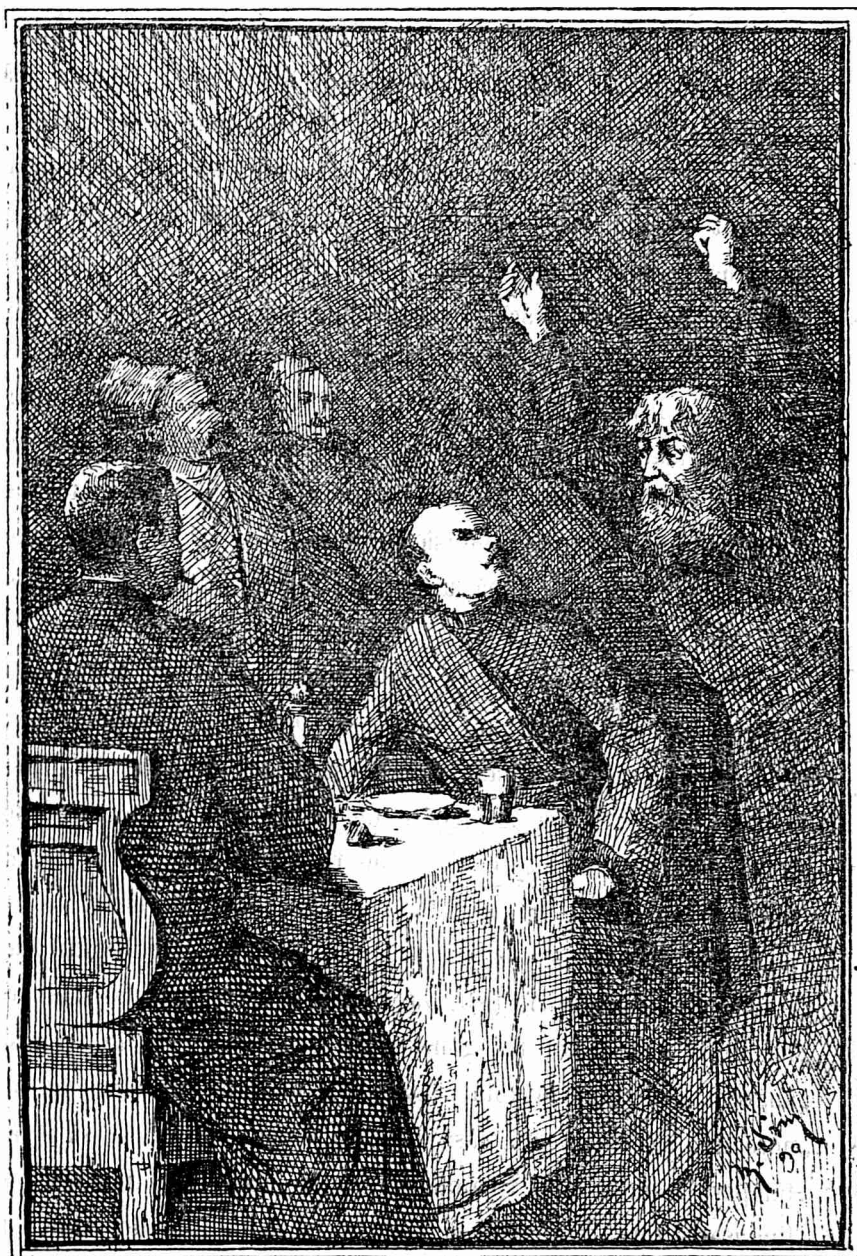
Aceste cuvinte ale bătrânului, fiind pronunțate cu voce tare, pătrunseră până la auzul lui Păturică, carele înțelegînd după accent că persóna ce întreba de dînsul era tatăl său, eși în sală, și ordonă arnăutului să'l gonească.

— Dar bine cocóne Dinule, cum pot cuteza eü să daü afară pe un om care se numesce părinte al dunitale ? răspuse arnăutul confusiat.

— Da, fiule, sunt bătrânul tîu tată, Nu mă cunoscî ?

— Auzî acolo obrăsnicie ; un cerșeter de uliță, să se numească tată al meu ! dați-l afară pe brînci, auzit'ați voi ? Eü nu am tată, apoi se retrase în cameră, ca să nu turbure petrecerea amicilor seî.

Bătrânul auzind pe fiul său pronunțînd aceste omorîtóre cuvinte, își perdu mințile ; fața lui deveni teribilă și amenințătoare ca a unei fiare sălbatice care voescó a sfărșia pe cel ce a rănit'o.

Blestemul Părintesc. — (Dinu Păturică cu Tată-său)

În paroxismul dar al furiei sale, se repezi în camera ospetului, și puindu-se față'n față cu ingratal seü fiü, zise : „Ce, nu mă „măi cunoști, fiule ? Ac st trup uscat de bătrânețe și de sărăciă ; „nu este el care 'ți-a dat viața ? Aceste mâni sbircite de muncă, „nu sunt ore ele care te-aü mîngăiat în copilăria ta, și 'ți-a pus „în mână codeiul cu care te-ai procopsit și ai câștigat aceste „bogății ? Nu te gîndesci, nenorocitul, că săvirșesci un păcat „osândit de legile firei și de obiceiurile politicesci ? Iuda a „vîndut pe învătătorul seü dar nu s'a lepădat de tatăl seü ! „Riul cel măreț și încongiurat de verdeață tăgăduște ore u- „militul isvor din care 'și are începutul ? Incă o dată te rog, „fiule, vino în brațele mele să te sărut, și să 'ți dau bine- „cuvëntarea cea măi după urmă, căci sunt bătrân și poate să „mor fără să te măi vöz !“

Păturică, care nu vedea în acele momente de cât umilirea sa în fața celor măi de frunte boieri ai Domniei, porunci de al doilea și cu măi multă asprime ca să 'l scōtă afară din casă. Bătrânul vözënd atăta împietrire de inimă zise cu aer profetic : „Dumnezeü care cunoaște și vede toate, să nu 'ți ajute, fiü „blestemat ce ești. El care te-a înălțat atăt de mult, te va „pogori mult măi jos de cât unde te aflai. Aceste bogății câș- „tigate prin nelegiurii, și-le va risipi, cum risipește vëntul pra- „ful după arie. Cum mă gonești tu pe mine, să te gonescă „ângerul domnului în tōtă viața ; să nu aibî prietent în ne- „norocire, să umbli din casă în casă cerșind pâne ca să'ți as- „tâmperî foamea și o treanță, ca să 'ți acoperî goliciumea ; să „lingușești tōte tarafurile, și toți să 'și bată joc de tine. In „chinurile bólei tale, să nu aibî pe nimeni care să te mîngăie „și în vedenjile tale să 'ți stea înainte tōte fără de legile „tale. Amin. Fie, fie !...

După ce bătrânul rosti acest teribil blestem puse mâinile

la ochi și eși din casa fiului său cu repeziciune ; iar Păturică își continuă ospățul fără să se turbure cât de puțin de amarele imprecățiuni ale părintelui său.

El se ocupă acum de noile sale cunoscințe și de folosul ce putea să tragă dintr'ânsele ; dar tocmai pe când se ridică cu ambițiunea până la cele mai înalte demnități ale țerei un nor politic veni să întunice puțin sórele speranțelor sale.

Încă de la anul 1814, Nicolae Scufu, grec din orașul Arta (în Pelopones) și Riga Palamide, formaseră o societate cu scop de a pregăti pe greci pentru liberarea patrii lor. Această societate numită : „*Etairia ton philikon*“ împreună cu cea numită ; „*philomousos etairia*“ ce staționa în Athena, își aveau corespondinții și comitetele lor în Odesa, Kișnev, Galați și București¹⁾.

Membrii comitetului din București, cunoscând însemnatele servicii ce ar fi putut să aducă Alecu Vodă Șuțu revoluțiunii grecesci, îi propuseră să intre și el în societate, dar Șuțul refuză. Prin această conduită neașteptată a principelui, secretul Societății putea să fie descoperit, și s'ar fi pus în pericol viața celor mai însemnați bărbați ai mișcării. Mijlocul dar cel mai propriu, spre a evita această nenorocire, fu înveninarea lui Vodă Șuțu, la 19 Ianuariu 1821 prin doctorul Cristali medicul său particular.

Acest eveniment, de și contrariu óre-cum planurilor ambițioase ale lui Păturică, dar el în loc să dispere, așteptă cu sânge rece prefacerea ce putea să ia lucrurile ; și fiind că nu putea să prevadă cele ce erau să se înămple, lingușea pe toți fără excepție ca să'si facă popularitate.

Revoluția lui Tudor Vladimirescu, ce izbucni a doua zi după

¹⁾ Vezi istoria principatelor dunărene de Palanzof, și istoria revoluțiunii grecesci de Ioan Filimon.

mórtea lui Şuţu, părea venită într'adins ca să dea ocaziune lui Păturică a arăta lumii duplicitatea şi laşitatea caracterului său. El se gândea foarte mult asupra acestei mişcări, iar mai cu seamă asupra folóselor, ce ar fi putut trage dintr'enska. Ast-fel dar, pe cât timp revoluţiunea se compunea din Tudor Vladimirescu, Macedonski şi câţi-va panduri, el ţinea de partidul boerilor, şi calomnia împreună cu dânşii pe acei bravi care îşi pericolau viaţa spre a da ţerei drepturile ei cele vechi, iar după ce revoluţiunea triumfă şi sili pe boieri a o recunósce şi a'í jura credinţă atunci Păturică deveni cel mai ferbinte apărător al ei şi o exploată cât putu mai bine; dar intrarea lui Ipsilant în ţară şi proclamaţiunea lui cea măreaţă făcu pe ciocoi să'şi schimbe politica. Ipsilant în ţeră!... zise ciocoiul în sine; un fecior de domn cu o mulţime de viteji după densusul şi ajutor de muscali! Asta este o minunată întâmplare, şi caută să mă folosesc de densa. O să mă scriu între mavrofori! Dar bine, ce va zice Tudor când va afla? Ce vor zice atâţi prieteni ai mei ce se află intraţi în oştirea lui? E! şi ce'mi pasă mie de densusi? Ei sunt nişte calici care s'aú sculat cu résmiriţă împotriva împărăţiei, ca mâne vin turcii şi'i risipesce ca pe puii de potirniche, în vreme ce Ipsilante de şi este şi el apostat, dar este sprijinit de prea puternica împărăţie a Rusiei. O Isbëndă să facă numai şi pare că'l vëz Domn în ţeră şi résplätind cu galantomie pe toţi care l'aú ajutat. Mă voi duce dar la densusul şi voi părăsi pe aceşti calici ce cântă totă zioa: Ah! sabia lui Traian într'o mână de Român! şi le chiorăe maţele de fóme.

După ce ciocoiul se împacă cu consciinţa sa în privinţa laşităţii ce voia să comită, şi după ce îşi făcu toate dresurile cu unul dintre consuli, porunci să înhame armăsarii la butcă, şi se duse la Colintina ca să se presinte înaintea lui Ipsilante.

Trecuseră doé ore de când el aştepta rândul de a intra la

prințul; dar acest timp nu'l perdu în darn căci legă relațiune de prieteșug cu Căpitan Iordache, Constantin Duca și Vasile Caravia,

În momentul însă când el oferea acelor tâlhari de drumuri ziafeturile cele mai delicioase ca să dobândească favoarea lor, și printr'ênsa pe a lui Ipsilant, ușea camerei de audiență se dechise, și eși secretarul principelui, care făcu semn lui Păturică să intre în lăuntru.

Ciociul își scose cismele cele de saftian roșu și rămând numai cu meși își puse o përeche do papuci galbeni de Țarigrad, își strânse giubeaua la pept și intră în camera lui Ipsilant, însă după ce făcu vre-o câte-va complimente pline de lingușiri, voi să sărute haina principelui, dar fiind că principele refusă cu delicatețã acest act înjositor, ciociul sărută ciucurii patului unde ședea fanariotul.

Săvërșindu-se acéstã ceremonie, Păturică se trase puțin d'andaratele și luând o pozițiune umilitore zise :

— Să trăesci, Măria ta, întru mulți și fericiți ani! Eă sunt Stolnicul Dinu Păturică Hale Ispravnic de străini, și am venit să mă închin Măriei tale ca o slugă plecată ce sunt, și să primesc strălucitele porunci ce te vei milostivi a'mi da....

Fanariotul fiind informat foarte bine de Păturică, se uită drept în ochii lui, și după ce'și termină observațiunile sale fisionomice, zise cu un zîmbet rece și ironic :

-- Am auzit, arhon Stolnice, că ești om deștept și cu pricepere în trebuințele țerei.

— Laude, Măriea ta; fac și eă cum pot ca un om mic ce sunt.

— Am mai auzit că.... dar asta nu e tréba mea; se zice iarăș prin lume că, fiind Sameș la Hătmănie, s'ar fi pierdut o piatră verde de mare preț; dar nici asta nu mă privesce.

— Nu crede, Măria ta! astea sunt defăimări ce vin din pisme, căci am prea mulți vrăjmași.

— Ai dreptate, arhon Stolnice, tot ce e mare e pismuit. Dar să lăsăm la o parte toate acestea, și să vorbim ceva despre interesele noastre. Te rog citește acest răvaș, și de odată îi dăte o bucată de hârtie strânsă în formă de răvaș.

Păturică privi răvașul și recunoscu forma de scriere a unuia dintre consulii puterilor străine.

— Citește-l, archon Stolnice, nu te sfii, zise Ipsilant văzând pe ciocoiu încurcat.

Păturică deschise de al doilea răvașul și citi frazele acestea :

Ilustre Principe !

„ Cunoscând greutatea misiunii ce aveți a împlini, cred că „vă aduc un mare serviciu, recomandându-vă pe Stolnicul Dinu „Păturică, carele prin iscusința și cunoștințele ce are despre trebile țerei, vă poate ajuta în multe împrejurări. El trebuie să „vie astăzi sau mâine pe la Înălțimea Văstră căci l'am vestit „prin oșebit bilet din parte-mi. Informațiunile ce'ți am dat în „trecutele zile despre acest boiăr, sunt destul de precise, rămâne „la Înălțimea Văstră să profitați de marile lui talente.

sunt al În..

N.

Acest răvaș răspândi multă lumină asupra neînțelesei pozițiunii în care pusese Ipsilant pe Păturică prin mușcătoarele lui cuvinte. Ciocoiul înțelese imensele folose ce putea să tragă servind interesele capului eteriei grecesci. Strînse dar răvașul și'l dăde cu mult respect în mâna prințului, carele după ce îl rupse în mică bucăți zise :

— Ei bine, archon Stolnice, eu am să'ți împărtășesc o taină care poate să te rădice la mărire și bogăția, dacă mă vei șlujii cu credință, dar care negreșit te va perde dacă mă vei înșela sau mă vei vinde ; ai auzit ?

— Spune-mi, Măria ta, ce am de făcut și răspunz cu capul, că nu vei fi nici înșelat, nici vândut.

— Ascultă archon, Stolnice. Cunoscii pe Domnul Tudor ?

— Îl cunosc Măria ta!
— Îl cunoscî bine ?
— Fôrte bine, Măria ta.
— Spune-mî dar, ce fel de om este ?
— Este viteaz și drept, Măria ta.
— Astea sunt darurile ce pôte avea, eü voi să aflu cusuru-
rile lui.

— Are și cusururi.
— Care sunt acele cusururi, spune-mî.
— Este mândru și furios la mâniă.
— Astea'mî place ; dar ia spune-mî, iubește banii ?
— Nicî de cum Măria ta.
— Dar muerile ?
— Nicî pe dânsese.

La aceste cuvinte, prin care Păturică fără voia sa făcea panegiricul omului pe care voia să'l vînză, Ipsilant rămase uitat. Viteaz ! zise fanariotul în sine ; drept ! n-iubitor de bani și de femei ! Iată calități care pôte să facă dintr'ânsul un Caton, un Brutus. Prin vitejiă el își va face un nume mare în totă țara ! prin dreptate va dobîndi iubirea norodului ; el dar va fi mare și puternic ! iar eü voi fi mic ! Eü Alesandru Ipsilant, fiu de principe și general de brigadă, eü care am stat cu capul rădicat înaintea lui Napoleon ; eü care nu am tremurat în fața morții, ce venea asupra-mî din milioane de guri vărsătoare de foc ; să mă vîz silit a pleca capul înaintea lui Tudor ? asta'i cu neputință ! Ce voi face dar ? voi porni numai de cât la Cotroceni, ca să smulg din peptul și inima protivnicului meu acele virtuți care astăzi chiar îl fac mai iubit și mai respectat de cât pe mine !.. Dar bine, eü am jurat ca să mă lupt împotriva necredincioșilor ! iar nu se vîrs sângele creștinilor.

După ce trecură aceste gânduri sinistrie, ce sfășiau fără milă

pe fanariot, o liniște se răspândi pe fața lui, și un zîmbet ușure se arătă pe buzele sale.

Păturică, care examinase cu multă luare aminte fața fanariotului, știa acum ca și dînsul care erau pasiunile ce 'i sfășiau inima ; cu tóte acestea el sta în picioré nemișcat ținînd într'o mână ișlicul și cu cea-l'altă giubeaoa strînsă la pept, fără să lase a se vedea pe fața sa de cât nepăsarea și nevinovăția reproduse cu cea mai mare fineță.

— Eî bine, archon Stolnice, esclamă fanariotul, îmi spuneai că domnul Tudor este cam furios ?

— Ba furios cum se cade ; el socotește pe om ca pe un puiú de vrabie.

— Ce spui, archon Stolnice, să fie óre adevérat ceea ce zici ?

— Chiar erî a spânzurat pe unul din cei mai de frunte vitejí, numai și numai pentru că s'a dus cu vre-o cățî-va neferi și a spart o cárciumă din Dealul Spiri.

— Și l'a omorit aí ?

— Ca p'un puiú de găină Măria ta.

— Eî bine, ce zice oștirea lui despre aceasta ?

— Nemulțumirea se vede zugrăvită pe tóte fețele, dar nu cutéză nimeni să 'i facă băgări de sémă.

— De ce ?

— Fiind că se pomenesc cu gízii lui eșîți ca din pămînt, și totul se isprăvește într'o clipă.

Ispilant se puse iarăși pe gînduri. De astă dată însă fața lui era acoperită de o veselie sinistră ; el se sculă după pat, și netezindu-și cât-va mîstățile, zise lui Păturică :

— Ascultă, archon Stolnice, dar bagă de seamă la ceea ce am să 'ți spuiú, căci d'aci atêrnă fericirea și nenorocirea ta.

— Ascult, Măria ta.

— Două sabii pot să intre într'o tătă ?

— Nu, Măria ta.

— Dar o țară poate fi stăpânită de doi domni de o dată ?

— Nicî asta nu se poate, Măria ta.

— Eî bine ! țara Românească are astăzi doi domni saü cel puțin două pețitorî la domnie : unul este Tudor și cel-l-alt sunt eü. Mă înțelegî ?

— Te înțeleg, Măria ta.

— Unul dar dintre noi trebuie să péră.

— Și cel care trebuie să péră este Tudor, Măria ta.

— El însuși, și aceasta o cer de la tine. Răvașul consulului zice curat că ești cel mai întreprinzător și mai îndemânatîc dintre boierî ? fă-mî dar acéstă slujbă și te voiü face cel mai bogat dintre toți.

— Gata la poruncă, Măria ta, dar n'ar fi răü să 'mî arăți și mijloacele pria care să pot săvirși această mare faptă.

— Mijloacele zicî ? dar tu însuși mi-ai spus că el este mândru și nesocotit la mânie. Strămoșul nostru Adam a perdut raiul numai pentru nerăbdare ; de ce dar Tudor să nu pérză raiul numai prin nerăbdare ; de ce dar Tudor să nu 'și pérză capul când are două din cusururile cele mai de căpetenie ?

— Te înțeleg, Măria ta.

— Du-te dar în lagărul lui, și îndeamnă pe unî din ostași la nesupunere, iar pe alții la jafurî și silnicî ; apoi fă ca să le afle Tudor pe toate acestea ; și fîi sigur că cu cât spânzurătorile se vor înmulți în lagărul lui, cu atât noi vom isbuti mai bine. Cunoști puterea mea, știî că sunt ocrotit de marea împărățiă ; lucréză pentru mine și norocirea ta e făcută.

— Să trăiești, măria ta, exclamă Păturică făcând o temenea până la pământ, dar aș vrea să știü și eü plecatul măriei tale rob, cu ce o să mă aleg din toate acestea ? Măria ta este

luminat și cu praxis și știți mai bine de cât mine prin câte primejdii am să trec eu nemernicul, ca să săvârșesc poruncile Măriei tale.

Ispilant se gândi puțin, apoi luă pana în mână și scrise pe o colă de hârtie cuviutele acestea :

„Eû Alexandru Ispilant, principe de naștere și general de „brigadă al nebiruitei oștiri rusești, mă îndatoröz a răsplăti pe „boierul român Stolnicul Dinu Păturică, pentru slujbele săvârșite de dânsul eteriei elinești, numindu'l de o cam dată Ispravnic peste două județe din cele ce se află acum în stăpânirea mea ; iar dacă milostivul Dumnezeu îmi va ajuta să stăpânesc țara întrégă, îl voiü face Caimacan al Craiovei.

A. Ispilant.

— Ține chărtia aceasta și silește-te cât vei putea să implinești poruncile mele, iar când lucrul va fi săvârșit, vino cu dânsa să 'ți ieî resplătirea.

Păturică sărută mâna fanariotului și se retrase.

CAP XXIX.

UN SUFLET NOBIL.

La extremitatea despre miază-noapte a mahalalei Oțetarilor, era pe timpii lui Caragea o uliță infundată, strimată și neîncetată plină de noroi. În acea uliță se aflau mai multe căsuțe învelite cu trestia, în care locuiau numai sacagii și căruțași. În mijlocul acestor bordeie miserabile era o casă care prin arhitectura ei de ordin otoman și prin mica grădină compusă din arbori roditori și flori, atrăgea foarte mult băgarea de seamă a trecătorilor.

Curtea acestei case era îngrădită cu uluci de stejar ascuțite la vîrf și foarte înalte, iar în partea despre fațada uliței, avea parmaclieuri cioplite și așezate cu mare gust. În mijlocul îngrădirii era o poartă cu două canaturi, învelită cu streășină de uluci mărunțele, ca să o apere de stricăciunea ploilor. În vârful aceluia înveliș erau doi căpriori în formă de sceptor, având fie-care la extremitatea de sus câte un cocoș lucrat în lemn foarte gros, iar pe fațada stîlpilor erau sculptați doi șerpi ținând câte un măr în gură.

Casa era de zid cu un singur etaj și împărțită în două camere și un pridvor. Învelitoarea ei era de olane, iar la cele două puncturi unde se unesc doliile, avea câte o bășică de pământ smănțuit, cu vîrfurile în formă de pasăre.

Ușa principală, ce conducea în năuntru casei, era compusă din mai multe bucăți de lemn lustruit cu rindeaua și legate de căptușeala principală prin cuie de fier alb cu capetele rotunde și lustruite.

Lîngă pridvor era o grădiniță compusă din câte-va vițe legate în formă de boltă, un corcoduș, doi zarzări și câți-va persicii, printre cari erau câte-va brasde despărțite între dânsese cu bucăți mici de cărămizi foarte frumos așezate. Aceste brasde erau pline de Garófe sălbatică, Ochiul boulu, Lemnul Domnului și Limba melușelului¹⁾; iar pe lângă îngrădirea de trestie a micii grădini și pe prispa caselor, erau așezate o mulțime de óle cu Magheran, Indreșiaim și alte flori scumpe după atunci. În unul din colțurile curții era un puț cu rotă, lîngă care se formase un lac de apă, ce servea de scaldătoare la câte-va rațe românești și leșești.

Interiorul caselor era ast-fel arangeat: una din cele două camere servia drept cămara pentru conservarea provisiunelor, iar cea de a doua, destinată pentru locuință, era pardosită (pavată) cu cărămizi spoite cu vopsea roșie și avea două paturi turcești acoperite cu saltele, perne și macaturi de cit. Aprópe de ferestre era o masă de brad acoperită cu o pânză albă cu marginile de borangic galben, pe care erau puse câte-va cărți una peste alta, hârtie de scris și o perechie de călimări de alamă; iar sub această masă se vedea un ișlic învelit în roșu, și o strachină cu ouă.

Pe perețele despre răsărit erau două icoane așezate pe o bucată de ștofă. Lîngă dânsese se afla o sticluță cu aiasmă, un mănuchiú (bucet) de busuioc uscat și câte-va spice de grâu; iar în fața acestor obiecte de devoțiune, era spenzurată o can-

¹⁾ Nume de flori ce se cultiva pe atunci și chiar acum prin grădinile meseriașilor.

delă ce ardea neîncetat dând o lumină slabă și melancolică. Tavanul acestei camere era de grinzi și nucii de stejar frumos lucrate. Lîngă un alt părete și cam aproape de tavan, era o culme pe care steteau atîrnate un anterior, o giubea blănită, niște ceacșiri de șial roșu și câte-va rochi. Osebit de aceste mobile, ce indicăram, mai era în această cameră o ladă de Brașov, câte-va urcioare cu apă de băut și o sobă oarbă, d'asupra căreia era pusă o tavă cu tacămii dulcetei și al cafelei; iar în fridele de jos se vedea câte-va gheme de lână și o donicioară cu fuse.

În unul din cele două paturi zăcea un om ca de patru-zeci și cinci de ani, dar care după sbârciturile feței și periile capului cei cărunți, semăna să fie de o țătate mult mai înaintată. Acest nenorocit avea capul rezimat pe o pernă, și părea adâncit într'un somn foarte greu.

Lîngă pat șeade o femeie bătrână, care se îndeletnicea făcînd colțșori și bibiluri de mătase la peptii și mânecile unei cămăși, ațintînd din când în când ochii asupra suferindului.

Era pe la nouă ore din noapte. Tristul cadru ce puserăm înaintea lectorilor noștri, fiind luminat numai de lumina palidă a candeliei, devenia mult mai atingător și mai interesant. În momentul însă când bătrîna se silea să alimenteze slaba lumină a candeliei ca să poată lucra mai cu spor, se auzi cătă-va lovituri în poarta curții. Bătrîna se duse să deschiză și după câte-va momente se întoarse împreună cu un june frumos, bine îmbrăcat și cu ochii plini de o bunătate îngerescă.

— Dôrme, zise streinul, adresându-se către bătrîna.

— Abia dete Dumnezeu de adormi, că n'a închis ochii de trei nopți.

— Din ce pricină?

— Apoi de mamă, sciū și eu?

— Și ce făcu în acel timp de înținodormire ?

— Ce face tot-d'auna: se posomorășce, strigă, își rupe hainele după dânsul, apoi pare că se liniștește, dar de odată sare tremurând și îmi zice :

— Ascunde-mă de acești ticăloși, ce voesc să mă omóre !

-- Și de cine să teme el ? ce i se nălucește ?

— O mie de bazaconii, mamă, dar aceia ce'l face să se înfurieze și măi mult, este aducerea aminte despre un vâtaf de curte și o țiiitoare a sa, care 'i-a mâncat averea și l'a lăsat pe drumuri.

— Ași dori să sciü, buna mea bătrână, dacă vine cineva să'l vază saü să'l ajute cu ceva.

— Nimeni, boierule.

— Dar bine cine'i plătește chiria casei, mâncarea căutarea și cele-l alte ?

— Tóte acestea le-am întâmpinat singură pênă la un timp, dar tocmai când sfărșeam de cheltuială și mă ducém în târg ca să'mi vënz maloteaua, un boer tânăr ca dumneata, fie'î umbrile, mă luă la cătare, apoi apropiindu-se de mine, îmi zise :

— Nu cumva ești dumneata baba Iana spitalagioaica ?

— Eü sunt boerule, îi respunseiü.

— În ce mahala locuești ?

— În Oțetari.

— În ulița infundată, nu este așa ?

— Este întocmai precum zici, boierule.

— Vino dar după mine, zise el. — Eü îl urmai pênă la o boltă de lipscănie, unde întrënd împreună cu mine, zise stëpânului bolții: — „Dă acesteï femeï lei una sută, și să urmezî „tot ast-fel pe fie care lună pênă la o altă poruncă a mea“ apoi apropiindu-se de mine, îmi zise încet: — „Să cauți bine „pe bolnavul ce'l ai în casă, căci o să viü câte o dată să'l

„văz.“ Sfârșind aceste cuvinte, eși repede din boltă și se facu nevăzut.

— Cunosc pe acel june boer ?

— Nu'l cunosc, că n'am avut timp ca să'l privesc bine în față; dar ori cum va fi, Dumnezeu să'i dea bine și să'l norocéscă, că de nu venea el în ajutorul sërmanul bolnav, numai Dumnezeu scie ce s'ar fi întêmpat.

— Dar bine bonlavul era odată bogat, ce s'a făcut starea lui ?

— Am cercetat mamă, și am aflat că 'i-a vëndut'o datornicii la Cochi vechi, și l'a lăsat numai ca hainile după dênsul.

— Dar casa lui, acea casă atât de îmbelșugată ?

— Tot s'a vëndut.

— Și cine aũ fost acei nelegiuuți care aũ cutezat să lase pe drumuri pe un om cu mințile rêtăcite și strein în astă țeră ?

— Apoi de mamă, mai știu și eu? lumea vorbesce multe.

— Și ce zice lumea ?

— Zice că el a avut o țitóre, și că ea s'a unit cu vătaful lui de curte, și 'i-a mâncat tótă averea.

— Ticăloșii și nemernicii ! dar am auzit vorbindu-se și despre un bogasier... lipscan..... ceva cam așa.

— Îl cunosc și pe acel ticălos, e bun de pus în țeapă.

— Da de ce ?

— Fiind că m'a lăsat pe drumuri;

— Și cum s'a întâmpat aceasta ?

— Ia strânsesem și eu în tinerețe câte-va părăluțe ca să le am la bêtărănețe, știu povêstea vorbi: „banii albi de zile negre“ și el m'i-a mâncat mânca-l-ar coțofenile.

— Și cum ț'i-a mâncat, ia spne-mi ?

— A făcut *moflusch* mincinos și m'a lăsat pe drumuri, nu l'ar mai lăsa de la inimă.

— Dar bine n'ai dat jalbă la stăpânire ?

— Ba am dat, da-l-ar p'în târg cu nasu tăiat,

— Și ce ai ales ?

— Mai nimic, mama : din două miișore de lei, m'am ales numai cu două sute, din care'mi-a oprit și havaetul judecătii.

— Ia spune-mi, cum îl chiamă pe acel hoț de ștreang ?

— Costea.

— O fi Costea Chiorul, bogasierul ?

— El este mamă.

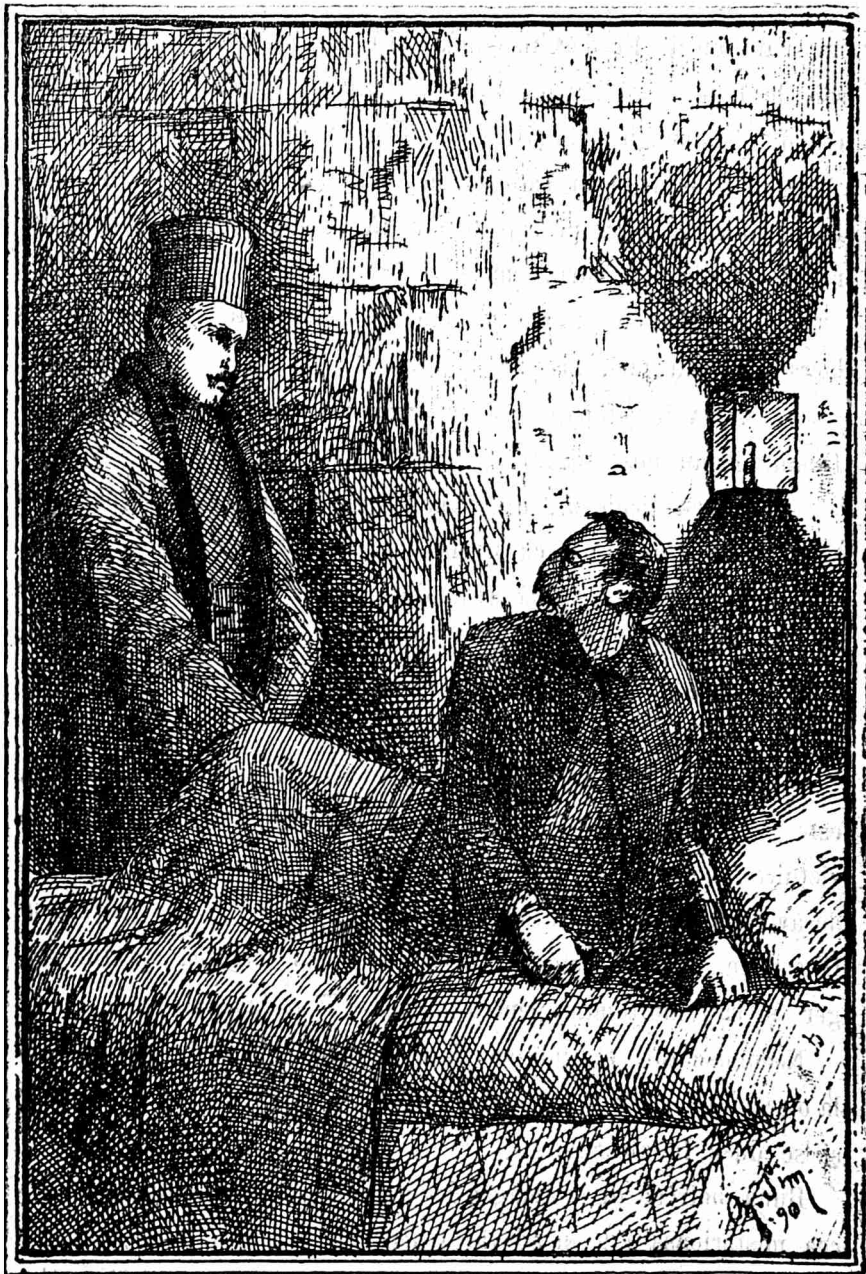
Tănărul căzu într'o adâncă întristare, apoi după ce aruncă o privire asupra bolnavului, zise în sine : „Unul zace în pat lipsit „de minte și sêrac, cel-l alt mofus mincinos și gata a merge la „ocnă pe tótă viața, numai cel d'al treilea, și cel mai rău din „toți, se bucură încă de ródele nelegiuirilor sale ; puțin înse și voi auzi și de numele lui !

Pe când străinul se afla absorbit în aceste triste gânduri, bolnavul începu a țipa și a gesticula din mâini strigând cu glas răgușit și tremurător : Lăsați-mă, nelegiuitorilor ! nu vă e de a- „juns că m'ați sărăcit ? voiți acum să'mi luați și vieța ? „apoi deschizând ochii sêi înflăcărați de mâniă, începu a lovi cu pumnii pereții casei, crezând că lovește acele umbre imaginare ; iar după aceea începu iarăși a striga : „Luați de lângă mine pe „această muiere desfrânată, căci privirile ei mă îngheață ! nu „vedeți voi că ea voește să mă sugrume cu prefăcutela ei îmbrățișări?...

— Liniștește-te, boierule, zise străinul sărind după scaun și alergând către bolnav ca să'i dea ajutorul necesar în acele teribile momente.

— Dați-mi un pahar de apă să'mi răcoresc peptul, zise nenorocitul bolnav cu voce mai de tot stinsă, și zdrobită de oboseala agoniei.

Apa cea rece cu care fu adăpat și stropit bolnavul, produse

Tu aci? Tu la capul meu?

un mare efect. El deschise ochii și i ațută asupra făcătorului seǔ de biue, apoi lăsân i să curgă dintr'ăușii două șiróe de lacrămî, zise cu glas liniștit dar întrerupt de suspine :

— Tu aici ? tu la capul meu ? dar acesta este locul lui, Diuu pe care 'l-am procopsit, iar nu al tǔu pe care te-am isgonit fără milă din curtea mea ?

Tânǔrul luă cu transport mâua suferiudului și udăud-o cu lacrămî și sărutări, zise :

— Am voit, stǔpâne, să te scap din mâna acelor tîlharî, dar Dumnezeǔ nu mî-a ajutat.

— Iar eǔ ticălosul, drept mulțumira pentru binele ce voi ai să'mî faci, te'am scos cu urziă din curtea mea.

Căt țiuu această scenă atingătoare, bǔtrâna stete în picioare priviud cu băgare de seamă trăsurile feței și glasul străiuului, apoi se apropia de patul bolnavului și îi zise cu o privire plină de uimire :

— Stǔ,âne ! Acest june atăt de milostiv și cu iuimă bună, este boierul cel necunoscut, care de atăt timp ne dă mijlóce de viețuire ; banelile mele nu mă amăgeaǔ, acum îl cunosce cu desăyǔrșire : este grămăticul marelui Ban C*** ; este sǔrdarul Gheorghe, zaraful Visteriei. Să ingenuchem înaiutea acestui ânger și să'i mulțumim pentru mila ce a arătat către noi.

Necunoscutul, vǔzându-se descoperit, și nevoind să stea față la o scenă ce'i atingea modestia, eși din casă cu repeziciune și și se duse la alesale.

Buna bǔtrână nu se amăgea de loc în aprecierile sale. Persoana cea misterioasă era în adevăr Gheorghe Serdarul, acel jun plin de virtute, care pǔrăsi casa Banului C*** și și sacrifică arzătorul amor ce avea pentru fiica celui boier, numai ca să nurǔsplătească cu rǔu bine-facerea ce priimise de la dǔnsul.

El se refugiase în Moldova crezǔnd că schimbarea aerului,

priveliștea frumoșilor munți din acea țară și deosebirea obiceiurilor, vor stinge cu încetul flacărele amorului ce îi ardea peptul și inima.

Ajungând dar în capitala Moldovei se înfățișă înaintea lui Mihaiu Vodă Șuțul, care din puținele cuvinte ce schimbă cu dânsul, descoperind rarele lui calități și profunda cunoștință ce avea despre limba elinească, îi oferă postul de secretar particular al său.

Junele primi această cinste domnească, sperând că prin ocupațiune își va micșora suferințele dar se amăgea; căci marea încredere ce din zi în zi îi arăta principele, onorile ce primea de la boierimea moldoveană, caftanul de mare Comis și darurile Domnesci cele bogate, în loc să îi micșoreze suferințele din contră i le mărea mai mult.

În fine părăsi Moldova și să întorșe iarăși în București, dar aci avea să întâmpine nouă lovituri: Mariea, fata Banului C*** sdrobită și dânsa de patima amorului, căzuse la o bătă care îi amenința viața. Bătrânul ei părinte, văzând acest rău care voia să îi răpească comora fericirii sale, se sfătuî cu cei mai învățați doctori după acei timpî, și după povața lor, se stremută cu locuința la una din moșiile sale de munte.

Gheorghee aflând despre toate amănuntele acestei împrejurări și necutezând să se înfățișeze înaintea Banului, nici să vestească pe Maria despre șosirea sa, căzu într'o adâncă melancolie, care negreșit l'ar fi târât în mormânt, dacă s himbarea 'epocei nu aduce cu sine o mare schimbare în pozițiunea sa.

Singura mângâere ce îi mai rămăsese după atâtea nenorociri, era de a contempla din depărtare chioșcul din grădina Banului, a'el local în care văzuse pentru prima oră sorele trecutei sale fericiri, și a face bine celor nenorociți. El dar aflase jalnica stare în care adusesese Păturică pe Comisul Andronache Tuzluc, vechiul său stăpân, și îl ajuta în secret.

CAP XXX

LAGARUL DE LA COTROCENI ȘI TRADAREA.

Tudor Vladimirescu, luând scire că Ipsilant a intrat în țară, își împărți oștirea în două părți: dintr'una formă mici garnisoane pentru apărarea mănăstirilor din Valahia mică, în care își avea depuse provisiunile necesare pentru hrana oștirei; iar cu o parte compusă din șase mii de panduri aleși și două mii cinci sute de arnăuți comandați de Macedonski și Prodan, luă calea spre București, și se așază în mână tirea Cotroceni, și pre câmpia din prejurul ei, formând din această localitate un lagăr fortificat, din care observa mișcările lui Ipsilant, pe boieri și politica turcească.

După regulele stabilite de acest căpitan, intrarea în lagăr a omenilor particulari nu era poprită nici ziua nici noaptea, dacă ei cunoscău cuvântul de ordin.

Dinu Păturică, profitând de această neîngrijire, încă de la sosirea lui Tudor, visita neîncetat lagărul, și prin manierele lui însânuitoare, dodândi amiciea și încrederea tuturor căpitanilor armatei, și eh iar pe a lui Tudor.

Ast-fel staū lucrurile cu câte-va zile înaintea întrevederii lui Păturică cu Ipsilante, în care se stabili vnzarea liberatorului României.

A treia zi după încheierea acestui pact infam, pe la două ore

turcesci din noapte, Păturică încinse iataganul, puse două pistole la brâu și alte două la ciochina șelei, apoi încălică pe un armăsar și luă drumul către Cotroceni urmat de un arnăut armat cu o șişinea boşnegească.

Era pe la 20 Martie, timpul cel mai nestatornic al climei noastre : un întuneric des acoperea fața cerului, vântul austru sufla cu repeziciune, glasul paserilor de noapte unit cu fremătul sinistru al copacilor, făcea o armonie infernală, iar ploia ce cădea în torente, complecta acest cadru fioros.

Cei doi călători, înfășurați în ipingelele lor, își urmau călătoria în liniște, privind acest desordin al naturii cu nepăsarea și bucuria ce simțiră demonii, când cel a tot putinte deschise sghiaburile adâncului ca să pearză o lume nedemnă de amorea și intențiunea sa. Dar când ajunseră în dreptul caselor lui Buluc-Başa Giafer, Păturică zise tovarășului său de călătorie :

— Să fie ore adevărat tot ce'mi ai spus ? răspunde ?

— Precum mă vezi și te văz, cocóne Dinule.

— Nu mă minți tu ore ?

— Îți jur pe Dumnezeu și pe sfintu Gheorghe ajutorul meu.

Ciocoliul, mulțumit de acest jurământ, ce tot-d'auna e sacru pentru hoji și bigoți, înaintă conversațiunea :

— Ia mai spune-mi încă odată, câte spargerî de case s'a făcut ?

— Șapte, stăpâne.

— În ce mahalale ?

— La biserica Albă din Postăvarî și la Spirea din deal.

— Jaful a fost mare ?

— S'a luat peste tot ca la două sute mii lei afară de argintării și borfe.

— Câte femei s'aũ siluit ?

— Zece, dintre care două au murit, neputând suferi până în sfârșit, cașnele arnăuților și ale pandurilor.

— Dar uciderile cum au mers?

— Trei cărcimari, două băcani și un boiărinași.

— Le scie astea Domnul Tudor ?

— Nu numai că le scie, dar a și spânzurat azi dimineață cinci dintre cei ce au săvârșit aceste fapte.

— Spui adevărul ?

— Adevărul, stăpâne; și dacă nu mă crezi, poți să îți vezi cu ochii, căci sunt spânzurați în grădina Brâncoveanului, și acea grădină este în drumul nostru.

— Să mergem dar să vedem.

Pătucică își îndreptă calul către grădina Brâncoveanului urmat de complicile seuz; intră într'ânsa și merse cu coraj până dinaintea unei fântâni ocolită de sălcii, apoi se opri în loc și privi cu sângele cel mai rece nefericitele victime ale ambițiunei sale.

— Acum crezi cocóne Dinule ? zise arnăutul.

— Da, răspuse Dinul; ași dori însă să știu prin ce mijloc ai săvârșit această mare faptă ?

— Fórte lesne, cocóne.

— Cum ?

— M'am strecurat în ordia (lagărul) pandurilor cu meșteșug; le'am spus că sunt dintre mavroforii lui Ipsilant; ei au început să mă întrebe despre multe, după obiceiul ostașilor. Atunci am început și eu să laud pe Ipsilant, și să'l rădic până la cer; le-am spus că avem câte trei-zeci de lei pe lună, și tain îmbelșugat de carne, pâine și vin. Bieții olteni, auzind aceste laude, rămaseră cu gurele căscate. Le-am mai spus că ostașii lui Ipsilant sparg biserici, necinstesc femei și Ipsilant se prefacă că nu scie nimic, și ast-fel precum vă spui, le ziceam eu, nu e

nefer în oștirea noastră care să nu aibă câte un pungoi plin cu mahmudele și dodecari. După ce le înșirai verzi și uscate, luai vre-o doi-spre-zece dintre ei și mă pusei pe bătură, apoi către seară mai veni ră alți douăzeci și plecarăm împreună după jafuri; iar după ce s'a săvârșit toate nelegiuirile, silniciile și omorurile ce ți le-am povestit, m'am dus la căpitanul Órcă și i' am spus tot ce se petrecuse; el a spus lui Dumnezeu Tudor, și celelalte le văzurăm amândouă.

— Bravo, Năstase, ești un mare om.

Întrevorbirea acestor două tilhari putea să urmeze mai departe, dar fu întreruptă de vocea strejarilor, ce păzeau prima rază a lagărului.

— Stareți măre, — strigară panduri olteni văzând pe Păturică și pe sluga lui. — Cuvântul, bre! sau vă chitul la pământ ca pe brabeți.

— Suntem ómeni buni, voinicilor, zise Păturică, voind să se încredințeze despre starea morală a sanetarilor.

— Cuvântul, înțelegeți voi, seú dăm foc flintelor! și de odată cu vorba îndreptară puscele spre dênșii.

— Gorju, răspunse Păturică mulțumit și nemulțumit de curajul și statornicia oltenilor.

— Pe cine căutați în ordiă?

— Pe căpitan Urdărénu.

— Aide, intrați.

Păturică dete pinteni calului și înaintă în lagăr.

Până ce Păturică va găsi pe căpitanul Urdărénu, noi vom atrage băgarea de sémă a lectorilor noștri asupra stării morale a trupelor lui Tudor Vladimirescu, căci de la moralitatea și disciplina oștirii depinde succesul bătăliilor și cele mai strălucite fapte de arme.

Oștirea lui Tudor, ca toate oștirile de aventurier, nu avea și

nici că putea să aibă acea disciplină riguroasă ce o întîmpinăm în armatele regulate. Disciplina și moralitatea nu se pot stabili în cinci, șase luni, și armata lui Tudor nu avea o vechime mai mare de cât aceasta.

Trebuia dar ca Tudor să fie mai puțin aspru cu nise junii ce părăsiseră dulcele vieții liniștite, ca să se lupte pentru liberarea patriei lor, lipsiți de multe ori chiar de hrană și alte necesități ale vieții; el însă servise în armata rusă și moșt-nise de la dânsa acea asprime fără exemplu, care fu principala cauză a pierderii sale: spargerea unei prăvălii, siluirea unei femei și alte desordine de felul acesta și chiar de mai puțină importanță, asprul căpitan le pedepsea cu decapitarea și spânzurarea; dar aceste cruzimi, în loc să producă efectul dorit, ele aduseră ura între căpeteniă și ostași, iar rezultatul acestei pasiuni deveni funest pentru amândouă părțile)

Suntem în lagăr, să mergem înainte.

Într'o căsuță de scânduri învelită cu trestie, erau patru junii căpitanii legați de mult timp printr'un amor de acelea ce nu se găsesc de cât în cadrele militare. Două dintr'ênșii fuma, unul citea pe o carte, iar cel l-alt mângăia un câne de vânat, ce ședea încolăcit la picioarele sale. Fetele lor erau coprinse de acea întristare profundă, ce vine din meditațiunii dureroase. Tăcerea ce domina în acel locaș trist întocmai ca inimile celor ce locuiau într'ênsul, se rupse în fine; unul din junii ostași zise celor l-alți:

— Ei bine tovarăș, ce hotărîre luați voi?

— Dar tu, ce hotărîre ai luat?

— Eū unul nu iscălesc înscrisul, și întîmple-se ori ce s'ar întâmpla.

¹⁾ Vezi Cinran pag. 50 și Istoria revoluțiunei elinesce de Tricupi și Ioan Filimon.

— Dar bine, nu te temi de mânia Domnului Tudor ?

— Nu mă tem de loc, pentru că d'oi iscăli sau n'oi iscăli, tot una face.

— De ce ?

— Fiind că iscăcind, plătesc cu capul ori ce neorînduiești vor face pandurii de sub căpetenia mea ; de nu voi iscăli, mai rău, căci Tudor mă va spânzura ca pe un nesupus !..

— Bine zici tu, mă Euescule.

— Auzi acolo, reluă Urdăreanu ce tăcuse pân'aci. Auzi vorbă, să răspundem noi de faptele neferilor noștri ; dar am văzut oștirea lui Cutusof, oștirea împărătească, cu hasna mare de bani, cu zaherele după dânsa, cu doftcri, cu spițerii ; și cu toate acestea ostașii spârgeau prăvălii, furau fete și nu li se tăia capul, nici îi puneau în spânzurătoare precum pune Tudor pe neferiții noștri, ce nu sunt de cât niște copii adunați după cum s'a putut și fără cea mai mică cunoștință despre datoria ostășească.

— Urdăreanu are dreptate, zise Enescu, reluând vorba. Noi n'am descărcat până acum nici o pușcă în vrăjmașii țării, și vre-o câte va sute dintr'ăi noștri au căzut jertfă mâniei lui Tudor. Asta este o zaveră tainică împotriva vieții noastre și nimic mai mult. Pentru aceasta ne-am părăsit noi părinții și pacinicile îndeletniciri, ca să ne omóre ca pe niște vite ?

— Ce trebuie dar să facem ? rostiră toți căpitani de odată, ațintind ochii asupra Enescului și strângând mânerul iataganelor cu convulsiune.

— Să nu iscălim neomenosul înscris ce ni se cere.

— Să nu'l iscălim, repetară tinerii ostași.

— Jurați ?

— Jurăm.

În momentul când cei patru căpitani întorceau fețele către răsărit și îngenuchiau să jure, o lovitură se auzi în ușa casei.

— Cine este ? întrebă Enescul puind mâna pe iatagan.

— Ómeni buni, răspunse o voce de afară.

— Numele v stre.

— Căpitan Macedonski, Buluc-ba a Prodan  i Stolnicul Dinu Păturică.

— Vo  sunteți ?  ntreb  Enescul deschiz nd u a.

— Da bine, ce faceți voi aci singuri ?  ntrebar  noui veni i ; mă tem că vă sf tui i ceva împotriva st p nirii, adaose Macedonschi cu un zîmbet întunecat.

— E  nu crez una ca aceasta, zise Păturică, silindu-se a da fe ei sale un aer de încredere.

— Nic  eu, adaose Buluc-ba a Prodan.

— Ia să lăsăm la o parte aceste secături,  i să venim la lucrul cel de c peteni , zise Macedonski. Ia spune i, b e i, cum vi s'a părut omorurile de alaltă-er  ?

— Care omoruri ?  ntreba Păturică pref c ndu-se că nu  cize nimic despre d nesele..

— Cei doi căpitani  i trei panduri sp nzura i de Domnul Tudor în sălciile din grădina Br ncov nului.

— Sermanii b e i !  i pentru ce'i a sp nzurat ?

— Pentru lucru de nimic, pentru că vrea  i p te.

—  i fiind că suntem pro ti de ne supunem unui g de, respunser  cei patru juni căpitani.

— Ave i dreptate, copii, zise Macedonski, dar ce o să facem ? el este st p n  i noi slugi : trebuie dar să ne supunem.

— Nu este adev rat, căpitane, zise Enescul  nfuriat. Noi ne am sculat ca să ne luptăm pentru drepturile  reii ; să ne tr mi a dar în potriua turcilor, care au intrat în  ar  că să murim ca ni te viteji, iar nu să ne omóre cu mórtea cea mai ru inos .

— Căpitanul Enescu are dreptate, zise Păturică v z nd intri-

gile sale reușind pe deplin. Astă tiranie nu mai e de suferit, și dacă nu veți lua măsuri, să sciți cu hotărâre, că toți câți sunteți aici veți muri în spânzurătoare.

— Așa este. Stolnicul Păturică are mare dreptate, rosti adunarea întreagă.

— Oștirea lui Ipsilant, pe ori undă trece, arde și jefuesce și cu toate acestea, Ipsilant n'a spânzurat nici un căpitan, nici măcar un nefer pînă acum, adaoase Păturică.

— Așa este precum zici; dar ia învață-ne Arhon Stolnice, ce trebuie să facem, ca să scăpăm de această fiară sălbatică?

— Nimic mai mult, de cât să vă alegeți altă căpetenie.

— Dar bine, noi am jurat să'i fim supuși și credincioși, zise adunarea întreagă a căpitanilor.

— Ați jurat, replică Păturică cu un zîmbet plin de amărăciune și dispreț, dar nu sciți voi că jurămintele nu sunt decât niște marafeturi născocite de Domni și căpeteniile norodelor ca să despoe și să omoare pe supușii lor mai cu înlesnire și fără temere?

— Ce vorbesci dar să facem?

— Faceți ce veți voi; lăsați pe Tudor să vă tae ca pe yite.

Aceste din urmă cuvinte, fiind pronunțate de Păturică cu un mare dispreț, ascuns sub masca nevinovăției, produse un efect straniu în inimile căpitanilor; cei mai maturi dintr'ensii erau pentru călcarea jurământului și alegerea altor căpetenii; junii din contră ținea mult la jurământ, dar ereau de părere să facă o revoluțiune, prin care să silească pe Domnul Tudor a le da garanții solide, pentru încetarea vărsării de sânge pe viitor.

Aceste idei fură discutate cu sgomot mare; partidele începură a se incrimina și a se amenința una pe alta; se pôte că ar fi vărsat chiar sânge nevinovat, dacă nu intervenea Păturică, care vedea în această atitudine zădărnicierea viselor sale cele ambițioase.

— Opriți-vă, fraților, zise el intrând în mijlocul înfuriaților căpitani. Și unii și alții aveți dreptate, dar înțelepciunea cere să alegem un mijloc prin care să putem ajunge la luarea măsurilor de asigurare pentru viitor. Mijlocul acesta îl cunosc numai eu.

— Arată-ni'l și nouă.

— Bucuros, dacă făgăduiți că veți urma povețile mele.

— Făgăduim, ziseră toți de odată.

— Să așteptați șapte zile, și dacă pên'atunci Tudor nu va mai omori pe nimeni, să ne adunăm iarăși aici și să chibzuim despre cele ce trebuie să facem; iar dacă în cursul acestor șapte zile omoruri vor urma ca în trecut, atunci să părăsiți pe Tudor și să vă alegeți de căpitan pe Macedonski, și hați Prodan. Vă mulțumiți flăcăi, ori ba?

— Ne mulțumim.

— Din totă inima?

— Din totă inima.

— Atunci dar, faceți amândouă tarafurile câte un înscris, și după ce le veți iscăli, să mi-le dați mie în păstrare, ca după trecerea celor șapte zile, să ne adunăm iarăși aici, ca să pedepsim pe cel ce'și va călca cinstea și iscălitura.

— Să se facă înscrisurile, zise Macedonski, silindu-se să ascunză bucuria ce simțea în inimă.

Înscrisurile se făcură și se dederă în mâna lui Păturică, iar după aceea chemară doi panduri și'i trimiseră să aducă de mâncare și băutură.

Cina dură mai mult de două ore, și pot încredința pe lectorii noștri, că nu avea nici cea mai mică asemănare cu cina celor șapte înțelepți ai Eladiei; iar pe la mezul nopții, óspeții își luară rămas bun uni de la alți, și se duseră fiă-care la locuința sa.

Păturică încalică pe armăsar și se îndreptă spre București

urmat de complicele seă. Bucuria lui era nemărginită din cauza marelui rezultat ce dobândise cu atăta înlesnire.

— Ei, Năstase, zise el arnăutului, aruncând câte-va priviri în lături ca să se asigureze despre vre-o cursă, ce i s'ar fi putut întinde de inamicii seă, ia spune-mi, cum ți-ai petrecut timpul cât ai lipsit de lângă mine ?

— Bënd și mâncând cocóne, să fie cu ertăciune.

— Și cu cine ai făcut tóte acestea ?

— Cu arnăuții lui Buluc bașa Prodan.

— Ia spune-mi ce mai zic ei despre mersul treburilor ?

— Omorurile de a-l-altă eri 'i-a turburat fórte mult, cocóne : unii vor să fugă la Ipsilant, alții la Buluc-bașa Sava, și sunt fórte puțini cei care voesc să mai rămăe în ordia lui Tudor ; apoi unde mai pui și blestematele de înscrisuri ce...

— Ce înscrisuri sunt acelea ?

— Domnul Tudor cere înscris chezășie de la toți căpitanii, pentru purtarea neferilor de sub ascultarea lor.

— Și ei o să dea ?

— Vai de ei de vor da.

— Da de ce ?

— Pentru că mâne séră o să se calce patru case boieresci.

— De unde scii tu acésta ?

— O scii, că 'i am îndemnat eu.

— Aferim, Năstase, dar ia spune-mi, o să se ție ei de cuvânt ?

— Năgreșit, fiind că o să fiu cu dânșii și o să'i țiu de scurt.

— Silește-te Năstase cât vei putea s'o scoți la cale cu bine, și vei avea de la mine o sută de mahmudele bacșiș.

— Scii ce cucóue Dinule ? Fă-mă mai bine Polocovnic de județ, și nu'mi mai da acele mahmudele.

— Prea iute mergi, dragul meă Năstase.

— Ba nici de çum, cocóne Dinule. Moruz Vodă a făcut pe

Arnăutul său Ispravnic; de ce oare Domnia ta să nu mă faci pe mine Polcovnic?

— Fii cu minte și te voi face.

Conversația călătorilor noștri trecu de la o cestiune la alta, și numai atunci se întrerupse, când caii se opriră ca din instinct la porțile caselor lui Păturică.

Arnăutul descălică după cal, și deschise porța stăpânului său, carele sărind cu iuțeală după frumosul armăsar, se duse drept în iatacul său de dormit ca să-și aline printr'un dulce somn agitațiunea ce-i pricinuisese marele său succes.

Acum vino tu Morfeu, care închizi cu dulcetta ochii plugarului ostenit de munca zilei, și pe al tinerei mume ce vegheasă lângă micul ei copilaștă; veniți și voi vise amăgitoare, care deschideți avarilor minele de aur ale Americii și prin închipuirii măgulitoare ușurați suferințele sclavilor, și faceți pe devoți să guste din fericirea paradisiului. Părăsiți întunecosele voștre locașuri și veniți în camera acestui infam, ca să-i închideți ochii prin narcotica voastră-sufare; dați-i vise frumoase; faceți să dispară după fruntea lui acele încrețituri săpate de infamie și crimă. Dar mă tem că voi nu veți putea să-l adormiți, căci pasiunea care mușcă fără milă din rărunchi lui, este mult mai mare de cât magica voastră putere. Este setea de mărire care îndemna pe Cesar a trece Rubiconul înarmat, ca să înfigă pumnalul în inima republicei romane; este mândria și răsbunarea care silește pe tyranul Hipias a veni în patria sa cu Perși lui Dariu, spre a o face să piară prin foc și sabie! El va fi mâne stăpân absolut peste o parte din țară, și dacă fatalitatea va voi, poate să devie biciul țerei întregi.

Ciocoii avea în adevăr necesitate de repaos, ea să-și restabileze puterile fizice slăbite de atâtea sguduirii morale; dar somnul nu putea să închiză pleopile ochilor sei, cu totă silința ce

întrebuința; ca să pótă adormi un moment măcar.

Orele nopței sunt fórte lungi pentru cei ce nu aũ somn, și mai cu seamă pentru aceia a căror consciința este pătată de crimă.

Păturică vazënd neputința de a dormi, cearcă a se distra prin lectură; luă dar o carte după masă, și deschizëndu-o citi din întâmplare, aceste cuvinte: „Vězut'am pe cel fără de lege înăl-
„țându-se ca chedrii Libanului, puțin însă și el nu mai era, pu-
„terea și mândria lui perise cu sunet.“ Acest verset din psalmii regelui poet, ce făcea alusiă la dēnsul, îl făcu să închiză cartea și să puie mâna pe alta, dar deschizënd-o și pe aceia, dete peste maxima acēsta: „Și ce va folosi omului de va căștiga tóte avu-
țiile lumei acesteia și își va perde sufletul?“ Trinti cu mânia și această carte; sculându-se după pat începu a se preumbla prin cameră cu fața descompusă de nedormire.

Nóptea în fine se pregătea a părăsi emisferul nostru. Un sgomot de căruțe și voci omenești anunța deșteptarea poporului și punerea lui în mișcarea obicinuită de tóte zilele.

Ciocoiul se plimba neîncetat căutând în osteneala corpului somnul ce'l părăsise, dar de odată urechia lui fu lovită de vocea nasală și ascuțită a unui precupeț, care cânta într'un fel comic cânteul acesta:

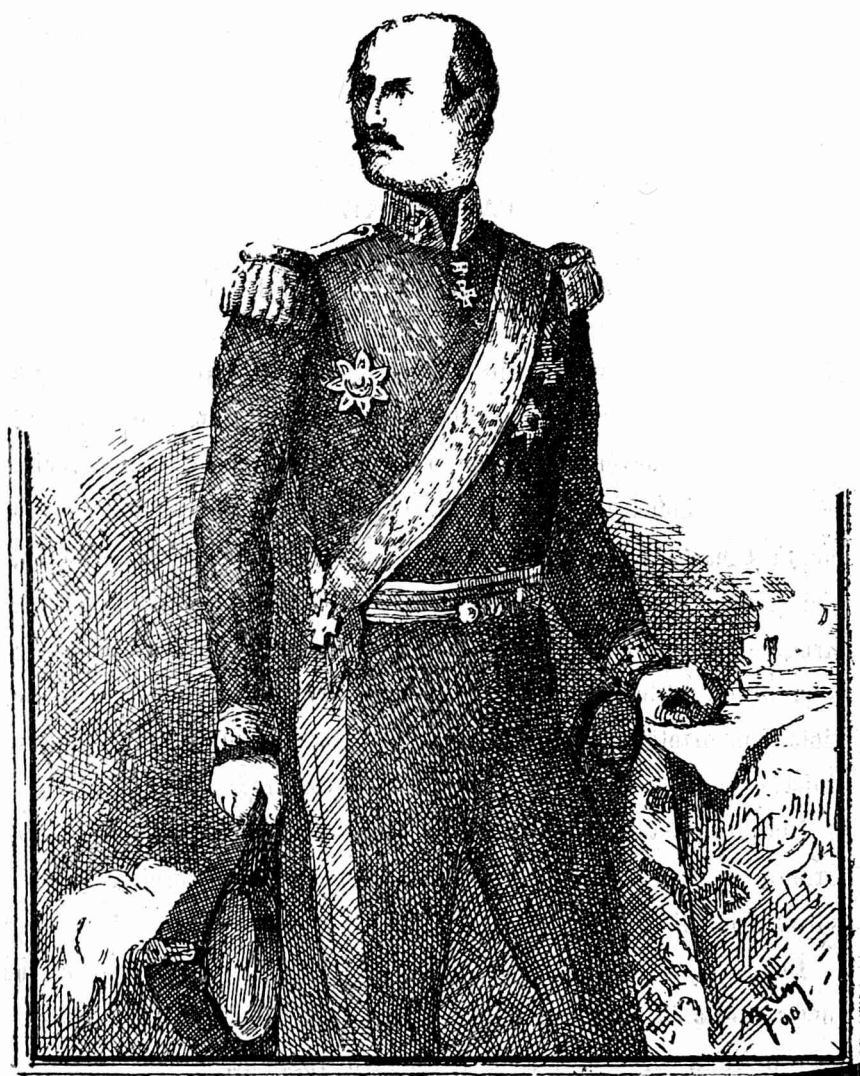
„Ispilanti feld-marșal
„Deca pende vinărar
„Ofițerii cei mai mari
„Bragagii și covrigari.“

Nu scim care va fi fost adevărata impresiune ce produse în spiritul ciocoiului aceste versuri, care cu multă concisiune descrieă atât de bine pe capii eteriei grecești; scim numai că un zimbet de feară sălbatică apăru pe buzele sale, și se perdu cu iuțea fulgerului.

Sunt crime care spăimântă pe cel mai mîrșav și mai degradat

tilhar, dar Pătunică avea o natură de fer ; el se afla în prezinua vânzării celui mai mare bărbat al României, și cu tótă grozăvia acestei crime, conștiința lui nu eră încă turburată ; și dacă îl vëzurăm nelirishit, acesta este efectul aceluï neastîmpër, ce simte tot omul ambițios când reușește în planuril sale, iar nu al remușcării.

În fine, după câte va momente de cugetări adânci, el se puse pe pat și adormi,

Alex Ipsilant, mare general de Brigadă al armet Grecasé.

CAP XXXI.

ALESANDRU IPSILANT ȘI ETERIA GRECEASCĂ.

Revoluțiunea grecilor din Elada și din cele-l-alte provincii ale imperiului Othoman, privită din adevăratul ei punct de vedere, este plină de severitate și de o lugubră maestate. Când grecii: bătrâni și tineri, femei și copii, luară armele în mână, nu o făcură aceasta pentru desființarea unei legi apăsătoare ore-cum, nici pentru gonirea unui tiran ordinar, care întârzie dar nu distruge cu totul progresul unui popul. Ei se rădicaseră ca să se libereze de sălbaticile orde othomane, ce de mai mulți secolî le viola consórtele și feciórele, le pângărea religiunea și îi omora după capriciî prin cele mai nesuferite torture.

Planul acestei revoluțiunii era să rescóle tóte popórele din Orient, și la o zi hotărîlă, să se arunce asupra turcilor și să'i sdrobească de odată.

Între comandiriî aleși de comitetul revoluționar ca să pue în lucrare această mișcare, de la care atîrna liberarea sau desăvîrșita peire a Greciei, era și Alesandru Ip-ilant.

Consiliul revoluționar, basat pe sentimentele patriotice ale acestui june, și pe esperiențele lui în arta resbelului, îi încredințase una din cele mai grele părți ale întinsului plau de revoltă.

El dar căta să treacă Dunărea prin România, ca să revolteze populațiunile slave din Turcia, și pus în capul lor să străbată Bulgaria, Tracia și Macedonia, spre a se uni cu grecii din E-lada, Ipir și Thesalia, și a combate împreună și cu succes armatele othomane puse în confusiune prin această generală insurecțiune.

Planul era bine combinat și pôte că ar fi reușit în tótă întinderea sa, dacă armata lui Ipsilant ar fi avut disciplina și moralitatea ce s'ar fi pretins de la niște ómeni cari lnaseră armele în mâini pentru o cauză atât de sacră. Dar aceste virtuți lipseau, sau cel puțin erau fórte rari în armata lui Ipsilant¹⁾

1) Ca să nu trecem de calomnatori, punem în fața lectorilor noștri proclamația lui Ipsilant, dată către armata sa, când s'a vèzut silit a o părăsi și a treci în Austria. Dintr'acest document necontestabil se pôte convinge fiă-care, că armata lui Ipsilant era în mare parte compusă din tilhari de drumuri, lași și trădători.

Proclamația Principelui Alexandru Ipsilant dată în fuga sa din România.

„Rebelnic! Nu! nu mă voesc a profana acest sacru și onest nume „chemându vè pe voi ast fel. Turmă frică de ómeni! Trădările și „actele vóstre sedițióse mă silesc a vè părăsi. Dă aci înainte ori ce „legătură între voi și mine este ruptă. Atât numai că îmi va rămânea „în fundul sufletului rușinea că v'am comandat. Voi ați călcat jurămin- „tele, ați vândut pe Dumnezeu și patria, m'ați vândut și pe mine „chiar în minutul în care speram a învinge sau a muri cu voi. Ast- „fel dar vè părăsesc. Adresați-vè turcilor, cari singuri sunt demni de „ideile și tândiuțele vóstre. Părăsiți pădurile, coboriți vè din munți, „aceste asiluri ale friciei vóstre, și mergeți la turci să le săruțiți mî- „nele încă fumegând de sacrul sânge al supremilor preoți, patriarhi, „episcopi și o mîă de alți frați de al voștri inocenți, masacrați fără „milă. Dar grăbiți-vă a vè cumpăra sclavagiul cu viața vóstră, cu „prețul onórei femeilor și copiilor vostri.

„Iar voi, umbre ale adevăraților elini din sacrul batalion, care cu „trădare ați căzut victimă fericirii patriei vóstre! Voué, recunoștința „compatrioților vostri. Puțin va trece și se va înălța Colóna, ce va „face nemuritoare numele vóstre.

„În litere aprinse suut însmnate în fundul inimei mele numele „amicilor me', cari m'au aréat până în sfârșit încrederea și sinceri- „tatea lor. Adicerea lor aminte va recori tot d'auna sufletul meú.

„Daú disprețului general, dreptății legilor și blăstemului compatrioților

Să mai adăugăm și disprețul ce aveau grecii asupra românilor și slavilor, plus ideile de pan-elinism, ce Ipsilant și căpitanii lui le manifestați cu atâta ușurință în fața acestor populi pe cari trebuia să-i lingusească, și ne vom convinge despre tristul rezultat, ce avu mișcarea grecilor în principate.

La 22 Februarie din anul 1821, Ipsilant trecu în Moldova și se declară liberator al națiunii grece, iar după aceea dete mai multe proclamațiuni prin care asigura pe moldovenii, că pe cât timp va sta armata sa acolo, nu vor suferi nici un rău de la dânsa; dar faptele deteră o aspră desmintire acelor frumoase proclamațiuni, căci pe dată urmă asasinarea neguțătorilor turci din Iași și Galați și jafurile cele ne mai auzite.

În fine armata eteriei, mărită prin corpul lui Vasile Caravia și Iordache Olimpie, intră în țara Românească, iar la 25 Mai ajunsse la satul Colintina și formă acolo cuartirul ei general¹⁾.

„pe călcătorul de ju-ământ și vânzătorul Cîmînar Sava, pe spionii și pe cei d'antâi ce iulesniră desertările, pe Constantin Duca, Vasilie „Barla, Gheorghe Manu fanariotul, Crigorie Șuțu fanariotul și pe „depravatul Nicolae Scufu.

„Ase uenea ari li e și lui Vasilie Caravia titlul de camarad de arme- „pentru nesupunerea și necuviințioasa lui purtare.

Râmnic, 8 Iunie 1821.

Alesandru Ipsilant

(Vezi Istoria României de Palanzof)

¹⁾ Mil'ția Eteriștilor era compusă din corpurile și despărțirile acestea :

Intâiul corp sub comanda lui Nicolae Ipsilant se alcătuiă din :

Tagmatarchia lui Duca.	1,930
Hiliarchia lui Ofano.	300
Despărțirea lui Ghica din escorta lui Al. Ipsilant alcătuită din slavi.	60
Despărțirea lui Manu.	150
„ lui Costa Balticos	60
„ lui Caloiani	100
Cazacii	200
	2,850

Într'o zi el se afla singur în camera sa absorbit în meditații, dar când se deșteptă din acea momentaneă uimire, văzu pe Păturică stând cu mâinele la pept și smerit ca un călugăr.

Fanariotul îl fixă puțin, apoi îi zise fără preambule :

— Ia spune-mi, archon Stolnice, cum merg trebile noastre ?

— Fôrte bine, măria ta.

— Tălmăcește-mi, ce înțelegi dumniata prin acest fôrte bine ?

— Chârțiile acestea te vor pliroforisi mai bine de cât mine, măria ta, răspuse ciocoiul cu aer triumfător și presintând lui Ipsilant cu mândria înscrisurile căpitanilor.

Fanariotul le citi cu multă nerăbdare, apoi după ce privi pe Păturică cu un fel de admirare amestecată cu dispreț, zise :

— Încep a crede, arhon Stolnice, că Elciul care te-a sistisit la mine, n'a cunoscut bine darurile ce ai ; damniata ești un om mare ! întreci în istețime chiar pe Nesperode al Rusiei ! dar ești cam... adaose fanariotul cu aer badjocoritor.

Ciocoiul suferi această umilire cu sânge rece prefăcut, ba încă făcu și cîte-va complimente ca să ascunză și mai bine turburarea sa.

— Dar dacă omorurile vor înceta ? adaose Ipsilant, atunci aceste înscrisuri vor rămânea chârția albă ; ai, ce zici ?

— Zic, măria ta, că omorurile s'aũ sãvîrșit ; doui arnăuți de ai lui Prodan s'a spënzurat la puțul de piatră după podul Calicilor, doui în dealul Spiri și unul dinaintea lagărului de la Cotroceni.

— Dar căpitanii cu înscrisurile, ce zic ei despre acesta ?

— Nimic pe față, dar într'ascuns aũ și ales de căpeteniile lor pe Macedonski și Prodan, și acum nu așteaptă de cât vreme cu prilej ca să omóre pe Tudor.

— Fôrte bine, dar ei pôte să'și schimbe gëndul.

— Nu, măria ta ; sunt atât de bine încredințat despre acesta

în cât ași putea chezăsuî cu capul meu, că de astă dată ei se vor ține de cuvânt.

— Astea sunt vorbe arhon Stolnice; eū cunosc fôrte bine pe români. Ei îți făgăduesc astăzi totul și mâne nu'ți dă nimic.

— Aî dreptate măria ta să te îndoesci, fiind că nu cunoscî întimplările din urmă.

— Care întimplări, vorbește.

— Omorurile din urmă.

— Altele prospete! spune-mi de grab.

— De la rădicarea lagarului din Cotroceni și pênă la Gole-scî, a spênzurat peste trei-zeci de pandurî, tot băieți tineri unul și unul.

— Ce spuî arhon Stolnice! s'a întimplat tôte acestea?

— Aî răbdare măria ta că n'am sfirșit, esclamă ciocoiul mândru de triumful seū.

— Vorbesce, căci mor de nerăbdare.

— După ce ajunse Tudor la Gole-scî, află prin iscódele (spioni) sale, că patru din cei mai voinici căpitanî) nu voesc să dea înscrișurile cerute, și numai de cât spânzură pe două dintre dân-șii în niște sălcii; în sfirșit daca măria ta voesci să te incre-dințezi și mai bine, că m'am ținut de cuvânt, dă-mi pe căpitan Iordache cu două sute de arnăuți și îți jur că'ți voi aduce pe Tudor legat cot la cot.

— Bravo arhon Stolnice! acum te înțeleg; și deschizend ușa, chemă pe grămăticul seū și îi zise: — Spune lui Iordache să ia două ortale de arnăuți aleși, și să se ducă la Gole-scî cu dumné-lui, și să implinească cu trășnicie orî ce'i va porunci.

Grămăticul plecă capul pênă la pământ și eși împreună cu Păturică.

1) Acești patru căpitanî se numiaū: Ión Oircă, Ghiță Cuțuî, Ene, Enescul și Ión Udréanul. Doi dintre ei, cunoscend gândul lui Tudor, scăpară prin fugă, iar pe cei-l alți 'i aū spênzurat. (Vezi Ciorarul pag. 83—84).

CAP. XXXII

CU ROGOJINA APRINSĂ 'N CAP ȘI CU JALBA IN PROȚAP.

România, această țară mănósa și impodobită de natură cu tóte darurile, a fost ursită de sórtă să sufere tóte relile fisice și morale; cutremurile de pământ, inundările ríurilor, epidemiile omorítóre, incursiunile ordelor barbare, jafurile domnilor fanarioți și spoliarea sistematică a oștirilor rusesci; tóte aceste flagele pustiítóre păreau create de fatalitate numai ca să nimicéscă această nenorocită țară. Dar ea a resistat cu bărbăție la tóte lovirile, a mers pe calea însemnată ei de provedință purtând pe umeri crucea martyrului ca mântuitorul lumii.

Aũ fost în adevér timpí când suferințele sdrobiseră cnragiul românilor. Inimiciĩ noștri crezând că luxul și moliciunea întrodusă de dânși, aũ stins în inima poporului român simțímíntul de naționalitate și libertate, săltaũ de bucurie, dar se amăgeaũ; căci românul se descepta tocmai la timp, și cu armele în mână, le proba că este încă viũ și gata a se lupta pentru drepturile sale.

Revoluțiunea de la 1821, ce este ea óre, dacã nu vocea disperării ridicată în contra apăsării? Oare nu arată ea de ajuns pe un popul viũ și hotărit a muri séu a trăi pentru libertate?

Dar să ne oprim aci și să arătăm lectorilor noștri pozițiunea țerei înainte și dupã isbucnirea acestei revoluțiunii sociale.

Desele năvăliri ale oștirilor lui Pasvantoglu și ale altor pași revrețiți în contra împărăției turcești, spăimântaseră atât de mult pe locuitorii țerei, în cât îi făcuse să devie un popul aprópe nomad și gata în tot momentul a'și părăsi locuința și rodul ostenelilor sale, ca să'și scape viața în crăpăturile munților sau peste hotarile țerei, unde nu putea să'î ajungă iataganul manafului și lăcomia de bani a fanariotului.

❧ Resbelul Ruso-Turcesc, început la 1806 și terminat la 1812, slei țera și pe locuitorii ei atât de mu't, în cât comandiri armatelor rusesce, supuseră chiar pe preoți și diaconii ale da proviant și care de transport; ba încă pentru rușinea omenirei, s'a văzut în acea campanie fapte, care indignase pe tot omul cu inimă dréptă. Comisarii de aprovizionare ruși după ce că cereau mai multe provisiuni de cât le trebuiau, apoi la plecarea le vindea înapoi sërmanilor locuitorii stricate și cu prețul întreit mai mult de ceia ce costau.

Domnia lui Caragea, de și pe la început promite ceva pentru ușurarea țerei, dar mai în urmă căzu și dânsa în greșelile domniilor trecute : funcțiunile cele mai însemnate se dedea grecilor veniți cu domnul din Stambul, iar boerii români erau disprețuiți și esi'ați dacă cutezau a'și apëra onórea.

Veniturile țerei se vindeau în total la favoriții greci, care despoiau fără milă pe nenorociții locuitorii. Dreptatea se vindea pe bani, și când se întâmpla vre-o judecată între un fanariot și un român, ori cât de lămurit ar fi fost dreptul românului, procesul se câștiga de fanariot.

Aceste mari și ne mai auzite nedreptăți siliră pe Jianul, Gruia și alți, a se face tilhari de drumuri și a'și răsbuna, omorînd pe fanarioți și pe ciocoii parvenți, și ajutând pe săraci.

Iată jalnica stare în care se afla țera înaintea revoluțiunei, dar ea deveni mai rea sub revoluțiune; căci dacă sub un guvern

legal se comiteau atâtea abuzuri, ore câte nu s'ar fi putut comite când o parte din țară se governa de o căimăcămie slabă și fără prestigiu, alta de Ipsilant, iar restul de Tudor Vladimirescu ?

Dinu Păturică, ca om dibaci în jafuri și mâncătorii, prevăzuse cât de mari treburî putea să facă într'o asemenea stare de lucruri, prevăzuse în fine că a sosit împărăția ciocoilor, și se pregătea a se folosi de dânsa.

Ast-fel dar după ce acest monstru comise fără cea mai mică sfială toate crimile ; după ce făcu să se verse atâta sânge nevinovat pentru realizarea ambițiilor sale planuri, el vîndu chiar pe Tudor Vladimirescu, omul cel mai mare al României, precum arătarăm în capitolul precedent.

În ziua dar când el făgădui lui Ipsilant, că'i va aduce pe Tudor legat, se puse în fruntea cohorței de asanini și se îndreptă către satul Golești. Ajungînd acolo se sfătui mai întîi cu Iordache, Ghencia și Farmache, căpeteniile arnăuților ce'i dedese Ipsilant pentru executarea trădării, apoi după aceea intră în lagăr și ațîță revolta. În fine Tudor fu prins și dus între arnăuți la Câmpu-lung, iar de acolo la Tirgoviște unde mai în urmă fu asasinat.

A doua zi după împlinirea acestei grozave trădări, Păturică se infățișă înaintea lui Ipsilant cu acel aer de impertinență propriu asasinilor plătiți, și după ce făcu închinăciunile obicinuite fanariotului, îi zise :

— Să trăesci măriă ta ! Tudor Vladimirescu nu'ți va mai turbura liniștea de acum înainte.

— Da de ce ?

— Fiind că el nu mai trăesce.

— Tămălcesce-mi arhon Stolnice.

— Astă noapte, eu împreună cu căpitanul Caravia și câți-va arnăuți l'am luat din temniță și l'am dus pe malul iazului, apoi

după ce l'am tăiat în mici bucăți l'am aruncat în puțul de lângă grădina lui Geartolu.

Ipsilant luă după masă o chârtie îndoită și dând-o lui Păturică, îi zise : „Slujbă pentru slujbă arhon Stolnice. — Ține acest pitac ; printr'ensul te orînduesc Ispravnic la Prahova și Săcueni, și dacă Dumnezeu îmi va ajuta, precum nădăjduesc, te voi face Caimacam al Craiovei.

Ciocoliul făcu trei temenele pînă la pămînt, și sărută mîna lui Ipsilant cu o recunoștință prefăcută, apoi ridicându-se în sus esclamă cu voce declamată :

— Să trăești, măria ta ; — să'ți ajute Dumnezeu, a te pune pe scaunul strămoșilor măriei tale pentru fericirea noastră a nemernicilor măriei tale slugi.

— Destul arhon Stolnice, destul ; du-mi-te acum la Dumnezeu și te silesc să faci fericirea locuitorilor acestor două județe ce'ți am încredințat ; dar bagă bine de sémă să nu'i faci prea fericii, mă înțelegi ? căci pôte să ți se întâmples vre un rău.

Orî cât era de prefăcut Păturică, tot nu putea să reziste acestor cuvinte pline de ironiă și cu două înțelesuri ; plecă dar capul în jos ca să ascunză întipărirea ce'i făcuseră, și după ce mai făcu o mătania pînă la pămînt, se duse.

După câte-va zile de ospete și veselii date amicilor săi pentru rădicarea sa la această mare și bănosă funcție, el plecă să ia în posesiune județile pe care devenise stăpân. Pe atunci ca și în zioa de astăzi erau la modă proclamațiile și profesiunile de credință. Ipsilant da pe totă zioa câte una, Tudor Vladimirescu asemenea, fără a mai vorbi de pitacile căimăcămiei lui Calimach Vodă, ce se lipia pe ziduri în toate zilele.

Ciocoliul ajungînd la Bucov, locul născerii sale, porunci să aducă pe toți boierii din amândouă județile, toate isnafurile și pe opincari ; iar cînd mulțimea celor chemați umpluseră curtea

Isprăvniciei, el se arată în privdor (balcon) și le citi această proclamațiune-

„Frați, boeri, neguțători și opincari,

„Dumnezeiasca pronie milostivindu-se asupra acestei nenorocite patrii, m'a ridicat la vrednicia de Ispravnic al acestor două județe. Dumnezeu cel a tot puternic scie mai bine de cât voi toți libovull) cel ferbinte ce arde în inima mea penrru fericirea voastră. Să sciți dar cu hotărâre frați'or, că pe cât timp voi fi cu voi, nimini nu va fi asupra cu o para mai mult peste ceia ce hotărăsca nezaumul. Ludele și cele-l alte irături ale stăpânirei, de acu înainte se vor împlini de către omeni cinstiți și cu frica lui Dumnezeu; mituelile și mâncătoriile vor lipsi cu totul. Ceî năpăstuiți să vie la mine, și'și vor afla dreptatea; căci doresc ca razele fericirei să străbată pênă la bordeiul cel mai ticălos al opincarului. Amin, fiē, fiē.

Copriinderea acestei proclamațiunii și mai cu seacă accentul dramatic și gesturile ritoricesci cu care o pronunțase Păturică, făcu o mare întipărire între auditori, căci ei nu cunosceaū încă adevăratul înțeles al proclamațiunilor.

Primele zile ale administrării lui Păturică, fură consacrate în scóterea amploiaților celor vechi și orînduirea altora, cari să corespunză cu inteuțiunile sale. Intre acești noui ciocoi aleși de Păturică după chipul și asemănarea sa, era și unul numit Négu Rupe-pele, om născut să fie calău, și care se silea prin cruzimă ne mai auzite a nu'și strica reputațiunea pronumelui său. Pe acesta îl alese Păturică de împlinitor al tuturor jafurilor ce făcea.

A descrie cu de amenuntul despoiașile și casnele ce suferea locuitorii de tóte clasele, de la acest monstru, ar fi o lucrare de care peana noastră s'ar indigna. E de ajuns a spune numai

1) Dragostea saū amorul.

că birul se împlinia de la sârmanii sătenii de câte trei și patru orî pe un trimestru; taxidarii luaū întreită zeciueală pentru oerit, erbărit, tutunărit și vinărit, și când sătenii nu mai avea cu ce să plătească, îi ungea cu păcnră și îi lega de copaci ca să-î înțepe viespele și țințarii, apoi le vindea dobitocele și după ce îi sērăcea cu desăvîrșire, îi închidea în coșiare ca să nu pōtă reclama la stēpăuire.

Intr'o zi Dinu Păturică sta închis într'o odaiă împreună cu Neagul Rupe-piele, și încheia socotelele trimestriale. Suma adunată se rădica la o țifră de patru orî mai mare de ce s'ar fi cuvenit după lege.

— Puținî bani, Neagule, fōrte puținî, zise ciocoiful; eū credeam sa'mî aducî trei mîi pungî de bani.

— E! e! cocōne Dinule, mulțumește-te și pe atât.

— Și de ce așa, când am fi putut să strângem mai mult?

— Dar bine cocōne Dinu'e, de unde eram să adun atîți baii?

— De la țērani nerodule! să-î legî cot la cot și să le prăjești pepturile pe lîngă foc, și vei vedea cum o să scōțā la bani.

— Tōte acestea le am fācut, ba încă și mai mult: 'i am spînzurat cū capul în jos, le am bătut țepușe de trestii pe sub unghii, le am luat chiar lucrurile din case și le am vāndut; ce voescî să mai fac?

— Ia spune-mî ce ai fācut cu cele douā sute de vaci care le cere Ipsilant?

— Am urmat poruncei ce'mî ai dat: am luat opt-zeci de slujitori cu mine, și în puterea gārbacilor și a trāutelelor, am strāus opt sute de vaci în loc de douā sute.

— Bravo Nēgule; și cu ce preț le ai cumpărat, ia spune-mî?

— Câte lei trei de vită.

— Iar după acea ce ai fācut?

— Am trimis douē sute lui Ipsilant; iar pe cele-ī-alte le-

am vândut iarăși țăranilor cu câte lei cinci-spre-zece una.

— Ado bani 'ncóce, zise Păturică cu o lăcomie nedescrribibilă.

— Négu Rupe-pele începu să numere banii și Păturică să'i stringă cu lăcomie; dar când se aflău amândoi ocupați cu licuidarea acestei îngrozitoare hoji, óre cine bātu în ușa camerei cu multă violență.

Păturică strinse banii în grabă; apoi zise;

— Cine bate la ușă?

— Eă Cocóne.

— Și ce vreți, spune?

— Iți aduc o ștafetă de la Ipsilant.

— Ado'ncóce.

— Poftim cocóne, adaoase Năstase Arnăutul.

Ciocoiul deschise ușa și luă ștafeta din mâna lui Năstase arnăutul, care devenise acum Polcovnic de județ, apoi citi ștafeta, și o trânti pe masă.

— Se vede că nu sunt bune mujdelele din această ștafetă, zise Négu Rupe-pele.

— Nicî de cum, răspunse Păturică distrat. Imî cere două sute mîi lei.

— Dar bine abia sunt trei zile de când i-ai trimis bani.

— Imî mai scrie iar că turcî a intrat în țeră, și asta nu'mî place de loc.

Și mie asemenea.

— Ia spune Néagule, cum am face noi să scăpăm aceste două sute mîi lei din mâna lui Ipsilant?

— Să nu'i trămitem.

— Ea să'i trimetem, dar să găsim vre-un tirtip, ca să'i luăm înapoi; ia caută tu un marafet, de să te vîz?

La aceste cuvinte Négu deveni palid; el înțelesese întunecósa

cugetare a lui Păturică, și cu totă fioritatea caracterului său se înspăimântă.

— Ai găsit mijlocul Neagule ?

— Da cocóne Dinule.

— Ia să vedem :

— Pe de o parte numărăm banii pe mâna trimisului și luăm teșcherea de primire, iar pe de alta, două flăcăi îl ascéptă în pădure, îi dă... și ...

— Și ne aduce banii înapoi. Aterim Négule!

Cât ținut acest regim de terorism ciocoesc, nenorociți locuitorii din aceste două județe dederă jebii neîncetat în contra tilharilor lui Păturică; dar aurul ciocoinului paraliza toate măsurile stăpânirii. În fine revoluțiunea căzu. Grigore Ghica Vodă se orîndui Domn, iar turcii se retraseră peste Dunăre.

Aceste schimbări politice îndemnară pe țărani a se scula cu mic cu mare și a se înfățișa cu jalbă la Domniă.

Era o priveștițe jalnică pentru un om cu inimă a vedea pe nenorociții țărani în număr de patru cincisute, îmbrăcați în trențe, desculți, veștezi la față, și cu ochii stinși de sêrăcie și alte suferințe; ba încă unii dintr'ênșii purtau pe corpul lor chiar semnele torturilor abia cicatrizate, iar cei de tot schidoliși erau transportați în care cu boi.

Ei intră în Bucuresci pe la opt ore de dimineță, tocmai pe când Domnitorul se afla în divan, și ca să atragă mai mult atențiunea publică, unul dintr'ênșii făcu un sul de rogojină, și dându'i foc la partea de sus, îl puse în cap, apoi scoțând jalba din sân, o puse în vârful unui proțap lung, și intră în curtea domnească.

Sgomotul ce produse această procesiune mărită fórte mult prin mulțimea norodului atras de curiositatea lucrului, ajunse până la auzul domnului, carele eși în privdorul palatului, și primi

jalba din proșap chiar cu mâna sa.

Domnul dede jalba marelui logofăt să o citească, și pe când acesta arăta cu voce tare toate nelegiuirile lui Păturică, el le constata pe figurile și în starea de miserie în care erau ajunși nenorociții jeluitorii. În fine mânia lui ajungând până la indignare strigă ca un leu :

— Să vie 'ncea Spătarul.

Spătarul se presintă înaintea Domnitorului.

— Archon Spătare, zise Ghica, să trămiți patru zeci de „arnăuți la Bucov, ca să ridice pe acel nelegiuit Ispravnic, să'l „pecetluiească, și să'l bage în ocna părăsită. Iar dnmniata, „archon Logofăt, să vinzi totă starea acelui tilhar, și să des- „păgubești pe acești săraci.

Țăranii auzind cele poruncite de Domnu, ridicară mânilor spre cer și începură a striga : „Să trăești întru mulți ani măria ta ! „Dumnezeu să'ți răsplătească cu bine mila ce ai arătat către „noi, nemernicii robi ai măriei tale“.

Domnitorul aruncă asupra lor o privire plină de amor părintesc și după ce îi încredință încă odată, că le va face dreptate, intră iarăși în divan.

CAP XXXIII.

OCNA PĂRĂSITĂ.

Intr'o dimineață din luna lui Mai, doi slujitori de județ străbăteau plaiul ce duce la ocna Telega călări pe cai mici de munte. Acești cai, de și erau mai slabi de cât caii iesme ai lui Alesandru Dumas, aveau însă și ei calitățile lor, căci suiau fără osteneală cele mai repezi dealuri, și conduceau pe călăreți pe marginea celor mai adânci prăpăstii fără a'î espune la cel mai mic pericol.

Unul dintre cei doi slujitori era june și purta la spate o flintă haiducească iar la briu avea două pistole mari turcești ; cel d'al doilea era mai înaintat în vîrstă ; trăsurile feței sale pline de asprime, ochii săi sângeroși și sprincenele cele dese și sbîrcite, arăta pe omul crud și gata a sêvârși ori ce neleguinire. El avea o geantă cu scrisori atârnată de gât, și un cuțit mare arnăuțesc pus la brâu.

Era pe la opt ore ale dimineței ; sórele sta infipt cu mândriă pe bolta cea albastră a cerului, și arunca de acolo dulcea sa lumină asupra munților plini de zăpadă și a câmpiilor înverzite, iar razele lui străbătând prin norii de aburi, compuși din roua nopții, forma o mulțime de curcubee tricolore ce încântău privirea.

Cintisa și petrușelul făceau să răsunе colnicele prin vocea lor ascuțită dar plină de dulceață ; ciocârliile se înălțau în aer întocmai ca niște mici bombe, apoi se opreau în loc și bătând din aripi, umpleau aerul de melodiósele lor cântări. Prepelițele, aceste inocente și fricóse păsări, ce se nasc și mor în iarba livezilor, și în frunzele cele dese ale dumbrăvilor, prin vocea lor monotonă, dar ritmică, părea că servă de regulator al cadențelor acestui concert divin.

În aceste momente, când natura întreagă părea că înalță rugă de mulțumire către creatorul ei, cei doi slujitori de și dedați cu asemenea sublime spectacole, nu rămaseră nesimțitori la priveliștea ce-i înconjura. Ei se opriră pe loc și priviră în tăcere magnifică panoramă ce le absorbise simțirile, iar mai în urmă unul din ei rupse făcerea.

— De multe ori am trecut prin plaiul acesta, măi Badeo, dar nici odată nu mi s'a părut atât de mândru ca astăzi : munții pare că'nótă în pară de foc, pasăriile ciripesc cu mai multă dulceață de cât alte dată ; chiar apele Doftanei par că dorm. Ce mândrețe !...

— Așia este, măi Vlăde, tóte sunt precum zici, dar eu nu simț nimic ; mi e inima închisă.

— Și de ce, mă Badeo ?

— De multe, măre !

— Ți o fi mâncat lupul vre o vită, sau te-o fi prădat zapciu ?

— Nu mi s'a întâmplat nici una din câte zici.

— Ce ai dar de șezi așia bosumflat ?

— Ia mă gândesc la bietul cocónu Dinu, fostul nostru Îsprăvnic, că sunt trei luni de când șeade închis la ocna părăsită.

— Lasă să șează, că prea era nemilostiv și hrăpitor ; țipa județul în mâna lui ca brósca în gnra șearpelui.

— Așa este mă, da de, e păcat și de dânsul.

— Păcat ! dar bine, ai uitat cum ardea și căsnia pe săraci ?
Nu scii zicătoarea românească : după taptă și răsplată ?

— Ai dreptate, măi Vlade, a făcut în adevăr multe nelegiuiri, dar l-a pedepsit Dumnezeu de ajuns. Ți aduci aminte, când pleca cu cercetarea prin județ ? ce mândru era, măre ! și cât de bine îi ședea călare pe bidicul seǔ cel roib și pintenog¹⁾ ! par'că era Făt-frumos din poveste. Ei bine, mă Vlade, m'ași prinde cu tine p'o vadră de vin, că, să'l vezi acum, nu l-ai mai cunoste.

— Și de ce, măi Badeo ?

— L'a mâncat necazul și ocna părăsită.

— Ce spuǔ tu mă ; se vede dar că este rău în ocna părăsită ?

— Nevoia mare, măi Vlade ! eǔ de ași fi ca Vodă, în loc de a osândi pe tilhari la ocna părăsită, le ași tăia mai bine capetele.

— Da de ce, măi Badeo ?

— Pentru că este de o miă de ori mai bine să omori pe om dintr'o lovitură, de cât să'l acizi cu încetul. Am văzut pe Radu haiducul pe care l'a băgat Caragea în ocna părăsită : era scii colea voinic din patru-zeci, rupea peatra 'n mână ; dar după ce a șezut numai șease luni în ocna părăsită, nu l'am mai cunoscut : îi crescuse barba de trei coți, ochi'i luceau ca de strigoǔ, surzise și ologise.

— Și a mai trăit mult, măi Badeo ?

— Să vezi. Intr'o zi m'am coborit în ocnă să'i duc de măn-care, și lam găsit cu dinții rinjiți și sgârcit ca un ghem în culcușul seǔ de pae ; il strigaǔ odată, de doă, de trei ori și nu'mi răspunse, il mișcai cu mâna, dar ce să vezi ? el murise !

¹⁾ Țăranii numesc bidic ori ce cal frumos, și iute la fugă. Simțul însă cel adevărat al cuvântului însemnează : cal pitic de Arabia.

— Murise !

— Ba încă negrijit și nepovedit ca un câine.

— Sărmanul, ce păcat !

Cei doi slujitori își urmară mai mult timp călătoria absorbiți în povestirea lor, dar caii de odată se opriră. Atunci ei văzură cu ôre care surprisă că se află dinaintea Cămărășiei ocnelor.

Camărașul se plimba în acel timp pe prispa caselor, absorbit cu totul în fumarea ciubucului său.

Slujitorii descălicară de pe cai, îi dederă poruncile și se retraseră. Unul însă dintre dânșii făcu un semn de înțelegere cămărașului, apoi intră împreună cu dânsul în Cămărășiă, și după ce se așezară unul pe pat iar cel-l-alt pe o laviță, începură această întrevorbire :

— Ei bine, Neagule, zise Cămărașul așezându-se pe pat, ce mujdele mi aduci despre bietul coconu Dinu ?

— Fôrte bune, archon Cămăraș : am două scrisori, una de la conțu, iar cea de a doua dela un boier, pe care nu'l cunosc. Eū crez că Conțul a isbutit să scôță poruncă Domnească de ertare, ai ce zici ?

— Pôte, dar eū unul nu crez.

— Și de ce așa ?

— Fiind că cunosc prea bine pe ômenii cei mari : ei ne lingșesc pe noi aștia micii numai când aū trebuință de noi, ar când ne vêd căzuți în nevoi, ne dă cu piciorul ca la niște vase netrebnice

— Orî cum va fi însă, te rog să'i dai aceste două scrisori mai în grabă, și eū voi veni mâine de dimineață să ieaū răspunsul.

Acest slujitor ce se interesa atât de mult, pentru scăparea lui Păturică, era Neagu Rupe-pele vestitul mumbașir, prin care ciocoiul își săvirșea tôte despoiările și cruzimile sale pe când

se afla ispravnic; el scăpase de urgie domnească numai prin fugă și deguisare, iar acum se făcuse purtător al corespondinței dintre Păturică și câte-va persoane mari din București ce se încercau a' l scăpa din ocnă.

Să zicem acum câte-va cuvinte și despre ocna părăsită de la Telega :

Ocele de la Telega sunt situate pe o câmpie inconjurată de dealuri acoperite de păduri și udată de riul Doftaua ce o traversează.

Puțurile din care se scotea sarea se împart în ocne lucrătoare, și ocne părăsite. Aceste din urmă se numesc ast-fel că sunt lăsate în nelucrare, une-orî pentru că minerii le cred exploatate de ajuns și se tem să nu se surpe peste dênșii, iar câte odată din cauză că se găesc isvóre de apă, ce împedică lucrarea.

În timpul domnilor fanarioți, esista la Telega mai multe guri de ocne părăsite, dintre care una servia de închisóre pentru tilharii cei mai vestiți prin omoruri și cruzimă.

Acéstă temniță subterană avea o intrare pătrată, susținută de tóte părțile cu ghizduri de lemn întocmai ca ale puțurilor din care se scóte apă. Acéstă formă pătrată, ține până la o profunditate de 10—12 stânjenî, iar de acoloa în jos se lărgea gradat în circumferință, și când ajungea la profunditatea cerută de sciința mineralogiei, devenea un chaos înspăimântător!) Păreții ei erau um ezi și de mai multe orî pica apă dintr'ênșii; aeru era iute, infectat de miasme și omoritor; o lumină palidă abia străbătea câte o dată spațiul nemăsuratei adâncimi, ca să mărescă și mai mult grozăvia acestui mormânt teribil.

Tilharii, condamnați a locui în acest iad pământesc, erau tot din cei osândiți de Divan la mórte, și ale căroră sentințe le

1) Oameni speciali în mineralogie m'aũ încredințat că adâncimea ocnelor de sistema veche, nu se întinde mai mult de 150—155 maximum 160 metre.

preschimbaŭ Domnitorii în munca perpetuă ;dar nici unul din câșți se încheadaŭ acolo nu putea să trăiască mai mult de două până la trei ani, căci umezeala și aerul cel înecător le curma zilele.

In fine dacă faimosul vers al Dante :

„Lasciate ogni speranza voi ch'entrate!)

s'ar fi putut scri undeva, negreșit că acel loc nu ar fi putut să fie de cât pe porțile ocnei părăsite, căci ori cine intra acolo își perdeea speranța de a mai eși viŭ vre odată.

Iată locașul in care se afla de trei luni Diuu Păturică, acel om mândru și ambițios, carele comisese toate lașitățile și crimele cele mai îngrozitoare numai ca să ajungă la marire. Ar fi crezut el vre odată că o să părăsească atât de curând palatele sale cele luminoase, mâncările cele alese și acea mulțime de lingușitori, cari se supunea orbește la toate capriciele lui, și se credău fericiți când puteau să fure câte un zîmbet de mulțumire după fața lui cea severă ? Dar averile lui cele nenumărate, dar soția și fii săi, speranța bătrâneților sale, pentru a căroră fericire pôte că s'evârșise cea mai mare parte din nelegiuirile sale, ce vor fi devenit ? Vom vedea.

Primele zile ce petrecu în ocna părăsită fură prea durerose pentru dânsul, întunericul cel mare, singurătatea, patul său de paie și mâncarea cea puțin hrănitore, îl adusesese într'o stare grozavă de paroxism și de furiă, încât urla ocna de vaetele și tînguirile lui.

În darn chiăma somnul ca să'i aline durerile fizice și morale, căci el fugea de dânsul, sau de și venea câte odată să închiză ochii lui cei slăbiți de lacrimi, dar la sgomotul unei petricele său a unei picături de apă ce cădea din părășii ocnei, fugea și 'l lăsa iarăși în prada turburării sale. Dar după ce trecu cât-va timp.

1) Dante. Infernul. Cântul III, versul IV.

el începu a se mai obicinui cu noua sa locuință și deveni mai liniștit, ba încă după scrisorile ce scria pe la protectorii săi, și răspunsurile încurajătoare ce primea, începuse a spera că peste puțin va părăsi oca, ca să se mute iarăși în palaturile sale. Cu toate acestea răul oanei începuse să răză cu încetul acea organizațiune robustă: reumatismul îi coprinsese tot corpul, ochii i se umflaseră, facultatea auzului i se paralisase, și o tuse violentă amenința din ce în ce mai mult existența lui.

Această era starea fizică și morală în care se afla Păturică, în ziua când priimi cele două scrisori ce i le adusesese Négul.

El ședea lungit pe patul său de paie, și aștepta cu nerăbdare ora prânzului, ca să-și astâmpere fômea ce începuse a-l turmenta. De astă dată însă, cămărașul îi trimese porțiunea înaintea orei fiesate. Păturică văzând dintr'această schimbare ceva estraordinar și pôte chiar în favórea sa, se repezi cu furiă asupra coșului cu mărinde ce se cobora încet legat de o sfóră. Caută într'êusul și găsi două scrisori pe care le luă cu o nerăbdare nervósă, și apropiindu-se de felinarul ce sta atîrnat de asupra patului său, deschise mai întei pe una dintr'ensele și citi cuvintele acestea :

Cocóne Dinule !

„Cu destulă mahnire te vestesc că, cocóna Duduca, soția d-tale, „a luat tot din casă și a fugit cu un turc peste Dunăre, lăsând „pe bieții copilași pe drumuri; moșiile, viile și casele dumitale „s'aú vëndut la sultan-mezat, iar banii s'aú trimis cu om d-mnesc, ca să se împărță la țáranii ce se zice că'i ai s'erăcit când „eraí Ispravnic. Veí sci iarăși că bétránul d-tale tată a muriț de „inimă rea, pentru afrontul ce'i ai făcut, când ai pus arnăuții „de l'aú dat afară din casă.

Al dumitale
de aprópe prieten
și frate.
S***

Iată și coprirea celei de a doua scrisori :

Dinule !

„M'am dus de mai multe ori la Vodă să'l rog pentru tine, „și'l-am găsit tot d'a una neînduplicat, iar în cele după urmă „mă a spus-o ritos, că o să te lase să putrezesci în ocna pă- „răsită, ca să slujești de pildă și altor hoțomanii ca tine. Vodă a ais aceasta.

N***

Aceste două scrisori fură pentru Păturică o lovitură de trăsnet. Averile sale, câștigate prin nenumărate crime și lașități, acum erau risipite ca praful în vânt; soția fugită, copiii lăsați în voia întâmplărei, el chiar condamnat a muri cu încetul în fundul ocnei părăsite, chinuți de durere și disperare.

Ar fi fost o mare fericire pentru dânsul dacă aceste scrisori teribile l'ar fi omorât de odată, sau 'i ar fi paralisat înțelegința, căci ar fi scăpat de toate suferințele morale și fizice; dar prozedința, în decretele sale cele nepătrunse de mintea omenescă, voise a'i lăsa neatînse toate facultățile, ca să guste și el acel venin amar cu care adăpase societatea atâta timp.

După ce se mai alină durerosele impresiuni ce lăsase în inima lui acele fatale scrisori, el căzu pe patul său cel de paie și începu a plânge cu amar și a se lovi cu pumnii în chip de disperare.

Se zice că hoții și tilharii sunt superstițioși și fără curaj la loviturile sorței. Nu scim până la ce grad poate fi adevărată această maximă; scim numai că Păturică, acel om de fer, care în furia ambițiunei sale disprețuise mustrarea de conștiință și chiar pe dumnezeu, acum devenise atât de fricos, în cât cel mai mic șgomot îl făcea să tremure

Une ori i se părea că vede umbra tatălui său eșind dintre

stincele titanice ale ocnei, și zicându-î cu voce mormântală : „Fiū nelegiuit ! privește starea în care m'a adus rēutatea și mândria ta ! Dumnezeū pe care l'ai disprețuit atāta timp te vestește prin mine, ca sǎ 'ți mântuesci sufletul prin cǎința, „cǎci trupul tēu nu va mai eși cu vieața de aici.

Alte dǎți iarēși i se pǎrea cǎ vede ómeni spǎnzurați, cu limbele eșite afarǎ din gurǎ, pline de sǎnge, și femeī slabe și urite la fața, mǎncându-și copii și dǎndu-î și lui sǎ guste din cǎrnurile lor reci și putrede, ca unui pricinuitor al morții lor.

În momentele unor asemenea oribile alucinațiuni, mintea îl pǎrăsea cu totul, capul i se înflǎcǎra, își rodea mǎinele de disperare și striga cu o voce rǎgușitǎ și tremurǎtore : „Stafile ! „stafile ! sǎriți creștini bunī ! nu mē lǎsați sǎ mē strǎngǎ de „gīt aceste umbre ale lui Satana“ ; apoi deschizǎnd ochiī se înflǎcǎrați și rētǎciți de teróre, se repezia dintr'un loc într'altul și începea iarǎși a striga : „Luați de lingǎ mine pe aceste femeī „schilóde, cǎci mǎinele lor cele uscate și sǎngele ce varsǎ din „guri mē îngheața de fricǎ.

Dar tóte rugǎciunile lui erau în darn, nimenī nu'l auzia, nimenī nu venia sǎ'î rēcoreascē fruntea sa cea plinǎ de sudorī, sau sǎ'î stingǎ acea sete infernalǎ, ce 'î usca gura și pieptul.

În fine dupē o existența miserabilǎ de șapte luni își dede sufletul în spasmurī și pǎrăsit de tótǎ lumea.

A doua zi dupē mórtea acestui monstru, populațiunea Bucureștilor se afla într'o mare agitațiune. Causa ce pusese în mișcare pe acești adevǎrați strēnepoți ai Grach lor¹⁾ venea de la vestea

1) Tiberiu și Caiu Gracus erau fiī ai lui Semproniu Gracus și ai Corneliēi fca lui Scipion. Acești adevǎreți patrioți romani, vǎzǎnd deplorable starea în care ajunsese Roma, patria lor, dīr-causa resbelului social, se încercarǎ a o ajuta ca sǎ scape din peiere, dar amāndoi cǎzurǎ victime ale furiei poporului. Mai mulți scriitori de romāne s'au servit de numele acestor douī celebri romani, numai ca sǎ arate populațiunea cea fluctósǎ a Romei ceei vechī.

ce se răspândise; că în acea zi era să se dea prin târg un falit fraudulos, iar după aceea erau să'l ținutească dinaintea prăvăliei lui, ca să serve de pildă poporului.

O mulțime de curioși de toate etățile și clasele societății inundă piața Sf. George cel nou, iar o altă grupă destul de numeroasă intrase în curtea Spătăriei, și cu toate că timpul era ploios în acea zi și vântul nordului sufla cu tărie, ei însă înfruntau cu bărbăție și ploia și frigul, numai ca să poată vedea acel spectacol barbar care'i dilecta atât de mult.

În fine logofătul Spătăriei văzând nerăbdarea și curiozitatea glotelor, se arată înaintea mulțimei, și citi cu voce tare hotărîrea departamentului de Criminalion, prin care condamna pe mofusul mincinos a fi bătut la spete prin toate piețele neguțătorești și a se țintui de urechi în fața prăvăliei sale.

După ce se termină citirea hotărîrei, patru arnăuți spătărești intrară în temniță și scoseră pe nefericitul falit cu capul ras, desbrăcat până la mijloc și cu mâinele legate una lângă alta cu o funie lungă; iar după aceea unul dintre arnăuți apucă funia de căpătii și începu a trage pe pacient după sine, pe când alți două, puși unul d'a dreapta și cel-l alt d'a stînga pacientului, îl loviau pe spinare cu nuiiele de salciă.

Sângele, ce săria din pelea nefericitului om, ruptă neîncetat de lovituri, și țipetele lui de durere, produceau diferite impresiuni în inima poporului: femeile și ómenii cei miloși cereau ertarea lui, iar glóta cea mare în care intra și cei sărăciți prin falimentul cel fraudulos, simțeau o nedescriptibilă bucurie pentru tot ce suferia pacientul, și la orî ce gemet de durere, ei îl apostrofau cu cuvinte ca acestea: „bine 'ți face țilharule, c'ai „sărăcit lumnea — Să'i dea la nuiiele până'i va cădea totă „carnea după spinare, fără a mai numi și pe unii cari strigau: să'l „spânzure s'aú să'l pue în țeapă.“

Vederea torentelor de sânge și pofta de răsbunare iritase atât de mult pe popor în cât dacă s'ar fi aflat la această priveriște barbară vre unul din acei filosofi umanitari, negreșit ar fi crezut că se află în Roma gladiatorilor, în Roma martirilor, și pe români i-ar fi luat drept acel miserabil și degradat popol al Romei imperiale, care suferia sclavia și umilirea fără să murmure și se revolta numai atunci când îi lipsea pâinea și .
cercul¹),

Această procesiune îngrozitoare trecu mai întâi prin piața sf. George cel nou, de acolo intră în ulița Șelarilor și eșind pe la Curtea cea Vechiă, merse spre sf. George cel vechiu, iar de aci intră în ulița cea strimță din dosul Bărăției, unde era să se petreacă partea cea mai îngrozitoare a acestei oribile drame.

Poporul ce părea sătul ore cum de ceea ce văzuse până aci, pe dată ce se însciință că a sosit timpul țintuirei, năvăli cu furiă asupra locului unde era să se săvârșească această barbară faptă. Curiositatea era atât de mare în cât unii din mulțime intrau prin silă în casele și prăvăliile neguțătorilor, ca să poată privi mai bine esecuțiunea, iar alții se suiau chiar pe acoperișul caselor cu riscul de a cădea și a se sdrobi.

În momentul însă când esecutorul rădicase pe pacient în virful piciórelor și se pregătia să-i țintuiască urechile la stâlp, clopotele de la câte-va biserici începură a suna, și o psalmodiă tristă ajunsese până la auzul mulțimei.

Aceste cântări eșiau din gurile câtor-va preoți și cântăreți, ce petreceau la mormânt un cadaver așezat într'un cosciug modest și purtat de patru postelnicăi pe un pat mortuar compus din lemn simplu și căptușit cu chembrică verde.

¹) Poporul Roman din timpul imperiului era așa de demoralizat, în cât se revolta numai când îi lipsia pâinea și spectacolele, și striga: „panem et circensem.“

Poporul ale căruia sentimente se schimb foarte lesne, cum auzi cântările preoților și văzu cortegiul funeral apropiindu-se, începu să se tragă înapoi cu respect sa să'i înlesnească trecerea, dar această bună voință fu nefolositoare, căci din partea opusă a uliței venia o căruță de țeară cu două cai, în care era asemenea un cosciug închis și un preot care citea cadavrului dintr'ânsul, rugăciunile de odihnă.

Aceste două procesiuni mortuare, neputându-se vedea una pe alta din cauza poporului ce era adunat în centrul uliței, înaintarea una în contra alteia până la locul execuțiunii și se opriră, căci ulița era atât de strîmtă în cât era cu neputință a trece una lângă alta, sau a se întorce una din ele înapoi, spre a putea trece cea-l-altă

În fine Baș-buluc-bașia al Spătăriei, însărcinat cu esecutarea hotărîrei, văzând această încurcătură, făcu semn esecutorului să'și termine lucrarea. Un țipet ascuțit și nervos repetat de mai multe ori, anunță poporului că țintuirea s'a terminat. Glótele dispărură într'o clipă; totul intră în tăcere, numai cele două procesiuni steteau una în fața celei-l-alte dinaintea falitului țintuit.

Ar fi zis cine-va, că între morții din cele două cosciunge și neguțetorul cel țintuit există o legătură fatală sau o ură neîmpăcată. Ei biue, această legătură esista în adevăr, căci cadavrul cel purtat pe pat mortuar și însoțit de preoți și cântăreți era al Postelnicului Andronake Tuzluc : cel d'al doilea cadavru, tras de două cai de sat în acea căruță miserabilă era al lui Dinu Păturică : iar moflusul cel țintuit era Costea Chioral, carele, de și cam târziu, luă însă o aspră răsplătire pentru toate crimele ce săvîrșise.

Iată cum își terminară cariera vieții acești trei scelerați. Întimplarea voise ca ei să se mai întâlnească încă odată, înainte de a se prezenta lui Dumnezeu spre a'și da seama de relele ce săvârșiseră pe acest pământ.

Cât despre Kera Ducea, am aflat mai în urmă, că ea voind să facă pe cocheta și în casa noului ei bărbat, fu descoperită de dînsul și trîmisă înaintea Cadiului, carele ordonă să o còse într'un sac și apoi să o arunce în valurile Dunării, după còrinderea legilor musulmane.

EPILOG

DIN OPINCAR MARE SPĂTAR.

La 23 April, anul 1825, locuitorii Bucureștilor erau copriniși de frigurile veseliei și ale plăcerii; ei serbaū ziua Sfântului Gheorghe, vechiul patron al României. Ulițele mari și mici erau măturate și stropite cu apă; prăvăliile neguțătorilor și casele boiărilor erau împodobite cu ramuri de salcie și earbă verde. Un cer senin și un sôre dulce de primă-vară venia să completeze acest cadru magnific ce prefăcuse orașul într'o grădină improvisată.

Podul Mogoșoiei era plin de privitori de amândouă secsele și din tôte clasele so ietății, bine înveșmântați și cu fețele zîmbitoare; ei se îndreptau către mănăstirea Mihai Vodă unde era să se săvîrșească într'acea zi o nuntă Domnească.

Pe amândouă laturile uliței de pe podul Dîmboviței ce duce la Mihai-Vodă, erau brazî înfîpși în pământ, și împodobiți cu panglice și beteală de fir. Inaintea acestor brazî erau două rînduri de catane spătărești îmbrăcate cu mintene, poturi (nădragi) și ghebe scurte, împodobite cu găitane tricolori; iar pe cap purtau căciuli cu flóce albastre, și drept tôte armele aveau câte o pușcă pusă pe umeri și câte un pistol la briu.

La spatele acestor ostași se formase pe amândouă părțile piramide de curioși cari aștepta cu nerăbdare trecerea alaiului

Domnesc. Dar aşteptarea nu fu lungă, căci peste puţin se a-
rătă înaintea lor spectacolul ce le aţigase atât de mult curiosa-
tea. Alaiul sosia.

Acest cortegiū princiar era orînduit ast-fel :

Avangarda se compunea din brasla Agiei alcătuită din călă-
reţi polcovniceşti călări şi armaţi, Vel-Căpitan de Cazaci cu stea-
pul şi toboşarul său, Talpaşii dorobănţeşti pedestri cu tobele,
chiverele şi cimpóele lor ; Vel Căpitan de Dorobanţi cu zapcii
săi şi cu câţi va din brasla Armenească, cu steag şi tobe du-
pă dânşi. Podarii pedestrii cu topórele pe umeri, cazacii Agieşti
pedestri, cu cimpóe şi tobe ; vânătorii asemenea. Căpitanii de
Agie înarmaţi ; Ciauşul Agiesc cu logofătul Agiesc ; Polcovnicul
de poduri cu Polcovnicul de ciocli ; Polcovnicul de vânători cu
Polcovnicul de Târgovişte ; apoi marele Agă cu podoabele lui
după obicei.

După aceştia venia brasla spătărească alcătuită din lefegii
cu steagul, călări ; Marele Căpitan de lefegii cu zapcii, Buciu-
cul, toboşarii şi Sărmaciul*) seū ; Seimenii călări înarmaţi şi
îmbrăcaţi cu haine roşii şi moţuri galbene, Baş-Buluc başa cu
steagul cel mare, cu tobe şi Sărmaciu ; scutelnicii Spătăreşti
înarmaţi ; apoi marele Spătar.

După dânşi venea brasla marelui Portar cu toată *ecpaiaoa*
(suita) sa ; Marele Armaş cu steagurile Ţerei, cu trîmbiţile şi
cu armăşei săi. Apoi venea careta Domnescă trasă de şase armăsari
vineţi cu doi ciodohari pe capră, doi în coadă şi alţi şase îm-
prejurul caretei, toţi îmbrăcaţi în haine roşii cu fir şi cu işlice
rotunzi de samur.

În această caretă şedea un june şi o tînără fată : El era în-
veşmântat cu anteriu de suvai alb cu vârguliţe de fir bun, avea

*) Sărmaci, se numea un fel de gârbaci sau biciu de sârmă.

fermenă de buhur ca paiul grâului și giubea de zuf albastru deschis. Peste mijloc era încins cu un brîu de tulpan alb, iar pe cap avea un fes roșu de Țarigrad. Juna fată era îmbrăcată cu o roche albă de tulpan și încinsă cu un cordon de panglică roșie închieiată cu o cataramă ferecată cu diamante; pe cap purta o diademă de birliante și beteală; la gît avea un giordan de rubiele, iar în urechi cercei de smarand înconjurați de diamante. Amîndoi acești juni erau de o frumusețe rară, și după privirile furișe ce își dedeau unul altuia, semănau a fi coprînși de un amor înflăcărat.

Careta mergea în pasul cailor ocolită de ciohodari, iar după dînsa venea restul alaiului compus din tagmele acestea: Calemul Armășiei cu ftoare și treti Armași cu ecpaiaoa lor, în mijlocul cărora era marele Armaș cu haine muiate în fir. Steagul cel mare al Țerei, lăutarii și trâmbițașii Domnesci, Urucu-Bairam, Tuiurile, Sacagii domnești și salahori cu bețile în mâini; apoi cei doi-spre-zece cai domnesci împodobii cu cioltare (valtrape) de fir și cu calcane de argint suflate cu aur, și cu pene de ștruț în frunte. Acești cai erau conduși de Comiși domnești și înconjurați de ciohodari.

După aceștia veneau Comișii, Rahtivanii și Postelnici călări, îmbrăcați cu capoturi roșii și purtând în mîni semne domnesci. Apoi venea treti logofetu cu treti vistierul, ftoari logofetu cu ftoari vistieru, iar în mijlocul lor era marele Comis cu ceașii și capugii împărătesci, însoțiți de călăreți țarci și români.

După dînși venea ecpaiaoa Domnească și se încheia cortegiul prin ortaua ciohodarilor și a Satirașilor, căpitanii agiești și Spătărești, Tufeciî, Mataragi Iamac, Sarai Iamac, Icioglanii cu Agaua lor, Peiciî și Has-Ahârlii;¹⁾ iar în urmă de tot venia Tagma Divanului purtând Topuzul, Sangeacul și semnul Dîmnei, înconjurat de copii din casă purtând prapurile Țerei.

¹⁾Garda de corp a Domnitorului, sau a curții Domnești.

Pe când acest alai defila pe ulița Mihai-Vodă cu acea pompă și mărire cunoscută numai la Curțile orientale, Grigore Vodă Ghica împreună cu Mitropolitul Țeri, Dómna cu boiării cei mari și Binișlii sêi, așteptau în ușa Bisericeii sosirea mirilor. În fine ei sosiră și intrară în Biserică unde se săvârși ceromonია religiósă a cununiei cu mare magnificență ; iar după săvârșirea cununiei, Domnitorul zise ginerelui cu glas tare și majestuos : „Iată te cinstesc cu caftanul de mare Spătar și te fac Caimacam al Craiovei ca să răsplătesc ounătatea sufletului têu și slujbele ce ai făcut țerii ; fii fericit !“ Junele făcu metanie și sărută mâna Domnitorului apoi se retrase plin de bucurie că își ajunsese ținta aspirațiunilor sale, eară juna lui soție căzu pe brațele părintelui ei obosită de neașteptata fericire și i sărută mâna cu fierbințeală.

Acest soț fericit era Gheorghe, fostul vâtaf de Curte al Comisului Andronache Tuzluc ; era acel june mărinimos ce l' am văzut sacrificându-se ca să scape pe stăpânul său de sărăciă și de rușine. El venia să arate Românilor că este de ajuns ca omul să fiă bun și inzestrat de natură cu virtuți și inteligență, și fie condițiunea sa orî cât de obscură la început el va ajunge la mărire. Cât despre juna sa socie, ea este frumoșa Maria, fata Banului C*** care, de și iubise pe Gheorghe cu multă pasiune, dar preferase mai bine mórtea de cât o fericire trecătoare și dobândită prin călcarea datoriiilor sale de bună fică ; suferințele și disperarea ei erau acum răsplătite de ajuns.

PREȚUL 2 LEI

